

J. M. G. LE CLEZIO

POTOPUL

CUPRINS:

Cuvânt înainte.

La început, au fost nori.

I. Francois Besson. François ascultă magnetofonul în camera sa. Începe povestea Annei. Plecarea lui Paul. Sfaturi ale mamei lui Besson. Răzbunarea.

II. Pe stradă. Ochii. Francois Besson citește ziarul în prima cafenea. Paharul spart. François Besson joacă la flipere într-o a doua cafenea. Întâlnire cu fratele său.

III. François Besson are întâlnire cu Josette. Accidentul. Josette ar vrea să se explice. La poștă. Ei merg în mașină pe vârful colinei. Obsedatul.

IV. François Besson privește femeia adormită, îi întocmește fișa trupului. Zgomotul. Într-o grădină, o javră se învârtea în ploaie, legată cu un lanț. Conversație cu vânzătorul orb de ziare. Unde este vorba despre un tip care locuia într-un butoi.

V. Besson muncește. Jocurile. Ceea ce se vede de la o fereastră. Romanul Negrului Oraidi. Cum învinse François Besson gravitația.

VI. Întâlnire cu femeia roșcată. Besson îi face horoscopul. Scurtă discuție cu Lucas, copil patru ani și jumătate. Un bărbat respectabil. Cum François Besson și femeia roșcată se trezără culcați pe parchetul din linoleum din bucătărie. Din nou noapte.

VII. François Besson privește soarele care se ridică. Piața de legume. Besson privește albia râului. Scurtă discuție cu bărbatul cu chiștoc. Besson își face bagajul. Aventurile lui Texas Jack: episodul al 26-lea: lupta cu indianul Crotale.

VIII. Furtuna. Vântul. François Besson și Marthe discută. Ceea ce ar fi putut fi nașterea iubirii. Plimbare pe vreme de ciclon. Marea. Metodă pentru a fi nemuritor. Desenul unui fulger.

IX. François Besson fuge. Indienii omoară oare lupii? Căpcăunul. Oamenii privesc cum moare dulăul mare și galben.

Turbarea. François Besson își arde hârtiile. În canioanele oraşului. O masă ratată. Sfera de apă fără apă.

X. François Besson cunoaşte foamea, setea şi singurătatea. Mirosul pâinii. Femeia în genunchi din biserică. Spovedirea. Orgile. Cum învaţă Besson meseria de cerşetor. Privirea teribilă a bătrânei care ar fi vrut să moară.

XI. Fluviul curge în albia sa prin mijlocul oraşului. François Besson în infern. Povestea lui Siljelcoviva. Atacul armatei de duşmani în noapte. François Besson omoară un necunoscut. Trecere prin tunelul întunecos, sub esplanada oraşului.

XII. În closetele publice. François Besson călătoreşte. Să mergi şi să priveşti în jurul tău. Pământul văzut dintr-un balon dirijabil. Suflul eternităţii. O pasăre se învârteşte singură pe cer. Dialogul dintre doi copii pe plajă: în care este vorba despre termofoare şi despre sfesnice cu toartă. Între trecut şi viitor. Cum orbeşte François Besson uitându-se la soare.

XIII. Societatea. Într-un tren. Un băieţaş fumează prima sa ţigaretă. Autocarul de turişti. Mama. Sfârşitul istorioarei spuse de Anna. Zgomotul unei sinucideri.

Acum, de cealaltă parte a barierei nopţii

CUVÂNT ÎNAINTE.

Le Clezio (născut în 1943) este, fără îndoială, unul dintre cei mai importanţi romancieri francezi ai generaţiei sale. Mai mult de-cât atât, el este, unul dintre cei mai importanţi romancieri francezi contemporani. Încă de la debutul său (Procesul verbal 1, 1963, premiul Renaudot), el cunoaşte un neobişnuit succes, de critică dar şi de public. Succesul se menţine (sporind chiar, poate, în zona publicului, menţinându-se, dar cu discreţie, în zona criticii, preocupată, în anii? 60 şi '70, cu precădere de Noul Roman şi de romanul grupului Tel Quel) pe măsură ce alte titluri (romane, eseuri, texte poematice greu de încadrat într-un gen anume) apar: Febra (1965), Potopul (1966), Extazul material (1967), Terra amata (1967), Cartea fugilor (1969), Războiul (1970), Uriaşii (1973), Călătorii de cealaltă parte (1975), Profeţiile lui Chilam Balam (1976), Către iceberguri (1978), Deşertul (1981).

Preocupat, ca și confracții săi de generație (grupul Tel Quel) sau ca și cei din generația, imediat anterioară (Noul Roman), de necesitatea inventării unei noi forme de roman, izomorfă cu structurile societăți occidentale din ultimele decenii ale secolului nostru, capabilă deci în mai mare măsură decât forma de roman inventată de secolul al XIX-lea să „reprezinte” spațiul mental al unei omeniri ajunsă la un alt grad de dezvoltare și, în consecință, confruntată cu alte probleme, el descoperă propria formulă încă de la primul său roman. E o performanță în oricare context istoric-cultural, dar o reușită de acest fel în anii '60 ai literaturii franceze este cu deosebire remarcabilă: dominată cu autoritate de abia recent impusul – în urma unor vehemente polemici între o critică „tradițională” și o „nouă critică” mai adecvată abordării unei „noi scriituri” – Nou Roman, scena literară franceză marchează totuși apariția unui Nou Nou Roman (sintagmă ce va com-

1 Roman apărut și în versiune românească: Procesul verbal, București, Editura Univers, 1979, traducere de Viorel Grecu, prefață de Irina Mavrodin.

Porta curând oscilații în ceea ce privește fenomenul la care se referă, fiind deplasată, și oarecum fixată în momentul de față, la romanul Tel Quel).

Romanul lui Le Clezio nu reprezintă o întoarcere la forma „tradițională” a romanului de „tip balzacian”, ci, dimpotrivă, el este de asemenea un „antiroman” (adică un alt fel de roman în raport cu ultima formă puternic configurată a genului pe care o înregistrează istoria literară). El trebuie situat în sfera „noilor scriituri” românești specifice epocii noastre și inventate încă în primele decenii ale secolului XX de către Proust, Joyce, Virginia Woolf, Kafka etc. Din acest punct de vedere, el se înscrie, alături de Noul Roman – la care trebuie să facem din nou trimiterea, acesta fiind termenul de referință cel mai pertinent în raport cu opera lui Le Clezio – în una și aceeași direcție novatoare. Pe de altă parte – și acesta este consensul cel mai stabil ce funcționează în prezent în legătură cu situarea lui Le Clezio în cadrul literaturii franceze actuale – opera sa poate și trebuie să fie citită și ca reacție la Noul Roman, în primul rând la romanul lui Robbe-Grillet, cu care întreține, la diferite nivele de textualitate și de metatextualitate, relații polemice. Cea mai importantă dintre acestea constă într-un maximum de

metaforizare a romanului lui Le Clezio, ce poate fi citit în opoziție cu absența totală de metaforă, programatic urmărită, din romanele lui Robbe-Grillet. Dacă acesta, prin limbajul „fotometric” pe care-l utilizează, descrie suprafețe plane. Le Clezio surprinde o realitate pluridimensională, abordată simultan din multiple perspective, prin mijlocirea unei figuri analogice, a unei figuri de substituție deci (la Robbe-Grillet, preponderentă este metonimia, figura asocierii prin relație de contiguitate). Acest registru analogic în care sunt scrise (nu vrem să spunem prin aceasta că Le Clezio nu utilizează metonimia: dimpotrivă, el procedează și prin însumare, acumulare pe baza unor juxtapuneri de elemente a căror punere în relație poate să surprindă la o primă lectură, obligând la noi lecturi; dar aceste lanțuri metonimice sunt întotdeauna declanșate și controlate de metaforă) umanizează intens romanele autorului Procesului verbal, realul fiind în totalitatea lui antropomorfizat de către o sensibilitate – vizuală, acustică, olfactivă, auditivă etc.

— Exacerbată, capabilă de o percepție pluridimensională și hiperbolică, dar care rămâne mereu o percepție umană, căci își descifrează propriile descoperiri în termeni umani. Efectul de dezumanizare imputat nu o dată lui Robbe Grillet – efect ce poate fi citit, după părerea noastră, și ca având un sens polemic în raport cu o societate amenințată cu alienarea prin reificare – este în primul rând obținut prin evitarea foarte calculată a oricărei figuri analogice, prin mijlocirea căreia, ne spune autorul Gumelor, totul ar căpăta dintr-o dată chip antropomorfizat. Le Clezio optează pentru soluția opusă: prin romanul său analogic, ce poate fi asimilat ca factură poemului „vizionar” inventat de marii poeți ai epocii noastre, el abordează într-un mod mai direct, mai explicit, problematica societății de consum contemporane, acut confruntată cu pericolul unei autodistrugerii prin contradicțiile majore pe care le generează. Pentru Le Clezio cea mai importantă pare a fi cea prin care se manifestă un dezechilibru, cu grave consecințe pentru umanitate, între civilizație și natură, între construcția umană și modurile și scopurile acesteia ce tind a nesocoti legile fundamentale care fac posibilă existența însăși a omului pe pământ. Planeta aceasta pe care trăim poartă pretutindeni semnele unui îndelung efort depus de un nesfârșit șir de

generații, suntem cu toții solidari cu trecutul, prezentul și viitorul ei, solidari și răspunzători pentru ele. Rupturile în cronologia liniară, care bruiază planurile temporale, omogenizând trecutul, prezentul și viitorul, tehnica simultaneistă prin excelență pe care o regăsim și la Le Clezio, au la el tocmai această funcționalitate de a-l aduce pe cititor în situația de a regândi propria sa relație cu istoria: acronia, aici, deci, dat fiind rolul pe care-l are în sistemul care este opera lui Le Clezio în ansamblul ei, vizează realizarea unui puternic impact cu istoria, cu o foarte concretă istorie a speciei umane, asumată la nivel senzorial, afectiv și, în cele din urmă, și intelectual de către un cititor pe care romancierul îl activează în această direcție prin modalități specifice poeziei.

În centrul tuturor romanelor lui Le Clezio se află omul, un om stăpân pe o planetă pe care proliferază construcții umane, un om ce poate totodată să devină în fiecare moment victima propriilor sale construcții dacă relația lui cu ele nu va rămâne una umană, adică mereu supusă exigențelor rațiunii. Această dublă deschidere: către rațional, dar și către irațional, către înstăpânirea iraționalului și absurdului pe o planetă devastată de un cataclism rezultat din reaua folosire a unor forțe benefice în dimensiunea lor umană este foarte puternic marcată în romanul Potopul, text-avertisment ce trebuie citit, în modalitățile-i proprii, și ca un manifest pentru pace. Somptuoasa-i desfășurare metaforică e controlată, în punctul ei de generare, de fragmente textuale ce ne cufundă în realitatea cea mai imediată a zilelor noastre, cu temerile ei teribile și cu speranța ei lucid evaluată: „Tu ești tânăr, vrei să studiezi, să te distrezi, să trăiești. Dar:

— Știi că în fiecare an se cheltuiesc 60 000 miliarde de franci vechi pentru moarte?

— Știi că 100 milioane de bărbați și 70 % din savanți sunt folosiți în producția de război?

— Știi că 60 de tone de T. N. T. Pe cap de locuitor pot pârjoli lumea? -

— Știi că războiul nuclear, dacă ar izbucni, ar face în câteva minute 300 milioane de morți?

TREISUTEDE MILIOANE DEMORȚI.
IATĂVIITORULTAU.

Dar nu e fatal. Poți, trebuie să-1 conjuri. Desigur, tu ești împotriva războiului. Dar nu e de - ajuns; trebuie s-o SPUI. Crezi că este inutil, că asta nu te privește...

NU, NU ESTE INUTIL, DA, ASTA TE PRIVEȘTE.

PENTRU CA AI DREPTUL SĂ TRĂIEȘTI.

Dacă ai fi singur, n-ai fi auzit. DAR TU NU EȘTI SINGUR.

”

IRINA MAVRODIN.

La început, au fost nori, și iar nori, gri și negri, mânați de vânt, opriți la orizont de un lanț de munți. Totul s-a întunecat, și obiectele s-au acoperit cu solzi regulați, asemenea lamelor de oțel, zale ușoare, care fărânițau, împrăștiu puținul de lumină care mai exista. Alte obiecte, surse de lumină ele însele, au început să scânteieze anemic, dureros, copleșite de lipsa de măsură a unui eveniment imprecis, dar apropiat, caricaturizate de propria lor comparație cu acest soi de dușman, împotriva căruia ele trebuiau să plece la război. Mișcarea s-a denaturat încetul cu încetul; nu pentru că a pierdut, din intensitate, sau din importanță, ci pentru că se străduia să întârzie atacurile înghețului total, ale imobilității cu caracter etern, care acapara, mereu, care măcina, digera solul bucățică cu bucățică, care se infiltra în mijlocul aglomerațiilor, care zdrobea armonia stabilită altădată în mod diferențiat, care pătrundea în inima materiei, anihila chiar originile vieții. Delicată, ușoară ca hârtia, umbra acoperea planele, crea o puzderie de halouri, marea sensibil puterea luminii, încât o singură scânteie, țâșnită dintr-o sticlă pisată pe trotuar, acolo unde lovise camionul-cisternă, se reflecta ca o minune pe un spațiu vecin cu infinitul, cu violența aproape a trei sori.

Un peisaj dat, de exemplu, patru sute de metri pătrați de pământ betonat, cu structură din ciment și grinzi de fier, era un curios deșert glacial. Un deșert placat pe solul viu, un deșert întins, suplu și posac în același timp, închis, adică posedând un sistem absolut și personal, în care, mișcare de bicicletă + labirint repercutând pași de femei+canal picurând în șanțulețul de macadam+perspectivă de grile + absență aproape totală a zgomotelor sfâșietoare+14 etaje+aer rece blocat ca o dală de marmură și trepidația ploii artificiale cu miros de poliester, dădeau măsurile exacte, măsurile de urmat, regulile jocului inuman.

Clasate ca într-un univers aranjat pe fișe, elementele se combinau în funcție de factorul nou, de oră, de presiunea atmosferică, de gradul de umiditate și de temperatură, pentru a ajunge repede la o imagine teribilă, dementială, în care totul poate fi jucat de mai multe ori, de un număr infinit de ori. Un labirint de copil, în care toate drumurile duc în același loc, acest punct precis, opus averii, unde așteaptă, împreună, piratul și crocodilul. O ciudată lume dură și infailibilă, în care nici un pârâiaș nu curge la întâmplare, unde nici o floare nu străpunge carapacea de gudron, în care nici un arbore nu trăiește, unde nici o poartă nu se deschide, nici o țigară nu cade și-apoi să se stingă, fără a primi consimțământul acestui Dumnezeu uriaș și unic, acestui Dumnezeu fără nume ce împarte toate lucrurile, le pune pecetea sa și le supune pactului său formal.

Acolo unde toate obiectele și toți atomii se notează cu A. Și toate evenimentele, toate structurile, oricare ar fi ele, desenează formula careului magic:

A A A A.

A A A A.

A A A A.

A A A Aadică, nu încetează să se simplifice, să se purifice, până în clipa, imposibil s-o descrii, în care eveniment și obiect, lanț și ochi de împletitură, se reduc la expresia unică, A. Velomotorul circulă pe porțiunea de stradă cuprinsă între colțul X și felinarul Y, cu un zgomot care cade și cu reflexe la butucii roților. Dar velomotorul este redus la această parcelă de stradă, la zgomotul și la lumina ce strălucește. În curând mișcarea va fi oprită în mersul ei, și poate o mie de ani, sau mai mult, ea pornește continuu, de la felinarul Y la colțul X, această parte de cursă pripită, ritmată, care o să-i devină suflet. Aici, ploaia va cădea întotdeauna, dar aceasta nu va mai fi ploaie; trotuarul va coti spre dreapta, dar nu va mai fi trotuar; nu va mai exista velomotor, nici colț, ulei felinare, aprinse sau nu, nici ziduri răzuite, nici zgomote de lanțuri și de pneuri umede, nici mirosuri reci sau fumuri care plutesc, îngreunate de apă; va fi un mic tablou foarte calm și prosper, imaginea înghețată, moartă înainte de a fi avut timpul să devină nemuritoare, a unui joc încă neînțeles. Așa ca „Vedere din Port-Louis și din Piscul Trois-Mamelles”, sau „Traversarea Berezinei”, sau, mai mult,

„Gravură reprezentând Tamisa și Parlamentul” etc. Totul va sfârși astfel. Între timp, apa continuă să curgă de-a lungul rigolelor, multe lucruri plutesc ici și colo în băltoacele de pe șosea. Era începutul.

Era fără importanță, pentru că, încă de la începutul jocului, lumea încetase de a exista și de a fi existat. Există un număr anume, puțin deasupra mediei, pentru curbele ideale, pentru unghiurile perfecte. Aceia erau ultimii sortiți să cadă pentru că reprezentau deja, în afară de „Imobilul Imbert & Phelippeau”, de „Strada Paganini”, de „Monumentul Morților” și de „Cinematograful Atlantis”, oarecari noțiuni intelectuale; un număr anume de mirosuri vagi, nedefinite, ca mirosurile de fum, de supă, de pământ; sau chiar mirosuri și doar atât, adaptabile la sute de situații diverse. Culoarele, la fel, purtând un nume trei sferturi din timp, puteau să suscite iluzia de abstract. Roșu, alb, brun, verde, bleu. Adesea, din cauza lor peisajul se îmbucătățea, se fisura.

Un alb, spre exemplu, era fisura inițială; ca pe o placă de sticlă, sau ca pe un lac înghețat, fisuri anexe se ramificau în jurul crăpăturii centrale. Plecând de la alb, spărtura se accentua, vizibil, dezintegrând puțin câte puțin obiectul și dependențele sale. Era: alb-cerc-lumină plată - 3 metri 12 - zumzet și clipire - căldură - oțel, bronz, fontă - vertical...

Ușor, fisura se extindea; în perspectivă, un obiect putea sparge un altul prin simplă suprapunere. Analogiile porneau din mii de puncte diferite și simpla prelungire a două drepte, după un sistem vag geometric, era suficientă. Fiecare unghi de vedere multiplica împărțirea materiei, în așa fel încât era ușor să termini demolarea unui imobil de 12 etaje și 198 de ferestre în mai puțin de șaiszeci de secunde. O serie de geamuri cu reflexe puțin violete relua neobosit faza amorsată și se generaliza în mișcare de jos în sus. Paralel cu mișcarea, timpul se suda la extreme, durata se îndoia dinafară spre înăuntru și început și sfârșit se confundau, sfera perfectă era stabilită. Așa cum prima și a douăsprezecea fereastră nu se mai distingeau în același elan ideal de plecare și de sosire, tot așa prima și cea de-a douăzeci și patra oră, prima și cea de-a șaiszecea secundă, zguduite simultan în ritmul indecis al timpului care nu mai trece, ajungeau, plecau, nașteau sau sfârșeau de milioane de ori, ferite de progresie de către un oarecare ceas rău, de o

anume secundă negativă, a cărei retroacțiune, sensibilă și fatală asemeni celei de-a doua bătăi a metronomului, descria un fel de perfecțiune mecanică.

Iată cum s-au petrecut lucrurile pe acest pământ, pe această porțiune de pământ complicat; el părea că se descompune ca un cadavru de animal; rămânând intact ca aspect, dar în realitate muncit, torturat, ros pe toate părțile. Fațadele caselor, suprafețele străzilor, desenele blocurilor, aerul și zgomotele, văzute de departe, păreau ceva solid, ca bronzul sau ca marmura; și totuși, înțepenite de proximitatea conștiinței, iată că ele revelau putreziciunea interioară. Le vedeai furnicând, întunecându-se, acoperindu-se de nori și de ceață. Confuzia încețoșă liniile, acoperea culorile cu puf și cu păr, disocia elementele odinioară pure, rupea ordinea logică, nega mesajele simțurilor. Totul se mișca, totul răsună deopotrivă. Era o rumoare de mare, liniște și zumzet la un loc, o fulminare universală. Erau velomotoare cu pene, bărbați și femei oțelați, văzduh în formă de tablă de șah. Colorațiile până la vremea aceea nedefinite se strecurau în negru și alb. Apoi se adunau după diferențele esențiale, o parte de lumini, o parte de umbre. Formele se reduceau la expresia lor cea mai schematică, dreaptă, spirală, unghi. Sunetele, mirosurile, reliefurile se grupau între ele, formau turme. Un fel de frescă gigantică și precisă se elabora ușurel, din muncă de distrugere în muncă de distrugere, fără obstacol, fără elan. Cine era înghețat, se crăpa rapid. Căldura sa și frigul său îi cădeau la picioare ca niște zdrențe, iar în curând îi vedeai trupul nud ivindu-se din tumult, ascuțit ca o lamă și imprimându-se pe restul lucrării cu distorsiuni și nervozități de caricatură. Apoi statuie, după aceea gravură, din câteva trăsături el ardea în formă de torță peste lumea în sfârșit redevenită limpede, numai idei, de o claritate și de o frumusețe de nedeseris, un fel de infern al inteligenței.

Imposibil să fugi; fiecare lucru și fiecare ființă erau capturate prin surprindere, în plin zbor. Era o clipă în care haosul începea, o zi în care lumina seca, în care trăsăturile se carbonizau pe o suprafață mai virgină decât hârtia, mai dură decât piatra. Totul era numai vrăjmășie și grijă; cercul se închidea, din ce în ce mai mult, fel și fel de ziduri se strângeau, se apropiau. Universul se metamorfoza în cameră și ferestrele

se deschideau spre alte ferestre. Ochii bărbaților împlteau o rețea de ne trecut, și ceea ce era liber, ceea ce fluctua mai înainte, devenea înversunat. Figuri colțoase luau locul obiectelor, arborii deveneau iatagane, casele striată de mașini de ras, florile țepi. Cele patru orizonturi basculau împreună și se ridicau pe verticală. Erau prinși în castelul întărit, iar podurile se ridicau din toate părțile. Acum începea povestea norilor îngrămădiți, acum debutau primele aventuri ale umbrei și ale întunericului; orașul, cu fața la orizonturile blocate, se învârtea în jurul lui ca un rinocer lovit în inimă.

Vântul s-a transformat în piatră, și, continuând să sufle, nu mai mișca. Era un monument funerar ridicat în memoria mișcării, iar densitatea sa, dirijată în jos, cântărea milioane de tone. Liniștea, frigul erau stabilite într-o parte a acestui oraș zdrobit. Un bulevard liniar, fluviu confuz prins de ghețuri, aștepta fără să curgă. Copaci goi reînnoiau fără încetare elanul ramurilor lor. Aliniate unele în fața altora, casele urlau a gol, deja de nelocuit, dar nu încă în ruină; în pereții spoiți cu var, ferestrele se deschideau prin mișcări regulate, dar mult mai mult ca înainte; erau imaginații obsesive, viziuni sinistre și mecanice, ca geamurile unui tren trecând printr-o gară. Erau semnele unui ceva tulburător și puternic, născute din somnul unui creier obosit, necuprinse de amorteală și uitare, monotone, pătate cu negru, prezente întotdeauna pe acest târâm după incendiu.

Nu mai era nici o relație între ele, decât în drumurile verticale sau orizontale perpetuu schițate. Tot ceea ce fusese făcut altădată, în altă parte, subzista încă în ele. Era acolo, în mod automat, pe acest imobil, și nu se putea face nimic; era viziunea completă, făcută dintr-o sumă de experiențe și dintr-o sumă de probabilități, care se săvârșea, care-i micșora câmpul. Din oraș în oraș, din pridvor în pridvor, din copac în Cadillac, în grilaje, în labirinturi, pe străzi, la colțuri, ajunseseam la această bucată de zid imens, regulat alb, 12 etaje, 198 de ferestre, 18 uși, și coridoare, ascensoare, de jos în sus, de sus în jos, de la stânga la dreapta, diagonale, zigzaguri, romburi, cruci etc. Am ajuns la acest zid sonor, la zgomotele de maree care urcă, la șuieratul trenurilor în tunele, la pași ciocănind treptele de cărămidă, la duduitul motoarelor, la urletele mașinilor de poliție, la scrâșnetele pneurilor, la zgomotele sfâșietoare ale

avioanelor cu reacție. Tocmai acolo, între altele s-a format marea sală zgomotoasă, un fel de stadion fantomatic, în care, ca o singură gură, difuzorul și-a săpat grota.

Mai târziu, fațada însăși căzuse. Elementele vieții se mai micșoraseră, dacă mai era posibil; asemenea unei pete de benzină care se evaporă și pare să formeze spre cer un punct pe măsură ce pierde din suprafață, lumea se adună în ea însăși. Părăsise limitele imobilului, își retrase frontierele cu câteva rânduri de ferestre. Un timp se aflase între al optulea și al doilea rând orizontal și între al zecelea și al treilea vertical. Apoi s-a mai retras, alunecând pe zid, smulgând în trecere particule de lumină și zgomote. Acum, atinsese ultima fereastră, la etajul al treilea, la fereastra numărul treizeci și nouă. Acolo viața hotărâse să se mențină, o viață intensă și strălucitoare, condensând în steaua sa sute de metri pătrați din oraș. Pe această placă de sticlă violacee, lumea formase un munte abrupt, proeminent, care se agita fără încetare, se desfăcea, se reconstruia, călca în picioare, se iriza. Acolo, timpul mai curgea încă, poate, într-o peliculă de amintiri, cu ieșiri violente împotriva geamului, dând lupta sa misterioasă și profundă. Era nucleul relativității de odinioară, al culorii fără culori, al numelor fără nume, al sunetelor de neuzit, al parfumurilor transparente și mobile. Fereastra numărul treizeci și nouă dezvelise o lume întreagă, lăsând ființele moarte sau nude, descoperind muchiile acoperișurilor, oasele, recifele în jurul ei. În rest, totul era alburii. Scheletele scuarurilor și ale străzilor, fosilele oamenilor și ale câinilor rămâneau abandonate ici și colo, sub soarele conștiinței. Îmbătrâneau încetișor presărate cu grăunțe și cu nisip ca niște imense cochilii aruncate de mare. Mai negru și mai viguros decât un ochi de copil, al treizeci și nouălea geam al imobilului îi atrăgea invincibil la ei, făcând să mișune dăre de dorinți. Și părul uscat se aduna în creștetul capului ca niște raze luminoase. Ploaia clipoceă pe aceste oseminte cu un ușor foșnet vâscos și între fiecare picătură de apă, între fiecare izbucnire sonoră, se năștea un vârtej, care orienta din nou elementele spre centrul sticlei de la fereastră. Solzii pământului erau duri și insensibili, ca pe flancurile unui pește. Amorteala plană; uriașa cavernă a tăcerii își desfășura mantia. Ca un difuzor inversat, botul ferestrei înghițea suma tuturor zgomotelor din oraș și dădea

calmul tragic. Nimeni nu putea s-o susțină din privire: era un al doilea soare, negru și dureros, care întindea razele sale de noapte. Materia în fuziune fierbea în sfera sa, intra în ea însăși, ne îneca fără încetare. Oglinda se năștea în mijlocul spiralelor vulcanului și tensiunea era atât de puternică pe geam, încât părea că tot pământul se cutremură din această cauză și că o nimica toată ar putea declanșa explozia.

Și aici se reunise tot frigul pământului și al cerului. Își construise zidul său, și din suprafața plată ieșeau raze ascuțite ca acele de gheață, care pătrundeau carnea și izbucneau în mijlocul răni. O senzație nouă, între sunet, parfum și lumină, fusese astfel suscitată în sufletul materiei; se născuse sub influența acestei pulsații confuze, bătea într-un fel de ritm, scliffea precum viața, și părea că durează eternități, amestec de duritate și de friabilitate, timp mort între două pericole misterioase, religie poate. Era un halou invizibil și totuși cunoscut, o undă copilărească, ceva dulce și feerie, asemenea aureolelor de pe icoanele sfinte.

În centrul descompunerii, peisajul exista sub formă de semi-amintire, de semi-halucinație. Avea dâre de umbră, resturi de relief, halouri cu culori decolorate de repetatele spălări. Se zdruncina, se crăpa în toate sensurile, imagine fugitivă și ireală dansând în raza luminoasă. Mai întâi era strada, mereu aceeași perfect rectilie, acoperită cu chiciură, goală, contractată. Macadamul, cu nuanțe de oțel, și cerul tot așa. Copacii creșteau neobosiți, negri și duri pe fondul alburii al zidurilor. Sub pământ, rădăcinile se întindeau tot atât cât ramurile; ele scormoneau tot timpul printre bulgări, apucau pământul care se surpă, adunau bucățile de viață umedă mișunând de viermi și de putreziciune și le lăsau să se filtreze ca marea printre degete. În apropierea celui de-al cincisprezecelea platan înnegrit, pe trotuarul din dreapta, fumega un canal. Pachetele goale de țigări, făcute cocoloș, se amestecau cu zgomotul semințelor pârâind pe sol. O sticlă de bere sfărâmată, la periferia petei circulare lăsată de o pubelă, repeta fără încetare multiplicațiile lumii diforme. În centrul unui miros vag de butan, un avion își marca crucea pe cadrilajul cerului-grilă și marca mii de cruci virtuale pe fiecare careu al aceuiași joc, și nu mai termina odată câștigarea partidei jucate împotriva lui însuși.

Figuri altădată pasagere se descriau cu exactitate pe sol, pe pereți, se încrustau pe orice materie plană. Un pachet de țigarete gol, abandonat acolo cu o oră și jumătate mai înainte, zăcea pe gudron, în frig. Nu mai era decât o pată albastră, înfiptă, fără contururi, în mijlocul imensei întinderi de brun. Luase forma unui dreptunghi cu colțurile deformate, încercuit cu un ușor fir de cerneală. Reliefurile deveniseră umbre, simple umbre, una în mijloc, divizând caracterele literelor, una spre colțul stâng de jos, încă una, lungă și regulată, de-a lungul părții drepte. Nu mai exista nici un vânt capabil să ridice acest corp, nici ploaie care să-l ude, nici mătură care să-l ia și să-l împingă, foarte repede, într-o ladă de gunoi plină cu ziare vechi și cu coji de portocale. Orice-ai face, oricare ar fi gesturile bătrânului îmbrăcat în albastru care ar trece noaptea pe acolo, ar fi în zadar. Smuls aparenței sale, pachetul de țigarete gol s-ar recrea de la sine, într-o clipă, așa cum o carte de joc, ridicată, descoperă o altă carte.

Zăcea acolo, înorând în ocru și în umezeală. Liniștea invadase lumea în cercuri concentrice. Un soare ovoid se repercuta la infinit în panouri; totul scânteia în alb și durere. Un fel de arie muzicală atonă, degajată de substanța sa, trena ca o scriitură. O inscripție care-și repeta întruna cuvintele de dragoste sau de politică. Orice notă înaltă s-ar fi putut contura. Cu ajutorul unui ritm brutal, evident, ideea ar fi putut să progreseze în propria sa distrugere, să se adauge neantului culorilor și reliefului, să se amestece cu celelalte senzații, o dată înainte, o dată înapoi, în mișcarea pură și regulată a unei ape închise într-un ceainic, să apară încă prin această succesiune aparent logică de rapiditate și de moliciune, să se balanseze, să traseze un motiv decorativ de tip bizantin, să evoce o spirală, un fel de scară în formă de cochilie de melc urcând de-a lungul pereților unui turn, succedând impresiilor de întuneric și de lumină, să se concentreze din ce în ce mai mult, și totuși să se lărgască, să se confunde cu infinitul, să izbească, să se sfarme în mod atroce de meterezul ele sticlă, de oțel șlefuit, oglinda de asprime și de ură, și apoi, oprindu-se la ultima măsură a cântecului, să se fixeze în timp ca un pumnal final, într-un singur punct, cu crima tonalității distruse, într-un singur sunet pentru totdeauna proferat, strigăt încremenit în centrul țintei de plută. Oroarea îndepărtată înlocuise

atmosfera. Obiectele se evitau unele pe altele. Culoarele explodau ca niște bombe iar particulele lor se ridicau sub formă de nori de pudră. Apoi, retrași brusc din primul plan al viziunii, acești nori deveneau perdele groase, zboruri de lăcuste sau de păsări, și se prăbușeau rapid cu tresăriri furtunoase. Contururile se distrugeau: dure și aplecate, alergau de-a lungul pâclei trasând drumuri eterne. Reprezentarea lor nu dura mai mult decât o scăpare de fulger, dar, ca fulgerul, se fixau veșnic pe retine. Alte materii, mai puțin ușoare la percepere explodau și se volatilizau rapid. Materii ieșite din ceva trecător, din ceva care nu poate fi susținut, din străluciri slabe.

Moarte deja, fără nume. Provenite dintr-o epocă anterioară, sau mai târzie, fuziunile între metale se operau. Nedeslușitul, incolorul, imaterialul, secretate de creierile omenești, pluteau fără țel.

Pe pachetul de țigarete gol, paralel cu modul de forțe al ferestrei numărul treizeci și nouă, crescuse acest soi de ciupercă. Acum e mai mult decât o tumoare, aproape înfățișarea unui vulcan, sau a unei ondulații dușmănoase a unui cutremur de pământ. În surdină, posedată de amintirea muzicii, a ritmului, a culorii albastre, a gusturilor, a mirosurilor, tensiunea ridicase cochilia sa de aer, și, umflată și grea, invadea centrul macadamului, îl deborda, oscila pe el ca o bulă, fremăta, se împurpura, gema de mânie. Și deodată izbucnea, dar pentru a se forma din nou mai departe, lângă piciorul unui felinar, sau în cer, pe balcoane, în vârful clopotnițelor, pe șinele obscure, în sclipirea unei jenți de bicicletă, printre parfumul fad al unei castane, la extremitatea unei gene sau în pântecul unei femei gravide, pretutindeni, pretutindeni acolo unde putea sa se desfacă, să-și dezvolte oul, să sfarme carnea inertă, să se rostogolească în noroi, să polueze culorile distincte, să tulbure apa din aer, să răsucească oricare punct din spațiu și să umfle bășica născută din acțiunea unui fier roșu.

Era lumea oferită în spectacol, iar elementele fuseseră inserate în spațiu precum caracterele de tipografie. Nu mai existau biciclete, nici pachete vechi de țigarete, nici coji. Ca și cum ar fi fost judecate, condamnate și decapacitate, ele erau puse acolo, talmeș-balmeș, reci și lugubre, devenite deșeuri, pironite în moarte.

Un fel de stor zdrențuit atârna la baza imobilului. Apoi un chiștoc, apoi o ladă goală, un prospect pătat, și iar un chiștoc, și iar o ladă goală, și iar un prospect. Nu mai erau deloc legate de lumea vie și doar abandonarea lor le mai dădea o formă. Dintr-o hârtie lucioasă, pe care o fotografie a unei tinere pakistaneze, și frazele care se refăceau păstrând continuitatea, povesteau aceeași vagă istorioară folclorică, plină de nume proprii și de date, Naaz, Pritibala, Mehmood, Dattaram, Ved Madan, Shashi Kapoor, opp. Tooting Bec 19 18 49, ceva de nedefinit se strecura, lua o formă. Cuvintele înlocuiau într-o ordine arbitrară bucățile de realitate și, pe un fel de coală albă, pe dosul prospectului gigantic, se înscrisau unele sub altele.

Apoi rămâneau acolo fixate, nemișcate, așteptând să fie descifrate. Literele se succedau, se încălecau uneori, ori se ștergeau, se desfăceau și cădeau. Era, prins de răceala realității, un poem abstract, ilizibil, care restituia sensul fizic, înțelegerea imediată. În calm, în calm, seninătatea plată. Munții erau sfărâmați, fluviile erau băute, iar petele pământului secaseră.

Nu rămâneau decât cuvintele, doar cuvintele, la coadă, lovite în detonațiile lor mici pe hârtia albă care înaintează în sărituri bruște; ele se agățau, solitare și nude, ca niște cuie, ca niște duzini de cuie.

Al 12-lea etaj al 11-lea etaj al 10-lea etaj al 9-lea etaj soare al 8-lea etaj al 7-lea etaj al 6-lea etaj al 5-lea etaj noapte al 4-lea etaj al 3-lea etaj p al 2-lea etaj p primul etaj p cameră - calitatea extraa p gol țigaretă ttracks!

P o o o o pliu p p a a a autocar tssktipp'tong!

Le le la „Spada” arbore acoperiș imobil.

PORTOCALA Imbert & Phelippeau Imbert & jeleu de coacăze ianuarie februarie martie apr pernă cu pene macadam.

Haosul era etalat ostentativ, dezintegrarea era perfectă; și totuși, din acest pământ, din aceste bucăți de deșeuri sterile, se pornea în ascensiune, de jos în sus. Lucrurile aruncau raze și pe aceste raze ne lăsam purtați tandru, așteptând să ajungem undeva. Universul era construit ca o piramidă inversată; fiecare element își producea unghiul său, și pe măsură ce ne detașam de baza sa, zona de comprehensiune se mărea, deschizându-și corola magnifică. Fiecare obiect, fiecare ființă vie sau moartă pe această suprafață, era un punct de unde țâșneau două linii

spre cer; era un semn în formă de trombă, care vă smulgea din strânsoarea realului, și vă aspira spre profunzimile ușoare.

În jos, orașul era sfărâmat; în unele locuri, casele și grădinile își desenau geometria până la dezgust. Un bumbac alb și tăcut tampona acoperișurile și zidurile. Blocuri enorme, pătrate, uimitoare apăsau pe sol. Firele se alungeau fără încetare, țevile brăzdau cimentul, de-a lungul trotuarelor, asemenea rădăcinilor. O notă unică, puțin sinistă, zumzăia sub carapacele de fier și de piatră, făcându-le să vibreze sub talpa încălțămintei. Ghemuiți în cărucioare, câțiva oameni hibernau în colțurile pietelor. Pe esplanadă, la mai puțin de o sută de metri de fluviu, zăceau în dezordine roșii putrede și cartofi. Era abandonul, abandonul liniștit și rece, fotografia. La stânga manufacturi de iaurt SEBA, în vânt, sub ploaie, un câine mare și negru lătra feroce în mijlocul unui țarc din sârmă ghimpată. La amiază, la ora șapte și când era război, urla o sirenă pe vârful colinei. Poate această sirenă era cauza tuturor.

Într-o zi, 25 ianuarie, la ora 15 h și 30', fără nici un motiv, ea se pune în mișcare; în clipa precisă în care mugetul său izbucni în blocul văzduhului, în clipa precisă când suflul său începu să măture în mod circular fețele de beton, umflându-se din secundă în secundă, în clipa extraordinar de precisă în care totul părea că se pliază în fața dezordinei, se petrecu următorul lucru: la colțul bulevardului, între rândul de castani și poarta mare de la SPADA, apăru o tânără pe velomotor. Străbătu strada atât cât dură zgomotul. Ieșise din casă în clipa în care strigătul urca spre cer; dispăru, înghițită de un alt bloc de imobile, trei sute de metri mai departe, în clipa în care strigătul căzu din nou spre pământ, și se pierdu. Distanța dintre aceste două puncte, fu de nesuportat. Ea înainta dreaptă pe șaua velomotorului său bleu, cu părul strâns în jurul figurii copilărești, privind înainte. Înainta. Roțile se învârteau, transparente, ușoare. Butucurile roților străluceau puternic, pneurile murdare se turteau pe asfalt. Cu genunchii strânși, cu pulpele goale, fata înainta mereu, dar deja nu mai era exact ea: sub stăpânirea sunetului unic, strident, orb, ea se metamorfoza; trupul său cădea în bucățele, se prefăcea în praf și dispărea; velomotorul, pătruns de tensiunea timbrului, devenea numai metal ascuțit. Ceea ce se petrecea, în această clipă, fără avertisment, era ceva asemănător cu influența conservatoare a

lui i lung final labializând pe i scurt în ü. Fata continua să înainteze spre centrul străzii ude; trupul ei negru și alb era dus foarte drept înainte. Urletul sirenei era în ea, fără îndoială, și niște unde în ecou îi ieșeau din ochi, din nări, din gură. Era singură, asemenea unei jucării mecanice, și se topea spre capătul străzii; ceva de nespus o aspira către nimicire. Masele monolitice ale caselor o înconjurau, o conduceau, trasau pentru ea ruta de pe care nu te mai poți abate. Orice deviere i-ar fi sfâșiat pielea și carnea, i-ar fi răsucit unghiile, i-ar fi sfărâmat oasele. Pe porțiunea gri a pereților, puțin sânge, păr și creier i-ar fi marcat revolta. Spintecând aerul pe velomotor, fata înainta spre capătul drumului. O peliculă umedă îi voala ochii. Buzele-i întredeschise aveau aerul că sorb o băătură invizibilă, iar placa de sticlă a farului strălucea. Așa traversă totul, trecu seriile de puncte și de bariere, straturile de sunete, de mirosuri, de fum și de gheață. Le trecu, călare pe coarda unică a zgomotului plictisitor, apoi înainta pentru ca să se piardă spre capătul străzii. Chiar în clipa în care eu, în care noi văzurăm acest fel de poartă, care se deschidea pentru ea între două rânduri de case, sirena încetă. Nu mai era decât liniștea. Și nimic, nimic, nici măcar o; amintire vie nu mai rămase în mințile noastre. Din ziua aceea, totul a putrezit. Eu, Francois Besson, văd moartea retutindenii.

Și uneori în picioare, uneori culcat, stau țeapăn și privesc, îmi lipesc fruntea de geamul rece și văd, în spatele obloanelor închise, o stradă lungă și curbă pe care trec oamenii. O umbră violetă a căzut pe sol; femeile și bărbații merg tocmai pe ea în liniște, alunecă, se prăbușesc și se pierd. Luminile felinarelor aprinse și reflexele magazinelor albe se repercutau împrejur; negura se dădea la o parte rezistând, ca niște suvițe de păr. Pretutindenii există surse de lumini care palpită.

Ei sunt morți, o știi, și nu mai există nici o îndoială; sunt morți, căci tot ceea ce-mi este exterior este mort; halouri în formă de giulgiu le îmbracă siluetele la trecere. Mi se pare că deschid astfel, la întâmplare, un imens ziar care nu mai are valoare, și că văd aceste nume imprimare, aceste fotografii uzate, aceste titluri, aceste date și aceste cifre, aceste sigle scâlciate. Un cimitir în tăcere, despuiat și larg de zece mii de

metri pătrați de vânt, a înlocuit zidăriile și imaginile. Văd că sosesc generațiile viitoare, văd doliuri, văd plăci memoriale.

Astăzi lumea s-a sfărâmat. Nimic nu trăiește. Extazul și grija sunt niște geometrii. Încă o dată în picioare, oprit în fața unui zid, las să fugă mișcările. Urmăresc un fragment din vârtej. Coloana trunchiată a trombei m-a abandonat aici, în fața zidului. Moartea nu m-a cruțat. Am fost și eu prins în vâltori, am fost carne, culoare, spațiu, timp. Acum efectele s-au retras departe de mine, descoperind ca o maree care scade, o compoziție nouă în care nu mai domină fluctuațiile, mâniile, dorințele, ci duritățile, granulațiile, amintirile. Suprafețele de noroi șlefuite de ultimele resturi de umiditate, munții mici de grăunțe unde valurile s-au mulat, și cochiliile răzuite și mâncate de sare. Aceste cochilii care puse la ureche lăsă să se audă zgomotul apei, vă amintiți, zgomotul surd, tandru, respiratoriu, atât de aproape de vacarmul. Orașelor pe care nu ezitam niciodată să-l asimilăm ziua, în amiaza mare, în inima cetății, unde poate fi surprins în refugiu, și imediat înconjurat de valurile de automobile, în care simți umflătura nefastă mărindu-se în artere, inundând intestinele, așa cum face sângele provenit din perforațiile intestinale, și înnebunindu-te de angoasă, și te lași purtat, zdrobit de aversa de bubuituri, învins, binecuvântat, până când nu mai ești tu însuși decât vârtej și leșin. Imposibil să nu sucombi puțin de disperare, iar tumultul amintirii etc, profită de aceasta, dădu drumul asupra noastră acestor senzații blestemate ale copilăriei, acelea pe care nu le vom mai regăsi niciodată, acele dulcegării, acele trândăveli, acele intimități de odinioară, acele desene atât de simple și atât de gustate, acele ascunzători bine scobite și reci, acele goluri de aer în care soarele și ploaia erau amestecate, acele locuri pline de obiecte roșietice, cu animale delicate, cu anemone de mare și cu scoici, acele percepții fragile și mute, acele mirosuri și acele tușeuri lichide, acele pietre albe și pătrate, acele universuri în formă de dicționare, știți, ceea ce numim băltoace; și totul revine în mod lent, încercând să străpungă suprafața ființei vii, dar în zadar; și știm că vârtejul care pâruse că țâșnește din neant, este suprema ironie, strigătul maimuței sau al papagalului.

Era osândirea acordată fiecărei ființe, reflectată pe fiecare lucru. Prins în centrul propriului său joc, un fel-de om

zăcea așezat în fundul unui fotoliu de răchită. Măinile i se odihneau pe coapse, aproape de genunchi, iar spatele său rotund era imobilizat pe spătar. Respira deja greu, producând regulat, la fiecare trei sau patru secunde, un sughiț, răgușit. Era gata să moară acolo, în mod imperceptibil, fără regrete, și absolut singur. Afară, dincolo de fereastră, cerul era albastru. Dar cercurile concentrice se măreau, se multiplicau, treceau unul câte unul, ca vulturii, pragul camerei duhnind a moarte.

Tot așa pe acest mare bulevard acoperit cu zăpadă în timpul iernii, tot așa, da, în jurul acestui geam, în cerc împrejurul acestui nod ide sticlă, în ascunzătorile necunoscute de la țară, gunoiul, banchizele, scrumierele; ce mai era oare? Ce flacăra ardea în cămarile cu provizii, ce şuierat țâșnea din locomotivă la oprire, ce lumină strălucea în cutia de fier a farului marin? Evenimentele, modulate într-o infinită variație de frecvențe, înșelau ochiul și-și continuau opera absolut singure, îngrămădindu-se și distrugându-se fără încetare. Nu mai exista nici o femeie, coborând dintr-un automobil roșu, la răscruce, și continuându-și drumul pe jos, aranjându-și stângaci părul cu o mână, de-a lungul reflexelor dintr-o vitrină unde se etala mare cuvântul ASPIRINA. Era o mișcare de braț, plătând și gingaș, care încremenea veșnic pe oglindă și lăsa să se perceapă silueta de statuie, din contactul a trei degete repliate cu masa electrică a părului negru. Faptele, erau suite de marșuri pe niște culoare.

După aceea, deodată, liniștea revenea peste toate aceste locuri; condusă ca o orchestră, ea se întindea pe materiile dure. Nu impresura ci prelungea fixitatea; desăvârșea desenul trotuarelor, basoreliefurile felinarelor de fontă, circumferința orfeoanelor în mijlocul grădinilor publice. Alte ființe umane, sau animale, blânde și calme se imobilizează în posturile lor familiare, în vilele lor, pe părțile din față ale ușilor, în apropiere de vitrine; cu mâinile pe mese, mușcându-și degetele, sau buzele sorbind din pahare. Peste ei, peste ei toți, cădea ploaia fină, hârdăul cu cenușă. Mureau încetișor în spatele placardelor de celuloid. Albastrul năvălise în ochii decolorați, iar substanța lor se scurgea.

Ce desen fin, gravat cu vârful penei pe suprafața cenușie a unei hârtii de ambalaj, ce muzică delicată, cu accente ridicându-se în aer ca un zbor de ciori, ce savoare adunându-se

fără încetare, prin accelerarea acizilor, prin ritmul grăsimilor, prin temele și variațiile de fiere și de zahăr, ce durere, acolo, către epigastru, putea să transcrie această sclipire înghețată, completă, luminoasă, acest domeniu din care făceam parte, și în care mă pierdeam, într-un fel de straniu înot pe spate, cu brațele încrucișate, lungit în voie în mijlocul apei purtătoare, îngrozit, în tăcere, și văzând zeii mișcându-se? O întindere comparabilă cu infinitul albă, cu orizonturi care se întretaie. O coală imaculată pe care înaintează orbește o linie elastică, puțin în sus, la stânga, la stânga, la stânga, la dreapta, tăind viața. Viața. Superbă, eroică, maiestooasă, căznită și juvenilă, imposibil de distrus. Atât de frumoasă și atât de pură încât pare că poți s-o ascunzi privirilor doar cu un simplu gest; și mă întind pe spate și plutesc; câteva voaluri negre, câteva perdele de doliu, câteva suprafețe cavernoase, cu abisuri, trec peste mine, lent, mă îmbie la somn și mă volatilizează sub simpla prospețime a fantomelor lor de prevestire. Acum se poate să mor: s-a terminat oțelul, s-au terminat lamele tăioase ale luminii! Această lume este în mod teribil aici. Galbenul și auriul au acoperit totul. Pe această imensă întindere de piatră și nisip, de-a lungul acestei linii drepte și aeriene, spitalele, azilurile, uzinele și imobilele E. D. F.-ului sunt închise. Calea ferată a ruginit. Descompunerea, după ce a degradat speciile, necruțând nimic în lume, se înșeală pe sine; s-ar putea, de fapt, dacă nu privești prea de aproape, ca nimic să nu se fi schimbat; sunetele își transmit mereu bogăția, copacii sunt perfect drepecți, colibele sunt tot strălucitoare din cauza tablei ondulate și a parchetului de plastic. Bărbatul și femeile tot la fel de uniformi. Și totuși, s-a petrecut ceva: pretutindeni planează amenințarea unui trecut diluvian, amintirea care te sugrumă. Mirosul de cadavre prost îngropate, poate, sau putrezirea uscată a crengilor căzute.

Înutil să tămâiezi: cimentul și plăcile de fontă sunt mici, pardoselile derizorii; și fără voia lor am văzut.

Sau mai mult, spre ora unsprezece fără șapte minute, în oraș, zgomotele s-au aglomerat ca niște salve de tun. Acolo, mișcarea face atât de bine încât se distruge; sub lumina atât de clară a zilei, casele se aliniază în galben. Acoperișurile lasă ploaia să curgă șiroaie: burlanele gâlgâie. Un vânt ciudat, jumătate cald, jumătate umed agită zdrențele de la ferestre și

de pe ziduri. Există o jumătate de sferă de cer gri, care conține toate aceste mici aventuri. Atunci te îndepărtezi cu viteză redusă de acest centru și urci spre colinele din împrejurimi; urci cu greutate scări șubrede, încadrate de mimoze, te înalți, te înalți pierzându-ți răsuflarea. Corbii formează un inel în jurul muntelui. Treci pe o stradă gudronată, tăcută. Pisicile te privesc trecând, ascunse în spatele ghivecelor cu flori. Șopârle gușate se strecoară sub grămezile de pietre vechi. Și continui să urci scările dintre etaje; mai sunt doar nouă înainte de a ajunge în vârf. Trebuie să traversezi strada de patru ori. Să numeri 63 de stâlpi electrici. Să zărești 400 de vile, mai aproape sau mai departe, cu acoperișuri roșii, cu grădini de portocali și garduri de laur. Să distingi ceilalți munți, în flăcări poate, și domul plutitor al unui observator. Să saluți o bătrână cu mâinile negre. Să strivești în picioare mii de frunze, de furnici, de măline. Să simți mirosul obscen al smochinilor. Apoi, undeva spre vârful muntelui, între a opta și a noua cotitură de trepte, retrasă la stânga unei mici piețe artificiale pe care o frecventează copiii, se va găsi o fântână cu apă rece. Dintr-un cioc din aramă încastrat într-o stelă de piatră pe care era gravat: 1871, si, de jur împrejur, în dezordine, JCB 112/4/46, JOJO, HARRISON. 6/10/1960, MIREILLE, LIPGL, LUC, MAINANT, I WAS HERE DD, L. R., S., T. A.-M, 25/8/58, REG LE 1 AOUT 1961, CASABLANCA, DUH, 1949, POZSA, 1949, J. B., A. ZIN., HELSINKI 57, VICTOR HUGO, 12/8/1963, apa țâșnește în sacade și cade în jgheab. Și te puteai așeza acolo, pe marginea bazinului cu tăuni, după ce ți-ai gravat numele cu cuțitul alături de celelalte, J. F. B., 9 aprilie 1963, pentru a ști ceea ce se petrece. Aceasta ar fi reluarea unei nu prea vechi istorioare, care și-a lăsat urmele pe stela de deasupra fântânii. A. Și DAISY, 6 iulie 59, de exemplu.

Albonioo-Deisy găsește că e foarte cald.

Soarele traversase până la urmă miile de frunzulițe. Mai târziu înclinația lui ajunsese în acel punct în care făcuse să descleșteze mii de guri, în care ovalul umbrei se mărise progresiv. Acum soarele pica, tremura puțin pe marginea frunzelor triumfătoare, mormăia încet în pietriș, izbucnea în averse, încetșor. Arborele în chestiune era un arbust de piper; și arbustul de piper se clătina sub greutatea căldurii ridicându-se din nou, pe nesimțite, etalându-și milimetru cu milimetru

ramurile uscate, îndepărtând fiecare frunză. Ca o aripioară dorsală. Aerul nu mișca deloc. Douăzeci și cinci de metri mai departe, sub streășină unei vile, între răsadul de roșii și colivia cu papagali, mercurul unui termometru urca. Coloana sa roșie trecea de la cifra 26 la cifra 27. Și Albonico era așezat sub un arbust de piper, încălțat cu espadrile, cu picioarele întinse pe pietriș. Se pare că în acest moment a venit un bondar și a brăzdat atmosfera; că o buruiană se chirci din ce în ce mai mult, aplecată, răsucindu-se din cauza secetei. Pe acest faimos prundiș, o piatră ieșea în evidență dintre toate celelalte, pentru că era înaltă și piramidală iar restul dimprejur erau scurte și rotunde. Numai dacă nu cumva gâlgâitul fântânii dădea colțurilor sale o strălucire bizară între reflex roșu și vuiet de mare. Dacă Albonico și-ar fi dat osteneala să râcăie pământul, cu vârful espadrilei, ar fi descoperit cu siguranță o monedă veche, pierdută de luni de zile, și foarte murdară. Numai chiștocurile de țigări nu erau îngropate. Daisy își strânse baza nasului între degetul mare și între arătătorul de la mâna dreaptă. Apoi cu aceeași mână își atinse buzele cărnoase și începu din nou să răsfoiască o revistă sentimentală, Confidențe, sau ceva în acest gen. Soarele, excesiv de cald, excesiv de dispersat, strălucea de patru ori pe hârtia lucioasă. Mai la stânga, vibra o tijă veștejită, lăsând să cadă pistile, sau stamine. Ei bine, sunete urcau de-a lungul treptelor de la scări, venite de dincolo de liziera de arbori, străbătând grădinile, repereutându-se, divizându-se. Se născuseră cam peste tot, de la garajul Foglia de exemplu și de la antrepozitul Rosa-Bonheur. Un zgomot de sticle ciocnite, un Diesel, un câine ce latră; totul era ca un deșert, zdrobit de loviturile violente ale soarelui. Acoperișurile de tinichea ale garajului erau paralele cu suprafața lustruită a cerului. Ai fi putut crede în stratificări de plăci de aluminiu, suprapuse, și servind de oglindă una alteia. Tot la fiecare douăzeci și patru de secunde, un sunet de gong zguduia văzduhul și se propaga, învrăjbit de fricțiuni și de scrâșniri. O jerbă lungă de ștuțuri, legată fedeleș pe sol, era abandonată cadenței lente a unui bărbat asudat care o lovea cu ciocanul. În mijlocul fărâmițării sonore, vagi bâzâituri ale temperaturii, loviturile făceau să înainteze ceva, un fel de fantomă, împingeau un obstacol invizibil, făceau să oscileze un nor. Un metru, la fiecare douăzeci și patru de secunde, un

metru, la fiecare douăzeci și patru de secunde. O sferă se dilata ceva mai mult, ca o nebuloasă opacă, magma, fetusul, și se pierdea în câmpie. Se răspândea. Mai precis, praful tactil acoperea obiectele. Se fixa pe lamelele zidului din pietre seci, îngroșa conturul pietricelilor. Cerul în persoană, poate lucrând la o reclădire după textura solului se amesteca cu o făină fină. Particule înaripate pluteau pe straturi de aer și formau noduri. Era căldura intensă care, fără îndoială pătrunzând pământul până în adâncuri, degaja acești nori de cenușă, îi ridica, îi făcea să zboare în sus, îi făcea să învăluie mult timp trupul lumii. Albonico se ostenea acum să scobească cu vârful espadrilei sale exact acolo. Și descoperea moneda foarte veche și foarte murdară care era ascunsă în pământ. O lua și o arăta lui Daisy, rotundă și urâtă în scobitura palmei sale:

— Am găsit douăzeci de franci, acolo, pe jos.

— Ai găsit o monedă?

— E ciudat, tu nu găsești?

— A pierdut-o cineva.

— Poate...

Daisy îi dădea obiectul; apoi își freca degetele murdărite cu pământ de lamelele zidului de piatră.

— Trebuie să fie de mult timp aici moneda asta. E plină de pământ.

— Nu de pământ...

— Ce?

— Nu, spunem: nu tocmai de pământ, nu. S-ar spune mai curând de un fel de praf, de un fel de cenușă. Uite, am s-o curăț. Dă-mi un colț din ziarul tău.

Ștergea moneda de douăzeci de franci cu grijă, acolo, așezat pe marginea zidului, cu fața la fântână, jumătate la soare, jumătate la umbră; decapa cele mai mici cute ale monedei, apăsând cu unghia arătătorului drept bucata de hârtie ca o răzuitoare. Dar metalul rămânea pătat, uzat, înnegrit pe veci de contactul cu pământul.

Mult dincolo de universul odihnei; departe de liniștea secretă unde curg fântânile calme, arbori zgomotoși, jocuri de vânt și viespi; departe de alunecările ploii pe acoperișurile înclinate, de-a lungul gâturilor de la jgheaburile streșinelor; mult dincolo de toate aceste lumi abia începătoare, de această frumusețe de culoare deschisă, de aceste mii de crevase

locuite, de aceste guri care povestesc cu voce joasă istorioare fără sfârșit, amestecate cu respirația care miroase a hrană și sodă, mult departe de toate acestea, pare să fie o greutate care vă leagă picioarele și mâinile, și care vă smulge, însângerat, tremurător, din dulceața vieții. Este un bloc de marmură, înalt cât un munte și cântărând tone, care vă poartă de-a lungul straturilor de materii moarte. Și iată că se alunecă în albastru, invadat prin toți porii, pătruns de răceala rapidă, și iată se caută zadarnic cuvântul, în zadar suflul; brațele din metal negricios, alunecă de-a lungul corpurilor, asemenea mișcării lungi și rapide a unei spade străpungând organele. Această cursă este fără sfârșit; este aproape interminabilă, și nimic, nici chiar scriitura, sau un nume, ca TEAPE, sau geneză, n-ar putea s-o oprească. Nici la suprafață, nici în profunzime, ci în număr; universul se multiplică: culorile, particule vii sau imobile, ființele se diversifică din ce în ce mai mult. Scrisuri mărunte, ciudate și nesățioase înconjoară fiecare punct al spațiului și îl face de neînțeles. Este ca și cum viteza, sau acuitatea scrisurilor, sau un efort asemănător, amplificând realitatea, o pune în afara răului. Petele luminoase, plăcile întunecoase, liniile drepte, traseurile grele sau ușoare, totul se amestecă și se distruge totodată. Fiecare obiect devine totodată asemănător și diferit de un altul. Apoi o rumoare, după aceea un cântec armonios și sălbatic, se ridică din materie și-și amestecă vibrațiile morocănoase cu vibrațiile luminii. Pământul fierbe, s-ar zice, bulele succesive izbucnesc. Bărbatul, înșelat de sensibilitatea sa, se strecoară mai adânc; ritmurile și cântecele îl prind în trecere, iar colorațiile, mobile și distrugătoare la nesfârșit, îl acoperă cu camuflaje. Vocile sunt apăsătoare, cavernoase, izbite la fiecare douăzeci și patru de secunde în ritm de un bărbat care lovește din toate puterile o jerbă de tuburi fanatice care vomită scânteii. O suprafață vopsită cu sânge oscilează undeva între cer și pământ; pare făcută din piese metalice nituite unele de altele, și jucând între ele la fiecare mișcare care le deprimă sau le comprimă masele, și totuși, ea este dintr-o singură bucată, ușor de ridicat în întregime de o bară gigantică, precum o perdea. Apoi, și mai adânc, e un fel de a doua mare pe care o regăsești după scurgerea de la suprafață.

Ritmul este mereu lent, lovitura de gong la fiecare douăzeci și două sau douăzeci și trei de secunde, dar rumoarea este cea care s-a schimbat. Nu mai e un cântec, ci un fel de frecare continuă, domoală, amintind aproape murmurul ploii și al alunecării unor cauciucuri ude. Uneori, în jurul unui bec, a flăcării unei brichete sau a simplei sclipiri a caroseriei unei mașini, se formează o notă grozav de ascuțită, insuportabilă; dar care nu durează prea mult. Repede, aceasta se scindează în două note, apoi în trei, apoi în patru, apoi în cinci, apoi în șase; copăcelul muzical s-a născut. Acesta se mărește, își întinde ramurile, se amestecă cu restul țesutului vegetal al zgomotelor. Spre a 2503-a diviziune, nota ascuțită nu mai e decât un foșnet subtil, abstract, aproape de o epidermă peste măsură de întinsă. Fâșâitul abia perceput al unui deget care alunecă pe pielea uscată și prăfuită de pe coapsa unei femei tinere. Acest murmur de frecare permanentă este cel care însoțește mișcările accelerate în albastru; mai târziu, o să fie portocaliul în locul acela; dar culorile, și ele, se ramifică și se dezagregă. Nu în fixitate, ca la pietrele albe ale imobilului, ci în acel du-te-vino universal; o mișcare subtilă și formidabilă, exemplu de urmat pentru insecte, care schimbă fiecare amănut; timpul de asemenea se divizează, se propagă, se scurge, se devoră el însuși, înfățișările reliefului se îmbucătățesc; înălțimile își urmăresc cursa verticală spre neant; adâncimile se înfundă cu lăcomie, se absorb.

Și peste acest haos, peste aceste vuiete care mă asurzesc, mi se pare că visez sau că plutesc, monumental, înghețat, oglindit de reflexe albastrii, asemenea unui munte de ger în voia valurilor, scufundat nouă zecimi, totul îmbibat de răceală și de furie. Limbajele necunoscute, inumane îmi umplu urechile. Articulațiile se încălesc, se ciocnesc, se construiesc în zadar. Ele nu se adresează nimănui, limbaj de termite, volubilitatea lor e făcută din mici puncte. Nu înseamnă mai nimic; pe pereții cu tencuiala căzută, pe stelele fântânilor, pe porțile locurilor întunecoase și împutite, în sălile de gară, de-a lungul milioanelor de pagini în paragină, aleargă discreta scriere vicleană pe care nimeni n-o poate citi. Aici sunt relatate fapte imediate, în realitatea explozivă, care vor rămâne nedezvăluite. Ceva în genul accidentelor teribile, pe deasupra și ignorate totodată, care atârnă greu în conștiința noastră.

Totul este nemăsurat; mi se pare că lumea s-a sucit; că are o rană nevindecabilă.

Besson, țeapăn, având aerul unei statui exotice, privește drept înaintea lui și nu vede decât răul. El însuși a devenit, fără să știe, o bucată de lemn negru, o piesă de eben sculptat. Buzele-i groase sunt nemișcate, gâtul i s-a întepenit, are noduri de frânghie veche. Membrele îi sunt subțiri și tari, pânțelele excesiv de bombat, tare și întins ca al unei femei însărcinate. Sub pânțe, sexul în stare de erecție. Pe pielea corpului nu are nervuri, nici vase de sânge, totul este neted ca o piatră. În mijlocul pântecului, o gaură săpată cu vârful cuțitului închide un canal; este buricul, un fel de gură de revolver. Picioarele lui Besson sunt scurte și arcuite; degetele lor sunt foarte întinse, răscrăcărâte, ca și cum ar avea undeva, mai sus de trup, schița unui gest obscen. Și mai ales, spre vârful capului, mutilând curba frunții, doi ochi enormi; două bile de lemn negru încrustate în lemn negru; două cupole golite de sens, oarbe, moi sub deget; sub această mască de broască Francois Besson s-a așezat să locuiască. Prin această greutate, prin acest monstru de durere și de milă se lasă antrenat și cade și traversează vobletele grosimilor pământului, adierile roșii ale elementelor, ciorchinii materiei; cade mai repede și mai profund decât un om în fața unei țigaretă care fumegă; dar știe că nu va ajunge nicăieri. Limbile străine au fiecare cuvântul lor pentru speranță, dar acest cuvânt nu poate străbate gâtulejul. Nu mai sunt izolat; pot să comunic cu voi toți; dar cred că e prea târziu; se poate ca, prins în mijlocul vieții, prins în această capcană, aceste limbaje să mă străbată dintr-o parte într-alta, să mă facă fantomă, și să mă dezbrace categoric de cea ce aveam altădată atât de personal. După zile din această călătorie, când nu mai rămâne din mine însumi decât acest corp gigantic, ușor, permeabil la toate afecțiunile; așteptam un sfârșit triumfal, și, drept în mijlocul unei lumi egale și clare, sunt încă surprins. N-am putut să mă smulg deloc; căci intru într-un oraș asemănător altuia, sunt împresurat de pereți asemănători, strivit de aceleași culori, aceleași sunete, aceleași dorinți; timpul și spațiul au făcut o revoluție completă. De cealaltă parte a acestei mase lichide, opus pământului, și în ciuda confuziei apropiate, întunericul nu scade nici ca un ton. El ține mereu, totul, în menghina sa, acoperă fiecare lucru cu

pielea sa alunecoasă. Pe platouri, în stânga oraşului, o întindere de câteva hectare aliniază obiecte de tăcere şi de moarte; acolo totul este rectiliniu, de înţeles, şi, datorită acestui fapt, aproape vesel; sub crucile aliniate la nesfârşit, prinse printr-un fel de oglindă cu trei feţe, multe lucruri stau nemişcate. Şi e adevărat că ele au trăit, cu insolenţă, cu forţă altădată. Şi nu mai rămâne din ele decât un pătrat de pământ negricios, nedelimitat, şi doi pari albi bătuţi perpendicular.

Oamenii, câinii, cărăbuşii şi mărăcinii şi-au amestecat cimitirele. Sau nu mai e un cimitir, ci un fel de teren pustiu întins pe tot pământul, o viziune, poate suprapusă viziunii cotidiene, în aşteptarea veşnică, din toate părţile, cu sufletul cuprins de respect nehotărât, de teamă. Pământul este un depozit de murdării, dar calm şi precis, unde ordinea acestor mici cruci meticuloase îngăduie fiecărei fiinţe, în ciuda slăbiciunii sale, să persevereze sub formă, de litere negre scrise pe scânduri de brad.

+ + + + fotoliu mână soare maşină
+ + + + boschet pietriş pietriş piatră
+ + + + vierme iarbă canalizare vila Floreal
+ + + + prăpastie fir munte apă
+ + + + apă frunză haină ochelari
+ + + + ziar cutie gudron fosilă
+ + + + caiet revolver deget peşte
+ + + + biserică oră aluat porumbel.

La nevoie, mergeai printre aceste morminte fără să-ţi dai seama; norii erau din ce în ce mai îngrămădiţi pe cer şi ploaia cădea. Erai surprins de întorsătura lucrurilor, ca de o alunecare pe marginea unui drum de munte. Din acest cimitir, şi de pe fiecare din aceste cruci simbolice, sub care se odihnea omenirea, urca mirosul şi sunetul morţii; acestea formau la mică înălţime o ceaţă care nu se mişca. Era ca şi cum ai fi mers de-a lungul străzilor unui oraş dărâmat; nu în labirinturi, căci totul era clar şi decupat, dar în jocuri de gheţuri, aparenţă înşelătoare, în desene şi în capcane. În această simetrie, el n-avea nici un loc, contrar morţii, pentru somn; desigur, calmul domnea; nuditatea exterioară a contururilor, austeritatea raporturilor contribuiau la această înfăţişare liniştită. Tot aşa, poate aici era adevăratul calm, mica linişte posibilă; în violenţă şi în disperare. Şi amintirea timpului apus, adică a timpului

culorilor bine conturate, a peisajelor scânteietoare de lumină, a unei toropeli în care fiecare loc și fiecare timp puteau fi gustate la momentul dorit, apoi se ștergea de parcă n-ar fi fost decât himere fără însemnătate-amintirea nu se mai mândrea singură. Ea devenise doar de netrăit, și orice aluzie cu privire la acest subiect nu făcea decât să deschidă o poartă spre infern; elementele lumii abundau, astfel că nu puteai să-ți mai dai seama de trecerea care putea să le redea simplitatea. De fapt nu se mai puneau problema simplității sau a purității; trebuia ca ele să dispară. Viața din ele devenise de tot fugară, slabă de tot, era de acum atât de fină încât un nimic uitat ar fi fost fatal. Asta semăna puțin, dacă vrei, cu un arbore uriaș, milenar, atât de greoi și de mare că avea mai mult semnele regnului mineral decât cele ale regnului vegetal. Între cele două regnuri distanța era infimă; ar fi fost de ajuns o răsuflare, trădarea unui botanist de exemplu, pentru a trece acest arbore dintr-un regn în altul. Și totuși, în ciuda aparențelor, viața îl poseda încă; erau secole de când ea încetase să mai urce în ramurile sale, secole de când nu-i mai reînnoia frunzele și nu-i mai împrăstia rădăcinile. Dar viața exista încă. În străfundurile cuirasei sale, în plin trunchi, un fel de nod al lemnului palpita încă, și creștea, și își închidea inelul, împingând înapoi cu o zecime de milimetru fibrele uscate. Asta semăna cu un perete derizoriu, compartimentând două elemente antinomice, fără ca nimic să poată motiva acest angajament, nici să le confirme prin cine știe ce amestec cum ar fi cel de apă și aer, apă și rocă, foc și cer, aur și plumb, umbră și lumină. Șnurul dintre viață și moarte devenise atât de subțire, în acel timp, că se aștepta oarecum să se rupă, în fiecare secundă, lăsând să se înfunde în breșa făcută de talazurile de roșu și talazurile de albastru, pătrunzând unul într-altul, și așteptându-se, rostogolindu-se vâltorile lor, și ducând cu ele pietrișul de pe fund, și făcând să crească fără încetare cel de-al treilea talaz, mai grozav, al culorii, mai pline de umbra purperei. Această ruptură oribilă, singura cu adevărat fatală, era în realitate cu neputință: bariera era indestructibilă; exista analitic, i se putea da un nume, putea fi calculată, orientată; și totuși, dacă drama izbucnea: nu din amestecul brutal dintre cele două părți, ci dintr-o inversiune; de atunci, tot ce era viață devenea moarte, și tot ceea ce fusese moarte devenea viață. Iluzie supremă,

hohot de râs al diavolului, silogism care putea să crească, să întrețină acești pereți albi, cu mișcări sacadate, priviri pătrunzătoare și descrise cu grijă, de extaze împrăștiind provizoriu haosul! Oricum, simetria era păstrată; lumea, virgină în aparență, fusese aruncată în slăbiciune. În odăi, în baruri, pe străzi și străduțe, serii de bărbați și de femei trăiau această încordare logică. Destinele lor felurite nu se amestecau; ațâțarea creștea, în lumea viilor și în lumea morților. Se acționa, se vorbea, sau, dacă vreți, mușchii tresăltau, oasele trosneau la 4,50 metri sub pământ. Și puțin câte puțin se alcătuia acest adevăr, făcut tot atât din zgomot ca și din tăcere, din trupuri ca și din cadavre. Nu înțepenit, ci animat, adevărul, sub înfățișarea unei femei în vârstă, cu părul lipit de ploaie, cu silueta nedeslușită, cu inimile strânse pe șolduri, în buzunarele impermeabilului său indigo, mergea pe mijlocul străzii. Ploaia bătea pământul, după un ritm străvechi, delicat, rafinat; pământul reflecta talia femeii în vârstă și părea, la fiecare pas pe care îl făcea, care o apropia de o țintă necunoscută, că nu mai putea să scape de ea însăși. De pe acoperișurile înclinate, pe care se scurgea apa cerului, durata eternității o privea trecând; cânteele zincului se uneau, chemările vehemente ale stâlpilor verticali se adunau, sute de voci se nășteau în frig și picăturile de ploaie o înfășurau în învelitorile lor, apoi, în sfârșit, zburau spre sferele norilor. Și acest adevăr nu era nici vesel nici trist; încă din clipa în care se chemase femeie, în care se îmbrăcase cu acest impermeabil indigo, în care acceptase să meargă pe această stradă, în ploaie, și pe propria ei umbră în formă de pară, era ca și cum și-ar fi fixat o pată veșnică, făcută din noroi, din pânză pe care curg lacrimi, din sâni greoi care întind stofa corsajului, din picioare obosite străbătând metri de stradă. Suspine îți murmurau la urechi, arătându-ți drumul de urmat; și cădeai în centrul existenței, cam ca o piatră în fundul unui puț.

Orașul era o vâltoare nemaipomenită, din care trebuia să resimți fiecare tracțiune, fiecare izbitură. Ca niște cuie, ca niște ghimpi sfâșietori, ochii, mâinile, bărbiile celorlalți oameni se îndreptau spre viața voastră. Acești ochi, acești ochi mai ales erau teribili; ei zgâriau mereu, jupuiau, ardeau de furie. Milioanele de ochi se închideau, la colțurile străzilor, la orice distanță, pe toate frunzele tuturor arborilor. Sufla ca o furtună

un curent omenesc, ascendent, care nu ducea nicăieri. Un om oarecare, luat la întâmplare din acest furnicar colcăitor al oraşului, avea acel aer hăituit şi vizionar al unui păianjen negru cu un cap ca de mort zbătându-se sub ploaia de insecticid. Valul de vorbărie se umfla până la tumult; pe stradă, între arborii întunecaţi, lângă gurile jghiaburilor, ecourile reveneau fără încetare aducând ţipete izolate, sau mormăituri, sau verbozităţi volatile. În spatele storurilor trase, la al doilea etaj al spitalului, o femeie îşi purtase numele, Janine Angele Erebo, până la epuizare. Storurile erau opera firmei S. I. M. A. C. (Fabricaţie franceză), şi multe alte nume intrau în joc, cum ar fi: Hoizai, Serre, Filipacci, Guigo, Zimmerman, Amerigo.

Şi, asemeni unei flăcări care topăie, forţa personajelor se exprima sub fiecare nume: grămezi de bulbi albaştri înconjurau feţele femeilor, nelăsând să se perceapă decât cearcănul brun-închis al unei perechi de ochi obosiţi, somnoroşi, din când în când înlăcrimaţi. Un vârtej acoperea din nou feţele, dar altele apăreau. De-a lungul acestei perdele subţiri, întru totul asemănătoare fumului, aceste arhitecturi umane se desfăşurau ca nişte catedrale: nasuri lungi, subţiri, terminate în ogivele genelor arcuite. Guri. Buze deslipite, taine de nedelegate ale incisivilor al căror alb era pătat de tartru. Urmă de prospeţime, ceva verzui şi sângieru totodată, vâscos ca o pastă de dinţi. Sau sub lumina unei lămpi electrice fără abajur, jocurile ridurilor care se măreau, se întretaiau. Obrajii erau scofâlciţi, părul era tuns la nivelul urechilor, foarte precis, de tăişul briciului. Fălcile se odihneau în condiţiile lor, pătrate sau triumphiulare. O frunte domina cu toată înălţimea ei, frumoasă ca o stâncă. Pe temelia solidă erau înscrise semne particulare, în formă de labe, lăsate de întreţinerea sprâncenelor, în jurul acestor figuri, în jurul acestor cranii, era un întuneric profund şi puternic, inalterabil.

Înşii ieşeau din neant, se urneau în cohorte, şi zgomotul surd al paşilor lor începea să se învâртеască în cerc; era embrionul unei revoluţii viitoare, furia şi singurătatea amestecate, vigoarea viitorului în materie. Voinţa pe care ei o creaseră, şi care ieşise aproape din întâmplare dintr-o serie de mişcări dezordonate, îşi lua revanşa. Iată că se prinsese în inima acestei simfonii ploioase, în mijlocul acestui noroi obscur şi josnic; se smulsese din propria-i conştiinţă, lăsând la o parte

tăcerea, și trebuia neapărat să-i urmeze, să meargă cu ei, să strige, să vorbească și să trăiască. Atracția era prea tânără, prea subtilă, pentru ca să poată rezista. Era ca și cum ar fi fost așezat în camera lui, iarna, la amiază, în fața ferestrei, în timp ce zgomotele urcă, în timp ce culorile își iau zborul, în timp ce mii de unde felurite își tremură mirajele în dosul geamurilor, această gaură larg deschisă te privează de liniște și te părăsește, gol, tremurând, chircit pe marginea saltelei, copleșit de greutatea sângelui care nu mai circulă.

Atunci trebuie părăsită rețeaua de contemplații solitare, falsele cute ale uitării; trebuie să te năpustești afară, în speranța că-i vei etala din toate părțile substanța; în dorința nebună de a invada fiecare spațiu, de a satisface orice atracție. Nu numai prin analiză, ci prin înnebunire consimțită față de fiecare lucru, față de fiecare om, fiecare arbore, fiecare pulbere.

Ca altădată, muzica te transportă, dar nu mai erai tu autorul. Combinațiile de sunete se făceau în spatele tău, într-un tabernacol apărat, și, mai departe de umbră, materialele sudate țâșneau, înălțate, în săgeata melodiei.

Orașul era o mare nesfârșită, și legănarea lui avea armonie. Nu armonia pe care o știați, și pe care o știam, înțelegerea inteligentă a legăturilor dintre viață și moarte, de exemplu, sau credința în limite; ci o armonie curat monstruoasă, unică, și care, fiind din ansamblu nu poate fi văzută de unul singur. Era, la rigoare, luciditatea după ce își desăvârșise opera de distrugere și reîntorcându-se în noapte. Omul pus în lume ca o sămânță în pământ și nemaștiind nimic, După felul planetei pe care locuia, totul era sferic, magnific și sferic. Perfecțiunea domnea. Și dacă n-ar fi fost această îmbrățișare, dacă n-ar fi fost această gură care vă sugera seva, pompând-o în corpurile voastre spre această lume de dincolo care se cheamă viață, fără întoarcere, fără oprire, n-ar fi existat nimic. În vremea aceea, sub privirea rece a oamenilor, mă îndoiam. Trăiam în carne și oase, prizonier al acestei tulburări, existam într-un fel de decalaj permanent între mine și mine însumi. Corpul, membrele mele erau în ceață. Întrebările mele repetate rămâneau fără răspuns; mi-era egal. Ceea ce conta, era, înghețat pe solul real, ținut, paralizat de descompuneri și analize. Universul oamenilor era vecin cu întunericul, aproape

de putrezire. Erau dorințe redutabile, urmate de dezgustări inexplicabile. Un fel de dărdâială nervoasă părea să cuprindă fiecare noțiune, făcând-o să tremure ca un pachet de gelatină.

Bărbații și femeile nu prea mai erau singuri; formau o mulțime. Și în acest haos barbar, erai pierdut. Tu, tu erai strivit de această împrejmuire. Ai crezut că poți să rămâi pe dinafară, naiv ce erai. Altădată, te situaseși într-un fel în afara timpului; avuseseseși acest peisaj miniatură, amintește-ți, acest medalion de mozaic albastru palid și roz reprezentând Acropole. Singura pată de lumină în centrul unei plăci de marmură neagră. Tu erai în principiu fereastra deschisă, sau, mai bine, suprafața bombată, bășica vieții, bula. Erai poate un centru, sau un cerc, în orice caz o figură geometrică ireductibilă, niciodată asimilabilă. Și totuși, într-o zi, a trebuit să cedezi. Asta nu fusese la început decât o bănuială, o fărâmă de singurătate, o durere; apoi a crescut; când ai înțeles era prea târziu. Capcana te-a reținut. Cinismul, păcatul, pofta slăbiciunii nu mai aveau nimic de învins, pentru că nu erai decât o victimă. Erai deja un halou inconsistent, elastic, și nici nu mai puteai, să te dăruiești. Iată cum am venit la viață. Nu mai știam nimic altceva. Arborii au crescut ici și colo, s-au construit case, s-au săpat tunele până la mare, s-au făcut drumuri, s-au lărgit piețele, s-au împrejmuit grădinile. Așa se face că un cartier devine de nerecunoscut. Dealtfel, acești copaci, aceste case, aceste grădini, să existe pentru alții! Eu nu le mai bag în seamă. Nu mai am simțul noului, nici al trecutului pentru a le gusta; sunt în imanență. Sunt numeroși cei ce trăiesc în acest război inconstient, fără ură, fără credință, nestrăpungând vălul care-i înconjoară. S-ar zice că au pierdut ceva, și totuși sunt departe de a fi lipsiți de ceva; dar există o trecere prost făcută, ca o etapă peste care s-a sărit. Puterea necunoscutului, un tren malefic al analizelor nerezolvate, au acționat fără știrea iar, au făcut să crească obsesia răpirii. Acesta e trenul care cară astăzi, prin simpla distrugere, după folosire, elementele de lumină, și își începe călătoria în infern, pentru a suferi în veșnicie, sfârșind unul câte unul, deși nu se vor sfârși niciodată, milioanele de riduri, întunecimile spiritului, abisurile sufletului, pansamentele cu tifon, aceste morți succesive care la rândul lor includ mii de dispariții.

Evenimentele se produc deja: sunt infime schimbări, survenind pe fiecare centimetru pătrat de spațiu, care fac întregul să se legene încet. Fără îndoială și fără temeri: dacă vrei, omul se subțiază din ce în ce mai mult. Se îndreaptă spre vegetal, înainte de a merge spre mineral. O substanță bogată și fluctuantă, care era altădată odihna lui, scapă, aleargă în afara lui, fără ca să-și dea seama. El avea odinioară un nimb misterios, produs din ciocnirile sale cu realitatea; apoi a intrat un vis, un spirit prevestitor de ruine și distrugeri, și acest om s-a unit cu el însuși. Zeii sunt alungați, golul pivotează și pământul a devenit pentru el o planetă pustie, complicată, plină de semne și de capcane. Nu se mai vede nimic, nu se mai aude nimic, nu te mai mișcă nimic. Pământul este cețos, sterp; orașele nu mai au greutate, poate zboară, poate nu este decât efortul a două sfere de gaz; cerul a invadat materia și a umflat-o; e vorba de gaze, de gaze, de fum sau de nori; aici totul s-a amestecat și s-a topit. Nu se mai vede nimic; orizontul fumegă peste Uranus și ceea ce altădată era tare și strălucitor, diamante aspre, a intrat în picăturile de apă. Apoi s-a împrăștiat în aer. Iată ce a știut să săvârșească puterea acestui om grăbit.

El și-a pierdut regnul, care era în lumină și stâncă. A schimbat iuțeala cu o nălucă; iată-1 că acum calcă un pământ fabricat din sunete și miresme; un zgomot amplu, aproape melodios, crește și curge în toate părțile. Acest zgomot devine un torent roșu, șuvoi de sânge, și se revarsă veșnic în fața lui. Omul, separat acum de micii săi zei familiari, nu mai este pentru mult timp omogen; el curge în jos, se întinde în crăpături, și inima lui, și nucleul lui, bloc calm și tare ca silexul, se topește încet în puful mareei murdare; curând nu va mai exista pentru el decât această moarte care-1 coase în sacul ei, decât acest suflu care-1 slăbește, acest suc lăptos picurând în bulgării de pământ, această lungă mișcare de balansier în care derivă masele continentelor de cauciuc, lungul pantelor lustruite de magma clocotită. Este ceea ce visează omul. Și acest vis îi tulbură măruntaiele, îl pătrunde ca o otravă, bate în vinele lui, rostogolește pulberea sa pe pielea fină a ochiului; vis redutabil, căci el nu sălășluiește numai în viața lui, ci și în realitatea de dincolo de timp și de spațiu.

Totul se află numai în acest creier, și totuși era prezent în întreg universul. Ce disperare era aceasta pentru toți locuitorii pământului, ce durere de neștiut, ce înmănunchere precisă și chinuitoare de mii de strigăte, de mii de urlete, asonante și ritmate, imn de bucurie și de nefericire, al cărui șuvoi curgea, se desfășura, se întindea spre ceață, făcea să răsunе prăpăstiile de ecouri de sinucideri, fără să depășească vreodată dimensiunile unui singur obiect; acest bubuit înăbușit, această forță înăbușită care se ucidea singură, acest dezmaț care ațâța fiecare ființă, acest efort sălbatic explodând în spirale, oferea deodată o înțelegere a halucinației perfecte, a vertijului, a neliniștei, a prăpastie! Fără fund a inteligenței. Podeaua, acoperișurile caselor, orașul își reluau aspectul inițial, rotunjimea lor de embrion. Oamenii erau din ce în ce mai singuri, din ce în ce mai miopi: în acest vârtej, ei deveniseră de mărimea unor insecte minuscule, un fel de furnici războinice. Fiecare avea pe piele tatuajul fatal, semnul timpului care trece și care se degradează. Sub carnea fețelor, ca un grăunte steril, era mereu același cap de mort, cu orbite uriașe, cu rictus anonim, cu pomeți jupuți, cu linii de asamblare a suturilor. În pătratul strâmt, cu greutatea vidului, care era peisajul consacrat, domnea o pasiune dură și reală. Toate bucățile, toate corpurile foloseau: niciunul nu era indiferent sau abandonat la întâmplare. Dar nu aceasta era înțelegerea; era mai curând o răutate nevăzută care lega ființele unele de altele. Mesajele erau expuse: ele se citeau pe pereți sub formă de litere de alfabet. Prenumele se ciocneau, capete de frază refuzau să se închidă. Pe marele perete alb al uzinei era scris:

STAȚIONAREA INTERZISĂ.

Poarta de sticlă lustruită era trântită din când în când, lăsând să treacă femei. Sau un bărbat fuma, îmbrăcat cu un pantalon de pânză albastră și o cămașă de nailon, cu ochii ficși, imperceptibil arzători, în lumina electrică, în mijlocul unei camere în care căldura domnea: fuma Gauloise 474 dintr-un pachet pe jumătate gol, însemnat cu litera J. Mai departe, sau în altă parte, o femeie tânără mergea pe artera principală a orașului; pașii ei iuți, mărunți, o duceau cu suplețe. Umerii, sânii, ceafa, șoldurile, pântecul, întregul ei corp era țeapăn. Nici pentru ea timpul nu mai exista deloc; curgea în ploaie, indicibil, foarte departe. Țeapănă în mișcare, separată de

ceilalți, și stăpânită, ea părea că poartă povara a mii de semne, de cifre, de amintiri. Înainta bine sprijinită pe realitate, și chiar numărându-i pașii n-ai fi putut s-o învingi. În afara ritmurilor omenеști, și totuși rănindu-și picioarele ei de femeie, mersul ei era un fenomen de uscăciune și de nervozitate; încălțăminteа din piele roșie călca trotuarul, tocul ascuțit mai întâi, după care urma talpa, și scârțâitul baretelor de piele. Păcăniturile nu erau periodice; veneau simplu una după alta, autonome, același pocnet exploziv de masa grea a asfaltului. Pământul, ca și cum ar fi fost zdruncinat de aceste zguduituri, părea că se ridică la fiecare contact al tocului de pantof și că împinge cele cincizeci și două de kilograme aflate în trecere. Dar nimic nu putea grupa aceste sunete două câte două, și trecerea lor monotonă n-avea nici o ținută. Nu era chiar o lipsă de ritm: inimile continuau să bată, cam 94 de bătăi pe minut, mișcările mușchilor de la pulpe erau tot timpul regulate, respirația normală, clipirile pleoapelor identice. Dar această măsură era mecanică. Ea nu mai adăpostea nici un fel de formă, nu mai încadra vreo melodie. Era desfășurare sub medie, curgerea unui fluviu de evenimente care se închegau de îndată ca sângele. Această femeie mergea întins, în harababura ploii, și intra în marea staționară. Încordarea îi pătrundea în limbaj, buzele i se deschideau puțin, lăsând să scape vreun sunet fără importanță. Ochii ei vioi străluceau în fața reflexelor automobilelor ude, mâinile i se deschideau, pielea ei albă și calmă tresărea la atingerea vântului. Era complet goală sub rochia de lână, și înghețată. Betonul armat cursese în corpul ei, mulând fiecare amănunt, desenându-i serpentinele siluetei. Ea era aici sau acolo veșnic vie, înghesuită de unghiuri, fasonată din materie până la materie. Singurătatea, orgoliul fuseseră părăsite în acest loc precis al vieții naturale; un bloc de carne, o statuie fierbinte și rece, două picioare în mișcare, noroi, unghii lăcuite, perișori țepeni sau lucioși. Ea era insecta neagră cu lungi elitre încrucișate, șvab-nemțesc în dulap, reptilă, pasăre de noapte, sau, și mai singură, grămăjoară de gunoi menajer, în care cojile de portocală ies din gurile căscate ale cutiilor, în timp ce strălucesc domol sub apa care picura peste ambalajele de carton și capacele rulate ale cutiilor de sardele, în timp ce mirosul crește din toate părțile, când rămășițele pământești coboară, când un val de grăsime acoperă flancurile

acestor piramide inutile ca un giulgiu, în așteptarea dimineții nepăsătoare când destinul se împlinește în sfârșit de gunoieri înarmați cu lopeți. Această femeie, și aceste alte femei, urmau traseul mersului lor, fără să vadă; desfășurarea faptelor continua însă din toate părțile; pe frontonul unui bar, o firmă luminoasă clipea ziua și noaptea. Deasupra ușii, aproape de balcoanele de la etaj, erau fixate două reclame, una albastră și alta roșie: ADELSCHOFFEN. BERE ALSACIANĂ. Jos, în stânga intrării, un cuvânt strălucea la fel de nemișcat: P. M. U. Între cele două, cu litere albe, BAR TABAC, se stinge și se aprindea în cinci feluri diferite:

1. Literă albă înconjurată cu o linie.
2. Numai linie.
3. Literă albă.
4. Literă albă clipind de trei ori.
5. Literă albă înconjurată cu o linie, clipind, de trei ori.

Apoi ciclul reîncepea, după patru secunde de întuneric. Asta putea să dureze ore întregi, zile, ani; nu era o limită a acestor cuvinte nehotărâte, plutind pe frontonul barului. Ele vorbeau, descriau lucruri reale, uitate, orașe întregi lăsate pe mâna oamenilor, piețe uriașe unde mașinile sunt așezate în formă de spic, palate ale Expozițiilor, ale Societăților Martini, Maccari & Franco, labirinturi nesfârșite de străzi întunecate, unde soarele nu se arată niciodată, coaste și ondulări de teren, păduri de beton zburând peste autostrăzi, aerodroame zgomotoase de avioane cu reacție care se desprind de sol, bulevarde murdare pe care trec camioane grele, cheiuri mirosind a huilă și ulei, întortochiate, unde macaralele scrâșneau și scârțâiau.

Casele sânt acum înghesuite unele într-altele. Acoperișurile lor fac o suprafață continuă, compactă, roșie și brună, oferită prafului și apei. Se formează un sol nou, cu desene regulate, care reclamă nebunia.

Camioanele își învârtesc roțile de-a lungul trotuarelor; pe verticală se reazimă cerul pătrat, plin de nori. Orizontul este astupat de munți, asemeni unor vulcani, și aburul fumegă pe flancurile lor. Într-o vizuină ascunsă, într-un subteran, trebuie să fie oameni prizonieri care se sufocă. Trotuarul e plin de înmormântații de vii, de corpuri mucegăite în gange de bitum, și pe care nu le mănâncă viermii. Totul e sufocant de

impenetrabil; și colo jos, o sută de copii se îmbrâncesc în praful unui gimnaziu.

Acestea erau lucrurile care se puteau vedea, în vremea aceea, dacă te puteai cățăra mai sus de colina cimitirului. Pe creasta grădinilor se afla o placă de orientare, și pe o lespede de marmură erau gravate datele principale ale peisajului, dimpreună cu două versuri de Byron sau de Lamartine. Era deci momentul să te apleci peste balustradă, să ascuți zgomotul cascadei artificiale și să privești totul, cu lăcomie, ca și cum ar fi trebuit să mori imediat după aceea, sau la nevoie să orbești.

Căci, la urma urmei, nimic nu era mai puțin potrivit pentru dragoste ca acest oraș; dar, înainte de a iubi, trebuia să înțelegi, trebuia să cunoști. Trebuia să te inițiezi în acest spațiu gol, în această mizerie a libertății.

Dacă numai asta era cu putință, trebuia să se abandoneze lui însuși în mijlocul pietrelor, și arborilor, numelor, vitrinelor, mașinilor, în mijlocul mării gloate strânse de bărbați și femei, în mijlocul țițetelor, mirosurilor, pasiunilor. Pregătită încă de mult, coaptă în anticamerele pline de fulgere și tunete, unde tensiunea devenise repede mai orbitoare ca fața unui zeu, drama atmosferică se forma. Acum, norii se spărgeau în bucăți, cerul șiroia ca un geam. Mirosuri pătrunzătoare se adunau în bășici și începeau să se învâртеască la fel ca aștrii; în mijlocul acestei furtuni, oamenii alergau, îndepărtându-se de locurile deschise, și intrând la adăpostul pridvoarelor. Culorile solului și ale clădirilor băteau în albastru, atrăgând în mod periculos lucirile fulgerului și materiile plastice din apă. Și aceeași furtună, seacă, imaterială, se deschidea în spirite; întregi în aparență, clădirile se dărau singure pe dinăuntru; cu picăturile cerului cădeau parcele de realitate, bătând în cadență ceva de nedefinit, să zicem, conștiința, și. Apoi se dizolvau. Curând, în locul acestor palate, acestor coloane, se ridicau ruinele albe și scobite. Dar ceea ce era teribil, intolerabil, era faptul că această distrugere nu era niciodată desăvârșită: se refăcea mereu, în toate sensurile, fără a putea epuiza rezistența materiei. Casele nu mai existau, și totuși existau; mișcările, culorile, dorințele, toate acestea nu mai însemnau nimic, și totuși erau mereu mișcări, culori, dorințe. Bărbații erau animale ale vidului, fixe, imbecile, palide, dar

erau încă ceva. În zadar mergeai pe toate străzile, și chiar mai departe, pe câmpia pietroasă pe care ploaia o făcea să rodească, fiindcă nicăieri nu puteai să întâlnești adevărata singurătate, potolirea dorului tău de absolut. Nicăieri nu găseai tăcerea.

Peste tot pe unde treceai, te izbeai de existență, de pereții tari și de viața care îți trimitea ca un ecou durerea de a te fi născut. Era un joc de oglinzi, reflectând cu o furie vană. Nu era în lume nimic care ar fi putut să vă absoarbă și să vă distrugă, să vă dea duratei impasibile a neantului, nimic care să se poată lăsa pătruns de arma albă a freneziei voastre. Ori încotro ți se îndreptau pașii, lumea în reprezentatie de circ îți aducea imaginea unor lucruri autonome, abile, aproape meticuloasă înconjurată de o sârmă neagră indelebilă. Realitatea, adevărul, putere a naturii; întinderi nemuritoare unde bate lumina ascuțită a înțelegerii, unde bate comunicarea. Nu-i cu puțință nici o scăpare din acest haos organizat. Structura a patru străzi, închizându-se într-o piață unde o clopotniță arăta ora 6, poseda pentru totdeauna spiritul și îl însemna cu sigiliul său: sute de metri pătrați de asfalt, de ciment, de piatră, ploaie care înmoaie ca o sudoare, unghiurile marginilor de la trotuare, rigole lucitoare, urme ale gerului iernii și ale arșiței verii, canale, căsuțe de șotron desene cu creta, nume, nume, nume: Salvetti, Geoffret, Milani, Apostello, Traiteur, La Georges, Ceramică, Drogheria Portului, Astoria, Chirurg-dentist, S. E. V. E., Trapa lui Staoueli, Lanfranchi, Caltex Autogom, și, Chevrolet 418 DU 02, winter banană, Gelați Motta, Simon, 84.06.06. Spații albe pe care întunericul le cuprindea fără dificultate, străzi lungi mărginite de platani uniformi, cu ramuri fără frunze, plantați pe trotuar prin gratii în formă de sori. Fântâni, și locuințe din piatră și beton, balcoane încărcate cu liane; acoperișuri cu antene, acoperișuri aplecate ca și cum cerul apăsa mai tare într-o parte, ferestre zăbrelete, obloane deschise sau închise, uși din placaj, ferestruici, canale și jgheaburi. Din îmbunătățirea dreptunghiulară, puțin mai sus, la stânga, ies două paralelipipe; efect de perspectivă, sau sunt într-adevăr așa, cele două blocuri zugrăvite în albastru par să se unească la vârfuri și să formeze un arc de triumf. Sunt pereții cazarmii Corpului XV, ai Spitalului Sfânta Ana, ai Jandarmeriei. Acești pereți sunt găuriți de ferestre, care au

bare groase; ele dau spre trotuarul străzilor Durante, Gilli, Carnot.

La amiază, când plouă, în spatele fiecărei ferestre este câte un bărbat în picioare, cu mâinile agățate de bare, și care privește. Sunt poate o duzină, pe jumătate ascunși de umbra celulelor lor, scrutând neobosit locul luminos și murdar la care nu pot ajunge. La început îi cuprinde pofta să frângă baricada de metal și să sară dintr-o dată, asta trebuie să fie libertatea, în albeața amețitoare a acestui pătrat de stradă, care părea luminat de soare, într-atât contrastează cu umbra celulelor lor. Apoi această poftă slăbește, ei par că se retrag din fața unui obstacol mai puternic, ceva în felul unui perete de sticlă, neprevăzut, asta trebuie să fie ceea ce se cheamă rațiune, și ochii lor se mulțumesc să rămână ficși, lipiți de imaginea proaspătă și luminoasă nemișcată zile în șir, la care aderă până la urmă, plini de dragoste, până la uitare.

În realitatea contrafăcută, cu atmosfera amestecate, pe acest plan trasat, de o precizie perfectă, nu s-ar mai putea spune dacă continuă să plouă sau dacă soarele arde ca focul. A sosit clipa în care dreptunghiul devine din ce în ce mai vag, din ce în ce mai schimbător; în mijlocul lui trăiesc alte dreptunghiuri, fiecare purtând în cutele sale aventura sa umană, sau vegetală. Rămân numai marginile parcă decupate mușcător în catifeaua moale a umbrei. Cu claritate, în sfârșit, precum un tunel întinzându-se ușor în jurul automobilului care rula, pata de lumină albă își deschide fereastra nemărginită.

C A P I T O L U L I.

FRANCOIS BESSON.

— FRANCOIS BESSON ASCULTĂ MAGNETOFONUL IN CAMERA SA.

— ÎNCEPE POVESTEA ANNEI.

— PLECAREA LUI PAUL.

— SFATURI.

ALE MAMEI LUI BESSON.

— RĂZBUNAREA.

Aceasta este povestea lui Francois Besson. Am fi putut-o face să înceapă mai devreme, atunci când o întâlnise pe Josette, de exemplu, sau când încetase să mai lucreze ca profesor în această școală particulară și revenise să locuiască la părinți, în vechea casă dărăpănată din centrul orașului. Dar dacă am fi

început povestea de acolo, Francois Besson era întins pe un pat, peste cuverturi și cearșafuri mototolite, către sfârșitul iernii, și pentru moment nu fuma. Ochii erau închisi. Nu dormea, dar stătea în această poziție, cu mâinile încrucișate. Lumina străzii, printr-un sistem de reverberație pe zidul din față, intra în cameră și se instala aici. Interstițiile galbene ale jaluzelelor erau vopsite ici și colo.

Besson se scălda în mijlocul culorii. Pe chipul său galbenul devenea mai curând brun-închis, și se degrada în multiple nuanțe; nasul îi era cadaveric, deformând tinerețea trăsăturilor, scurtându-i maxilarele, zbârcind pielea din jurul ochilor. Culoarea, adevărata culoare era afară, dincolo de jaluzelele închise, în interiorul camerei se plimba un soi de reflexie, blândă și subtilă, asemănătoare cu umbra unui bec electric pe un tavan.

Când se mișcă Besson, și merse încet, în picioarele goale, cu mâinile înfundate în buzunarele de la haina de pijama, cu spatele ușor arcuit, fu ca și cum un nor ar trece prin fața lunii, a felinarelor, a farului, a cerului, sau a oricărui lucru care luminează în galben lumea exterioară: își reveni deodată, deschise pleoapele și își dezlipi buzele. Avea cearcăne la ochi, făcea zgomot când respira, și avea o ureche mai roșie decât cealaltă, din cauza poziției în care se găsisse, pe pernă, timp de o oră.

Merse. Își puse picioarele goale pe pardoseala rece, unul în fața altuia, adunând degetele de la picioare. Nu se opri decât atunci când se lovi cu burta de masă. Atunci trase brusc spre el unul dintre sertarele laterale și, în penumbră, începu să scotocească. Nu scotea obiectele cu care era plin sertarul, batiste murdare, șosete murdare, carnetele, ochelari de soare cu lentilele crăpate, lame de ras, pistol de copil, bucăți de cretă muiate în cerneală, cărți poștale, cutii de chibrituri italiene, pachet de țigări de foi „La nueva Havana”, hârtii și cartoane de tot soiul, formular de înscriere de la Air France pentru un post de steward pe curse lungi, bucăți de oglindă, dicționar englez-francez, francez-englez, suport din sticlă Stiegl, magnet, o fotografie de-a lui pe o stradă cu zăpadă din Londra, rulou de leucoplast și foarfece fără vârf, pașaport, butoni de manșetă, brățară de ceas fără ceas, portchei fără chei, tub de perie de dinți fără perie de dinți. Se mulțumea să

le atingă cu mâna dreaptă, sprijinind fundul sertarului cu mâna stângă.

Apoi își dădu seama de lipsa de confort a poziției sale, căci abandonă o clipă biroul pentru a căuta unicul scaun din fier, la celălalt capăt al camerei. Îl debarasa de mormanul de haine și îl aduse încet, târându-1 și lovind picioarele cauciucate de carourile parchetului.

Purtat de picioarele sale goale cu extremitățile contractate, chircite, frânat de săritura surdă a scaunului pe fiecare șanțuleț dintre șipcile parchetului, Besson înainta mai greu, cu deșelări neașteptate, cu torsiuni din talie, ca un boxer filmat cu încetinitorul. La fiecare lovitură a metalului de parchet, el simțea un fel de undă electrică urcând pe șira spinării, dilatând fiecare vertebră odată cu trecerea prin dreptul ei, răspândind în cele două părți ale corpului puțină materie fibroasă, convulsivă până la ceafă, nod enorm încastrat în gât, glandă avidă și plăpândă, unde curentul lua forma unui vârtej, își accelera rotația, strivea pereții de cartilaj, căuta cu disperare o scăpare, lupta împotriva invaziei altor valuri electrice, se întărea, se pietrifica până a nu mai fi decât un strigăt răgușit, violent, în adâncul unei peșteri pline de ecouri și de umbre, apoi exploda dintr-o dată, în alb și în roșu, în iluminatie florală. Dispăreau brusc, până la viitorul șoc al scaunului pe careurile de pe jos. Dar între timp, iată ce se întâmpla: ultimele fibre electrice, într-o tresărire de vitalitate, fără îndoială, în loc să moară, se transformau în fisuri, și, pornind din centrul cefei, străbătea tot craniul, coafând capul lui Besson cu o mână dureroasă, insidioasă, care își înfingea de fiecare dată un pic mai mult falangele în oase, carne și meninge. Besson se opri; așteptă câteva secunde, nemișcat, ca să uite.

Ca să nu-și amintească, începu să fredoneze printre dinți. Apoi își reluă mersul legănat, cu un aer de preocupare întipărit pe chipul său. Se așază în fața mesei, puse sertarul pe genunchi și reîncepu să scotocească. Se opri aproape imediat și repuse sertarul la loc.

Jos, în stradă, o mașină claxona prelung; Besson se uită la ceas, care era pus pe masă, apoi la reșoul de cafea, peste care era un ceainic mic din alamă. Întinse mâna, fu pe punctul de a atinge piciorul reșoului, se opri și prinse cu vârful degetelor

lingura de cafea. O vârî drept în centrul ceştii goale, şi cu un gest greoi învârti fiertura de cafea şi de zahăr cleios. După aceea, luă cu cealaltă mină scrumiera-reclamă şi o goli în ceaşcă. Agită linguriţa până când scrum, chiştoc, zahăr, cafea şi capete de chibrituri fură bine amestecate.

Claxonul se întrerupse; Besson se ridică, deschise un oblon şi privi în jos; văzu trotuarele ude, ca şi cum ar fi plouat, şi multe maşini oprite. Aerul era rece şi zgomotele veneau de departe, de la celălalt capăt al oraşului, probabil. Era ca şi cum ar fi fost înghesuit în adâncul unei peşteri în formă de cot şi ar fi bănuît în depărtare o masă albă şi confuză de sunete, de lumini, de mirosuri, de mişcări. Besson observă totul într-o clipă, apoi, foarte natural îşi păstră poziţia în măsura în care un antebraţ aşezat pe tocul ferestrei, capul blocat în deschizătura dintre obloane şi regiunea pectorală strivită de înclinaţia corpului, îl antrenau să facă ceva; îşi luă o ţigaretă din buzunarul de sus al hainei de pijama, cutia de chibrituri din buzunarul dintr-o parte, şi fumă.

Când terminase de fumat, strivi ţigareta de marginea ferestrei şi o aruncă în stradă. Mai rămase puţin să contemple pata neagră care se încrustase în lemn, asemănătoare cu un minuscul cărbune stins; apoi îşi părăsi postul, închise obloanele şi fereastra şi se reîntoarse spre mijlocul camerei.

De data aceasta, se îndreaptă către un fel de comodă care ocupa colţul stâng al camerei. Pe comodă era un magnetofon. Besson îl aprinse.

Aşteptă, fără să facă nimic, să se lumineze ochiul verzuliu de semnalizare; când becul străluci, colorând discret umbra galbenă ce dominase până atunci în aceste locuri, Besson apăsă pe un buton. Cele două role ale magnetofonului se derulară cu mare viteză, pârâind: Besson supraveghea contorul, silabisind cifrele în trecere: 145, 140, 135, 130, 125, 120, 115, 110, 105 etc. Când contorul marcă 45, el apăsă pe un alt buton şi rolele se opriră. Apoi învârti complet butonul de ton; ezită; apăsă pe butonul de pornire. Foarte repede, în timp ce sunetul unei voci de femeie, unei voci de femeie tânără, se urnea, în jurul lui fa diez, şi invadea camera, el se duse să se întindă pe pat şi începu să asculte. Mai întâi fu un şuiertat foarte discret, ca rezonanţele unui cuvânt foarte lung de pronunţat, în genul lui paralelipiped, sau Ishikawa Goyemon, un suspin ca pentru H sau J. Liniştea

toarse încă vreo câteva secunde, plină de cuvinte și de gesturi. În sfârșit becul verde clipi, la celălalt capăt al camerei, și cineva începu să vorbească și să respire, cu gura lipită de microfon, cu vocea proaspătă și delicată, cu trupul palpitând care îmbrățișa aparatul calduț. Cuvintele, greu de auzit, păreau că tremură de putere. Erau murmurate, expirate cu strângere de gât, însă întărite de către difuzor. De aceea silabele urlau, consoanele se zdrobeau, cele mai mici respirații deveneau răgete terifiante. O furie ireală se instala în întreaga cameră, pe mobilier, pe bibelouri, în fiecare strat de aer închis.

Tru că nu știam ce să fac. Am încercat să-i scriu, i-am trimis o scrisoare de Crăciun. Îmi trimisese odată o carte poștală din Coventry, fără s-o semneze. Chiar își și deghizase scrisul. Era o tâmpenie, pentru că știa foarte bine că nu putea fi decât de la el.

Chiar presupunând, chiar presupunând că nu s-a gândit în acea clipă, scriind cu litere de tipar, n-a putut să nu se gândească atunci când a trebuit să semneze. Știi, era o ilustrată reprezentând catedrala din Coventry, sau ceva asemănător, și desenase pe fotografie un cow-boy care trăgea cu revolverul în trecători, și notase pe partea cealaltă a ilustratei wish you were here. Și semnase cu un nume imaginar; îl ștersese, după aceea, însă se putea totuși citi. Nici măcar nu și-a dat osteneala să șteargă complet și a făcut-o dinadins pentru ca să încerc să descifrez. Am privit printr-o lupă, și sub ștersături, era scris -

John Wallon, sau John Warren, sau cam așa ceva. Era o tâmpenie. Dacă e -"

Besson sări din pat și opri magnetofonul. Apoi refăcu jocul de adineaori. De data aceasta opri banda la cifra 15. Apăsă pe butonul de pornire și întoarse capul ușor într-o parte, ca și cum cineva urma să intre în cameră. În același timp ochii i se fixară pe o porțiune de zid, la celălalt capăt al camerei. Banda magnetică se derula într-o tăcere neliniștitoare, cu murmure infime și culisări de motor, cu zgomote înfundate ale respirației sale. Ceva sufocant, tipător căzuse acolo într-un bloc ca un meteorit. Noaptea era densă, avea să-i strângă pe oameni de tâmple. Sunetele pătrunzătoare ale vocii tinerei păreau reținute în timp, pentru încă nouă până la douăsprezece secunde, și, totuși, veritabila calitate a acestei voci, ecou

presupus al frazelor precedente, umplea deja acest loc, vibra în, cele patru colțuri, se desfășura în spirală către ușa bucătăriei, către hol, scotocea găurile încuietoarelor, când comprehensibilă când nu, distrugătoare de legături, dușmană a vieții reale.

Era ca și cum ai fi vrut să apuci într-o zi o bucată de vânt în capcana unei ferestre deschise, pentru a o închide în cubul unei săli goale. Sau mai exact, ca și cum ai fi făcut cu propriile-ți mâini o cutiuță de carton, dublată în interior cu oglinzi, ca să faci acolo prizonieră o rază de lumină: capacul odată închis, raza de lumină s-ar repercuta la nesfârșit în interiorul cutiei. Ai păstra-o mult timp, un an, sau mai mult, și într-o seară, într-o anume seară, când ar fi întuneric, ai aduce cutiuța în camera ta, și acolo, încetișor, ai deschide-o. Și ai vedea raza de lumină tâșnind, străpungând întunericul ca o stea, înainte de a se pierde în țesătura întunericului, în draperiile înnegrite.

Francois Besson se întoarce către pat. Se așază mai întâi, fără a întoarce ochii de la acel faimos punct, 22 cm la stânga de harta Europei prinsă în ace pe perete; apoi se abandonează pe spate, fără să se sprijine în coate; capul căzu la o jumătate de metru de pernă, însă el nu-și dădu seama. Își întinse picioarele de-a curmezișul saltelei și nu privea tavanul. Pentru că trebuia să privească ceva, prefera ca asta să se petreacă în memoria orelor nesfârșite de stat la verticală, pe care le petrecuse zile în șir. Își observă vestonul atârnat pe un cuier de clanța de la fereastra dreaptă. Focul care clipea, jos, la întâmplare, începu deodată, printr-o alegere absurdă a unui punct de repercușiune, să așeze în mod regulat o pată roșie pe vârful nasului, pe gropița din bărbie și pe vârful genelor, schimbând, cu fiecare clipire, culoarea camerei în aproape zece milioane de tonuri. Vocea se înalță apoi, aproape tremurând, ca un chibrit care se stinge.

„Francois – Dragul meu Francois. Poate o să crezi că e o tâmpenie. Nu știu de ce, „dar aveam să-ți vorbesc așa astăzi. Nu știu cum mi-a venit, deodată am început să mă gândesc la tine. Mă plictisiam singură în cameră, și ploua afară, și aveam gripa asta, știi – în sfârșit, înțelegi. Și-apoi ieri am întâlnit-o pe Line, care mi-a vorbit despre tine.

Nu direct, nu, doar te-a menționat, vorbind despre altceva. Nici măcar nu-și mai amintea numele tău, mi-a spus,

nu l-ai mai văzut pe tipul ăla foarte înalt și foarte slab, care juca teatru? Și-apoi a vorbit despre altceva imediat după aceea, în așa fel încât n-am avut timp să mă gândesc la tine. Azi dimineată, sculându-mă am început să mă gândesc la tine. Miam amintit că nici măcar nu ți-am răspuns la scrisoarea de acum două luni. Nu uitasem, nu, dar de fiecare dată, când trebuia s-o fac, apărea o chestie, cineva care venea să mă vadă, sau altceva, și lăsam pentru altă dată. În orice caz, eram foarte hotărâtă să-ți răspund, astăzi, sau mai târziu. Am încercat să compun o scrisoare, dar nu mergea. Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât mi se părea mai dificil. Știi, de obicei asta nu mă deranjează, vreau să zic, iar hârtia, și totul vine de la sine. Când scriu. Dar pentru tine nu era la fel. Înțelegi, ți-am recitat scrisoarea, o dată, de două ori. Și cu cât o reciteam, cu atât îmi - cu atât mă îngrozea. Mă paraliza. Eu, știi, era așa de bine scrisă, și-apoi atât de sinceră, iar eu n-aveam nimic de spus. E complet ridicol, știu, însă nu îndrăzneam să încerc să fac una asemănătoare. În orice caz, îți jur că treaba asta este adevărată. Nu era nimic extraordinar în scrisoarea ta, nimic literar, nu, însă asta mi - asta mi se părea dificil. Nici nu voiam să încerc să fac așa ceva. Era oarecum un lucru care trebuia să rămână unic, înțelegi, ca un compliment. Trebuia să nu spun nimic, altfel totul ar fi fost stricat. M-am gândit - M-am gândit un moment că cel mai bine era să-ți răspund foarte scurt, pe o carte de vizită, știi, cam așa, mulțumesc pentru scrisoare. Sunt sigură că ai fi înțeles. Sau puteam să-ți trimito telegramă, sau să vin să-ți fac o vizită acasă. Sau absolut nimic. Sau absolut nimic. Pentru că, la urma urmei, era genul de scrisori care nau nevoie de răspuns. Cred - însă mi-a fost teamă să nu te superi, și-atunci mi-a venit o idee. Mi-am spus că aș putea să-ți trimit răspunsul meu pe o bandă de magnetofon. Așa poți să mă asculți direct. Și-apoi spun ce vreau, n-am nevoie să fac fraze, și asta n-are importanță. Am într-adevăr impresia că o să asculți, că sunt liberă. M-am dus la Line și iam cerut să-mi împrumute magnetofonul și o rolă. Nu i-am spus pentru ce. Ea a acceptat, numai că, atunci când vei fi terminat de ascultat, ar trebui să-i înapoiezi rola.

N-ai decât s-o expediez! Prin poștă, strada Copernic numărul doisprezece. Asta-i. Cum nu te-am văzut de mult timp, pot să-ți spun, sper că o duci bine. Aș avea atâtea istorioare să-

ți povestesc despre mine și despre alții. Dar nu prea am poftă să vorbesc despre asta.

Eu, știi, sunt mereu aceeași. Îmi urmez cursurile de psihologie, și muncesc din când în când. Am și pictat puțin în ultimul timp. Asta mă interesează mult, dar nu știu dacă e bine ee-am pictat, M-am oprit la roșu de câteva zile. N-ai bănuî cât de extraordinară culoare este roșul. Nu știam asta înainte de a fii pus mâna pe ea. Fac niște panouri mari în roșu. Și acum văd toate obiectele roșii, există enorm de multe. Le și colecționez.

Orice, numai să fie roșu. Am țeșături, cartoane, bucăți de hârtie, cutii de țigarete, din acelea Craven A, știi tu. Păstrez și tampoanele de tifon cu sânge, însă necazul e că sângele se usucă și devine negru. Îți amintești de scrisorile pe care ni le scriam pe vremuri? Era nostim, pentru că inventam pretexte pentru a scrie orice. Ieșind de la școală ni le înmănam cu mare seriozitate și ne duceam să le citim pe ascuns în camerele noastre. Evident, era o idee pentru sărbători, pentru Anul Nou, pentru Paște, pentru 21 septembrie sau pentru 5 iulie. Inventam fel și fel de treburi pentru a ne scrie în zilele următoare. Eu mă uitam în calendar pentru a vedea ce sfânt era, și scriam: dragul meu Francois, îți scriu astăzi pentru a-ți dori sărbători fericite de sfântul Cutare sau de sfânta Cutăriță. Îmi amintesc că erau date în care nu existau sfinți în calendar și-atunci scriam, îți doresc o bună Fecioară Maria, sau un bun Cristos-Rege. Îți amintești? Dar acum s-a terminat. Nu mai pot scrie chestii de-astea. Nici chiar ție. Chiar dacă aș ști că ai înțelege.

Chiar dacă aș ști că n-ai spune că încerc să fac treburi poetice cu amintirile. Dealtfel, acum, e foarte simplu, nu mai pot să scriu deloc. E - E o boală. Numai vederea hârtiei albe îmi provoacă o proastă dispoziție. Nu pricep, în ruptul capului, cum mai există oameni care scriu. Romane, poeme, și alte chestii de-astea. Pentru că, la urma urmei, nu servesc la nimic. E idiot, egoist. Și-apoi e ca și cum ai da să mănânce celorlalți. Și-apoi e așa de obositor. Îți spun clar că nu înțeleg. Vezi, îi înțeleg mai bine pe cei care scriu scrisori și cărți poștale decât pe cei care fac romane. Asta nu servește la nimic, pentru că nu există adevăr. Vreau să spun că nu se face nici o gaură în cer, că nu se descoperă nimic. Te scalzi doar în iluzie. Asta mă face să mă gândesc la un animal care și-ar fabrica proprii paraziți, o

scoică ce și-ar fabrica propriile sale alge și care și le-ar lipi chiar ea pe spate. Arta. Pentru mine a luat sfârșit. Nu mai cred. Știi, când i-am spus asta lui Marc Morgenstein, într-o zi, a râs de mine. Mi-a spus că era o tâmpenie, că scriam prea bine, că lui îi plăcea, că mă înșelam să perseverez în această privință. A mai spus că arta n-a existat niciodată, ceea ce contează sunt oamenii care pălăvrăgesc. După el, totul poate fi redus la o conversație. Mi-a mai spus că atunci când a scris o lucrare ca „Moleskine”, știi, povestea bătrânei care este obsedată de troleibuzul ei, ei bine asta dovedea că avea ceva de spus. Și că atunci când ai ceva de spus, ajungi întotdeauna într-o zi sau alta să-1 spui. I-am spus că asta nu înseamnă nimic, că toată lumea are ceva de spus. Însă el n-a înțeles. Și, totuși, cred că este adevărat. Mi-e poftă să spun lucruri, astai, însă nu ca înainte. Am impresia că le spui la fel de bine – făcând orice, mergând după pâine la brutărie, sau discutând cu portăreasa. Evident, ceilalți nu știu nimic. Tu nu mai ai glorie. Însă cred că e fără importanță. La ce bun să fii luat drept inteligent? Poți să faci totul pentru tine însuși, nu crezi? E nevoie de detașare, am impresia. În orice caz, pentru mine s-a sfârșit. Nu mai suport minciuna și poezia.

Vezi, în fond, tipii ca Morgenstein sunt cei mai mari ticăloși care există. Stau într-o cafenea, de exemplu, știi cam ca atunci – cam ca atunci când ești singur, când plouă, și când ai impresia că – că totul s-a oprit. Atunci tipi din ăștia ca Morgenstein vin, se așază, încep să facă fraze, să vorbească despre Dumnezeu, despre marxism, sau despre ridul pe care-1 ai în jurul gurii. Și despre personajul pe care-1 reprezintă pentru ei, așa singură într-o cafenea, către ora două după amiază. Își aduc aminte de fiecare dată de una din acele idioții care le plac în Racine, sau în Lorca. Pe mine asta mă înfurie. După asta, ca și cum nu te gândești singură la cafenea sau acasă, ca și cum nu erai capabilă să simți asta, ca și cum erai capabilă să ai doar capricii și false probleme, ei îți spun, ah da, mi-a plăcut „Moleskine”, asta m-a făcut să mă gândesc la ceva de Conrad, sau de Kipling. Și-apoi îți spun, trebuie să continui să scrii, ești tânără, însă asta va veni, vei vedea. Și vezi, nu-i așa cum spun ei. Nu, ceea ce nu pot suporta, ceea ce mă dezgustă, e că după aceea, când ai plecat, ei își continuă jocul cu alții. Nu le pasă. Au momentul lor de prietenie, de

confidențe. Își clătesc gura cu asta, sunt mândri. Sunt mulțumiți. Lumea este a lor. Știu la ce mă fac să mă gândesc. Mă fac să mă gândesc la toți acei cretini care vin în culise după reprezentații pentru a-și deversa complimentele murdare pe spatele actorilor. Era perfect. Mi-a plăcut mult interpretarea ta. Ai fost extraordinar, jur, fără să glumesc. Tu, tu cauți să te ascunzi, dar ei te urmăresc în toate cotloanele, și cu cât îți fac mai multe complimente, cu atât simți că devii gol, idiot. Treaba asta e mai rea decât ura.

Îți vorbesc așa, n-am, ca să zic, experiență. N-am jucat decât o dată în viața mea, în trupa lui Morgenstein. Când s-a terminat, eram obosită, obosită, nu poți să-ți închipui. Doream să vomit. Tremuram din cap până-n picioare, aș fi vrut să ucid toată lumea. Și în același timp, e curios, mă simțeam golită, fără vlagă, nu mai îndrăzneam să fac nimic. Și existau încă tipi care găseau mijlocul de a mă apuca de cot, de a mă săruta, de a mă felicita și așa mai departe. Vezi, tot așa e și acum, când trebuie să scriu. Fraza lui Morgenstein nu însemna nimic. Dar înainte, știi, când a plecat Paul, nu, era cu câteva zile înainte să plece, cred, în sfârșit, n-are importanță. Ei bine, sincer, era să înghit tuburile de Gardenal ale mamei. Tocmai terminasem o nuvelă. O poveste despre un melc care se numea Albert. Ceva cam pretențios, însă credeam în ce-am scris. Gândindu-mă bine, aveam toate genurile de manierisme, știi, toate rodomontadele stilului, umorul, alegoriile groase asupra conștiinței de sine, și povestea se termina rău, melcul murea imobilizat, rupt de restul lumii de către o simplă peliculă de calcar care-i astupa orificiul cochiliei.

Mă amuzase să cred în chestia asta, nu neapărat în ideea că putea fi genial, sau, nu – dar la rigoare pentru că era nostim. Ei bine, s-a produs exact contrariul. Credeam că sunt deasupra trebii. Nu era adevărat. Melcul mi-a făcut într-adevăr rău. Mai întâi am început să-l iubesc puțin, un pic mai mult decât normal. Îmi petreceam zilele corectând și refăcând povestea. Dădeam de fiecare dată melcului un alt prenume, pentru a-l găsi pe cel care mergea cel mai bine. Încercam să-l numesc Jules, Baptiste, Jean-Bernard, Mathieu, Antoine, et caetera; poate să-ți pară copilăresc, însă în acel moment credeam că era foarte important. Credeam că exista un realism, un realism care depășea limitele simplei povestiri. Și că prin urmare

trebuia să existe un prenume-tip pentru fiecare persoană dată. Un melc nu se poate numi decât Albert, un pește roșu Stanislas, o pisică de maidan Rama. Îți dai seama. Erau de fapt ultimele întărituri, vreau să zic ultimii contraforți din viața mea, uf - ipocrită într-un sens, dar nu-i exact asta, a - înțelege, a acestui soi de conștiință, de îndată ce ai o viață complet falsă, ce intri în atâtea combinații, ca și cum cineva ar trage sforile ca o paiată, ei și cel mai murdar din toate, tu mergi crezând că ești tu, crezând că ești tu. Atunci te lași dusă, arborezi frumoase surâsuri satisfăcute, ești fericită, crezi că ai inventat cine știe ce, că scrii pentru că e așa. Și în acest timp, e cineva care trage sforile, există un mincinos care te face să te duci și să vii, care te face să scrii rânduri pe bucăți de hârtie, care te face să-ți amintești lucruri din trecut, care te lasă singură în cameră, în stradă, în cafenele, la cinema, în autobuze, pe scena de teatru. Vezi. Ei te lasă mereu singură, în liniște, el te macină, te ruinează, acolo, încetul cu încetul, fără oprire, fără oprire.

Asta mă dezgustă.

Știi, eu, eu scriam această poveste a melcului Albert, îmi petreceam zilele bătând la mașină. Și-apoi Paul a plecat. Eu - Ți-am povestit deja asta, odată, în parc, îți amintești? Însă nu ți-am spus totul. Trebuia să mă iei drept o imbecilă, să-mi scrântesc mintea pentru un tip ca Paul. E adevărat, în fond, nu e un tip interesant, dar nu știu cum să zic - Are unele, unele părți amuzante, și e mai curând surprinzător, până la urmă; într-o zi poate veni acasă și să facă pe beatul, timp de un sfert de oră, fără să-l intereseze ce spui. Sau să cadă pe mașina de scris și să fabrice un poem suprarrealist. Poate să sosească la miezul nopții, să aprindă lumina și să meargă ca un nebun în jurul mesei și să joace rolul a două personaje în același timp, făcând întrebările și răspunsurile.

Când e așa, e bine. E bine. Însă rămâne totuși un escroc. Înainte nu puteam să înțeleg asta. Nu puteam să înțeleg că un tip te poate face să râzi un sfert de oră și-apoi imediat după aceea să se comporte ca și cum n-ai exista. Mă gândeam că în fond Paul era un tip nefericit, complexat, și care voia să-și ascundă personalitatea. Credeam asta pentru că și eu sunt așa. Nu, mi se părea de necrezut să poți face o treabă care are aerul

de a spune oamenilor, știți, în fond vă iubesc mult, o copilărie, și-apoi în realitate puțin să-i pese.

Nu înțelegeam că acei tipi sunt cei mai răi, pentru că sunt într-adevăr plini de ei înșiși.

Ca Morgenstein, asta-i, nu mă gândisem niciodată la asta, dar în fond Paul și Morgenstein sunt același gen. Când fac o comicărie, când par emoționați, e prefăcătorie.

Se privesc tot timpul, se uită dacă sunt aplaudați, se umflă în pene, sunt mândri. Nu le place să piardă. Știi, dau impresia că îi toc, așa, evident, însă îți jur că nu de-asta mă dezgustă. Nu, ci pentru că acești ticăloși sunt cei mai puternici. Pricepi, eu îi cred capabili de orice. Se prefac că sunt beți, ei - ei își bat joc de mine, și eu, eu sunt fericită.

Îi găsesc frumoși, sensibili, inteligenți. Duiosi. Mereu e așa. Înțelegi, ei sunt câștigătorii.

Chiar și acum. Știi, Paul mi-a făcut într-adevăr rău. Îmi pierdeam timpul făcând fraze pe foi de hârtie, mă scrânteam din cauza imbecilității melcului, cochiliei și calcarului. Și lui, lui. Și lui, puțin îi păsa. Știa c-o să plece. Ieșea în stradă cu costumul său nou, își petrecea nopțile prin cârciumi, ieșea cu alte fete, el - și cu toate astea era dezgustat de tot. Când era cu mine nu-mi spunea nimic, sau își făcea numărul de bețivan. Știi, în ajunul zilei în care a plecat. Eram la birou și băteam la mașină. Tot la povestea melcului lucram. Mi-am pus în cap să refac totul, schimbând toate numele. Nu păstram decât verbele. Către orele unsprezece sau douăsprezece noaptea, a intrat în camera mea. M-a privit o clipă fără să spună nimic, cu acei ochi absenți cu care privește ceva care nu-l interesează. Ca și cum te-ar privi printr-un acvariu. M-am oprit ca să-l întreb ce voia.

Nu mi-a răspuns. A continuat să mă privească cu ochii lui absenți, fără să spună ceva.

Atunci am reînceput să bat la mașină și m-am comportat ca și când el nu era acolo. A stat un moment fără să facă nimic, și-apoi, dintr-o dată, a început să facă o chestie, a început să boxeze în jurul camerei. A început să salte pe un picior, trimitea lovituri de pumn în pernele de pe pat, în perdele. Apoi venea spre mine și simula că-mi aplică lovituri în față și în stomac. Cădea, se ridica, icnea, imita zgomotul loviturilor de pumn, făcând câh, câh, pe nas. După un anume timp m-am săturat și i-am spus să mă lase să lucrez liniștită. Cum el

continua cu înverșunare, am ieșit din cameră și m-am dus la bucătărie, ca să beau un pahar cu lapte. Când m-am întors, am văzut că era așezat pe pat și că fuma o țigaretă de la mine. I-am spus: „Sunt țigaretile mele?”, iar el mi-a răspuns: „Nu știu, probabil...” Atunci m-am așezat din nou la birou și am început să bat. El, și-a fumato țigareta, și-asta mă enerva, pentru că nu mai reușeam să scriu cu el așezat pe pat.

Atunci iar m-am oprit, și pentru a spune ceva l-am întrebat dacă s-ar duce să-mi cumpere țigarette dacă s-au terminat. S-a amuzat, și s-a ridicat să plece, și m-a privit cu privirea lui ironică. M-a privit așa trei sau patru secunde, și-apoi a stins chiștocul în scrumieră, lângă mașină. Eu mă prefăceam că nu-mi pasă, însă îți jur că îmi făcea rău, ei, să-i văd brațul și mâna trecându-mi pe sub nas pentru a strivi chiștocul în scrumieră. Tu înțelegi, nu că e brațul lui, sau altceva, însă e - era în același timp gândul la atâtea chestii bizare, că ar putea să fie fratele meu, de exemplu, și să nu-l văd, decât în parte, așa, doar un braț și o bucată de pulover, la câțiva centimetri de nasul meu. Îmi făcea rău să mă gândesc că ar fi putut fi brațul meu, și că inițial, el și cu mine, am fi putut fi același lucru.

Vreau să spun, am mereu idei bizare în legătură cu mine, cu Paul, cu tatăl meu, cu mama mea. Nu reușesc să-mi scot din cap că nu exist ca toți ceilalți. Sau nu înțeleg de ce nu sunt. Paul, de ce Paul e acela care întinde brațul către scrumieră. E același lucru și cu tatăl meu și cu mama mea. Înțelegi, e o tâmpenie, dar nu ajung să-i izolez și să-i determin în raport cu mine. Vreau să spun, este actul - actul exterior. Asta nu izolează.

Îmi produce efectul unei oglinzi. Paul era - Tu știi, ei, Francois, nu-ți spun asta de dragul de-a ți-o spune. Aș vrea să înțelegi de ce, de ce plecarea lui Paul m-a schimbat.

Cred că într-una din zilele următoare o să înghit aceste tuburi de Gardenal. Și n-aș vrea să crezi că era doar o chestie sentimentală. Eu - cred că sunt bolnavă de nervi. Dar există întotdeauna mii de lucruri, de nuanțe, pe care nu le înțeleg. Da, n-aș vrea să crezi că e pur sentimental. E o treabă de comprehensiune generală. De conștiință. În sfârșit, oricum, îți termin povestea. Paul a rămas încă un moment așa, deasupra mea, și-apoi a început să răsfoiască manuscrisul. Am oroare să

mi se răsfoiască manuscrisele în față, știi, citind un cuvânt la întâmplare pe fiecare pagină. Acum, evident, puțin îmi pasă. Se poate face orice cu manuscrisele mele, mi-e egal. Nu mai înseamnă nimic pentru mine, sunt ca un ziar. Însă în momentul acela, e-adevărat, aveam oroare de truda asta.

Așteptam să termine. La sfârșit, s-a săturat de învățat paginile, știi ce-a făcut, a luat una la întâmplare, din grămadă, și a început s-o citească cu voce tare. Nu poți pricepe, dar când a făcut treaba asta, am înțeles într-adevăr că este un ticălos. Înțelegei, el - nu numai că citea pagina având aerul că nu-i pasă, dar în plus, ceea ce era teribil, pentru mine, e că citea bine, ca și cum ar înțelege, știi, cu o frumoasă voce gravă. Paul a avut întotdeauna o voce frumoasă. Își petrecea timpul vorbind foarte tare, pentru ca să se audă că avea o voce frumoasă. Și făcea același lucru cu mine, și cu un manuscris al meu! Înțelegei, citea atât de bine. Nu-i păsa și era totuși frumos. Era - nu știu cum să spun, era necinstit!

Paul citea și eu aveam poftă să, nu știu, nu să plâng, ci să devin dintr-o dată, știi, ca și cum ai lua ceva important, ceva, necesar, din corpul meu. Și îi priveam mâinile butucănoase care strângeau foile de hârtie și vocea sa gravă care răsună liniștit, cu forță, foarte vie, foarte a ei, și eu - în sfârșit, n-are importanță, a ieșit din cameră când a terminat de citit, și nu l-am mai revăzut de-atunci. Însă alta-i treaba: știi, rămase un moment singur în cameră, în timp ce mă duceam să caut un pahar de lapte în frigider.

Ei bine, în timp ce apuc sticla de lapte și beau din ea, el a găsit mijlocul de a scotoci prin cameră și de a-mi lua banii pe care-i ascunsese în dulap, sub vraful de pulovere. Erau cam vreo șaiszeci de bancnote, le-a vârat în buzunar, și când am revenit, a făcut toate aceste exhibiții pentru a-mi distrage atenția. Era - era într-adevăr tare. Cu asta trebuie că și-a plătit trenul spre Anglia sau în altă parte.

După aceea, eram enervată pentru că nu știam ce să fac. Am încercat să-i scriu, i-am trimis o scrisoare de Crăciun. Îmi scrisese odată o carte poștală din Coventry, fără s-o semneze. Chiar și-a și deghizat scrisul. Era o tâmpenie, pentru că știa foarte bine că nu putea fi decât el. Chiar să presupunem, chiar să presupunem că nu s-a gândit pe moment, scriind cu litere de tipar, n-a putut să nu se gândească la lucrul acesta când a

trebuit să semneze. Știi, era o carte poștală reprezentând catedrala din Coventry, sau o chestie ca asta, și desenase pe fotografie un cow-boy care trăgea cu revolverul în trecători, și scrisese pe partea cealaltă a ilustrației, wish you were here. Și semnase cu un nume imaginar; îl ștersese după aceea, dar se putea citi. Nici măcar nu și-a dat osteneala să șteargă complet, și a făcut-o intenționat pentru ca să încerc să descifrez. M-am uitat cu o lupă și, sub ștersături, era scris John Wallon, sau John Warren, sau cam așa ceva. Era o tâmpenie. Dacă aș fi putut atunci – însă acum e prea târziu.

Asta-i. De-asta voiam să-ți vorbesc. Când nu voi mai fi acolo, nu încerca să mă judeci. Tot ceea ce ți-am spus e fără îndoială încă literatură. Monologul nu există în realitate, nu-i așa. Însă aș vrea tare mult să crezi, cel puțin tu, pentru că ceilalți, mama și tata, prietenii, și chiar Paul dacă află într-o zi..., că n-am făcut-o din disperare, sau dintr-o chestiune sentimentală. Înțelege. Ci pur și simplu pentru că nu mai era altceva de făcut.

Mâine, dacă am curaj, voi lua un pahar de apă și o carafă, și voi înghiți pastilutele roz ale mamei mele. Acum opresc pentru că rola ajunge la capăt. La revedere. Anna Mathilde Passeron.”

Besson se ridică și opri magnetofonul. Brusc liniștea se așternu din nou peste camera sa, amestecându-se cu clar-obscurul, devenind atât de densă încât nu se mai putea deosebi de întuneric. Apoi se făcu alunecare, gen de mișcare de balansoar care nimicea imaginația. Intră chiar în interiorul lui Besson, în scobiturile ascunse ale spiritului său, sufocă gândirea. Liniștea începu să răsună în capul său, în piept; nu prea deosebit de un mare sunet de cataractă, începu și să respire, să miște ușor în adâncime. Nu mai era loc pentru nimic altceva. Nici sunete, nici culori. Doar liniștea exagerată, în această noapte, în mijlocul acestei umbre, liniștea care adăuga materiei oribilul mare calm rece cu corp vâscos, care te făcea să zaci întins pe sol, într-o cameră pustie, absolut singur, în drum spre moarte.

Besson privi mult timp obiectele imobile din fața ochilor; în picioare în fața lor, le privi cu ochi ficși și arzători, fără să vadă, fără să încerce să înțeleagă. Vorbele de adineauri îi intraseră în cap și ele populau liniștea. Cuvintele trenau fără

legătură ca niște mobile, ca niște grele și inutile vase de porțelan. Erau vacante. Și acum erau întoarse spre domeniul lor, spre mutism, și nu vor mai scăpa; venite din nimic, revenite către nimic. Lumea nebună, cloaca murdară a cuvintelor oare izbesc, a silabelor ce răsucesc gurile umane, a pălăvrăgelilor fără rost. Totul, ca să faci ce, cu adevărat, ca să faci ce? Ca să încerci să acroșezi. Ca să lansezi tentacule, ca să filtrezi sufletul altora, care nu devin, totuși, niciodată nimeni. Blestemată, blestemată fie limba oamenilor. Dacă n-ar fi existat, dată n-ar fi mințit de secole, ce fericire ar fi fost viața!

După ce contemplase bine obiectele înecate în umbră, Besson se întoarse spre pat; privi o clipă tavanul, acolo unde alergau reflexele farurilor de la automobile.

Se lungi pe cuvertură și vru să doarmă; dar nu era ușor. Mai întâi apărură niște umbre care începură să miște. Apoi se auzi o melodie, pe care Besson, în ciuda voinței sale blocate ca o stâncă, trebui s-o fredoneze în interiorul gâtului. O melodie foarte suplă la început, care se putea urmări fără oboseală, însă în curând notele se multiplicaseră, vocea gâtului deveni o veritabilă orchestră simfonică, cu trompete, clavecin, oboi, flaut, vioară și violoncel, harpă și țambale.

Când se sătură de descifrat partiturile și de descris melodiile în toate sensurile, Besson deschise ochii; se așeză pe pat și așteptă.

Camera era mereu aceeași; cub larg cu pereți întunecoși, suprafață cenușie a parchetului, stinghii albe la jaluzelele lăsate jos; era un loc tare închis. Un loc pe care-l cunoștea pe de rost. Zgomotele exterioare urcau de-a lungul fațadei imobilului și veneau să se joace în interiorul camerei. Zgomote familiare, nesemnificative, pe care puteai să le recunoști în trecere. Alunecare a pneurilor de mașini pe șoseaua udă, uruit al motoarelor. Petarda unei motociclete care cobora strada, apoi se îndepărta progresiv. Pocnituri de tocuri pe trotuar, murmure de voci. Zgomot mare de tunet. Cădere a picăturilor de apă pe jaluzele. Totul era o plăcere. Uitai totul, uitai chiar că erai viu.

Noaptea era bogată. Negrul era o culoare frumoasă, plină de reflexe albastrui, de semitonuri gri, de luciri albe. Camera era închisă, ermetic închisă, și el, Besson, era înăuntru. Nici

cald, nici frig. Timpul trecea încetișor, secundă cu secundă, inconsistent, fără haos.

Era ca în interiorul unui mic vis delicat, o casă în sfârșit a ta, cumpărată, în centrul unei mari grădini liniștite. O proprietate la Lorgues, 2 hectare de teren, coconari, miros de lavandă, cu un râu frumos, o căsuță de țară cu cinci odăi, o fântână, pietre. Era chiar mai bine decât atât, pentru că nu posedă nimic. Nu, te mulțumeai să fii tu, singur, într-o cameră închisă, fără lumină, cu zgomotul stropilor de apă care băteau în crăpăturile de la jaluzele. Minutele, orele sunt lungi. Trecerea lor este o plăcere, gesturile și judecățile sunt suite de momente armonioase. Lucide, fermecător de clare în continuitate. Ah, e bine, e într-adevăr bine să ai o cameră a ta.

Cu mișcări lente, Francois Besson aprinse o altă țigaretă. Flacăra chibritului găuri umbra camerei, mai întâi albă, apoi galbenă. Firele de tutun, la capătul țigaretii, se răsuciră și scânteiară, hârtia luă foc. Besson crezu că i-ar fi plăcut să aibă o cameră tapisată cu oglinzi, ca să nu piardă nimic din ceea ce era pe cale de a face. Chibritul se stinse singur, fără a fi nevoie să-1 sufle; și nu mai rămase nimic în noapte decât această gaură roșie, în apropiere de față, care se lărgea un pic de fiecare dată când aspira.

Mai târziu, Besson se ridică și circulă prin cameră. Se târa din mobilă în mobilă, privea prin crăpăturile jaluzelelor. Cum îi era frig, își puse vestonul peste haina de pijama. Apoi se așeză din nou pe marginea patului. Rămase nemișcat un moment, contemplând tăblia pătrată a mesei.

Trebuia să tot fie douăsprezece și jumătate, unu noaptea, pentru că ceasul de la biserica vecină nu sunase decât o dată. Undeva, destul de departe în interiorul orașului, o mașină de pompieri circula acționând sirena. Tunetul bubuia uneori. În cameră nu era pericol; ploaia și fulgerele nu puteau intra, și nimic nu mișca. Nu exista vânt. Totul era liniștit, sigur; obiectele erau puse la locurile lor, suprafețele nu se modificau. Puteai să închizi ochii, apoi să-i redeschizi imediat: nimic nu s-ar fi schimbat.

Totul era foarte bine. Francois Besson era în interiorul micului său desen, calm, înconjurat de un cadru. Un desen fin, tras cu penița pe o hârtie albă, unde totul era fixat pentru un fel de eternitate. O adevărată caricatură, în care fiecare lucru,

fiecare mobilă, fiecare scrumieră își găsisese conturul exact. Tapiseria de pe perete fusese reprodusă fidel, cu micile mângălituri în ocru pe fond alb. Și mânerul de la ușă, care era de fapt o bulă din material plastic verde. Gaura broaștei, cu canelurile sale făcute pentru o singură cheie. Și apoi cuverturile de pe pat, papucii, cele două scaune cu pernițe purpurii; cele două ferestre cu jaluzele verzui; harta Europei prinsă în ace pe perete, pe care citeai nume nostime scrise pe capuri și peninsule:

Mandal.

Cuxhaven.

Penmare'h.

Jamaja.

Meohra el Hader.

Tomaszow.

Ape.

Sasovo.

Yecla.

Și în centrul desenului, ghemuit pe marginea patului, era această caricatură de om, cu membre slabe, cap cu pomeții proeminenți, păr tăiat scurt, care privea înaintea lui fără să miște. Asta îi dă ghes să continue desenul, să-l coloreze de exemplu, sau să scrie ceva într-un cerc alb, care iese din gură. Ceva cam așa: „Mă întreb ce caut aici”, sau: „e bine să fii la tine acasă când plouă așa afară”.

Besson se ridică și merse până la fereastra din dreapta. Acolo își sprijini fruntea pe geamul rece și privi; strada era aproape pustie; ploaia cădea pe trotuare și pe șosea, și mari pete de lumină imobilă erau întinse la piciorul felinarelor. Toate magazinele erau fără lumină, în afară de unul, în care se lăsase o bară de neon să strălucească în fundul vitrinei. Mașinile alunecau pe cauciucurile lor. Din când în când o siluetă pipernicită, îndesată într-un impermeabil, fugea pe lângă ziduri. Din cauza orientării șipcilor de la jaluzele, Besson nu putu să vadă cerul, însă putea paria liniștit că era negricios, puțin roz și că ploaia cădea din centru, fără să știi de unde.

Încetșor, în fața geamului înghețat pe care se lipea aburul, cu ochii privind avid spațiul liniștit al străzii unde pericolul hoinărea poate, ascultând finele picături de ploaie căzând împreună, în timp ce în depărtare orașul fremăta de mii

de mișcări și lumini, Besson simți o stranie beție urcând în el: era deci viu, în corpul său închis în pielea sa, cu fața la lumea desenată pentru el. Senzațiile se uneau în organele sale, se aranjau acolo cu precauție, se agitau, cântau. Pulsații. Profunde se nășteau din adâncul întunericului, venite din platitudine și din obscur, și prin el, prin corpul lui sensibil, deveneau mișcare, spasmodică și puternică mișcare ce măsoară timpul. Ele urcau drept spre cer, dominau spațiul necunoscut, umpleau prăpăstiile misterului și neantului. Golul, golul umflat, cu suflul care trage, era acolo prezent în urma tuturor lucrurilor. Își săpa buzunarele sub crusta pământului, forța stâlpilor țepeni ai felinarelor de metal, purta lumina în minuscule vibrații circulare. Golul era acolo, în sticlă, în ciment, în bronz. Avea o culoare. Avea o formă. Și deci această beție continua să se construiască fără susținere, îți arăta corpul golului. Ca un buchet, ca o explozie veselă de flori gigantice, de scânteii de lumină izbucnind împreună într-o înflorire mistică, viața se întindea peste noapte. Niciodată, niciodată raza de lumină nu va face să uite întunericul. Trebuia această beție implacabilă, această bucurie de a se simți într-adevăr prezent, pentru a înțelege întreaga realitate a neantului. Pentru a te înflora la contactul cu frigul, pentru a vedea transparența, pentru a înțelege teribilul, greul muget al liniștii, al liniștii desprinse din voci multiple, din melodii care merg, care cresc, care te duc cu ele, spre infinitul pe care-l atingi, pentru a uimi cu ea cântecul sfâșietor al anilor care te părăsesc, al gesturilor care te uzează, a tot ce există, care trăiește triumfal, cu o glorie efemeră nemuritoare până într-acolo încât vei fi mort și putrezit de secole iar ea nu-și va fi început încă apariția.

Apoi, când totul fu atins, respirat, văzut, ascultat cu o atenție minuțioasă, Besson se îndreptă spre ușă și aprinse becul electric. Lumina galbenă se răspândi într-o clipă în cameră, luminând cele mai mici cotloane, făcând să sară obiectele de pe jos ca într-un fel de înălțare. Besson se întoarse să se așeze la masă, dar de data aceasta nu atinse nimic. Se mulțumi să-și pună coatele pe marginea lemnului, și nu se mișcă.

Afară, ploaia cădea întruna; se auzeau zgomotele continuu ale scurgerilor de canale și apa care distruge bucățică cu bucățică fațada albă, așa, încetișor, fără a da impresia că face

așa ceva. Vântul sufla și el în rafale, zgâlțâia obloanele prost închise, rupând rămurele din copaci și aruncându-le în ferestre.

Așezat pe scaun, Besson simți că-l cuprinde toropeala, o teamă, dorința de a se vâri sub covoarele de frunze pentru a hiberna. Resimți ceva din ceea ce simt arborii; tristețea și melancolia îi crispau organele, și viața i se ducea imperceptibil. Cerul apăsa greu totuși prin meterezele camerei. Aburul, perdele de aburi îi pătrundeau în plămâni de fiecare dată când respira și o ciudată îmbătrânire meteorologică se abătea asupra trupului său. De-asta oare trăiai, de-asta voiai să gândești cu orice preț, să determini lumea prin judecăți? Ca să fii atât de aproape de un copac, ca să ai, la urma urmei, atâtea rădăcini și frunze galbene care să se desprindă domol? Ca să te-ncovoi, ca să-ți simți oasele trosnind, ca să-ți tocești pielea bătrână și ridată în contact cu timpul? Ca să fii pironit în pământul care strânge ca o menghină și să simți ciclul anotimpurilor?

În clipa aceea cineva bătu de două ori în ușa de la cameră; Besson auzi, dar nu răspunse. După câteva secunde bătu din nou, de patru ori de data aceasta. Besson întoarse capul spre ușă și spuse: „Intrați”.

În cameră intră o femeie de vreo șaizeci de ani, îmbrăcată cu o rochie de cameră maro, încălțată cu niște papuci roșii. Avea o față pleoștită, obosită, și părul cărunț îi era necoafat.

Făcu, precaută, câțiva pași în direcția mesei.

„Nu dormi?” spuse ea.

„Nu” spuse Besson.

Femeia se așează pe marginea patului. Avea niște ochi mari, înconjurați cu cearcăne brune. Surâse parcă.

„Ar trebui să te culci”, spuse ea; „este aproape ora trei dimineața.”

Besson se prefăcu că aranjează o hârtie pe masă.

„Nu mi-e somn”, spuse el.

„O să te-mbolnăvești...” „Nu, nu, nu sunt obosit.”

Femeia se uită pe masă.

„Lucrezi?” „Da.” „Te ostenești degeaba”, spuse femeia; „ai face mai bine să dormi.” „Știu”, spuse Besson; „dar tocmai puneam ordine în hârtiile astea.”

Ea nu spuse nimic timp de câteva secunde. Besson privi mâinile femeii și văzu că sunt străbătute de vene proeminente. Apoi îi privi chipul.

„Și tu? Nu dormi?” spuse el.

„Am auzit zgomotul magnetofonului adineaori”, spuse femeia; „o să-1 trezești pe taică-tău. Ar trebui -”

Nu-și termină fraza.

„O să mă duc să mă culc imediat”, spuse Besson. „Nu știam că e atât de târziu.” „Acuși e ora trei dimineața.” „N-am auzit orologiul bătând.” „La ceasul tău cât e?”

Besson aruncă o privire pe masă.

„Trei fără douăzeci și cinci”, spuse el.

Iară tăcură.

„Nu ți-e frig?” spuse femeia.

„Nu.”

Femeia întoarse puțin capul într-o parte.

„Ce fumăraie e aici”, spuse ea; „ar trebui poate să fumezi mai puțin.”

Besson ridică din umeri.

„Poate, da... ” „Nu-ți poate face bine treaba asta.”

Ea își adună capotul în jurul trupului.

„Bine, ei bine o să mă culc”, spuse el.

Besson începu să se joace cu lingurița de cafea.

„Ai băut multă cafea?” întrebă femeia.

„Nu, exact o ceașcă.” „Pentru că, pentru că nu asta te-a ajutat să dormi, știi.” „Îmi ține de cald, în orice caz...”

Ea se ridică și se apropie de masă.

„Nu mai întârzia mult până să te culci”, spuse ea.

„Nu, nu, o să mă culc într-o clipă”, spuse Besson.

„Seară de seară până la trei dimineața, te vei îmbolnăvi până la urmă”.

„Nu-i nici un pericol, te-asigur.”

Femeia privi spre ferestre.

„Ce ploaie, vai!” spuse ea.

„Da... Curge”, spuse Besson.

„Sunt ploile de sfârșit de iarnă.”

Ea începu să se îndrepte spre ușă.

„Mă duc să mă culc din nou”, spuse ea.

„BinE. S p u s e Besson.

„Nu sta prea mult așa, Francois.” „Nu, o să mă culc și eu.”

Ea ezită puțin, apoi: „Și - Și nu te mai gândi la toată povestea aia, Francois.” „Înțelegi? Nu te mai gândi la -” „Da, da, am înțeles.”

Ea făcu un efort.

„Nu se poate - Nu slujește la nimic, înțelegi?”

El nu răspunse.

„Nu trebuie să te gândești la toată treaba aia. Culcă-te. Nu te mai gândi la nimic.” „Bine, de acord” spuse Besson.

„Dacă ai nevoie de ceva, cere-mi.” „N-am nevoie de nimic, mulțumesc...”

Ea începu să iasă din cameră; apoi fața ei umflată se întoarse către Besson, trimițându-i ca o lovitură în inimă. Ochii, mâinile, gura, părul cărunt, totul aducea mesajul ei de milă și de dragoste. Besson plecă ușor capul și privi în altă parte.

„Bună seara, Francois”, spuse vocea femeii.

„Bună seara”, spuse Besson.

„Odihnește-te bine. Pe mâine”; zâmbi ușor: „așa-i. Mâine, e astăzi, pentru că e ora trei dimineața.” „Bună seara.” „Noapte bună.” „Bună seara.”

Ușa se închise în urma ei.

Besson rămase un timp fără să miște, ca și cum maică-sa ar fi putut avea ideea să se uite prin gaura cheii să vadă ce face. Apoi se ridică și, cu o pușcă imaginară în mâini, începu să se joace de-a răzbunarea între pereții camerei.

CAPITOLUL II.

PE STRADĂ.

— OCHII.

— FRANCOIS BESSON CITEȘTE ZIARUL ÎN PRIMA CAFENEA.

— PAHARUL SPART.

— FRANCOIS BESSON JOACĂ FLIPERE ÎNTRO A DOUA CAFENEA.

— ÎNTÂLNIRE CU FRATELE SAU.

Într-a doua zi, când soarele se ridică, Francois Besson se îmbracă și ieși. Merse repede pe străzi, privind la ceea ce se petrecea. Deasupra lui, cerul era cenușiu, ușor colorat în roz către est. Pe terenurile virane, în jurul clădirilor, plăci de noroi luceau fără să se usuce. Oamenii se duceau la muncă. Așteptau

autobuzele la marginile trotuarelor, circulau pe jos, în mașină, pe bicicletă. Femei singure mergeau foarte repede, strânse în impermeabile negre sau roșii, uneori în carouri. Și mereu, din cel mai mare nor, ceața cobora până la pământ; picăturile mai fine decât praful pluteau mult timp între cer și pământ, urcând, recăzând, înainte de a se dizolva pe suprafețele plane, fără zgomot, nelăsând măcar în urma lor un mic halou ud. Se topeau înainte de a atinge pământul, și se amestecau cu substanța aerului. Peste oraș, în arbori, pe pielea trecătorilor, totul era ceață. Nimic nu era distinct, și liniile intrau unele într-altele, sau dispăreau pur și simplu, ca șterse cu guma.

Besson începu să meargă pe vremea asta. Străbătu două sau trei străzi, pline cu arbori goi. Traversă piețe, intersecții, străzi și străduțe. Așteptă la semafoare. Se învârti în sensuri giratorii, făcu cale-ntoarsă în înfundături, evită porțiuni de trotuar desfundate, unde niște bărbați trudeau cu târnăcoape și cu ciocane pneumatice. Lovi cu podul palmei două sau trei panouri de sens interzis. Se împiedică de denivelări în mijlocul șoselei. Din când în când, traversând o stradă, își încetineea mersul în mod intenționat, pentru a forța automobilele să frâneze.

Când ajunse spre centrul orașului, își vârî mâinile în buzunare și privi în jurul lui. Aerul era mai curând rece, burnița cădea întruna, însă, după toate cele, era plăcut să nu vezi soarele.

Dincolo de straturile de nori cenușii, astrul își rostogolea bula sa palidă, ca luna.

Aici, simțeai că era punctul strategic; autobuzele și mașinile veneau din toate părțile, iar trotuarele erau pline de lume. Oamenii se duceau și veneau, neîncetat, ca și cum ar fi fost mereu aceiași, și nu exista un colț de liniște.

Pubelele erau încă pe marginea șoselei, pline ochi de cutii de conserve, coji de cartofi și cotoare de fructe. Așteptau trecerea camionului hodorogit, care se va încărca cu resturi. Viața unei zile se adunase în aceste grămezi de gunoi; lumea cumpărase, mâncase, supsese, ronțăise, și-apoi aruncase.

Treceau deja pe stradă femei și bărbați cu brațele încărcate de saci de legume și de pachete de carne. Pregăteau zilele următoare de murdării, hârtiile unse făcute cocoloș, frunzele de praz, sâmburii de curmale, bătrânele oase pline de

sânge; pubelele vor aștepta; seara, pe furiș, la aceeași oră, oamenii vor coborî gălețile lor mirositoare și le vor goli cu o mișcare scurtă, fără regret. Astfel, foarte ușor, zi după zi, viața se va consuma. Bucățile de mâncare grasă alunecau pe gheene, și tone, mormane de gunoi se reîntorceau în pământ.

În fața magazinelor, femeii îmbrăcate cu halate aruncau găleți cu apă cu săpun pe trotuar și frecau cu periile. Într-o măcelărie, viței întregi atârnavă de cârlige, fără sânge și despicăți de sus până jos. Sub ei, rumegușul era un pic pătat cu roșu, însă era fără importanță. Într-un soi de cutii frigorifice, pui și iepuri morți erau aliniați unui lângă altii. Besson, trecând, le privi ciudații ochi holbați și cioturile labelor tăiate ridicate către cer într-o postură ridicolă. În interiorul prăvăliei, în magazinul curat cu faianță albă, care purta numele, MĂCELĂRIE niște femei se înghesuiau să vadă mai bine. Măinile butucănoase ridicau pachetele cu carne, pipăiau, strângeau. Ochii lacomi, gurile vorace, nasurile deschise se aplecau asupra cărnii și evaluau. În spatele tejghelei, un bărbat roșcovan tăia cu o bardă, tranșa, mutila neîncetat, cu gesturi precise și rapide, fără să țină seama de așchiile de os care-i săreau către față.

Mai departe, dintr-o prăvălie deschisă, ieșeau valuri de mirosuri de pâine caldă; mirosul copleșitor de aluat, care-ți intra în cap și deștepta amintiri vechi. Mirosul galben, mirosul rotunjit, ușor ars, rece și calduț deopotrivă către mijloc, moale, suplu, foarte bogat; crocant împrejur, rezistent, dar în același timp care se topea pe limbă și remonta toate fibrele tactile din corp. Pâinea. Pâinea caldă, ușoară ca o pană, încă acoperită de o peliculă subțire de praf care avea gust de făină crudă.

La marginea unui trotuar, în fața unui magazin gol, creșteau mușcate în niște vase largi roșietice. Besson se opri o clipă pentru a le contempla. Studie cu minuție plantele pipernicite înălțate drepte în vasele lor, în mijlocul pământului și al pietrelor. Văzu frunzele plate, puțin înstelate, în care picături de ploaie alunecau fără să se grăbească. Suflă un pic de vânt și tijele începură să vibreze ușor. În fiecare vas, fiecare mușcată se ținea dreaptă, fixată în mușuroiul ei fibros.

Pe câteva frunze mai bătrâne decât celelalte se formaseră niște cicatrici, aducând aminte de răni trecute. În ciuda picăturilor de apă ce curgeau fără oprire pe dosul frunzelor, de-

a lungul tijelor, în jurul mugurilor, prelingându-se una câte una pe pământul negru, mușcatele păreau uscate, aproape prăfuite. Nu existau insecte care să mișune în vase, și nici cel mai mic melc care să roadă o tijă. Nu era nimic decât ele, în fiecare din aceste mici deșerturi în vas, nimic decât scheletele lor alburii, verzui, cu ramuri drepte și ridicate în sus, pe verticală, și neașteptând nimic. Vii, imobile cu fața murdară a tuturor micilor lor frunze îndoite răsucită către lumină, apă și vapori. Besson se gândi că ar putea trăi într-un vas de flori, și el, cu picioarele înfipite în pământ, în mijlocul bulgărilor, și corpul ridicat în aer fix, tăcut; la urma urmei, n-ar fi fost poate atât de nostim: avea șansa, desigur, să poată merge tot timpul cu cele două picioare ale sale.

La orizont, între zidurile caselor străpunse de ferestre, se vedeau lanțurile de munți. Nici ei nu mișcau; la urma urmei, era nostim să nu fii un munte. Sub norii care ar trece lent, ți-ai fi întins spinarea aspră, cu prăpăstii și mărăcine, și ai fi încercuit orașul. Chiar o casă, dacă ne-am gândi bine, ar fi putut fi un mod de a trăi. În liniștea, în liniștea maiestooasă a betonului armat, privind calm făcându-se și desfăcându-se lucrurile în jurul tău. Din când în când, cu bizarul gâdilat al ascensorului care urcă de-a lungul rampei sale.

Totul era ciudat. Aveai de ce să fii neliniștit.

Un bărbat chel într-un pardesiu negru ieși în întâmpinarea lui Besson; apoi, în timp ce înainta, întoarse puțin capul către rigolă și scuipă. Și fu ca și cum l-ar fi scuipat pe Besson în față.

Pe trotuare, acum, agitația era violentă; Besson era prins în mijlocul vârtejurilor de fețe și de picioare, de mersuri haotice, de spinări curbate, de mâini crispate pe obiecte. Trupuri îl loveau continuu, atingându-i hainele și deplasând valuri de aer. Figuri palide, cu ochii înfundați, veneau drept spre el și, în ultimul moment, se dădeau la o parte. Erau bărbați în picioare în fața magazinelor, care priveau cu insistență. Alții, așezați în mașini, priveau prin geamurile închise. Erau niște copii care se strecurau printre grupuri, alergau scoțând sunete stridente. Femei pieptoase, oprite într-o poză stângace în fața unei tarabe cu legume. În spatele tejghelelor doldora de mărfuri răsunau melodii înfundate.

Adesea, chiar și la al șaselea etaj, siluete amenințătoare erau aplecate peste balcoane, de parcă ar fi supravegheat strada.

Besson se lăsă dus de mișcările mulțimii; fără dorinți, fără a simți nimic în el decât acest ordin misterios dat de toate fețele și de toate corpurile: să mergi, să mergi, când pe lângă ziduri, când pe marginea trotuarelor, să eviți cărucioarele de copii, să ocolești grupurile, să mergi, să mergi, să urci acest soi de scară dreaptă, în spirală, care nu duce în mod sigur nicăieri.

Timpul trecea în această evidență; puteai să trăiești așa ani de-a rândul fără să faci nimic. Fără să fi avut vreodată nimic de făcut. Fără a vorbi, fără a gândi, doar mergând, cu ochii-n patru, cu urechile ciulite, cu nasul în alertă, cu toată pielea oferită frigului și căldurii; cu această aventură nesemnificativă pe cale de a se povesti prin mici dureri, prin senzații efemere, prin zgomote anonime. Puteai chiar să-ți petreci mai mult decât niște simpli ani; puteai să trăiești, să fii înmormântat în aceste dărâmături, răătăcit în această junglă, pentru eternitatea care merge de la naștere la moarte. Era ușor: n-avea decât să se lase dus.

Besson văzu bărbații și femeile; și deodată evidența îi apără. Ei nu munceau, n-aveau griji familiale, nici îndeletniciri, nici nume. Nu vorbeau, nu iubeau, nu le era deloc teamă. Nu, se plimbau, și-atât. Hoinăreau la întâmplare, fără să-și dea seama, cu fețele posomorite, cu ochii beliți. Orașul întreg era plin de plimbăreți, de leneși ce se pierdeau în lungi hoinăreli complicate, nehotărâte, complet inutile, în toate zilele vieții lor.

La colțul unei străzi, dintr-o tutungerie, ieși un bărbat cu înfățișare severă, ținând în mână un ziar. Începu să-1 citească mergând, cu sprâncenele încruntate, oprindu-se uneori pe loc ca pentru a descifra mai bine o frază. Juca bine, dar asta nu-1 mai putea înșela pe Besson. Privindu-1 atent, vedeai că totul era trucat. Bărbatul nu știa să citească, privea mereu același punct fix, în mijlocul ziarului.

Puțin mai departe, într-o cabină cu pereții transparenti, un alt bărbat se prefăcea că telefonează. Era roșu, se sufoca. Gura i se deschidea ca și cum ar fi strigat injurii cuiva. Gesticula cu pumnul. Însă pentru Besson era un chin zadarnic. În mod sigur nu introdusese fisă în aparat, ori formase un număr imaginar.

Lângă o poartă, un bărbat mustăcios vorbea unei fete; era foarte aproape de ea, și când Besson trecu prin fața lor, bărbatul luă mâna fetei în mâna lui și începu s-o țină ca pe un obiect. Besson înțelese că vorbeau, însă murmurul vocilor lor se amesteca cu restul străzii înainte de a-i fi putut ajunge la urechi. În orice caz; asta n-avea mare importanță. Pentru că nu aveau nimic de spus, nimic inteligibil, nimic necesar. Erau acolo din întâmplare, spuneau cuvinte fără să le înțeleagă, n-aveau nimic de făcut cu viețile lor. Zilele și nopțile vor trece peste ei foarte repede, fără ca ei să observe, fără ca să fi făcut nimic. La un moment dat vor fi bătrâni. La un alt moment vor fi morți.

Tot ceea ce exista acolo era precum ei; acești pereți, acești arbori, aceste porțiuni de trotuar reiate. Aceste case locuite aceste apartamente cu camere mari și sufocante, cu mese încărcate de mâncăruri. Aceste paturi duhnind de sudoare, aceste bucăți de cearșafuri gri, de perne spălăcite, toate aceste pivnițe în care trenea mirosul de om. Totul era impregnat de un soi de oboseală prelungă. Mișcările erau reduse. În spații, viața era înfășurată pe ea însăși; ea își mocnea boala, rușinea, golul său politicos și implacabil.

Un stol de porumbei se răspândi în fața pașilor lui Besson. Unii coborâră pe șosea, alții dădură impresia că zboară, alții zburară cu adevărat. Ochii mici, galbeni și rotunzi fixară scurt silueta bărbatului care mergea. Cerul avea acum o ciudată culoare de rugină. Ploaia continua să cadă în rafale, când de-o parte, când de alta. Platanii, în mijlocul piețelor, erau în picioare înconjuțați de frunze moarte. În câteva zile, nu era greu de imaginat, avea să miroasă a putregai din toate părțile.

Pe măsură ce timpul trecea și Besson înainta, mulțimea devenea mai compactă pe străzi. Acum era imposibil să se uite altundeva decât la picioare, la piepturi, la fețe, la șale. Pretutindeni existau cărucioare încărcate cu mărfuri, în spatele cărora se disimulau femei cu ochi pătrunzători. Magazinele înghițeau și dădeau afară valuri de gură-cască. Treceau neîncetat valuri de fețe grase și fețe slabe, de nasuri lungi sau carne, de guri deschise, cu buze groase, sau crispate ca niște crăpături, de ochi mici, strălucitori, înfundați în pielea moale a orbitelor, ca niște cuie negre. Trupurile se împingeau. Brațele se balansau pe lângă corp, mâinile atârnav. Cutiile, toracice se

dilatau în mod regulat. Strigăte, mormăituri, tuse ieșeau din gâturile iritate de fumul de țigarete. Încălțămintele striveau pământul, cu furie, cu încăpățănare, ca pentru a extermina armata de insecte. Șoldurile se balansau; stofele se plisau pe pânțele și nasturii erau supuși la tracțiuni continue. Ploaia șiroia fără încetare pe fețe, se amesteca cu sudoarea, îmbiba scobiturile obrazilor și ridurile de pe frunte. Pătrundea în interiorul părului ondulat, se scurgea printre meșele parfumate, se prelingea pe cefe până în haine. Făcea un ușor răpăit de tamburină pe umbrelele deschise și pe gulerele impermeabilelor, lipa tălpile de crep de gudronul negru. Nimic nu scăpa; totul fugea, era prezent până la vertij.

Bărbații și femeile mișunau pe loc; atacau; posedau. Era o aventură fără milă să fii oferit lor în acest oraș.

Și în cranii, în interiorul cutiilor înconjurate de carne și de păr, nu se putea să nu se trăiască. Toți erau prizonieri, un adevărat popor de mici spiriduși care mișcă.

Ochii erau răspunzători. Aceste bile de un verde-albastru, umede, teribil de mobile în gangele lor de piei și de mușchi. Aceste puncte negre și dure care scânteiau doi cu doi în mijlocul fețelor și care se așezau pe tine ca niște ventuze de caracatiță, pentru a te filtra, digera, vedea. Chiar și obiectele uitate lângă ziduri, pubelele, bicicletele, scândurile ieșite din cuie, aveau ochi, și toți erau îndreptați către spectacol, nesățios, neîncetat. Casele, înaltele locuințe cenușii erau oglinzi nemiloase. Reflectau aceeași siluetă în toate direcțiile, sub toate unghiurile. Silueta slabă și stângace care merge degeaba, care nu va putea să se ducă. Ah, să vină ziua, să vină repede vremea animalelor oarbe! Domnia termitelor, a cârțițelor și a larvelor. Ce desfătare atunci să te poți târî liniștit în noroi, fără să știi nimic, fără să speri să cunoști nimic. În frumoasa noapte opacă, atât de lungă, extatică și calmă!

La capătul străzii exista un chioșc de ziare. Își ridică masa sa colorată în mijlocul plăcilor gri ale trotuarului și ale mării umane. El fu pentru Besson un fel de refugiu. Începu să se strecoare cu nerăbdare printre trupurile în acțiune, evitând privirile, evitând loviturile, în direcția micului edificiu. Îl văzu că sosește de foarte departe, cu acoperișul său conic și cu sutele sale de afișe luminoase, albastre, galbene, roșii. Petele deschise luceau deasupra capetelor, însă ele nu erau agresive;

atrăgeau ca niște faruri, lansau apeluri. În jurul lor era frig, aerul era umed. Ele singure erau pure și strălucitoare, ele iradiau căldura soarelui dispărut, erau niște aștri. Drumul până la ele fu lung; Besson trebui să împingă bătrâne neputincioase, copii, câini. Dar el nu luă seama: ochii săi ridicați puțin deasupra nivelului capetelor nu vedeau decât pitonul încărcat cu culori, turnul strălucitor în care tărcăturile, scriiturile se măreau.

În sfârșit, Besson ajunse la chioșc. Înainta spre el, îl atinse, în fața ochilor era un geam cu multe hârtii prinse în ace; ziare ilustrate, magazine, fotografii, reviste. Totul era scris, pictat, imprimat în toate sensurile. Besson privi cu toată ameteala sa, cu ochii ficși, aseultând rumoarea pașilor care se scurg în spatele său.

Pe coperta unui magazin surâdea o femeie blondă, arătându-și dinții foarte albi. Buzele sale erau roșii, ochii albaștri și pielea gâtului și a umerilor întinsă ca mătasea. Surâdea astfel, fără să vadă pe nimeni, ca la adăpost într-o cabană mică, în care timpul ar fi fost întotdeauna frumos. Alături de ea, în chenarul unui ziar, o altă femeie surâdea în același fel. Părul ei era negru, însă ochii adânci, imenși, aveau o culoare stranie, deopotrivă verde și violetă, atât de transparentă încât părea că puteai intra acolo, s-o traversezi cu trupul ca pe un simplu ecran de fum, și să trăiești de partea cealaltă a încadraturii sale, într-un fel de paradis.

Tot restul vitrinei era așa: la stânga, la dreapta, sus, jos, nu erau decât chipuri de femei, trupuri de femei, siluete suple, luminate, când goale, îmbrăcate doar cu pielea lor roz și satinată, când îmbrăcate în rochii extravagante pline de aur și de purpură, ale căror pliuri se întretaiau și se amestecau, trasând mari arborescențe de umbre ce făceau să izbucnească strălucirea. Și pretutindeni, pe hârtie, explodând de prospețime și de tinerețe, aceleași chipuri de femeie, părul bogat, coamele sălbatice care se întindeau pe cefe; meșele blonde care ascundeau ochii, buclele, cosițele negre ca smoala, vii, bogate, ondulațiile albastre scânteind de mii de particule de lumină rămase prizoniere. Frunțile drepte, sprâncenele arcuite, nasurile fine și carne, buzele cărnoase întredeschise pe seriile de șapte dinți sidefii, sau gurile deschise într-un surâs ce săpa două găuri ovale la fiecare comisură. Sâni bogăți, încremeniți

într-o aspirație calmă, curbele cefelor și umerilor, brațele și picioarele, pânțelele străpuns de un buric mic ca o gropiță; obrajii evanescenti în căderea luminii, sau pierduți într-o umbră granuloasă și ușoară. Și acești ochi mari, desenându-și liniștit migdalele, mărginiți de gene stufoase ca penele. Acești ochi fără fund, în culori schimbătoare, pietre prețioase lichide care făceau să trăiască minuscule universuri nesfârșite, închise, pline de ecouri, de fațete, în care te puteai pierde complet în alergăturile majore ale speranței și disperării.

Acele fețe nu erau în mișcare, trupurile lor nu înșelau; urmau să rămână astfel, lipite pe hârtie pentru totdeauna, sau aproape pentru totdeauna; aveau să mucegăiască poate în fundul unui sertar sau să capitoneze pubelele; dar se va găsi una care să rămână. Una care să rămână, cu toată viața ei tipătoare, ce aduce mărturie despre bucuria care era să existe pe pământ în acele vremuri. Aceste femei nu vor îmbătrâni niciodată. Craniile lor vor continua să poarte masca de carne, în ciuda anilor; buzele lor vor continua să suradă la săruturi dezvelind șapte dinți albi, fără carie, și ochii lor multicolori nu vor, înceta niciodată să privească de cealaltă parte a geamului, fără milă, fără ironie, fără răutate, lumea celor care cred că sunt vii. Cu multă dragoste în pupile, cu multă dragoste pentru toată lumea.

Besson se învârti în jurul chioșcului; în cea de-a doua vitrină erau ziare străine și câteva reviste pornografice. În cea de-a treia, ziare de copii, în cea mai mare parte benzi desenate.

Besson îi privi pe micuții omuleți îmbrăcați în cow-boy; o bulă albă ieșea din gura deschisă a unuia dintre ei, un tip foarte mare, care purta un fular negru în jurul gâtului. Iată ce scria: „Atenție băieți! Sunt urme de apași. Foarte proaspete!

Pariez că e Walking Stick și banda lui.

Hai să mergem la Fort Elmer!”

În a patra vitrină, în mijlocul unei adunături de ziare de tot soiul, exista o gaură, și în adâncul găurii Besson văzu capul unei bătrâne care-1 privea.

„Ce doriți?” „Eu -”, începu Besson.

Și cumpără un ziar.

Se îndepărtă de chioșc cu un oarecare regret. Începu din nou să meargă pe stradă cu ziarul sub braț. Trecu pe lângă o serie de magazine; mulțimea se îngrămădea la vitrină exact ca

înainte. Besson simți că-l cuprinde un soi de oboseală. Trebuia să evite tot timpul ochii celorlalți, și pentru aceasta, să meargă aplecat, cu privirea în pământ; sau dimpotrivă foarte drept, fixând partea de jos a cerului. Dar asta nu putea dura.

Ploaia începu să cadă puțin mai puternic; era frig. Mașinile circulau întruna.

Tot mergând, lui Besson îi fu teamă să nu iasă din oraș; la urma urmei, nu era un oraș așa de mare; era de-ajuns să mergi drept înainte câtva timp că și vedeai casele rărindu-se. Grădinile devin terenuri pustii, trotuarele dispar. Și-apoi, dintr-o dată, fără să-ți dai seama, ești înconjurat de câmpie; mergi prin iarbă, te pierzi pe potecile cu pietre ascuțite. Pentru a nu risca să iasă din oraș, Besson se hotărî să se întoarcă în jurul aceluiași grup de case.

La fiecare trei tururi se adăpostea sub prelata unui magazin de radiouri pentru a se încălzi; din când în când își aprindea o țigaretă și fuma sub un pridvor, sau în fața intrării unui garaj. Spre cei de-al cincisprezecelea tur îi fu teamă să nu-l recunoască lumea, și traversă strada pentru a intra într-o cafenea.

Era o cafenea mare cu oglinzi pe pereți, cu bărbați și femei așezați de jur-împrejurul meselor, și un zgomot greu de muzică electrică. Besson se duse să se așeze într-un colț, nu departe de intrarea de la toaletă. Apoi desfăcu ziarul la pagina unde era cel mai mult text, ca să nu fie nevoit să se miște prea mult. Era pagina de anunțuri. Citi:

Caut fată în casă, bd Lamartine, nr. 34, Măreș.

Familie de englezi caută femeie la toate, știind să gătească. Tel. 381.541.

Caut calfă cofetar și ucenic cofetar.

Bles d'Or, strada Pontin.

Caut mecanic tinichigiu vopsitor, Canavese, Rochefort.

Centru spitalier caută laboranți (nte) pe cât posibil polivalenți, pentru a asigura garda de noapte prin rotație. 21.26.

Se caută echipă de muncitori zilieri, beton armat, scrieți la C.800.

„Păpușile Yolanda” caută muncitoare pentru tighele și confecționere de rochițe de păpuși, strada Gauthier, nr. 4.

Secretary shorthand 1-2 days, English-French for US sales organization Monte Carlo office. Reply with photo, salary requirements, resume and date available for interviews and commencing work. To box 2581 Havas Monte Carlo.

Caut femeie la toate, să-i placă copiii, masă, fără locuință. D-na Tomasi, strada Ray, nr. 1.

Ofer cameră cu acces la bucătărie în vilă, mai exact, cu menaj fără copii, contra ore de menaj, bărbat care să lucreze câteva ore pe săptămână în grădină. Bourgoin, Șoseaua Bosquets, nr. 20. Tel. 88.65.42. Etc.

Când Besson sfârși de citit cele două pagini de anunțuri, ridică ușor capul și privi; ospătarii alergau dintr-o parte-ntralta în lunga sală a cafenelei. Din fericire nu-l remarcaseră pe Besson, stând cu ziarul în față; însă puteau să-și dea seama în fiecă clipă că nu consumase nimic. Ar veni cu aerele lor inchizitoriale și ar întreba cu o voce sonoră: „Și pentru domnul?”

Ca să prevină acest eveniment, Besson se ridică, se duse să caute un pahar gol pe o masă vecină și-l așeză în fața lui. Dar nu reluă lectura ziarului; îl lăsă să alunece ușor pe pământ și puse mâinile pe masă.

Paharul era înalt, încă pătat de resturile unei băuturi spumoase și galbene, probabil bere. Pe margini se lipise puțin scrum. Bărbatul care băuse trebuie că făcuse un gest larg cu țigareta în mână. Pe suprafața mesei din material plastic de culoarea canarului, paharul trona singur, foarte frumos, străbătut de fine dantele de spumă. Besson privi intens forma cilindrică, transparentă, și desenele unde reflexele de neon străluceau fără să miște. Era un pahar ca toate celelalte, fără îndoială, produsul de serie al unei uzine ce fabrica mii de pahare identice. Și, totuși, văzându-l, simțeai un fel de emoție cuprinzându-te. Era un obiect, doar un obiect, un pur și superb obiect care era acolo, pus pe masă ca un turn, care nu vedea, care nu zgâria, care nu voia să vorbească. Atât de frumos și de liniștit, încât ai fi vrut să rămână pe locul său pentru eternitate, fără ca nimeni să-l atingă, să-l murdărească, să-l spargă. Bărbații nu știau ce făceau punând aceste obiecte pe mesele goale; nu știau ce făceau cu mâinile lor; nu se îndoiau că puneau capcane de frumusețe și de moarte, pentru oricine le zărea în strălucita lor insolență. Nu știau că deschideau porțile

infernului, acolo, pur și simplu, cu obiectele lor transparente, pentru acei care, precum Francois Besson, erau avizi de nemișcare și de liniște. Cum să fi știut acest lucru? Ei, cu mâinile lor iuți, cu limbile volubile, cu membrele tresăltând de neliniște, s-ar fi putut lăsa înlănțuiți de spectacolul anodin și teribil al unui pahar gol drept în mijlocul unei mese galbene.

Timpul mai trecu. Besson, imobil, privea mereu paharul. La început, hotărâse să-l studieze complet, până să-l știe pe de rost. Apoi își dădu seama că paharul își schimba mereu forma; se lungea, se umfla ca o bulă de săpun, sau, se retrăgea; devenea ascuțit, se răsturna, se transforma în pătrat. Besson nu l-ar putea cunoaște niciodată; trebuia să se mulțumească să-i vadă, să-l vadă din nou la fiecare secundă, fără sașietate. Galbenul mesei. Galbenul. Paharul. Spuma. Bulele minuscule care explodează. Forma de sus. Cea de jos. Reflexul luminii, la dreapta. Imaginea străzii, la stânga. Curba. Linia verticală. Marginea șlefuită, rotunjită. Cercul care se învâртеște, încă, încă. Partea de sus, partea de jos. Mijlocul. La dreapta, la stânga, urcând, coborând. Galbenul mesei.

Realitatea era acolo; ineputabilă. Nici un cuvânt, nici o idee, chiar nici o senzație nu putea da socoteală. Căci paharul era acolo, scăpa timpului și amintirii. El era acțiune, acțiune proprie de a vedea, acțiune multiplă și simultană care intra în sine, fără să mai iasă vreodată. Triumf. Triumf.

A vedea nu era suficient; trebuia să și atingi. Trebuia să palpezi forma rotundă, scobită, rece, alunecoasă. Trebuia să-l strângi, să-l aplici pe fiecare parte a corpului pentru a-l cunoaște bine. Mâna lui Besson se întinse ezitând deasupra mesei. Degetele izbiră peretele transparent, însă prea târziu; paharul se clătină, se rostogoli. Apoi, deodată, fără să se știe cu adevărat de ce, dispăru în gol și se auzi un zgomot teribil de spargere. Besson nu privi, însă înțelese că paharul era spart. Asta îi făcu rău, dar poate e mai bine așa; o astfel de frumusețe, o astfel de imensitate era să-l facă nebun.

Un bărbat în haină albă se apropie; privi pe jos și spuse: „De profundis...”

Besson protestă cu o voce răgușită: „N-am făcut-o intenționat.”

Bărbatul începu să râdă: „Hei! Nu vă supărați! Sentâmplă.”

Besson spuse: „Cât vă datorez?” „Nimic... Plătește patronul!” glumi ospătarul. „Mă duc să caut o lopată și să adun cioburile. Te poți tăia în ele.”

Besson insista cu un soi de furie: „Ba da, ba da – Vreau să plătesc. Vreau să plătesc.”

Puse câteva monezi pe masă, apoi ieși fără să se întoarcă. Ceva mai încolo, pe partea cealaltă a străzii, era o altă cafenea cu ușile mari deschise. Besson intră în sală. Era ca un culoar luminat cu bare ele neon, cu pereți albi. Lângă pereți, spre fund, erau aprinse vreo șase biliarde electrice. Besson înainta spre ele.

Contemplă cutiile cu curiozitate, așa cum erau pe picioarele lor, și semnalele multiple scrise sub plăcile de sticlă. Toate fliperele erau libere, în afară de unul, ultimul. Un copil, de zece sau unsprezece ani poate, se afla în joc. Alături de el, un bărbat de vreo treizeci de ani, cu siguranță tatăl lui, îl privea.

Copilul juca cu o frenezie obstinată; strângea cu brațele laturile biliardului și acționa butoanele fliperelor. Băiețașul, atent și nervos, în echilibru pe scaun, cu gura închisă, cu sprâncenele încruntate scutura cutia de metal cu toată forța. Aștepta loviturile tampoanelor și supraveghea cifrele care se înscriau pe tabloul iluminat. Besson nu văzuse niciodată un astfel de jucător; mingea se ducea și venea prin labirinturi, se lovea de rondellele elastice, țâșnea cu zgomote de explozie. Din când în când, ea cobora spre partea de jos a biliardului, iar băiețașul, cu o lovitură precisă, o trimitea să urce până sus. Aplecat la dreapta sa, bărbatul privea fără să spună nimic. Cifrele urcau, urcau, se multiplicau. La prima minge, tabloul indica 1 300. Odetunătură seacă răsună în pânțelele aparatului. Copilul nu dădu atenție. Continua să joace fără încetare, neobosit, cu un aer serios și tragic pe figură. O expresie feroce, încăpățânată, o voință neclintită de bărbat matur. Cifrele creșteau mereu. 1 600, 1 800, 2 000. Detonările seci răsunau regulat în interiorul aparatului, în haosul de sonerii și de pocnituri. Sudoarea curgea imperceptibil pe fruntea copilului și picioarele lui erau străbătute de ticuri nervoase, după ritmul mașinii electrice. Scutura cutia în toate sensurile cu brațele lui subțiri și o lovea cu palma. Privea fascinat în interiorul labirintului minuscule, cu fața aplecată

asupra sticlei, ochii urmăreau mingea neună, calculau, prevedeau drumul de urmat, o rețineau cu aviditate.

Besson se apropie mai mult. I se păru că biliardul și băiețașul cocoțat pe scaunul său nu mai formau decât o singura stranie mașinărie barbară, violentă, plină de zgomote și de scântei. Observa, cu inima la gură, cursa bilei de metal. Simți loviturile sfâșietoare ale obstacolelor, răsucirile, pocnetele barelor de lovit, micile descărcări albastre ale electricității care-i pătrundea membrele și-i atingea centrul nervoși. Sări în sus. Fu rănit. Exultă.

Când ultima minge dispăru în gaură, cu un clăntănit de mitralieră, biliardul se luminează în întregime, strălucind de culori vii. Pe tablou, contorul indica 9 999.

Băiețașul se desprinsese de mașină, era foarte palid, și fața sa mototolită, aproape bătrână, lucea de o sudoare rea. Bărbatul îl ajută să coboare de pe scaun și spuse: „Bravo. Ai făcut 32 de partide.”

Băiețașul își șterse mâinile de pantaloni.

„Știi, mi-a scăpat totuși de două ori. Știi, a - a doua minge am vrut s-o prind pe dreapta, ca să ating ținta, pentru că-n acel moment ea marca 400. Așa era bine. Însă am calculat greșit și a lovit în tampon și a revenit drept între cele două manete. Ai văzut, nu? N-am putut s-o prind. Ai văzut? Absolut drept, chiar în mijloc. Am vrut s-o fac să sară din nou, însă mi-a fost teamă să nu anulez scorul.” „Da, da”, spuse bărbatul; „dar ultima minge ai reușit-o.” „Nu-i rău, da. De trei ori în 100, și o dată în 500.” „În sfârșit ai făcut maximum, nu?” „Da, dar din cinci mingi. Nu-i ca atunci când am făcut din două mingi.”

Băiețașul porni primul. Bărbatul îl ajunse din urmă și ieșiră împreună din cafenea. Besson privi o clipă ușa prin care dispărură. Se vedea o porțiune de stradă cenușie și luminoasă, și micile dăre ale ploii.

Atunci Besson se întoarse către biliard. Era acolo, și încă vibra din cauza loviturilor și a mișcărilor. Transparent, metalic, colorat ca o meduză. Pe panoul vertical erau marcate niște cifre: 0 - 9 999 - 32. Între cifre se afla o femeie în bikini, cu trupul roz luminat de becuri, dansând în mijlocul unei arene de circ. La dreapta, doi bărbați în uniformă biciuiau niște lei.

La stânga, se aflau doi elefanți costumați, o focă jucându-se cu balonul și un trapezist atârnat de firul său. Aproape peste tot erau scrise litere roșii: JOLLY BUMPER – CIRCUS GIRL -

Score – BINGO – REPLAY – Archibald Swanson, Salem, Massachusetts. GAME OVER. (Tilt.)

Biliardul își etala, sub geamul orizontal, micul oraș: culoare cu lumină roșie pe care era scris: 10 when red light is on. Ciuperce galbene, ciuperce roșii, pastile verzi și roșii. Tot felul de parapete albe, montate pe arcuri, clapete de metal. Mai jos, în mijlocul altor obstacole galbene și verzi, se afla o căscioară având în centru o roată albă, cifrată. An fața roții erau două lămpi aprinse. Și între lămpi, se vedea un curios culoar de cifre, în genul:

70

Și mai jos, suprafața biliardului se închidea în pâlnie, și de fiecare parte a gurii se aflau mici cioturi articulate îndoite înspre înapoi. Pe-acolo trebuia să cadă. După ce era aruncată cu ură în mijlocul obstacolelor trepidante, după ce lovea tampoanele roșii, după ce se lansa spre margini, după ce cobora învârtindu-se, de zeci, de sute de ori, pentru a urca dintr-o singură lovitură până sus, după ce dezlănțuia descărcările electrice, spasmele, pocniturile, zornăiturile, zgomotele de mitralieră, în timp ce sus, pe tablou, în apropiere de chipul femeii în bikini, cifrele absurde defilează așa de repede încât n-ai timp să le vezi, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 321, 331, 341, 342, 343, 344, 354, 355, 356, 357, 358, 458, 468, 469, după ce izbea ca o ghiulea roata care se învâртеște, după secunde risipite în mișcarea incoerentă, mecanică, după lupta disperată împotriva destinului care pânдеște în cavități și pe ridicături, trebuia să intre încet în această gaură neagră, să treacă de această poartă a morții, și să cadă în pântecele unde strălucesc reflexele de scânteii, să cadă în cușca ei, în odihna ei, sonoră, impregnată de bizare mirosuri de arsuri.

Besson, când termină jocul, ieși din bar și merse puțin pe stradă. În mașini, oamenii râdeau și vorbeau agitat. O femeie și o fată erau oprite în fața vitrinei unui negustor de încălțăminte, își dădeau brațul și se auzeau hohotele vocilor lor pițigăiate. Un avion, ascuns după nori, înainta deasupra orașului. Zgomotul celor patru motoare se rostogolea, venea din toate părțile, neliniștitor. Pe șosea erau bălți cu apă murdară, în care

pneurile automobilelor trasau dăre. Besson se instala pe marginea trotuarului și așteptă troleibuzul.

Când apăru vehiculul, făcu un semn cu mâna; apoi urcă treptele de fier și se agăță de mânerele din piele. După ce-și luase tichetele, Besson se duse să se așeze în partea din față a troleibuzului, alături de o femeie voinică. Din cauza ploii, sau a orei, era cam multă lume. Erau în cea mai mare parte femei, bătrâne, hâde, cu fețe flasce și cu pungi sub ochi. Un miros de subțioară și de usturoi se degaja din trupuri, cu excepția a doi sau trei bărbați care miroseau mai curând a tutun. Besson se lăsa în voia hurducăielilor, ascultând torsul continuu al motorului și gemetele celor două ștergătoare de parbriz. Privi spatele șoferului, haina deformată de către umeri. Besson se gândi că ar fi bine să aibă un troleibuz al său, și să circule cum vrea pe străzile orașului. Din când în când, atunci când ar dori, s-ar putea opri lângă trotuar și ar invita oamenii să urce. N-ar avea, în mod sigur, timp să se plictisească. N-ar vorbi nimănui, însă ar simți în spatele său încărcătura umană gata să fie balotată de hurducăieli, și ar fi mulțumit.

La un moment dat, un tânăr traversă troleibuzul și veni să se așeze în fața lui Besson. Era un băiat destul de mare, foarte slab, cu brațe lungi care-i atârnavă și un spate încovoiat, înaintând, scotea mici strigăte incoerente, iar fața sa de maimuță, cu urechi clăpăuge, cu nas turtit, rânjea fără încetare. Tot corpul său debil era agitat de ticuri și un miros greșos se degaja ușor în jurul lui.

Rămase așa o clipă, apoi capul i se întoarse către Besson; ochii săi demenți, înfundați în orbite, străluceau ciudat. Besson privi chipul hidos care se strâmba în fața sa, fără să înțeleagă; dar mai curând teama creștea, teama josnică a ochilor duri ca niște ace, a ochilor care acuzau. Și mintea i se luminează de o amintire; venită parcă de peste sute de secole trecute, uitate, masca plată și imbecilă se lipi de propria lui față, îi luă forma cu viscozitatea unei piese din cauciuc. Besson privea prin găurile orbitelor străpunse pe fața sa de om anormal. Începu să respire prin găurile nărilor lărgite de degete. Besson începu să trăiască prin această gură, prin această piele acoperită de sudoare și de jeg, pe care se lipeau hainele ca niște pansamente, prin acest păr scurt și creț în care stăteau pureci, prin acest schelet deșelat, cocârjat, prin aceste membre senile

și tremurătoare, prin aceste coapse pe care se uscaseră urina. Își găsiseră fratele, această caricatură stupidă și respingătoare. În acest troleibuz sufocant și plăcut, pe aceste banchete din mușama stricate, îl regăsiseră pe cel pe care încercaseră în zadar să-l uite. Fratele lui, fratele lui iubit, bărbatul alăptat la același sân, cu privire de maimuță, așezat în fața lui, oferit lui, în haloul său de putoare, prizonier al corpului lui stupid, sfrijit, străbătut de ticuri și de dureri. Cuprins: de tandra emoție, Besson se aplecă spre tânăr pentru a-i vorbi. Însă celălalt deveni foarte palid; ochii începură să i se rotească și teroarea îi descompuse întreg chipul, în afară de rictusul gurii care nu se putea șterge. Atunci, cu un ciudat strigăt strident, nebunul sări în picioare și alergă stângaci spre spatele troleibuzului. Besson trebui să coboare la stația următoare; mergând pe străzile friguroase, avu tot răgazul să reflecteze la scuzele pe care avea să le ceară aceluia care-l așteptaseră toată ziua.

CAPITOLUL III.

FRANCOIS BESSON ARE ÎNTÂLNIRE CU JOSETTE.

— ACCIDENTUL.

— JOSETTE AR VREA SĂ SE EXPLICE.

— LA POȘTA.

— EL MERG ÎN MAȘINĂ PE VÂRFUL COLINEI.

— OBSEDATUL.

A treia zi, François Besson avea întâlnire cu această femeie, care se numea Josette, la ora șase, în colț la Prisunic. Ajunse puțin înainte și așteaptă în picioare pe marginea trotuarului fumând o țigaretă. Noaptea se lăsase deja și felinarele străluceau cu punctele lor de lumină fixe și precise. Mulțimea mișuna întruna, neobosit; nu exista o zi de răgaz, o oră de odihnă. Chiar și duminica și în zilele de sărbătoare mulțimea era acolo, în stradă, circulând, flanând, ochind, cântărind, cumpărând. Seara, lumea mergea la cinema, ieșea din cafenele, trântea ușile mașinilor; dimineața, se ducea la lucru, făcea coadă în mezelarii, pălăvrăgea în fața porților. Nu, ea nu se odihnea niciodată, nu se oprea niciodată din mișcare.

Totuși, la câțiva metri deasupra solului era pustiu. Casele își înălțau fațadele tăcute și nu exista nimic în aer decât solitudinea și vidul. Firele troleibuzului se încrucișau continuu, însă nu se întâmpla nimic. Zidurile, ramurile arborilor, pălăriile felinarelor, acoperișurile mansardelor, totul era atât de calm,

atât de așezat, încât n-ai fi putut niciodată să te îndoiești de ce furnicar era mai jos. Și sub pământ era același lucru. Sub carapacea de gudron bătătorit de pași, ros de pneuri, tot pustiu era; pustiu imens și negru, pufos, cu un zgomot de pârâit la fiecare zece ani, o alunecare de nisip calm și sufocat care se oprea repede, reluat prin marea inacțiune minerală care era adevărata stăpână a lumii.

Picăturile de ploaie cădeau cu regularitate pe el, în fața lui, coborâte din cer cu o viteză vertiginoasă; Besson ridică ușor capul și încercă să distingă locul de unde se formau, însă în enorma gaură întunecoasă nu se afla nimic; nici o stea, nici o clipire de bec de avion, nici un punct fix sau mișcător de care ochiul să fi putut să se agate și să scruteze. Era vidul insondabil, opac, cu reflexul delicat al lucirilor orașului, atârnat ca un dom roz palid deasupra întunericului.

Aceste picături venite de aiurea, care izbeau solul și fața, aveau ceva înfricoșător. Mai trebuia puțin ca aceste mici lacrimi să înceapă să ucidă; era suficient, de exemplu, ca să se unească toate înainte de a atinge solul; atunci, cu un zgomot sfâșietor, peretele de apă ar cădea ca o masă pe pământ și l-ar înghiți într-o singură secundă.

Și poate că la urma urmei ar fi fost preferabil: căci aici pericolul era mai teribil, pentru că nimic nu-1 putea opri. Una câte una, aceste picături aveau să roadă lumea, fără violență, fără milă. Dardele lor minuscule intrau pretutindeni, forau găuri, săpau, sfredeleau, putrezeau substanța lucrurilor. Bobițele de piatră se măcinau, pădurile își pierdeau frunzișul, plăcile de fontă se crăpau imperceptibil, inexorabil, așa, sub înțepătura a miloane de ace. Și chiar capetele oamenilor nu erau cruțate; pielea fețelor primea aceste lovituri nedureroase și vânătăile creșteau, se întindeau, deveneau plăgi vii, supurante, mărginite de mucegai. Apa nu contenea să cadă, rece, mai dură decât diamantul, într-un zgomot neliniștitor de tocare disimulată. Era oribil să fii astfel prada uzurii. Nu puteai scăpa; mai devreme sau mai târziu, apa te-ar regăsi, subtilă, alunecoasă, și ca un rașpel s-ar lipi de carnea ta, ar face-o bucățele, ar mânca-o, ar dizolva-o fără motiv. N-ar avea liniște până ce n-ai deveni praf impalpabil în domeniul apei. Ar trebui să trăiești într-un loc desăvârșit, în care soarele să nu înceteze

niciodată să ardă, și să te vâri între pietre fierbinți, și să-ți usuci, să-ți usuci întreg trupul ca o rămurică.

Către ora 6 și 10, un autobuz făcu praf spatele unei mașini. Șoseaua se umplu imediat de lume. Câteva siluete începură să gesticuleze și sunete de claxon se ridicară în stradă. Besson privi curios desfășurarea evenimentului. Părăsi marginea trotuarului și se apropie de vehiculele imobilizate. Spatele mașinii era într-o stare proastă, căci metalul se sfâșiase ca hârtia. Conducătorul autobuzului striga la câțiva centimetri de figura automobilistului, însă zgomotul înconjurător era de așa natură încât nu se înțelegeau înjurăturile sale. Celălalt, strâns în impermeabilul său, striga de asemenea, dar nu așa de tare; apoi dădea să plece. Se ducea până la portiera mașinii, însă când să se așeze pe scaun se răzgândea, revenea spre șofer și reîncepea să strige. Din când în când, scotocea în buzunarele impermeabilului ca și cum ar fi urmat să scoată niște hârtii, sau o batistă, însă nu scotea niciodată nimic.

În jurul lor, femeii obeze purtând fulare, ținând câini în lesă, bărbați cu țigarete în gură formau un cerc. Besson se amestecă discret cu mulțimea și ascultă cuvintele învârtindu-se în aer: „Ei, ce-a băut ăsta!” „E greșeala autocarului. Nu se uită niciodată pe unde merg.” „Da, așa-i: accelerează fără să privească. Nu le pasă, nu ei plătesc.” „Totuși, celălalt a frânat cam brusc...” „Ai văzut ce-a mai rămas din portbagaj?” „Nu prea-i mulțumit tipul, nu-i așa!” „Uite, s-ar părea că i-a crăpat pneul din spate!” „La intersecția asta așa se întâmplă întotdeauna. În fiecare zi e ceva. Ieri un ciclist a fost trântit de un camion. În fiecare zi, în fiecare zi e ceva.” „Și dacă oamenii din autobuz ar fi grăbiți, asta-i ajută, ei?” „Merg ca nebunii...” „Și-apoi toți dau bătaie fără să se uite. Cine trece primul, asta-i...” „Ați văzut câți morți au fost pe autostradă joia trecută? Douăzeci și șapte. Douăzeci și șapte.” „Autobuzele ar trebui să aibă un drum al lor, nu credeți?” „Și-apoi ar trebui să facă toate străzile cu sens unic, asta ar trebui să facă.” „Se bazează pe asigurări ca să plătească oalele sparte, v-o spun eu. Ce să le faci?” „Hai, mamă, vină să vezi accidentul!” „Ce cretini!” „Aveți mare dreptate, doamnă, aveți mare dreptate...” „Henri! Ai văzut moaca tipului? S-ar zice că-i un cimpanzeu!”

Totul dispăruse după un sfert de oră. Mulțimea se răspândi, mașinile deblocaseră circulația, nu mai existau

zgomote de claxoane, gesturi, înjurături. Doar o placă de sticlă pisată pe șosea era o mărturie că acolo se petrecuse într-adevăr ceva. Besson rămase pe marginea trotuarului, privind urma strălucitoare pe care ploaia o spăla metodic.

Apoi Josette sosi cu mașina și claxona. Besson ocoli mașina și se instala alături de ea. Mașina demară.

„Ai întârziat”, spuse Besson.

Ea nici măcar nu se uită la ceas.

„Nu prea mult”, răspunse ea; „mă așteptai în ploaie?”

„Da.” „De ce nu te-ai adăpostit?” „Mi-era teamă că nu mă vezi...”

Puse brusc o frână.

„Ai văzut? Mi-a apărut chiar sub roți!”

Besson își aprinse o țigaretă și căută scrumiera. Ea apăsă pe un buton.

„E-acolo... Ce vreme, nu?” „Da, nu-i cald”, spuse Besson.

„Ai primit scrisoarea mea?” „Da, azi dimineață.” „Era cât pe ce să nu vin... în principiu lucrez până la orele șapte.” „Tu voiai să mă vezi, nu?” „Da, dar mă întrebam, după – după ziua aceea...”

Besson examina un grup de pietoni de pe marginea trotuarului; bărbatul avea o umbrelă neagră și un pardesiu foarte lung. Cele două femei priviră mașina înaintând.

„A trecut mai bine de o săptămână de când nu ne văzusem”, spuse Josette; „mă gândeam că o să vii. Când am văzut că nu vii, m-am hotărât, și ți-am scris. Eu – Asta nu poate dura așa.”

Besson nu răspunse. Se uită la tânăra femeie, rapid mai întâi, exact timpul de a-i zări profilul cu nas ascuțit acoperit de umbre și de reflexe; apoi îndelung examinând fiecare centimetru de carne, fiecare unghi al corpului și al feței, părul negru adunat în coc, de unde atârnav două meșe răsucite. Ea îl înfruntă: „Ce s-a-ntâmplat?” întrebă ea.

„Nimic...” spuse Besson; „te priveam...” „Nu mai face pe idiotul”, spusea ea, „aș vrea să – aș vrea să putem vorbi serios odată pentru totdeauna. O să garez mașina undeva...”

Dădu colțul unei străzi. Cu cele două brațe ale sale prinse de volanul din material plastic negru, cu partea de sus a corpului aplecată spre stânga, cu ochii mobili, cu gura închisă,

cu picioarele sprijinite pe pedale, reținu cu toate forțele sale greutatea mișcătoare a mașinii.

„Dacă vezi un loc, arată-mi-1!” spuse ea.

„Uite, acolo. Spuse Besson.

Ea frână, apoi continuă drumul.

„Nu, e o intrare în garaj.”

Besson se abandona în spate pe pernele mașinii; motorul torcea blând, se ambala uneori. Ștergătoarele se duceau și veneau împreună, și scaunele scârțâiau la fiecare hurducătură.

„Merg bine mașina ta?” întrebă Besson.

„Destul de bine, da...” spuse Josette, „e rodată acum.”

„Mergi repede cu ea?” „Mi-e cam teamă să conduc repede. Dar pe drumurile drepte merg destul de repede.” „Cu cât mergi?”

„O, depinde...” „Nu, vreau să spun, cu cât ai mers maximum?”

„Nu știu, cu - o sută treizeci, cam așa ceva.”

Ea întoarse capul spre Besson.

„Știi, ești palid”, spuse ea; „tu - Pari obosit. Totuși, nu mai lucrezi?” „Nu”, spuse Besson; „pentru moment nu fac nimic.”

Apăru un stop; mașina încremeni în fața trecerii de pietoni și siluetele oamenilor defilă rapid. Secunde treceau cu intensitate, parcă descoperite brusc prin întreruperea mișcării, centrate pe cercul roșu luminos, fix, asemenea unui ochi. Alături de el, cu mâinile pe partea de sus a volanului, tână femeie nu spunea nimic; Besson îi privi fața gata să acționeze, să intre încetșor în spectrul exterior. Cu trupul ei puternic, cu pleoapele fardate, cu părul ridicat cu ace și cu panglici, ea era prezentă, acolo, pentru a lupta și pentru a învinge. Besson făcu un efort pentru a scăpa de toropeala care-l cuprindea, ca să vorbească. Spuse: „Am văzut un accident adineaori, în timp ce te așteptam la Prisunic. Un autobuz a tamponat spatele unui autoturism.” „Era grav?” „Da, în sfârșit, nu prea - Turismul avea spatele înfundat, dar autobuzul n-avea nimic. Nu prea știu cum s-a întâmplat, dar presupun că autoturismul a frânat brusc, iar celălalt n-a avut timp să reacționeze. Doar dacă autoturismul n-o fi mers înapoi către autobuz. În orice caz s-au certat în stradă și lumea s-a îmbulzit să vadă. Dar poliția nici măcar n-a venit.”

Semaforul trecu pe galben, apoi pe verde. Brațele femeii se puseră în mișcare, manevrând schimbătorul de viteze,

întorcând cercul negru al volanului, înclinând maneta semnalizatoarelor. Motorul gemu mai puternic și mașina înainta pe șosea, ghidată parcă pe niște linii. Departe, în noapte, peste acoperișurile caselor, un fulger făcu o pată albă, rozalie, și se văzură nori strânși unii lângă alții. În timp ce Josette vorbea, Besson încercă să audă zgomotul trăsnetului care urma cu siguranță să vină. Însă din cauza îndepărtării, sau a ploii, nu se distingea nimic.

„Sau niciodată. Înțelegi, François? E – E adevărat că te-ai schimbat de un timp încoace. Nu știi într-adevăr de ce. Mi-ar place să vorbim serios despre asta, nu crezi?”

Besson își stinse țigareta în scrumieră, în apropiere de tabloul de bord.

„Dacă vrei”, spuse el; „dar te înșeli spunând că m-am schimbat. Nu eu m-am schimbat, ci lucrurile din jurul meu. Cred – Dar nu putem vorbi despre asta mergând așa, în mașină, pe străzi.” „Știi”, spuse Josette; „caut un loc; trebuie mai întâi să mă duc la poștă ca să trimit un mandat. După aceea, dacă vrei, ne-am putea opri într-un loc liniștit, în afara orașului. Pe colină, de exemplu.” „De acord.”

Până la urmă își parcă mașina într-un loc rezervat taxiurilor. Dând înapoi, lovi în apărătoarea din față a unui alt automobil.

„Doar o clipă”, spuse ea; „timpul necesar ca să trimit acest mandat. Vii cu mine sau rămâi?” „Pot să vin”, spuse Besson.

„Bine, atunci închide geamul.”

Coborâra din mașină. Era greu să te smulgi de pe pernele din imitație de piele, și afară era frig. Besson își vârî mâinile în buzunare și merse alături de tânăra femeie.

În holul poștei era multă lumină, lume și căldură. Besson se așeză pe o bancă și o privi pe Josette care stătea la coadă, în spatele ghișeelelor, femeii tinere îmbrăcate în albastru deschis scriau sau telefonau. În sală, pe parchet, picioarele bărbaților și femeilor mergeau, așteptau, intrau, ieșeau. Pereții erau zugrăviți în alb murdar, lucitori din cauza luminii electrice. Aici era culmea muncii, unde timpul era, ca să zic așa, abolit, din cauză că fusese mecanizat, divizat la infinit prin clinchetele mașinilor de scris și de loviturile surde ale tampoanelor.

Izolate într-un colț, o bătrână și o cățea erau întoarse către zid; bătrâna căuta un nume într-un anuar. Cățeaua, cu capul în jos, zbârlită, adulmeca o pată cenușie pe sol. Besson avu poftă să facă la fel. Se apropie încetîșor de etajeră și cu spatele aplecat, cu nasul vîrât în paginile cărții groase, silabisii numele magice care erau aliniate la întîmplare:

Sebastien.

Sechard.

Sechardi.

Segur.

Senon.

Sepia.

Setton-Prince.

Shave.

Simon.

Simon.

Simon.

Simonetti.

Nu de nume ducea lipsă anuarul; ele umpleau toate paginile de sus în jos; și în spatele lor, în spatele îmbinărilor răsucite și seci, se ascundeau formele umane, pline de mișcare și de moarte, fețele bătrâne sau tinere, cu vieți bine închise în ele însele, ca niște bule de sticlă. Locuiau acolo, pe pămînt, aveau nume, prenume, domiciliu, meserii pe care le făceau cu conștiință și osteneală, femei, copii, prieteni. Fără să se îndoiască niciodată, fără să se oprească niciodată. Ermetici, impermeabili, ei erau acei pe care nu-i poți cunoaște, cei de care nu poți râde. Aceste cărți groase, masive, cu pagini răsucite, murdărite de degetele transpirate, erau bibliile lor, ale viilor. Era epopeea lor severă, concretă, povestea aventurilor lor reduse la un simplu semn, un fel de cruciuliță făcută cu pixul care-i marca duri și inflexibili în valul agitat al existenței. Dacă i-ai fi citit pe toți, nume după nume, așa, fără emoție, fără ură, i-ai fi avut pe toți în tine, prinși chiar de inelul vieților lor. I-ai face vecini. N-ar mai putea să fugă de tine, n-ar mai putea să se care neîncetat către locuințele lor necunoscute.

„Cauți ceva?” spuse Josette. Besson ridică puțin capul.

„Da - Nu - Adică, voiam doar să mă uit.”

Îeșiră împreună din clădirea poștei.

„Ai trimis mandatul?” întrebă Besson.

„Da, de ce?” „Așa... Nu mai ai nimic de făcut?”

Ea deschise portiera mașinii.

„Nu... ”

În interiorul caroseriei era călduț. Geamurile închise sufocau zgomotele străzii și se auzea bătaia ploii pe capotă.

Mașma urcă în direcția colinei; urcă, cu farurile aprinse, drumul în serpentină, prin hățișurile întunecoase. Din când în când apăreau case pe marginea drumului, enorme mase negre străpunse de o fereastră galbenă. Colina era o mare grămadă de rocă și de arbori mai întunecați decât noaptea, și ea domina orașul. Ieșea din vârtejurile apei și din câmpie cu toată puterea spatelui ei bombat, atât de plină, atât de solidă, încât ai fi crezut-o vie. Străpunsă de puțuri, năpădită de arbuști și de mărăcini, întinzând lungile pante de grohotiș, întinderile de terenuri virane, șanțurile torentelor umflate, ea înainta poate, asemenea unei epave gigantice, nude, aride, cu flancurile șiroind de ploaie, pierzându-și particulele de praf, vibrând pe soclul său, în noapte. Pe ea, urcai spre liniște, străbătând străzi și escaladând scări. Lenta ascensiune se făcea cu luminile stinse către vârful plat, fără un copac, fără o ruină, de unde toate zgomotele fuseseră alungate de către vânt. Erau ocolite obstacole invizibile, fisuri, cariere abandonate, blocuri de rocă pe jumătate desprinse de pământ dar încă suspendate de un colț. Se mergea pe lângă rezervoare de apă adâncă, bule de obscuritate compactă sau picături de ploaie cădeau ca niște gloanțe. Iarăși proprietăți private, înconjurate cu sârmă, dar care nu conțineau decât misterul tremurător, un soi de nor în care mișcă cordoanele de brumă. Castelele ciopârțite, catedralele ambuscate, turnurile plutitoare. Apoi drumul mergea pe lângă faleză, deasupra mării, și se observa în depărtare răsucind periodic elementele amestecate, punctul roșu al unui far. Și totul părea că basculează în jurul acestei lumini, după ritmul său propriu, metalic, ca și cum fiecare strălucire a fascicolului roșu, ivită prin perdele de ploaie și de întuneric, făcea să înainteze mersul timpului, al cunoașterii, și promitea zile de soare intens, de dur peisaj dezgolit sub lumină și căldură. Colina urca mereu, întinzând panglica de drum în mijlocul văilor și dealurilor. Existau arbuști cu frunzișul rotunjit, îndoiti sub greutatea apei, și ciudate plante pipernicite cu ramuri îndepărtate. Pereți spărți, borne și, uneori, forme

imprecise care nu aparțineau nici unui ordin, simplu ieșite din noapte, cu un fel de distracție amenințătoare și grațioasă. Fantome sprijinite unele pe altele, nici oameni, nici case, figurine sordide, mobile vetuste, țepușe, schelete plantate în pământ și care ondulau în fața ochiului, poate transformate din interior prin vreo misterioasă mișcare respiratorie.

Încă mai sus, colina era evazată la vârf ca un crater. Drumul mergea singur, într-un cerc înconjurat de pietre, traversa straturile de aer rece. Noaptea era totală. Nici o lucire, nici un felinar de orientare. Arborii urmau să plutească pe solul invizibil, topit cu întunericul. Puteai să te arunci în acest neant, gătit de teamă, și să mergi în acest noroi. Fără să recunoști nimic în jurul tău, cu ochii către vid, cu picioarele împleticite lovind pământul care se surpă, cu tot corpul anchilozat de puterea întunericului. Înaintai, căutai drumul pe imensa platformă lichidă; traversai culoarele de vânt rece, lansate din aclâncul infinitului, care sufla și tăia pe colină. Coborai într-un soi de silozuri. Cădeai în puțuri foarte lungi, fără ziduri, fără fund, fără intrare. Cădeai poate. Ploaia părea că saltă de pe pământ și urcă la verticală către cer. Sau, nu mai exista cer, stânci, colină, nimic. Ci numai acest imens spațiu mobil, scobit, pustiit, în care petele de culoare închisă se multiplicau neîncetat.

Apoi, deodată, ca ajuns în fața unui parapet, priveai în jos, atât de jos încât era ca și cum n-ar mai exista orașul întins și invadat de lumină. Așezat acolo, viu, strălucitor, unduind pe pământ cu toată băltoaca sa, orașul cu mii de ferestre, cu linii punctate de felinare, cu lente aventuri de faruri dansante, fără haine în frig și liniște, atât de frumos, de îndepărtat, de umflat, de legănat încât părea că nu mai văzuseși un altul.

O voce chemă brusc în spatele lui Besson: „François! François! Unde ești?”

Apoi puțin mai târziu: „Hei! François! François!”

Un fel de teamă îl aduse pe François Besson înapoi. Cu veșmintele ude, regăsi la întâmplare locul, în centrul craterului, unde era oprită mașina. Văzu caroseria cocoșată și tânăra femeie închisă înăuntru. Se simți înaintând, cu bucurie, în mijlocul depresiunii semicirculare, nu neagră acum, ci albă, foarte albă, de o albeață de chiciură, scânteietor peisaj de

zăpadă sau de marmură, unde liniștea se propaga cu vântul. El intră în automobil.

„Unde erai?” spuse Josette.

„Nicăieri... Pe-aici”, spuse Besson; „hai să plecăm deaici.”

Când puse motorul în mișcare, farurile se aprinseră și cele două fascicule de lumină galbenă loviră împreună silueta unui bărbat ghemuit lângă un tufiș. Cei doi ochi care spionau, străluciră o secundă. Besson privi forma care se căra peste câmp și se gândi că i-ar fi plăcut să fie liber, pentru a-i putea observa pe ceilalți când vin să se îmbrățișeze pe ascuns, așa, în peisajul lăptos al nopții.

CAPITOLUL IV.

FRANCOIS BESSON PRIVEȘTE FEMEIA ADORMITĂ.

— II! ÎNTOCMEȘTE FISA TRUPULUI.

— ZGOMOTUL.

— ÎNTR-O GRĂDINĂ, O JAVRA SE ÎNVÂRTEA ÎN PLOAIE, LEGATĂ CU UN LANȚ.

— CONVERSAȚIE CU VÂNZĂTORUL ORB DE ZIARE.

— UNDE ESTE VORBA DESPRE UN TIP CARE LOCUIA ÎNTR-UN BUTOI.

În a patra zi, François Besson se deșteptă destul de devreme; se trezi întins într-un pat cu două locuri, cu salteaua moale, cu cearșafuri noi. Perna, în jurul capului, era rece, și camera era plină de un aer umed, neplăcut, încărcat de mirosul respirației, pătruns de un soi de clarobscur alburui care se strecura prin crăpăturile obloanelor. Deasupra patului, tavanul era plat, aproape fără culoare și nu exista fir electric. Se părea că nu mai e nimeni în afara lui în această cameră, cu tavan spălăcit atârnat în aer, suprafață imensă, ca o câmpie în care se putea pierde privirea.

Apoi, Besson auzi deodată, în locul rece și cenușiu al camerei, un zgomot. Era un zgomot lent, calm, robust, ieșit de nicăieri, venit din adâncul liniștit, de dincolo de somn, un zgomot de rașpel și de fierăstrău, ușor, regulat, domol, ce părea că lucrează la o treabă mecanică, plină de încăpățănare și de efort. Besson ciuli urechea: aproape imediat recunoscuse respirația lui Josette, întinsă alături de el pe pat. Fără să întoarcă ochii, Besson ascultă zgomotul reglat, profund, care se răspândea calm în aer.

Zgomotul începea printr-un mic şuierat imperceptibil, apoi se amplifica, freca, devenea din ce în ce mai amplu; dispărea din nou; exista un soi de sughiț răgușit, și zgomotul revenea, fără îndoială în sens invers, susținut, îmbogățit, grav și cântător, apoi din nou slab, degradat până la a se stinge complet. Timp de vreo zece secunde liniștea domnea în cameră, pe suprafața verzuie a tavanului. Atunci zgomotul revenea asemănător, puternic, clar, cu accente răgușite și muzicale, care scotoceau fiecare centimetru al cubului de aer în camera întunecoasă.

Besson ascultă mult timp zgomotul, așa, fără, să facă nimic; apoi se pregăti să respire în aceeași cadență, imitând perfect toate detaliile; nu era foarte ușor; uneori, fără motiv, zgomotul se oprea brusc; ritmul era reluat cu un suspin prelungit, dureros; alteori, zgomotul se accelera misterios, se transforma în gâfâit. Se amestecau și strigăte ascuțite, frânturi de strigăte care ieșeau turtite, de nerecunoscut, imposibil de imitat.

În cameră intrau și alte zgomote; pătrundeau prin crăpăturile obloanelor, lente și monotone, și urcau să se lipească de marea suprafață tristă a tavanului. Țiuit de claxoane, pocnituri de motoare, gemete de jaluzele metalice care erau ridicate undeva pe stradă. O alunecare ușoară și morocănoasă, de nedefinit, făcută de pneuri pe asfaltul ud, burlane de streășină gâlgâind ca o cascadă, frâne care scârțâie. Asta nu se oprea niciodată cu adevărat. Totul se amesteca cu ritmul dublu al respirației femeii, cu aerul proaspăt și umed, cu lumina gri de afară. Puteai sta îndelung să ascuți și să simți, fără să miști, fără să gândești. François Besson era lungit pe pat, cu ochii deschiși, cu fața la tavan.

Apoi se întoarse pe o parte și privi femeia care dormea. Acoperită în întregime de cearșafuri, nu se vedea din ea decât părul negru desfăcut pe pernă. Părul stătea întins, complet imobil, asemănător cu niște alge în apă.

Besson se ridică și se așeză pe pat; pe noptieră, de partea femeii, deșteptătorul arăta ora opt fără un sfert. Brusc, pe stradă zgomotele deveniră mai violente. Automobilele începură să circule cu frenezie, și se auzeau distinct că cineva mătura trotuarul. Besson se aplecă peste trupul lui Josette și luă un pachet de țigarete de pe noptieră; găsi în sertar o cutie de

chibrituri. Își aprinse țigarea cu multă atenție și fumă. Își dădu seama că n-avea scrumieră. Se aplecă din nou spre noptieră, însă fără rezultat; atunci se așează la locul lui și nu se mai mișcă. Fumul îi ieșea pe nări dimpreună cu aburul. Urca în liniște către tavanul luminos, formând două coloane de culori diferite: cea care venea direct de la țigaretă se răsucea cu rondele albastrui; cea care ieșea din gură sau pe nări se întindea ca o ceață, cenușie și ternă. Besson privi un moment cele două coloane de fum; ele se dizolvau firesc în aer la un metru de tavan și se evaporau fără a fi posibil de determinat cum se producea această dispariție.

Când termină de fumat, Besson strivi țigarea de piciorul patului, pe parchet. Ascunse chiștocul într-un ungher și suflă în mica grămăjoară de scrum pentru a o risipi. Se înalță repede un ciudat miros de ars, și totul redeveni normal.

Besson se întoarse încetîșor către trupul femeii nemișcate sub cearșafuri; privi muntele de cute și de pete de umbră, cu scobiturile sale brutale, cu asperitățile, cu drumurile și cu crestele sale. Văzu cearșaful alb ridicându-se regulat, într-o mișcare liniștită, apoi coborîndu-se, deplasând câteva cute. Neobosit, cu un soi de forță sigură pe care nimic n-o putea deranja, silueta se umfla și se desumfla; neîncetat, așa, foarte blând, ca o mare care se ridică și coboară într-un canal îngust, făcând să răsunе un vuiet de gaz și de apă, vie și fără viață deopotrivă. Era un spectacol extraordinar, de fapt, și puteai rămâne acolo, ca François Besson, sprijinit într-un cot și să te bucuri; să privești cu fascinație acest cearșaf alb care urcă și coboară, în închisoarea rece a unei camere abia luminate de ivirea dimineții.

Mai sus de cearșafuri, meșele negre lipite erau întinse în stea, asemănătoare cu o pată de cerneală infiltrată într-o sugativă.

Besson apucă cu infinite precauții marginea cearșafului și-1 trase; încetul cu încetul apăru părul plutind în bucle. Cearșaful încă mai coborî. Un miros cald, grețos, ieși din culcuș.

Apoi apăru fruntea, fața întreagă, gâtul, ceafa. Capul dormea întors către tavan, culcat pe suprafața albă a pernei. Nu existau riduri pe fruntea palidă pe care părul era turtit. Pielea era întinsă, aproape transparentă, într-atât somnul o

priva de viață. Cele două arcuri de sprâncene se odihneau deasupra ochilor închiși și o umbră albăstruie, sau cenușie, desena amplasamentul orbitelor. Nasul drept, foarte fin, abia palpita la nivelul nărilor. Obrajii n-aveau roșeață și prin gura întredeschisă, cu bărbie ușor teșită, se vedeau incisivii superiori lucind în alb printre buzele albe și ele. Nemișcat, capul părea că zace ca o piatră pe pânza pernei. Lucios, mic, rotund, era un cap rănit, culcat pe litiera sa. Un cap, ca să zicem așa, detașat chirurgical de restul corpului, și pe care respirația îl traversa ca un suflu straniu; o mască, poate, o mască de ghips insensibilă, fără carne și oase, care nu dormea, care nu visa, care nu putea surâde. Un cap de moartă, insensibil și trist, cu toate deschizăturile închise, cu ceva vag, neclar, pe care să se fărâmițeze în interior. Îmbălsămată, împodobită cu coroane de flori de portocal, fața sfintei, complet fără sânge, calmă bulă de ivoriu în echilibru pe cearșafurile șifonate și aspre.

François Besson contemplă fața necunoscută a acestei femei, și-1 cuprinse o neliniște, o îndoială; avu dorința să știe mai mult despre această poveste nostalgică, liniștită, despre acest cadavru oferit în mormântul înghețat al unui sertar de la morgă. Vru să afle cine era această femeie, să vadă cum se lipea de corp acest cap de alabastru, dacă totuși exista un corp. Trase încetișor, fără să facă zgomot, cearșaful în jos. Și pe patul astfel desfăcut, capul și corpul gol erau întinse și respirau.

Pieptul, unde sâniii păreau încă mai albi, se ridica și se umfla profund, într-o lungă mișcare. Când toracele se cobora, se vedeau undeva pe pielea stomacului, timp de o clipă, pulsațiile inimii. Corpul era deci viu, cald în interior, muncit de gaze, pătruns de mirosuri, transpirând ușor. Picioarele cu coapse grele, șoldurile largi, sexul, brațele lungi și curbate, mâinile sfrijite, răsucite una peste alta, totul trăia cu siguranță; și totuși, în fața lui Besson, această carne palidă, goală, această femeie, jucau comedia morții: lui i se ofereau aceste membre, acest spate pe care vertebrele dure păreau gata să crape pielea, i se oferea acest corp flasc, la care capul, biată bulă prea grea pentru ceafă, cădea pe spate ca și cum ar urma să se desprindă.

Trebuia să-1 privească îndelung cu toate puterile sale; sufocat, cu lacrimile rușinii în ochi, trebuia să vadă această imagine a ororii, a abandonului până în cele mai mici detalii. Să plătească pentru viață, da, să plătească, și să se răzbune femeia aruncată în nenorocire. Trebuia să se aplece peste suflul puternic și misterios, s-o asculte gâfâind ca o forjă sub sânii albi, să miroase aerul cald plin cu mirosuri făcând o bășică deasupra nărilor deschise, acolo, în interiorul acestei camere, în timp ce afară, de cealaltă parte a barierei obloanelor, oamenii tropăiau pe strada udă.

Se aplecă, cu un soi de pasiune morocănoasă, peste corpul întins și-1 studie; privi fiecare pătrat al pielii albicioase, fiecare fir de păr, fiecare rid brun scobit în piele, fiecare sfârc; apoi îi întocmi mental fișa corpului, ca să nu uite ce văzuse. După ce privise ceea ce era vizibil, ieși din pat și abandonează trupul femeii în aerul rece care se așeza pe ea. Când Besson părăsi apartamentul, ea era tot întinsă pe patul descoperit și continua să respire, singură, lividă, zăcând în somn ca după o profanare.

Besson circulă ca și zilele celelalte pe stradă, printre grupurile de trecători și automobile. Era sâmbătă, sau duminică, poate, și era multă agitație. Ploaia încetase aproape complet, lăsând cam peste tot mari băltoace noroioase care nu reflectau nimic. Oamenii își închiseră umbrelele, iar ștergătoarele de parbriz ale mașinilor erau aplecate. În cer, deasupra acoperișurilor, norii se rostogoleau, mânați de vânt, și din când în când se zărea sfera albă a soarelui care aluneca.

Besson trecu pe lângă o biserică, unde se pregăteau un fel de funeralii. Apoi coborî în direcția mării și ajunse la o piață încurcată de mașini. Din cauza unui camion de transportat mobilier rămas în pană, toată circulația fusese blocată pe străzile vecine. Besson fu prins de un val de mulțime; nici măcar nu încercă să se elibereze. Se lăsă dus înainte. Când ajunse în apropierea trotuarului cineva îl întrebă: „Ce se întâmplă?” „Nu știu”, spuse Besson.

„Un accident, probabil”, spuse altul.

Era un omuleț, cu o caschetă și un chiștoc în colțul gurii; apoi mulțimea îi despărți.

În acel moment zgomotul se înalță în piață. Începea de foarte departe, prin una sau două semnale de avertisment.

Uruiul motoarelor păru să crească și, abia la câteva sute de metri, se produse o explozie de neînțeles. Besson se dădu înapoi și se sprijini cu spatele de zid. Se pregăti, cu toate forțele, pentru îmbulzeala care urma să vină. O simți venind progresiv, cam în genul unei vijelii. Sunetul claxoanelor se reuni din cele patru colțuri ale pieței blocate de mașinile lucitoare, și începu să izbească. Deopotrivă grave și ascuțite, vibrând surd la nivelul pământului și învârtindu-se foarte sus în aer ca un avion cu reacție, undele se propagau înainte, se repercupercutau în fațadele caselor, stăpâneau fiecare parcelă de piață. Sub capotele de oțel, motoarele huruiau unele lângă altele, și zgomotul exploziilor lor se întindea, se adâncea, devenea mai intens. Vocile omenеști erau acoperite de toate bubuiturile reunite și fețele se strâmbau fără să le poți înțelege, ca și cum toată lumea devenise mută, sau surdă, sau amândouă la un loc.

Avionul fantomă zbura deasupra pieței la nesfârșit, agățându-se cu greu de fiecare nor. Și zgomotul de trăsnet cădea pe porțiunea de oraș, formând un con invizibil care se sprijinea pe toate suprafetele, închidea fără încetare capacul de mugete, în câteva secunde, peisajul încetă să fie normal. Devenise o ciudată întindere imobilă, tumefiată, un câmp acoperit de obiecte din fier și din piatră care vibra cu un zgomot sfâșietor. Nu mai existau sunete: nu mai exista decât un soi de trombă dură care apăsa pe timpane și le menținea înfundate. Oamenii înșiși încetară să mai miște pentru moment: în picioare pe stradă, priveau fără să vadă nimic, prizonieri ai suflului care trecea. Legat cu centrul pământului, zgomotul făcea să se învâртеască mișcarea sa de vârtej. Se amestecase cu reflexe și cu lumini, avea un miros, puteai să-1 palpezi. Era o gangă stâncoasă care se întindea pe corpuri, comprimă piepturile, făcea să bată inimile nebunește. Ochilor le era rău să vadă lovind cu lumina un sunet gri și alb care strălucea pe trotuare și în cer precum un larg câmp de zăpadă. Desenele și coloriturile se topeau încetișor, se deplasau foarte drepte. Caroseriile mașinilor pluteau deasupra asfaltului și ferestrele caselor ardeau toate împreună. Când zgomotul atinse aproape 135 de decibeli, sau cam așa ceva, Besson simți că avea să alunece într-o gaură adâncă.

Încet, cu multă caznă, reuși să-și ridice mâinile până la urechi și le menținu apăsate un moment. Vacarmul încercă să-i intre în piele, vibrând ca un roi de viespi. Zgomotul dispăruse când Besson își retrase mâinile; nu mai rămânea decât multitudinea normală, precisă și delicată. Culorile redeveniseră obișnuite, sau aproape, și oamenii reîncepeau să miște pe trotuare. Mașinile se urneau unele după altele, înconjurate de un halou de aer arzător. Avionul cu reacție tăcuse.

François Besson părăsi împrejurimile pieței cu câteva leziuni fără importanță în celulele sale nervoase. Căuta o stradă îngustă, puțin murdară; începu să meargă pe lângă ziduri. Acum era puțin neliniștit, și cel mai mic rateu de motocicletă la o curbă îi făcea inima să bată mai repede. Fără a lăsa impresia, începu să evite minuțios lucrurile.

Urcă astfel către interiorul orașului, fără să se prea uite pe unde merge. Întâlnea bărbați grăbiți, vârați până la bărbie în pardesiele umede, femei tinere sau bătrâne, unele frumoase, cu fețe artificiale, fardate, crude. Trecu pe lângă magazinele de electrice, de mobilă, pe lângă librării, farmacii, florării. Văzu un soi de găuri de obuz în trotuare, mașini care pompau apa din canale. Trecu pe lângă un rând de ziduri pe care erau lipite afișe enorme. Pe unul dintre ele era o portocală mare cât o mașină, tăiată în două, cu o picătură gata să se adune pe miezul galben, și un cap de copil gigantic, monstruos, care se întindea pe metri pătrați, cu obraji rozalii destinși, cu craniul chel, cu nasul cârn, cu cei doi ochi negri strălucitori ca niște sfere din metal, în care se reflecta carnea zemoasă a fructului. Mai jos, sub fotografie, era scris PORTOCALA ESTE AUR PENTRU SĂNĂTATE.

De cealaltă parte a gardurilor înalte din lemn putrezit, se întindeau, la picioarele blocurilor, grădini pline de noroi și de gunoaie. Straturile ele iris erau înconjurate de pietre cenușii și apa se scurgea pe frunze și pe grămezile de ghivece vechi.

Viața nu era vastă aici; nu se știa nimic de restul lumii, în aceste grădini nu întru totul abandonate, sub ferestrele goale ale imobilelor, o javră se învârtea în ploaie, legată cu lanțul. Nici măcar nu mai lătra. Te-ai fi putut închide ca el în centrul unui teren viran, lângă o magherniță din scânduri, și te-ai fi învârtit în cerc în vechea închisoare de culoarea ardeziei.

Ai fi privit din când în când cerul încărcat de funingine și n-ai fi sperat nimic.

În ungherul unei porți, Besson zări, în timp ce trecea, un bătrân nemișcat lângă un vraf de ziare. Nu era prea bătrân, de fapt, avea vreo șaizeci de ani cel mult, dar era ceva distrus în trăsăturile sale, și pe silueta sa. Era așezat pe un scaun pliant, cu grămada de ziare alături, și aștepta, cu capul sprijinit în spate de cadrul porții. Trecătorii se. Duceau și veneau pe trotuar, prin fața lui, dar nu-i chema deloc. Era ca surd, înfundat în canadiana sa, cu gulerul ridicat până la păr, cu o caschetă impermeabilă pe cap, cu ochii ascunși după niște ochelari groși și opaci.

Besson se opri pentru a-l contempla; își dădu seama că bărbatul era orb. Atunci veni spre el, intră sub prelată și cumpără un ziar. Orbul îi dădu restul cu o anumită abilitate, palpând monedele cu vârful degetelor.

„Nu vă e prea cald”, spuse Besson.

Bărbatul nici măcar nu dădu din cap.

„Merge”, spuse el; vorbea tare, nazalizând.

„E un timp scârbos, nu”? Spuse Besson.

„Da, plouă”, spuse bărbatul; „până la urmă o să crească apele”.

„Credeți”?

„E sigur”, spuse bărbatul; întinse puțin mâna la dreapta: „dealtfel. Ascultați... Auziți acest zgomot? E creșterea apelor care se pregătește.”

Besson ciuli urechile.

„N-aud nimic”, spuse el.

„Ba da. Ascultați bine. Se aude un vuiet surd, acolo, sub pământ.” „N-aud nimic, din cauza mașinilor care trec.” „Nu sunteți obișnuit. Totuși e un zgomot. S-au umflat rigolele din oraș. Dacă mai continuă încă o săptămână, vom avea o inundație.” „Credeți?” „Dacă vă spun. Uitați, lipiți-vă urechea de trotuar și veți auzi asta.”

Besson îngenunchie pe pământ și-și lipi capul de cimentul trotuarului; auzi imediat vibrând rumoarea neliniștită a tuturor canalelor umflate.

„Aveți dreptate”, spuse el; „e zgomot dedesubt.” „Cresc apele... ”

Câteva clipe nu spuseră nimic; Besson privi fața bărbatului. Buhăită, mai curând roșcovană, fața era total impasibilă și ridurile nu mișcau. În jurul ochelarilor fumurii, în regiunea ochilor avea ciudate cicatrice umflate, alburii.

„De - De mult timp vă ocupați cu asta?” îl întrebă Besson.

„Mă ocup cu ce?” spuse bărbatul.

„Ei bine, cu ziarele?” „Oh, cu ziarele, de vreo patru ani, da.” „Ce făceați înainte?” „Cam de toate. Am vândut bilete de la Loteria Națională, mărunțișuri. Dar prefer ziarele. Se câștigă mai bine și n-am nevoie să strig.” „Cumpără mulți oameni ziare?” „Oh da, asta da, sigur că da. Pe când, pe când la Loteria Națională erau zile când mergea, și-apoi zile în care n-ajungeam să dăm nici un bilet.” „Chestiune de noroc.” „Evident - Cu Loteria...” „Dar la ce - La ce vă gândiți, așa, toată ziua?”

Bărbatul tuși.

„Hm, sunt ocupat. Știți, trece repede ziua, așa. Mă gândesc la ce vreau, sau ascult radioul. Am un tranzistor mic, aici, în buzunar. Uitați-vă.”

Bărbatul scoase un obiect mic, negru și roșu; apăsă pe un buton și muzica țâșni; ținu aparatul lângă el două sau trei secunde, apoi îl stinse și îl vârî în buzunarul canadienei.

„Îmi place mult muzica. Și-apoi sunt oameni care vin să discute, cumpărându-și ziarul. Vine nevasta și-mi ține de urât, sau îmi număr banii. Asta mă amuză.” „Există zile totuși în care nu mai puteți.” „Asta da, când e într-adevăr frig, mi-ar place mai curând să fiu acasă. Dar dacă aș lipsi prea mult, mi-ar lua locul.” „E greu să ai un loc?” „Da, e greu. Mai întâi îți trebuie o autorizație. Nu se dă la oricine. Și-apoi, nu e totul: trebuie să cumperi un post. Asta se plătește scump, știți. Eu, când o să mă satur, voi vinde postul la altcineva. Atât doar, dacă lipsești, se instalează un altul pe locul tău.” „Și dacă vă îmbolnăviți?” „Te expui la un risc. Dar în general, sunt corecți. Un tip nu se va duce să se instaleze într-un colț fără să știe al cui e.” „Nu se întâmplă niciodată?” „Ba da, se-ntâmplă. Dar rar. Dealtfel, mai întotdeauna sunt vagabonzi sau cerșetori. Caută gâlceavă. Din fericire, noi avem autorizație, chemăm un polițai și ne obținem locul.” „De patru ani sunteți aici?” „In locul acesta?” „Da.” „Nu, nu. Aici, doar de un an. E un loc bun. Oamenii care merg la gară trec pe-aici, și se vinde bine. Nu, înainte eram mai jos. Am vândut locul acela și m-am instalat aici. Dar a trebuit să mă

cert. La început erau tipii de la ziarele din Paris. Au făcut o bandă aici. Știți, sunt îmbrăcați în bluzoane albastre, cu caschete. Ei se instalează peste tot. Au un soi de chioșculețe ambulante și rămân acolo toată ziua. Ei bine, la început au văzut că locul meu era bun și au vrut să mă intimideze. Dar nu m-am lăsat, M-am ținut tare. Sunt orb, dar am capul tare. Și-așa am câștigat. Le-am trimis pe cap băieții de la sindicat și până la urmă m-au lăsat, în pace. Însă a fost cumplit. Ei sunt tineri, pot munci. Să-i lase pe bătrâni liniștiți. Eu dacă aș putea face altceva, vă garantez că n-aș sta mult timp aici.” „Și de mult sunteți - sunteți așa?” „Așa, vreți să ziceți, ochii?” „Da.” „Oh, de acum zece sau cincisprezece ani.” „Cum s-a-ntâmplat?” „Muncind. Am fost ars cu petrol. Dar e demult deja. Medicii îmi spusese că-mi vor salva cel puțin un ochi. M-am operat de trei ori, dar n-a mers.” „Ce v-a făcut asta?” „Cum, ce mi-a făcut asta?” „Ei bine, da, vreau să spun, faptul de a nu mai vedea, și totul?”

Bărbatul se gândi o clipă.

„Ei bine, asta m-a jenat, cu siguranță. Însă te obișnuiești repede, știți. La început, da, e jenant, te lovești peste tot, îți faci rău, ți-e teamă să nu cazi. Și-apoi te obișnuiești repede, în fond, știți, a fi orb nu e chiar atât de diferit de a te scula când e o, până de curent. Te descurci repede, ajungi să te descurci. Acasă, merge. Însă pe stradă... „Pe stradă?” „Ah, da, pe stradă nu-i la fel. Recunosc, chiar și acum nu-mi prea place să vin acasă singur. Mi-e teamă mereu să nu fie vreun canal deschis pe trotuar și să cad înăuntru. Dar dacă sunt cu soția, merge. Nu mi-e frică.” „Și - Și nu regretați că nu mai vedeți?” „Ce?” „Nu, ziceam, nu regretați că nu mai puteți vedea?” „Bah, știți, trebuie să te gândești. Evident, când aud că trece o, fată frumoasă, uneori nu-mi cade bine.

— Dar nu sunt prea multe lucruri pentru care să-ți pară rău că nu le vezi, nu.”

O femeie înaintată în vârstă se apropie și cumpără un ziar; bărbatul palpă moneda și o aruncă într-o cutie de conserve, alături de el. Apoi își relua poziția nemișcată, cu capul țeapăn, cu mâinile înfundate în buzunarele canadienei.

„Cum vă numiți?” întrebă Besson.

„Bayard”, spuse bărbatul; adăugă, după o ezitare: „Și dumneavoastră?” „Besson”, spuse Besson.

Mai fu un moment de tăcere. Besson scoase un pachet de țigarete din buzunarul vestonului.

„Fumați?” spuse el.

„Sunt țigarete tari?” spuse bărbatul.

„Da.” ‘ „Atunci vreau cu plăcere.”

Besson întinse pachetul; mâna bărbatului se ridică pipăind, apoi ea întâlni pachetul de țigarete și-l prinse. Degetele celeilalte mâini scotociră în deschizătura pachetului și traseră o țigaretă.

„Să v-o aprind”, spuse Besson.

„Nu dați-mi mai curând cutia”, spuse bărbatul.

Aprinse un chibrit și plasă flacăra sub extremitatea țigaretii; dădu afară din plămâni un val de fum.

„Prefer să-mi aprind singur”, spuse el; și-i înapoie obiectele lui Besson.

„Trebuie să fie greu”, spuse Besson.

„Ce? S-aprinzi o țigaretă?” „Nu, vreau să spun – Cel mai neînsemnat gest. Cel mai neînsemnat gest trebuie să fie dificil, când nu vezi ceea ce faci?” „Te obișnuiești, știți.”

Besson își aprinse își el o țigaretă.

„Știți”, continuă bărbatul, „ochii, de acord, sunt utili. Dar poți să te lipsești de ei. Sunt atâtea lucruri pe care ar trebui să le poți face fără să privești. Eu ajung să ghicesc unde sunt obiectele după ce le ating. E de-ajuns să mă izbesc de două ori de un obstacol, și după aceea e-n regulă: știu unde este, cum este. Nu-1 uit. Traiul în întuneric dezvoltă memoria. E-adevărat.” „N-aveți baston ca să mergeți?” „Ba da, pe. Stradă. Dar astăzi, știu că nevastă-mea trebuie să vină să mă ia peste o oră, deci, n-am nevoie de baston.” „Cum faceți să știți cât e ceasul?” „Oh, e ușor.

— Priviți.”

Întinse mâna.

„Vedeți? Mi-am aranjat un ceas. E ideea mea. Am cerut să-i scoată sticla și s-o înlocuiască cu un capac. Când vreau să știu cât e ceasul, ridic capacul și pipăi acele. Nu-i o idee bună?” „Ba da.” „Odinioară n-aveam ceas. Era jenant. Trebuia să-ntreb oamenii care cumpărau ziare. Sau ascultam radioul și ghiceam după program. Însă ceasul e ceva mai sigur.” „Și asta – Nu vă supără că nu mai știți când e noapte?”

Bărbatul trase un fum.

„Când, e noapte?” „Da - Pentru dumneavoastră e mereu la fel. Nu știți dacă e zi sau noapte.” „E-adevărat, nu pot ști. Dar nu mă interesează. În primul rând, soția mea știe. Ea-mi spune întotdeauna cum e vremea, dacă e soare, sau dacă cerul este acoperit. În fond, asta nu mă supără atâta. Seara, când vin acasă, sunt obosit. Mă bag în pat și adorm. Și dimineața mă scol. Așa că mi-e egal, în fond, dacă e zi sau noapte.” „Și dumneavoastră -” „Nu, în fond, cel mai mult regret că nu mă pot uita la televizor, seara, ci doar ascult. Sunt însă dați când mi-ar place să văd ce se-ntâmplă.” „Aveți copii?” „Da, am doi copii, doi băieți. Sunt căsătoriți, acum, și nu-i văd prea des. Lucrează. Ziarul, îmi lipsește și el, deși eu îl vând. Mi-1 citește soția după masă, dar nu-i același lucru.” „N-ați încercat scrierea Braille?” „Vorbiți de chestiile alea cu puncte?” „Da.” „Nu. La spital voiau să mă învețe asta. Dar e prea complicat.” „Da, trebuie să fie complicat.” „Și-apoi ziarele scrise așa nu sunt interesante.”

Un autoturism trecu foarte repede, cu un zgomot mare de motor; orbul întinse mâna.

„Uitați, asta, asta-i o Lancia. Recunosc motorul. Nu-i așa?” „Nu știu”, spuse Besson; „era o mașină roșie.” „Joasă?” „Da.” „E o Lancia, v-o spun eu. Le recunosc pe toate, acum. Doar după zgomotul motorului.” „Faceți exerciții?” „Toată ziua. Rar mă înșel.”

Scutură scrumul țigaretei pe trotuar.

„Ascult toată ziua. Ghicesc totul așa. Uitați, dumneavoastră, cu vocea dumneavoastră, pot să vă spun cine sunteți.” „Adevărat?” „Da, doar ascultându-vă vocea. Pot să vă spun vârsta. Aveți douăzeci și șase de ani. Așa-i?” „Douăzeci și șapte”, spuse Besson.

„Așa-i, douăzeci și șapte de ani. Sunteți înalt, slab, și aveți părul negru.” „Exact.” „Nu faceți o muncă manuală, asta e sigur. Totuși vorbiți tare. Sunteți dascăl, avocat, sau cam așa ceva. Mă-nșell?” „Sunt student”, spuse Besson; „însă am fost deja profesor, aveți dreptate.” „Vedeți, e ușor. Ascult, și mă amuz să ghicesc.”

Besson privi un grup de pietoni care înaintau pe trotuar.

„Și-apoi, pot să merg chiar mai departe”, spuse orbul; „nu sunteți căsătorit. Dacă ați fi fost căsătorit, nu v-ați fi pierdut timpul să vorbiți așa cu mine.” „E-adevărat”, spuse Besson.

Bărbatul începu să râdă.

„Mă amuză să ghicesc cine sunt oamenii. Totul se află în voce. Ei nu știu cât îi trădează vocea.” „Sunteți un filosof”, spuse Besson.

Orbul râse din nou.

„Eu?”

— În fond, poate aveți dreptate. N-am citit cărți...” „Nu-i neapărată nevoie să fi citit cărți, știți”, spuse Besson.

„Aș fi vrut să fi învățat carte. Dar părinții erau săraci. Trebuia să-ncep. Munca de tânăr.” „Învățătura nu servește la cine știe ce.”

Bărbatul se gândi o clipă.

„Nu trebuie să spuneți asta. E bună totuși învățătura. E totuși bine să cunoști lucruri. Mie mi-ar fi plăcut.” „Ce v-ar fi plăcut să știți?” „Ei bine, totul. Să scriu bine, să calculez, să gândesc. Mi-ar fi plăcut. Însă la drept vorbind, cel mai mult mi-ar fi plăcut să fiu medic. Să știu să vindec oamenii, toate astea, medicamentele, să cunosc bolile. Asta m-ar fi interesat. Doctorii sunt oameni de bine. Nu toți, dar unii sunt cu adevărat. Când am fost operat, doctorul care mă îngrijea îmi explica tot. Bineînțeles, erau lucruri pe care nu le înțelegeam. Dar totuși mă interesa. Și el, doctorul, vedea că mă interesează și-atunci îmi explica totul.” „Mă faceți să mă gândesc la cineva”, spuse Besson.

„A da?” spuse orbul; „la cine?” „La un tip care trăia mai de mult, și care era cam ca dumneavoastră.” „Ce făcea?” „Oh, nimic. Era un filosof. Stătea într-un butoi și asculta ce se spunea în jurul lui.” „Era scriitor?” „Nu, nici măcar. Se mulțumea să stea în butoiul său toată ziua și afla o grămadă de lucruri. Locuia în Corint, în Grecia cu multă vreme în urmă. Își petrecea timpul privind la ceea ce se întâmpla în jurul lui, și își râdea de toată lumea. Mergea în picioarele goale, și dormea unde voia, pe sub porți, sau în butoiul său. „Într-o zi, a văzut un copil care bea apă din căușul mâinii, la o fântână. Atunci a spus: Acest copil are dreptate. El m-a învățat acum că încă mai aveam ceva care nu sluja la nimic.” „Și și-a spart blidul.” „Trebuia să fie un tip ciudat”, spuse orbul; „dar era cu siguranță un pic scrântit.” „Da, și altă dată, a auzit un filosof care spunea că omul este un animal pe două labe și fără pene. Atunci a luat un pui, i-a smuls toate penele, și l-a aruncat în

fața filosofului spunând: „poftiți, iată omul dumneavoastră! „ „Bravo„, spuse orbul; „i-o servise. Dar pariez că celălalt n-a apreciat gluma.„ „M-ar mira, efectiv.”

Besson strivi țigareta sub talpa pantofului.

„Trebuie să plec acum”, spuse el.

Orbul aruncă și el țigareta.

„Reveniți în zilele următoare”, spune el; „îmi veți povesti continuarea istorioarei aceluia care locuia într-un butoi. Trebuie să fie amuzant.” „Voi reveni”, promise Besson. „La revedere”.

„Salut”, spuse celălalt.

„Salut”, spuse Besson.

Besson ieși din cadrul porții și făcu câțiva pași pe trotuar. Apoi se întoarse și privi un moment silueta ghemuită în umbră, cu grămada de ziare și cutia de conserve plină de monede.

Bărbatul nu mișca, cu mâinile înfundate în buzunarele canadienei. Figura cu riduri inutile se odihnea sub casceta de pânză impermeabilă bleu, iar ochelarii mari și opaci, ermetici, mișunau de reflexe. Așa trebuia să trăiești, așezat pe o porțiune de trotuar, pe care să-1 fi cumpărat. Oamenii ar veni, ar trece, s-ar întoarce; la toate orele din zi, însă ai fi în locuința ta. Nu te-ai mai teme de zgomote și de priviri, n-ai mai căuta. Ai fi instalat în adăpostul tău, foarte strâmt, bine închis, și ai putea începe să te bucuri, fără să te grăbești, de lungul spectacol care nu poate să se vadă decât în interior.

CAPITOLUL V.

BESSON MUNCEȘTE.

— JOCURILE - CEEA CE SE VEDE DE LA O FEREASTRĂ.

— ROMANUL NEGRULUI ORADI.

— CUM ÎNVINSE FRANCOIS BESSON GRAVITAȚIA.

În a cincea zi Besson rămase în cameră. Se așează în fața mesei, fără să se gândească la nimic, după ce agățase de mânerul ușii o pancartă pe care scrisese cu pixul roșu:

MUNCESC, NU MA DERANJAȚI.

Apoi începu să privească aproape peste tot, în fața lui, și în jurul lui. Era către ora trei după-amiază. Prin ferestrele fără perdele se vedea zidul casei din față, gri murdar, cu alte ferestre împodobite cu perdele de tul, și o porțiune de cer calm, incolor, unde nici o pasăre nu zbura.

Lumina intra simplu în cameră, fără a face umbre, și, în același timp cu ploaia, se auzeau zgomote ciudate: gemete, lovituri înfundate, scârțâituri,. Sforăituri, claxoane. Voci de bărbați, strigăte de copii. Izbitori de sticle în lăzi. Zguduituri zdrene pe tavan și sub podea. Răzuri, zgâlțâieli necunoscute, cădere zgomotoasă a unei pietre în interiorul pereților despărțitori, vibrație a geamurilor la trecerea unui camion. Scrâșnet al pneurilor. Gâlgâit al unei guri de canal, bufnituri ale portierelor trântite, cârâit al unui demaror. Totul era normal, foarte normal. Atmosfera era încărcată, confuză, totul se ducea și venea normal în balans. Timpul se scurgea încetșor cu aceste zgomote, și era cam ca somnul.

Nimic nu se-ntâmpla. Micile zgomote trenau în stradă, sau în interiorul camerelor, și nu indicau nimic altceva decât viață; o viață în miniatură, o viață mergând cu pași mărunți, rozând, scormonind, incapabilă să izbucnească.

Deasupra capului lui Besson tavanul era imobil; și becul electric atârna fără să ardă, în cubul de aer limpede. Pereții camerei rămăneau acolo, fără a face nimic. Se mulțumeau să fie pereți, pereți buni și solizi. Totuși, în ei uzura lucra fără încetare. Ea măcina, făcea să cadă nori de praf alb. Umiditatea intra în hârtia galbenă a tapetului și o dezlipea fără zgomot, milimetru cu milimetru. Totul arăta atât de puternic și atât de durabil, și totuși nu încăpea îndoială că în două sau trei secole nu va mai rămâne nimic din această cameră. Nu va mai fi, în mijlocul unui teren viran năpădit de mărăcini, decât un soi de veche ruină scobită cu înfățișări de cancer.

Dar până atunci camera era liniștită și nu se petrecea aproape nimic. Besson rămase așezat destul de mult timp, cu coatele sprijinite pe masă. Observa fiecare obiect cu grijă, fiecare foaie de hârtie mângălită. Văzu briceagul cu lama deschisă, cutia de 50 de pioneze, cartonașele care se pun sub pahar ca să protejeze masa, cheile, călimara goală. Aproape peste tot erau împrăștiate reviste, cu paginile lor mototolite, cu copertile lor smulse. Pe o cutie de chibrituri înota o lebadă caricaturală. Besson citea totul, fără grabă, aproape mașinal. Tot ceea ce vedea era curios, toate cuvintele imprimate pe paginile albe conțineau mistificări. În colțul stâng al camerei, în apropierea unei scrumiere pline cu chiștoace, era deschis un dicționar la pagina 383. Besson începu să citească cuvintele

aliniat, la început cu voce joasă, apoi mai tare, din ce în ce mai tare.

Helium.

Helix.

Hellene.

Heiilenique.

Helleniser.

Hellenisme.

Helleniste.

Helminthe.

Helvetien, enne.

Helvetique.

Hem!

Hematie.

Hematite.

Hématocele.

Hematopoăese.

Hematose.

După aceea, se aplecă puțin înainte și luă un ziar. Îl desfăcu încet, căută pagina de jocuri și-l întinse pe masă. Pe marea foaie de hârtie, care murdărea degetele, se aflau serii de desene bizare, cu fraze scrise deasupra. În încadraturile lor negre se vedeau bărbați îmbrăcați în tunici albe, înarmați cu scuturi și lănci, sau femei flegmatice, îmbrăcate în rochii decoltate, cu fețele fardate și cu părul lung împodobit cu giuvaere grele, în partea de sus a paginii, deasupra desenelor, era scris:

Împărăteasa Deșertului:

Zenobia din Palmyra.

Alte serii de desene umpleau pagina, oameni cheli îmbrăcați în costume spațiale care împușcau alți oameni cu carabine cu raze careucid. Și jos, erau bărbați și femei în picioare într-o cameră plină cu vitralii. Din gura a doi dintre ei ieșeau nori albi în care era scris: „E bine, Steve... Tu o să-1 „De acord! Vom merge până aduci pe Thompson în Bently la Stevenage pe prima rută.

Iar Sir Bernard și cu E la 40 de mile de aici.

Mine vom urmări de aici indicațiile Apropo, ce-i cu bărbatul care șefului,„ supraveghează casa?”

În josul paginii sunt, de asemenea, jocuri, rebusuri, câteva glume, în genul: „Sunt într-adevăr un exemplu”, consemna un bărbat într-un jurnal intim; nu beau. Nu fumez. Nu mă duc la teatru, nici la cinema și sunt total credincios soției mele... Niciodată nu mă uit la alta. Mă culc în fiecare seară la ora opt și mă scol în zori, ca să mă duc la treabă. În fiecare duminică mă duc la slujba religioasă. Însă totul o să se schimbe de îndată ce voi fi ieșit din închisoare.”

Besson, când termină de privit toate desenele și de citit toate textele, luă un pix și rezolvă cuvintele încrucișate. Studie un moment definițiile și umplu careurile albe cu litere. Pentru Orizontal III: semnal de apropiere - Perechi din tutu - Drumul e trasat pentru cine-i urmează, el scrise: aici - UU - Polițiști X: sunt de apropiere - Un schimb de influențe -

Ochelari - Osmoză.

— XIII: Roussel a pus să danseze tot timpul festinului său
- La Fontaine a făcut una pentru nimfele din Vaux -?

— Elegie.

— Sau vertical: 1: șters complet

— Obişnuit cu noi condiții de viață - Radiat - Aclimatizat.
- 4: ca un vierme - Nu mai are decât pielea pe oase - Gol -?

— Șopârle din America tropicală - Iguane. - 13: punct de apă pentru arabi - ici la capete - oază - ii. - 9: banii constituie unul din cele sigure - ți se pun uneori în roate - Plasament - Bețe.

Trecu așa o bună jumătate de oră. Apoi Besson se ridică și merse către fereastra din dreapta. Era o fereastră destul de mare, mai înaltă decât largă, cu opt carouri de sticlă despărțite de șipci din lemn maro. Cel de-al patrulea carou începând de jos era crăpat pe toată lungimea, și al șaselea tremura ușor. Besson privi spectacolul caselor și al șoselei prin cel de-al treilea carou. Sub ploaia fină, siluetele micșorate mergeau în toate sensurile, bătrâni, copii, bărbați, femei. Mașinile alunecau greoi spre intersecție, se opreau, apoi plecau schimbând viteza. Din când în când se auzea câte un claxon, un fel de huuuuut mai mult scurt, care nu făcea ecou. Era un spectacol familiar, aproape liniștit. Și totuși, era oarecum neliniștitor. Erai într-o siguranță provizorie mai sus de acest imobil. Valul de agitație te înconjură încetul cu încetul, așa fără să-ți dai seama. Vârtejurile zgomotoase uzau fără încetare zidurile casei,

dezlipseau bucățile de ghips, pietricele, plăci de zugrăveală cu humă. Bărbații care hoinăreau pe trotuare nu erau inofensivi. În capetele lor aplecate ascundeau gânduri ucigașe; era de ajuns o nimica toată, o revoluție de exemplu, o simplă mișcare de mulțime dezlănțuită. Ar trece ca niște furnici vorace, s-ar masa sub ferestre, strigând, amenințând cu pumnii. Ar urla: „La moarte! La moarte!” Ar veni cu toții pe scări, ar scoate ușile din tâțâni și ar lovi, ar lovi fără milă cu lovituri zdravene de lame de ras, până când capetele se desprind și cad cu o rană roșie pe unde se scurge viața.

Nu trebuia să te gândești la asta. Nu mai trebuia să vezi din lucruri decât speranța lor și să te joci cu ele tot timpul, ca și cu arșicele. Besson, cu un soi de încăpățănare, începu să numere mașinile care treceau. Luă o foaie de hârtie și un pix; după câteva minute ajunse la următorul rezultat:

Citroen 14

Renault 51

Dauphine 29

4 C V 12

R4, R 8 10

Peugeot (403, 404) 25

Panhard 5

Simca 6

Fiat 9

Alfa-Romeo 1

Volkswagen 1

Ford 1

Porsche 1

Dodge Dart 1

Volvo 1

Mărci necunoscute 3

Pietonii înaintau mereu de-a lungul trotuarelor, mergând unii în spatele altora. François Besson îi privea cu atenție de sus din cabina sa, cu fruntea lipită de geam. Văzu femei tinere, îmbrăcate în impermeabile cu roșu și negru, unele cu capul descoperit, altele purtând pălării sau basmale. Bărbați cam de patruzeci de ani, care înaintau fumând. Bătrâni, militari în uniformă, sau femei de o vârstă înaintată, însoțite de copii, sau de câini, și care ezitau îndelung pe marginea trotuarului înainte de a traversa. Văzu grupuri de fete ducându-se sau venind de

la școală purtând ghiozdanele pe șold, agitându-se întruna și țipând. Un bărbat în pardesiu gri închis care privea femeile trecând. Oameni grăbiți, oameni care tândăleau. Ciungi poliomelitici, șchiopi. Cei ce mergeau cu pas apăsător, hotărâți; cei ce aveau o înfățișare molâie. Cei ce își toceau încălțăminte în interior. Îi văzu pe acești omuleți întinzând coloanele lor de insecte, atât de chircite, de îngrămădiți în ei înșiși, temători, ridicoli, anonimi, încât îți făceau rău să-i privești. Ei care stăpâneau orașul, care aveau meserii, care gândeau puțin, care mișunau tot timpul în termitiera lor complicată și străpunsă de găuri. Viața era a lor. Puseseră stăpânire pe acest teritoriu și-l locuiau în întregime. Niciunul dintre ei nu abandona. Niciunul dintre ei nu renunța la silueta sa de ființă vie, niciunul nu se despuia cu ușurință de hainele sale și de pielea sa, pentru a se topi încetisor pe solul de gudron. Nu se gândeau la asta. Erau puternici, incoruptibili, cu adevărat foarte puternici.

Besson simți cu tristețe că n-ar mai putea să-i vadă de aici înainte; deschise fereastra, respiră aerul rece, încărcat cu stropi de ploaie, mai privi puțin strada udă cu toate aceste mașini mov și verzi, care nu se opreau să adauge cifre, cu toate aceste femei în impermeabilele țipătoare care tocau trotuarul cu frenezie. Apoi trase obloanele și le închise cu grijă. Se întoarse în centrul camerei obscure, ezită, se duse până la ușă, apăsă pe butonul întrerupătorului electric, și privi lampa care deveni dintr-o dată strălucitoare.

Sub becul electric se afla o masă. Besson stătu o clipă drept în fața ei; apoi se așeză pe scaun și privi hârtiile în dezordine. Ziarul era pe un colț; Besson îl împinse ușurel jos pe parchet. În fața lui, aproape peste tot erau foi scrise, scrisori scoase din plicuri; totul era în abandon, însă trăia o mică viață confuză, care îi murmură la ureche confidențele sale. Asta îți făcea poftă să trimiți mesaje în cele patru colțuri ale universului, cărți poștale pe care ai fi scris, în locul rezervat corespondenței, „prietenii”, „prietenii”. Asta îți dădea poftă să scrii povești, ciudate povești neînsemnate, cu nume de locuri sau de persoane, cu dialoguri, ghilimele, semne de exclamație, semne de întrebare, puncte de suspensie. Îți făcea poftă să mâzgălești mici desene, cruci, spirale, cerculețe. Să te joci de-a războiul, să trasezi o linie ondulată în josul unei pagini și să așezi o serie de omuleți înarmați... În fiecare tabără s-ar afla un

steag și un stegar. Apoi i-ai pune să tragă unii în alții, desenând o lungă linie neagră care ar porni din vârful puștii și care ar cădea în arc de cerc în tabăra adversă. (...) După aceea s-ar număra morții și s-ar vedea cine câștigase.

Besson luă o foaie de hârtie și începu să scrie. Încetișor, ezitând la început, trasă literele mici unele după altele; privi semnele răsucite înaintând singure, aproape singure, marcate cu albastru pe hârtie albă. Desena cu grijă majusculele, puse toate punctele pe i-uri și toate barele la t-uri. După o clipă merse mai repede. Uită mișcarea tremurătoare a mâinii care alerga, nu mai privi buclele și croșetele cuvintelor înscrise. Intră în scriere ca într-un peisaj, fără a căuta, fără a întârzia. Văzu cuvintele cum plouă în fraze întregi, trăgându-se repede spre dreapta, precum niște animale minuscule. Auzi fâșâitul ușor al vârfului alunecos și zgomotul regulat al mâinii sale care derapa. Era curios: această scribăreală meticuloasă care încetul cu încetul, rând după rând, umplea întreaga hârtie, o murdărea cu teoriile sale din încolăcirii și din bare. Acest lucru care mergea de la sine, fără să știi cum, și care înainta, înainta, descria, ștergea, marca scurgerea timpului. Era chiar tulburător, a vorbi singur puteai să te înșeli, puteai să spui lucruri pe care nu le știai. Era limbajul închis în el însuși, un gen de alfabet Braille în care fiecare semn, fiecare adunare de puncte furase câte ceva din substanța vieții și o păstra, sub formă de miniatură. În genul unui desen obscen, care vrea să ridiculizeze, care vrea să lupte împotriva eternității inefabile. Sau ca o formulă magică, un simbol complicat și precis, care, pronunțat, poate da naștere la metamorfoze josnice, dezlănțui reacții chimice, transforma copiii în broaște-râioase, reflexele lumii în acvamarini, și reflexele soarelui în rubine.

Besson scris pe foaia de hârtie: „Cavalcadă Venenom
Foaie Selor - Bergue - Wiggins Teape Papers.

Sunt pe cale de a scrie. Sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie. Sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie.

Mă uit la ceas. Îmi place ceasul meu. N-aș vrea să-1 pierd. N-aș vrea să mi-1 fure. L-am stricat deja o dată: l-am avut la mână în timp ce făceam baie. A trebuit să-1 dau la

ceasornicar, care 1-a reparat. Are un frumos cadran alb din metal, cu mici striatii în locul cifrelor. Sus, în vârf, la amiază, sau la miezul nopții, sunt două liniuțe. Spre centru se află scris: JUNG HANS. Shoekproof. Antimagnetic. Waterproof. Made în Germany. Sunt două ace, unul mic proțăpît către bara lui 4. Și unul mare care este îndreptat în jos pe bara care-1 reprezintă pe 6. Este ora pe care o arată ceasul meu: 4 h 1/2. Și-apoi mai e un alt ac, foarte lung, și foarte fin, care se învârteste tremurând în jurul cadranului. E într-adevăr un ceas -frumos. Nu mi-ar place să-1 sparg. Sunt mulțumit că-i al meu. Are o curea drăguță din piele de porc și o cataramă din metal strălucitor. Sticla e un pic zgâriată din ziua în care m-am izbit cu mâna de zidul școlii. Dar nu face nimic. E totuși un ceas frumos. Mi 1-a dat mama mea acum doi ani. De ziua mea. Când îmi apropii urechea de el îi aud inimioara care bate, clic! Clic! Clic! Clic! Fără să se oprească. E bine să ai un ceas al tău. Oriunde mă duc, pot fi întrebat cât e ora, iar eu pot privi la ceas și să spun: „Ora două fără un sfert, ora șapte și jumătate, douăsprezece fără trei, etc.”

Ceva mai jos, Besson scris: „Acest pix bălos.”

Apoi dădu la o parte foaia de hârtie. Începu să scrie cu pixul cuvinte peste tot unde putea. Umplea, cu febrilitate, pagini, bucăți de carton, suporturi de pahare, cutii de chibrituri, la întâmplare, cu cuvinte în genul: Mesager - Vander Beke - cruzime - Lang - Urhell.

— Matton - Zailer - fizice - Dallas - Cui - Bidon - Termină gravând cu toată puterea, pe lemnul mesei, un cuvânt foarte lung: Angersonysbonagugehlbouduyrouehavleffavyi.

După aceea, încetă practic să mai miște. Luă câteva fotografii de pe masă. Pe bucățile de carton lucios, colorat în gri, se aflau siluete de fete uitându-se la aparatul de fotografiat, sau peisaje triste și fără relief. Multe fotografii îl reprezentau pe Besson în timpul verii, cu ochelari negri, sau în timpul iernii în fața unei grădini înzăpezite.

În fundul sertarului deschis, alături de o revistă pornografică ruptă, Besson găsi un soi de caietel îmbătrânit, îngălbenit, umplut cu scrisul unui copil.

Pe copertă, cu creionul, se afla un desen reprezentând o locomotivă cu cinci coșuri, condusă de un bonom cu fes pe cap. Sub desen, titlul se etala cu litere majuscule:

NEGRUL ORADI.

Besson deschise caietul și începu să citească; nu era ușor, deoarece cuvintele erau scrise acum douăzeci de ani cu creionul și se șterseseră de vreme. Ortografia lăsa și ea de dorit și trebuia să citești de două, sau trei ori pentru a înțelege sensul frazelor. Însă era interesant, și Besson, aplecat peste manuscrisul îngălbenit, începu să-l citească fără să se grăbească:

Capitolul 1.

Negrul Oradi plecă în mai 1940 ele ziua sa. Așteptă șapte zile; vaporul se numea Conde. Rămase 31 de zile pe mare apoi văzu că plecase prea departe pe mare. Spuse căpitanului că voia să se întoarcă dar el nu vru; în sfârșit ajunse în America sau în azia 1947. Petrecu trei zile în azia: a doua zi plecă în Corsioa; căpitanul crezu mereu că se afla în Africa, însă Oradi spuse că nu era adevărat pentru că mai înti în Africa erau negrii ca și el, și mai exista și o mare brusă nesfârșită. Atunc căpitanul începu să se bâlbâie în ceea ce spunea. Spunea: a...

Bre... d i... Oradi spuse că trebuia să vorbească, și să articuleze bine... sau atunc să aștepte și să gândească bine înainte de a vorbi și să nu mănânce cuvintele.

Termină domnule căpitan și oprește din bâlbâială – îndrăznești sămi spui mie care sân căpitan!

— Dumneavoastră nai decât să spuneți ceea ce poștești să spuneți, fără aceasta eu nu voi înțelege nimic.

— Phu! Phu! Spuse căpitanul, dute în cabina dumneavoastră, dacă ai așa ceva.

— Dar vedeți eu știu foarte bine că e Corsica.

— Dumneavoastră! Dumneavoastră nu ști nimic; și nu vei fi niciodată un savan

— Cum! Sunt un paznic polițist eu însumi.

— Ei bine! Paznicii polițiști nu sunt savant.

Capitolul 2: scufundarea.

După trei zile, Oradi era în largul mării. Timp de patru zile văzu o masă enormă care mișca. Nu știa ce era: nu vorbi nimănui de aceasta, căci îi era teamă co săi certe. Dar totuș asta îi frigea limba, întro zi spuse că văzuse o enormă masă care mișca. Cre că e o balenă domnule. Dar mai ales să nu vorbim nimănui, altfel o vor ucide. Deodată enorma masă se

aruncă asupra vaporului. Vaporul alunecă pe apa cu toate forța sale. Însă balena lovi puternic cu coada în spatele vaporului.

Vaporul începu să facă o piruetă cu partea din față, după aceea se scufundă cu partea din spate. Toată apa intră înăuntru. Căpitanul și Oradi era furioși. Traseră harponul. După aceea cum harponul era greu le lipsea antrenamentul însă din fericire că căpitanul îl reținea, altfel ar fi căzut în mare și lar fi devorat balena.

Deodată Oradi fu luat de un val și căzu pe coada balenei. Balena crezu că era o muscă sau o pasăre, bătu apa cu coada și scufundă vaporul complect. Atunc căpitanul înnebuni de furie, căci vaporul era de marfă și de animale: toți barilii se răspândiră în mareantreagă. Fiecare animale se așeza pe un baril (1), apoi făcea un salt micuț și intra în interiorul barilului. Cât despre căpitan! Despre căpitan! El se așează în enormul baril care servea la umplerea celorlalte. Dar ce contează, totul e să fie gol întrucât nu se află nimic înăuntru: iar Oradi înota ținând după barilul căpitanului. Căpitanul striga mereu cu o voce severă (2): „haide! În ceva scobit!”

(1) butoi în care se pune ulei. (2): cu o voce tăioasă.

Capitolul 3: scadența.

Ajunseră în luna iulie 1947. Stătuseră șase zile pe mare apoi luară un alt vapor cu pânze de data asta: vaporul nu putea demara. Trăgea sirena și nu putea pleca din port. În ecipaj se aflau:

- 1) secundul: Jean Bestieau 45 de ani.
- 2) novicele: Yves Randort 37 de ani.
- 3) comandantul: Jean Brideau 83 de ani.
- 4) dogarul Bastien-Grade 94 de ani.
- 5) bucătarul Jean luc Troneor 39 de ani.
- 6) medicul Francois Cablot 33 de ani.

Sunteți prea bătrân domnule Grade; ar trebui să ieșiți la pensie! O să vă dau acest mic semn: asta vă va arăta că veți ieși la pensie, domnule.

— Oh mulțumesc frumos domnule Brideau!

— Așteptați domnule o clipă. Ah la naiba, acest sertar, ce greu se deschide! Uite un ac de siguranță! Poftiți domnule încercați să mii prindeți dacă vreți.

— Cum să fac e tare acul dumneavoastră de siguranță! -

Vreți să iau un altul dacă am, dar nus sigur.

— Nu! Nu vreau!

— Astai, intră! -

Mulțumesc!

— Ei! Mus! Nu te du în cală! Dogarul e colo! Nu! Aici! Uitel! Nui cere nimic pentru că a ieșit la pensie! Dute și caută un altul Musul luă scara o puse pe port și văzu doi bărbați careși spunea: vom fi dogarii unui vapor: musul își spuse: o să iau! Veniți în loc să discutați fără rost: urmașimă, urcați scara și duceți-vă la comandant. Comandantul spuse: nui nevoie de doi: unul va fi omul de veghe și celălalt dogar: ba nu!

— Ba da!

— Ba nu!

— Hai, dumneata vei fi dogar: și! Eu! Dumneata vei fi om de veghe!

— De ce? Domnul Brideau plecă fără să răspundă!

Capitolul 4: piratul.

Celălalt își spuse: ah! Frumoasă idee, dacă mă făceam pirat. Mă voi duce săi omor pe conductorul vaporului și voi manevra bara cârmei înspre o stâncă pentru a scufunda și acest nou vapor. Coborî valvârtej. După acea cumpără o spadă și scut princiar, urcă din nou, se îndreptă către comandant și îi tăie gâtul. Oradi fu indignat. Îl întreabă: de ce ucideți acest bărbat! Tăcâti gura! Este un pirat domnul idiot și nebun. Oradi văzu că vaporul începu să se umple de apă. Atunci fugi.

Banditul râdea. Oradi îi spuse căpitanului că apa intra în vapor și căpitanul îl întreba de ce cu mirare; dintrodată, căpitanul și Oradi fură aruncați în ușa servantului: ușa se deschise și îl văzură pe servant înotând în apă.

Vaporul se scufunda în adâncul apei foarte lent.

Căpitanul strigă: ajutor! Oradi, secund, bucătar, medic și dogar! Negrii, căci era Africa de sud, urcară în pirogă și îi eliberară. Banditul plecă spre plajă și se ascunse într-o gaură. Căpitanul coborî din piroga sa și se duse pe plajă ca să facă baie. Sil văzu pe bandit care rostogolea o stâncă peste el ca să nu fie văzut.

Căpitanul îl privi și îl lăasă în pace... Își puse hainele alături de el; se scaldă foarte departe căci marea scăzuse; banditul profită și le luă. Se dezbracă, puse hainele sale vărgate în locul celorlalte. Apoi se îmbracă cu acelea ale căpitanului.

Căpitanul reveni și nă văzu nici pe Oradi nici hainele sale. Căscă ochii și văzu în locul hainelor sale frumoase o zdreanță vărgată cu roșu și cu verde, zut își zise căpitanul, mia luat hainele! Din fericire putu săi zărească pe Oradi ținând banditul și strigând: ajutor! Ajutor!

— Atunci căpitanul alergă din răspuțeri și l prinse pe pirat cerându-i hainele: el răspunse iatăle!

— Și ceai făcut cu conductorul!

— Lam omorât! O să mă urmați!

— La ce bun! O să vedeți... Râdea tare! Râdea tare!

Se gândea mai ales căi vor ucide. O să vă bag ia închisoare! Lanchisoare ăsta!

Oradi ținemil!

— Dece! Nu se zice nici odată dece! Hai, ținel. Dacă năi va pleca. O săi leg. Pune mâna acolo!

— Aici!

— Nu, nu acolo, pe bucla nodului: nu mișca. O! Mai făcut să slăbesc bucla și nodul se desface. Acum eu urc în această șaretă cu banditul și tu o vei împinge.

Oradi alergă căci îl urmărea banditul. Banditul aruncă o piatră spre el care se bloca în noroi; se împiedică și făcu o tumbă și răsturnă șareta și Oradi își scrânti amândouă picioarele. Căpitanul îl prinse din urmă pe pirat: se întoarse și l văzu pe Oradi culcat pe sol. Îi spuse banditului o să vă duc în Africa de nord și o să vă înec îl legă solid de un copac și plecă la cei patru prieteni negri ca Oradi. El lea spus: tăiați-mi niște bambuși lungi și faceți două găuri. Treceți prin ei fire de pai ca săi putem așeza pe Oradi.

— Dar, spuseră deodată toți negri... Paiul. Paiul. Va ceda! ... Va ceda' - Dar dacă veți lua unul solid nu va ceda. Cei patru se puseră pe treabă. Lură patru cuie, le înfipseră în bambus și înșirară firele de pai. Îl puseră pe Oradi deasupra, se ridicară și spuseră în același timp: aniss! Aniss! Îl duseră până la o cabană de trecere: acolo îl depuseră într-un pat de fier și de lemn.

Trebuie să stea în pat timp de șase zile.

Capitolul 5: salvarea și scufundarea.

După trei zile întâlnește pe Clafte care era vaporul asemănător cu Gland-duc care era vaporul lor: cele două vapoare se întâlnesc în apropierea Americii; Clafte făcu un salt

și căzu la loc așa de tare de data aceasta încât valul trecu peste bord.

Dar nu se scufundase numai Gland-duc și vaporășele de salvare se legăna, ci și Grelon care era un submarin german scufunda pirogile una câte una. Era cel puțin douăzeci. Ajunse la a 15-a. Submarinul rată lanceput lovitura și plonja din nou la fundul apei pentru ași relua forțe. Atunci Oradi profită pentru a sări în cea a comandantului. Rată săritura și căzu în apă; din fericire sa putut agăța de marginea pirogii. Căpitanul îl trase și îl luă cu el: luă un cui și prinse două cutii, pline cu aer.

Grelon lovi cu vârful din față. Oradi și căpitanul trăgea la rame din răsputeri. El strigă comandantului: ho! Eh! Ho! Eh! O să ne scufunde Grelon! Repede! Îi dădu scara de frânghie și îi spuse: urcă repede!

— Da, dar se trage scara aproape de noi: astai! Vă lovește piroga!

— Atât rău, că se va scufunda, pencă nus în ea nici eu, nui nici Oradi.

— Dar nu vă gândiți - Ce! Ce nu mă gândesc!

— Eu, cu... -

Acum urcăm fără să ne ocupăm de dumneata!

— Comandantul plecă și slăbi sulul de frânghie; - întoarcețivă repede! Sulul se derulează și noi o să plonjăm în fundul apei. Comandantul nici măcar nu avu timp să revină la bord că sulul era deja derulat. Chemă musul și mai mulți alți bărbați din ecipaj ca să ruleze sulul: era cel puțin optsprezece socotindul și pe căpitan; altfel era șaptesprezece.

Căpitanul și Oradi striga unul din aceste strigăte: glu, glu, cine spunea: glu...

Gle prăbuș... Se auzea roata scripetelui scârțâind și glu. Glau senăruie...

Căpitanul spuse: ce zarvă, ce fac acolo!

— Da, striga toți ceilalți deodată. Oradi urcă din nou. Făcu un pun! Și respiră până în adâncul plămânilor. Ehe, ehe, pluh!

Căpitanul și Oradi urcară în Clafte. Domnule, n-am o cabină unde să stau!

— Ah nu! Din păcate! Vă dau un cort, e tot ce am! Cabina mea și toate celelalte este ocupate.

— Masă și scaun este!

— Din păcate nu! Sunt toate luate! Eh! Ceom face atunci?
Veți dormi pe o rogojină! Și vă veți așeza pe niște perne!

— Bine umplute! Desigur, cu capoc!

— Dar nu semprăștie!

— Dar sunt bine cusute! -

Haideți, mai repede, să ridicăm pânza asta!

— La ce bun!

— Nu! Nu știți!

— Nu!

Nu știu!

— E pentru cort!

— Și pernele!

— Așteptați un pic să le caut! -

Domnule!

— Ce!

— Îmi permiteți să iau una din aceste perne - Da, luați vă
câte vreți domnule!

— Opt!

— Chiar mai multe.

— Eu, după capul meu, iau opt pentru ei.

— Hai, luațile - Uitați-vă, este toate acolo... Să vedem,
dacă aș scotoci în colțul ăla, e o pânză. Atâta rău că nus
scorpioni. Cred că e un fotoliu, pun mâna, e rece; să nu căutăm
că nui nimic interesant. Acolo! Oh! Totuși: ridic, ah, cei mașina
asta albă! Să tragem mai jos. Trag: ah! Frumosul răcitor, astai
dă gata. Ai!

Iată! la vedere: drept, pentru că enăuntru o pâne rotundă,
vin și un pahar. Pam!

Pum! Iată! pe cele patru labe.

— Mă așed, spuse căpitanul, trebuie să fie ceva bun
înăuntru: deschid, ah! Ah! Vin, vin bun!

La amiază, Oradi se duse săi vadă pe bucătar: îi spuse: I
am hungri.

— Ce! -

Căpitanul alergă și spuse bucatarului: nu înțelegi!

— Nu - Ei bine, atunci nai habar de engleză.

— Si, nu - Zice că ie foame.

— Hai plecați, spuse bucatarul, vă e foame, vă dau o
piscică.

— De mâncare!

— Eh! Nu, ca prietenie!

— Oradi plecă fiind furios. Despărțirea.

Oradi spuse larevedere prietenilor săi și urcă pe Triglant.

Trase sirena și porni:

Oradi luă o pirogă se lansă pe mare făcu un laț și se agăță de vapor. Rămase 24 de zile pe mare. Și spuse sosind în Africa de nord tot ceace făcuse.

Când își termină lectura, Besson lăsă să cadă caietul îngălbenit pe masă, printre hârtii și capete de creion. Apoi privirea i se înfundă în întunericul blând care domnea în cameră și visă la serii de aventuri nemaipomenite. Fără să miște, așa, aproape cu tandrețe, văzu toate obiectele ridieându-se și mergând împreună, smulse în mod miraculos din letargia lor veche. Mobilierul se făcu parcă din cauciuc, sau din nalbă mare, și aluneca lent pe parchet. Iarba crescua, verde, crudă. Zidurile se adunară fără zgomot și hârtiile se acoperiră de semne. Pe țesături se vedeau născându-se într-o clipă flori ciudate, etalându-și petalele tremurătoare asemănătoare cu niște pete. Un ușor curent de aer traversa camera, ridicând perdelele la orizontală. Totul plutea. Totul era absent. Liniștit acum, debarasat de orice teamă, îndepărtându-se de drumurile care duc la viață sau la moarte, Francois Besson se abandona și el corpului vântului, și se lăsă dus. Simți aripile lucrurilor fluturându-l, ridicându-l. Acum pământul nu mai era vâscos. Nu mai avea nevoie să înghită animalele și oamenii. Pânțelele său vorace era plin. Încă vreo câteva ore, câțiva ani poate, și te-ai putea desprinde de el fără durere, cu ușurință, așa; sărind cu picioarele adunate. În acea zi, deci, după ce învinse gravitația, Besson privi îndelung zburând deasupra suprafeței roșiatice a parchetului, care urca spre el, umflat, amenințător ca o maree.

C A P I T O L U L VI.

ÎNTÂLNIRE CU FEMEIA ROȘCATĂ.

— BESSON ÎL FACE HOROSCOPUL. -

SCURTĂ DISCUȚIE CU LUCAS, COPIL PATRU ANI ȘI JUMĂTATE.

— UN BĂRBAT RESPECTABIL.

— CUM FRANÇOIS BESSON ȘI FEMEIA ROȘCATĂ SE TREZIRĂ CULCAȚI PE PARCHETUL DIN LINOLEUM DIN BUCĂTĂRIE. -

DIN NOU NOAPTE.

În ziua a șasea, François Besson întâlnește femeia roșcată. Era o femeie destul de înaltă, cam în jur de 1 m 71, cu fața palidă, cu cei doi ochi negri marcați printr-un soi de cearcăne. Trebuia să aibă între douăzeci și cinci și treizeci de ani, dacă o judecăm după absența ridurilor și forma trupului său; dar se putea să aibă mai puțin, sau mai mult. Stătea în barul în care intrase Besson, ca să bea un pahar de bere, și privea înainte fără să facă nimic. Când Besson se așeză lângă ea, îl privi o dată scurt, apoi își întoarse privirea. Besson își aprinse o țigară, și începu să-i vorbească. Ea răspunse încetitor, calm ca și cum ar fi stat într-un compartiment de tren. Besson îi oferă o țigară, pe care ea o luă cu mâna stângă zdrăgănind două brățări de argint. Fuma fără să se grăbească, scuturând din când în când scrumul peste marginea mesei, întrucât scrumiera-reclamă era plină de hârtii de ambalaj de zahăr. Era chiar și un pai lung din material plastic roz, îndoit în trei și murdărit la un capăt cu ruj de buze. În bar, oamenii intrau și ieșeau întruna, vorbeau, râdeau, beau. Ospătarii din cafenea strigau comenzile de la un capăt la altul al sălii: „Una la halbă!” „Două cafele și o porție de suncă!”

Pe un scaun, în fața lui Besson și a femeii roșcate, se afla o bătrână învelită cu un șal de lână, care tricota! Besson era fericit că găsisese în bar femeia aceasta căreia să-i vorbească. Se simțea puternic, la fel ca toți acești oameni care-l înconjurau. Era eroul unei aventuri, nu mai era singur. Aveau să se întâmple, în sfârșit, lucruri pe care nu și le putea imagina. Nu contează cum avea să se termine această istorioară; ea avea un viitor. Avea să se întâmple ceva. Puteai încerca să prevezi, așa, golindu-ți paharul de bere, jucându-te cu rotocoalele de carton de sub pahare, privindu-i curios pe ceilalți: într-o oră, totul ar fi terminat. Femeia roșcată s-ar ridica, ' i-ar strânge mâna cu un surâs, și i-ar spune: „Bine. Atunci, la revedere. Ne vedem zilele acestea.” Sau ar ieși împreună din bar și ei ar merge cu ea până la stația de autobuz. Putea să încerce să-i afle numele, pe ghicite. Să zicem Catherine. Catherine Roussel, sau Irene Kendall. Sau Vera Inson. Vârsta: 28 de ani. Profesia: laborantă. Născută la Casablanca, Maroc. Numele mamei: Elionore.

„Cum vă numiți?” spuse Besson.

„Marthe”, spuse femeia roșcată.

„Marthe și mai cum?” „Marthe Janin” „Și ce vârstă aveți?” „Douăzeci și cinci”, spuse femeia.

Besson privi un bărbat și o femeie care treceau prin fața lor; apoi continuă: „Profesia?” „Poftim?” spuse Marthe.

„Da, vreau să spun, lucrați?” „Ah! Nu, nu muncesc. De ce mă-ntrebați toate astea?” „Așa - Și v-ați născut unde?” „Aici”, spuse femeia. „Îmi faceți horoscopul?” „Poate”, spuse Besson. Întrebarea cea mai dură rămânea de pus. Preferă să pregătească terenul.

„Locuiți cu părinții?” „Nu”, spuse Marthe; ea adăugă repede: „stau cu fiul meu, atâta.”

Foarte repede, Besson parie pe un prenume: Patrick.

„Cum îl cheamă?” „Pe cine, pe băiat?” „Da.” „Lucas.”

Besson strivi țigareta în scrumiera plină. Se hotărî, în sfârșit: „Și mama dumneavoastră?”

Ea îl privi surprinsă.

„Poftim?” „Cum o cheamă?” „Aveți neapărată nevoie să știți asta?” spuse ea, „Pentru horoscop este esențial”, spuse Besson.

Ea surâse.

„Mama mea e moartă. Dar o chema ca și pe mine. Marthe. Iată.”

Besson se odihni o clipă; privi în interiorul paharului cu bere, fără să spună nimic. Femeia îi atinse brațul.

„Ei? Aștept.” „Ce anume?” „Ei bine: acest horoscop. Ați și uitat?” „A da”, spuse Besson; „o să vi-1 spun. Sunteți o femeie plăpândă. Suferiți de reumatism și de astm. Dar asta înseamnă că sunteți și sensibilă și delicată. Vă e teamă să răniți oamenii și nu vă plac oamenii indiscreți. Preferați vara în locul iernii, vă plac peisajele cu apă și păduri. Sunteți nervoasă. În copilărie trebuie că ați căzut din vârful unei scări. Culoarea preferată este topaz ars. Visați adesea cai și scrieți în fiecare seară într-un jurnal intim. Fiți atentă. Riscați să muriți asasinată.” „Foarte nostim”, spuse Marthe. „Aveți imaginație. Dar ați greșit într-un loc: culoarea mea preferată este verzuiul.” „Toată lumea poate greși”, spuse Besson.

Besson bău câteva înghițituri de bere. Femeia stinse și ea țigareta în scrumiera încărcată. Niște hârtii începură să ardă degajând un fum acru. Ea tuși și vărsă câteva picături de cafea în scrumieră, pentru a stinge începutul de incendiu.

„E rândul meu acum”, spuse ea; „cum vă numiți?” „Paul”, spuse Besson. „Paul Thisse.” „Ce vârstă aveți?” „Douăzeci și șapte de ani.” „Lucrați?” „Nu în acest moment, nu. Sunt student.” „Locuiți singur?” „Depinde”, spuse Besson; „în acest moment, stau la părinții mei.” „Cum se numesc?” „Pe tata îl cheamă Georges, și pe mama Gioia. E italiancă”.

„Aveți frați sau surori?” „Nu.”

Ea se gândi o clipă.

Uitați: sunteți inteligent, și cam timid. Sunteți nervos. Sunteți nehotărât și nu vă place să-și rădă cineva de dv. Aveți o copilărie fericită, dar acum vă e teamă să nu fiți un ratat. Vă e teamă și de moarte. Așteptați. Femeia vieții dv. Se va numi Therese. Vă veți căsători și veți avea mulți copii. Însă înainte de asta, e o mare încercare, care vă va face să suferiți. Veți avea un accident. Veți fi foarte bolnav. Din fericire, totul se va aranja. Așa-i? „Foarte bine”, spuse Besson. „Dar nu mi-ați spus care e culoarea pe care o prefer.” „Culoarea soarelui”, spuse femeia roșcată.

Continuă să vorbească, așa, mai mult de o oră. Oamenii intrau și ieșeau întruna din cafenea și bătrâna cu șal de lână nu se opri din tricotat. Din când în când, cineva puneă câte o monedă în juke-box, și un soi de muzică monotonă, ritmată brutal, se răspândea în sală.

Besson o întreabă multe lucruri pe femeia roșcată, despre ea, despre familia ei. Nu era căsătorită, iar băiatul ei avea patru ani și jumătate. Fusesse bolnavă acum câteva luni. Scria poezii. A dat examene de bibliotecară și aștepta rezultatele. Când va avea bani destui, își va cumpăra, fără îndoială, o mașinuță, un Fiat. Tatăl ei era negustor la Paris. Nu avea mulți prieteni și se ducea rar la cafenea. Besson vorbi și el. Spuse că era să se căsătorească cu câteva luni în urmă, și-apoi, la urma urmelor, nu ținuse. Era pe terminate cu logodnica sa. Într-una din zile îi va scrie sau îi va telefona ca să-i spună ce gândea despre ea. Fusesse profesor de istorie și de geografie la o școală particulară, dar că de o bună bucată de vreme nu mai merge acolo. Nu știa prea bine ce va face.

Tânăra femeie asculta totul cu atenție, examinându-și unghiile lăcuite de la mâna dreaptă. Besson văzu că purta un inel lat pe inelar, iar pe acest inel erau două inițiale: J. S.

Trebuie că erau numele tatălui ei; Jacques Salles. Sau Jean Servat. Numai dacă nu se numea Jerome Sanguinetti.

Fumară împreună o altă țigaretă. Apoi tânăra femeie se ridică și se duse spre toaletă Besson o privi înaintând pe parchetul barului, țeapănă, cu șoldurile care se mișcau ușor sub rochia de jersey bej. Când reveni, consumația era plătită de Besson. Ieșiră și merșeră împreună prin ploaia fină. După câțiva metri, tânăra femeie se întoarse spre Besson ca să-i spună la revedere. El spuse, cu jenă: „N-am mare lucru de făcut.

— Aș mai putea sta cu dv.?”

Ea ezită: „Numai că trebuie să-mi iau copilul de la grădiniță.” „Nu face nimic”, spuse Besson; „mă veți prezenta fiului dv.”

Își continuară drumul de-a lungul străzilor; unul alături de celălalt, trecură prin fața mai multor magazine, printre grupuri de bărbați și femei. Picăturile de ploaie cădeau din cerul negru pe fețele lor și li se lipeau imediat de piele, fără să curgă. Le loveau părul, frunțile și nasurile, iar uneori le intrau și printre buze. Era calm și rece, asta făcea parte din vânt, din aer, din mirosuri. Automobilele rula repede pe șosea, stropindu-le picioarele. Besson avea, brusc, impresia că este un vapor, sau că se plimbă în lungul unei plaje. Dizolvarea prin apă se opera liniștit, cu îndârjire. Totul aluneca. Și luminile erau umede, și electricitatea ardea în becurile goale ca niște nostimi bulgări moi. Alături de Besson, strânsă în impermeabilul ei albastru, femeia roșcată înainta cu picioarele și șoldurile sale. Poșeta de piele se balansa în vârful mâinii; înainta ca și cum ar fi avut un motor ascuns undeva la spate. Cu fața îndreptată fix în direcția trotuarului, cu ochii mobili, pe jumătate ascunși de pleoape și de gene, cu gura deschisă pentru a respira și cu gâtul palpitând regulat Mai jos, mișcarea era vizibilă: umerii urmau balansările brațelor, coloana vertebrală oscila și torsul se apleca din când în când înainte, sau avea răsuciri brusce spre stânga, apoi spre dreapta. Totul era o mecanică puternică și liniștită, în plină acțiune. De la naștere, corpul a învățat gesturile și ritmurile vieții. Aceste brațe stângace, aceste picioare nebune, aceste șolduri goale, au fost pătrunse de o substanță misterioasă și vicleană, care

acum le comanda. Dintr-un pachet de carne și de oase se făcuse o femeie.

Besson mergea alături de ea, fără să spună nimic; dar era deja ca și cum s-ar fi aflat în urma unui mare pachet. Fără s-o știe, ea îl remorca. Ea despica mulțimea, trasa drumul de siguranță pe mijlocul trotuarului. Dar poate în adâncul ei știa acest lucru. Asta trebuia să fie marcată pe tot corpul ei, pe fiecare pătrat de pe pielea ei goală, pe fiecare noiță de la fiecare unghie. Ea era limita între viață și moarte, genul de figură de provă purtând limpede semnul distinctiv al rasei umane. Fața nepăsătoare, aproape imobilă și plasată ca o mască pe umerii care munceau, anunța necunoscutului obscur și ostil al orașului că ea deschidea în fața-i un drum uman. Fără ură, fără teamă, ci pur și simplu cu simțul bunului său drept, ea își revendica locul în mijlocul celorlalți și ei înțelegeau foarte repede, cedau trecerea, întredeschideau o ușiță în zidul lor pentru ca să se scurgă această picătură congeneră. La adăpost, alături de femeia roșcată, François Besson mergea fără teamă. Privirile puteau cădea acum asupra lui; nu l-ar mai pătrunde. Teritoriul oamenilor pe care-l traversa era și domeniul său. Putea să se adăpostească și să doarmă în case, putea să bea nonșalant în cafenele. Putea să ia o cameră la un hotel, putea să se izoleze în scuară și să privească vitrinele magazinelor. Era într-adevăr bine să nu fii singur.

Când ajunseră în fața porții de la Grădinița de copii, Besson o lăsă pe femeia tânără să intre singură. Era în acea clipă atât de plin de prezența sa, încât putu să se țină imobil pe marginea trotuarului și să fumeze o țigaretă privind oamenii trecând.

După câteva minute, femeia roșcată reveni ținând un băiețuș roșcovan de mână. Copilul, când îl văzu pe Besson, se opri. Marthe îl împinse înainte și spuse: E cam timid. Lucas spune bună-ziua domnului." Besson se înclină cu gravitate și strânse mâna copilului; era o mână moliuță și rece (...).

După aceasta, grupul se întoarse înapoi, Marthe dădu mâna lui Lucas, și Besson merse alături de ei. Traversară multe străzi, fără să se grăbească. Tânăra femeie vorbea când cu fiul, când cu Besson. La un moment dat băiețușul roșcovan avu poftă de o înghețată cu ciocolată și Besson cumpără înghețate pentru toată lumea. Continuă să meargă lingându-și

înghețatele și glumind puțin. Totul era inofensiv și calm; asta ar fi putut dura zile întregi, săptămâni chiar. Era ca și cum ai coborî pe o lungă plajă caldă spre mare, cu vântul rece, suflând în plină figură; sau cum te-ai plimba printr-un târg, fără să te gândești la nimic, privind standurile de tir și manevrurile, adulmecând mirosul rășinos al pralinelor și al merelor fierbinți în învelișurile lor de caramel. Puțin mai departe, întâlnești un grup de băiețași și de fete, și Lucas se opri pentru a-i privi. Besson auzea ce spuneau copiii; se certau dacă există sau nu indieni în regiune. Mai apoi, femeia roșcată avu chef să intre într-un magazin pentru a cumpăra un cordon. Ea îl încredința pe băiețuș lui Besson și intră în dugheană spunând: Doar o clipă."

Besson intră o clipă mai târziu cu copilul și privi tânăra femeie care încerca niște cordoane din pânză elastică; lăsă mâna băiețușului pentru a-și aprinde o țigaretă; când terminase, mâna copilului reveni în a sa, așa, foarte firesc. Besson îl privi și spuse: „Cum te cheamă?” „Lucas”, spuse băiețușul, „Câți ani ai?” „Patru ani și jumătate.” „Și unde locuiești?” „Spune, unde locuiești?” „Nu știu.” „Cum, nu știi unde e casa ta?” „Pe-acolo...” „Unde, pe-acolo?”

Însă copilul privi aiurea, și acesta fu sfârșitul conversației.

După ce tânăra femeie cumpărase cordonul, porniră din nou cu toții în lungul trotuarului; dar de data aceasta, băiețușul roșcovan ținea mâna lui Besson.

Mai târziu, spre orele 9 sau 10, după cină, Lucas fu culcat în camera sa. Besson și Marthe rămaseră să discute în bucătărie. Iată cam ce spuneau: „Vă seamănă”, spuse Besson.

„Lucas? Da, la păr. Dar în rest, e leit taică-său.” „Nu întreabă niciodată unde e?” „Cine? Taică-său?” „Da.” „Nu, i-am spus că a murit. De aceea, nu întreabă niciodată de el.” „Cu ce se ocupă?” „El? E avocat. E destul de cunoscut, aici, ca avocat.” Strivi țigarea pe care o ținea între degetul mare și arătătorul de la mâna stângă.

„Nu-1 regret. Nici pentru Lucas.” „De ce?” „Oh - Era un tip foarte seducător. Tot ceea ce trebuie pentru a place femeilor. Însă era un om de nimic. Totuși n-am avut curajul să-l abandonez. Din fericire, el m-a părăsit.” „V-a - V-a părăsit când ați avut copilul?”

Ea scutură din cap.

„Nu, nu. Asta s-a ntâmplat acum un an. Ieșea cu toate femeile pe care le întâlnea. Pe mine m-a băgat într-o cameră cu – cu Lucas. Venea să mă vadă în fiecare seară. Dar în timpul zilei nu-l vedeam deloc. Și totuși își iubea mult fiul. Se juca cu el, îi aducea jucării. Dar asta nu-l împiedica să fie un – un frumos nemernic. Numai banii contau pentru el... Banii! Voia să câștige din ce în ce mai mulți bani. Dealtfel, cheltuia totul. Eu nu-l admiram destul după placul lui. Nu-l flatam. Cred că asta nu putea suporta la mine?” „De ce nu v-ați căsătorit?”

Ea ridică din umeri.

„El nu voia?” „Ba da, la început, voia tare mult. Dar asta nu-mi spunea nimic. Voia să mă ia de nevastă din cauza copilului. Nu voia complicații. Și-apoi, l-ar fi vrut al lui. Înțelegeți, fiul lui, ca să facă ce voia cu el. Și mai apoi ne-am obișnuit să nu fim căsătoriți. Asta n-ar fi schimbat nimic pentru mine.” „În fond, era un tip gelos”, spuse Besson.

„Da, poate... Dar nu-l regret.” „Sunteți sigură?”

Ea nu răspunde. Besson se juca cu lingurița pe fața de masă din pânză cerată verde.

„Tot ceea ce a făcut, a făcut pentru fiul lui”, spuse Marthe; „pentru mine n-ar ridica degetul mic. Dar pentru fi-su.

— Dealtfel... E cam jenant de spus asta, dar acum el mă întreține. În fiecare lună, de când ne-am despărțit, îmi trimite un mandat. Ca să-i cresc copilul. E nostim, nu?”, „E drăguț, din partea lui...” „Drăguț”, Ea rânji. „De ce credeți că face asta? Îi e frică, înțelegeți. Îi e frică de bârfă. E – E foarte respectabil. Îi e teamă de ceea ce s-ar putea spune. Estimează că are responsabilități față de fiul lui. S-a certat cu soția sa – cu amanta sa. De acord! Însă continuă să-și crească fiul. E un tată bun. Dealtfel, nu face asta din interes. E normal. Așa e. E respectabil. Are responsabilități. E într-adevăr nostim. Mie mi-e egal, banii îmi slujesc.” „Ar fi trebuit să refuzați.” „Da, știu. Ar fi trebuit să-i trimit mandatele înapoi. E ceea ce am făcut prima dată. Dar n-am reușit să găesc de lucru. E greu să găsești de lucru când ai realmente nevoie. Și-apoi, luna următoare, a trimis din nou bani. La urma urmei, ce contează? Nu mă va cumpăra așa.” „Îl priviți ca pe un om cu conștiința curată.” „Cu atât mai bine pentru el. Oricum, ar avea conștiința curată. Și-apoi eu nu sunt o eroină.”

Besson nu mai spuse nimic o bună bucată de vreme. Cu mâinile așezate pe fața de masă din pânză cerată, cu spatele curbat sprijinit de spătarul scaunului din tablă, privi farfuriile goale și paharele încă pline de apă care ocupau partea stângă a mesei. Lumina electrică lovea în ele cu forță și strălucirea obiectelor intra prin ochii ei în adâncul sufletului, sau a trupului ei. Un fel de oboseală, de stupoare, urca încetul cu încetul, iar el se simțea plecând departe de locul acestei mese terminate, departe de această bucătărie cu pereți luminoși, de această masă, de aceste farfurii murdare care luceau cu asprime. Și totuși, femeia roșcată așezată în fața lui era atât de aproape încât credea că o ține între mâini, că o strânge cu brutalitate ca pe un obiect.

Mai spuse: „Vorbiți-mi despre tatăl dv. Povestiți-mi cum e, ce face.”

Ea surise.

„Știți, e un om ca toți ceilalți.” „Cum îl cheamă?” „Louis.” „Ce vârstă are?” „Nu știu - Trebuie să aibă ceva mai mult de șaizeci de ani. Șaizeci și doi, cred.” „Cu cine seamănă? Descrieți-mi-l.”

De data aceasta, ea râse de-a dreptul.

„Cu cine seamănă? Stați o clipă... E înalt... Are părul cărunt. Are ochi palizi, dar asta din cauza bătrâneții. De fiecare dată când îl văd sunt surprinsă de culoarea ochilor săi. Transparenți, gri și bleu, și verde. Apoi are riduri, aici, sub fiecare obraz. Și un rid vertical între cele două sprâncene. Are poate nasul cam tare, dar găsesc că e destul de frumos. Nu, e adevărat, pentru vârsta lui n-arată rău... „E o fire blândă?” „Sunt oameni care spun că nu. Sunt oameni care spun că e foarte coleric. Însă cu mine a fost întotdeauna foarte drăguț. Mă lăsa să fac tot ceea ce voiam.” „Atunci, de ce nu stați cu el?” „Oh, nu știu. Înainte nu puteam din cauza - din cauza lui. Iar acum m-am obișnuit să trăiesc aici. Dar mă voi duce într-o zi din nou la el. Nu știu.”

Ea îl privi curios.

„Și dv.? Vorbiți-mi de tatăl dv...” „E un bărbat foarte rezonabil”, spuse simplu Besson. „Ar fi mai curând un tip sever, dar îl iubesc mult. Are maniile lui, ca orice om -”.

„Și mama dv.?”

Besson ezită.

„Maică-mea? E maică-mea. Am spus totul, cred.” „N-o iubiți?” „O iubesc la nebunie, o detest, o disprețuiesc, cred în ea. E - E mama mea, asta-i.” „Locuiți cu părinții, și - „Da, așa-i. Dar e provizoriu. De îndată ce voi fi găsit un nou post, voi închiria o cameră în oraș. Numai dacă nu-mi oferiți dV. Masă și casă.”

Ea îl privi serios.

„De ce nu?” spuse ea.

Ea desena pe fața de masă cu o unghie, mașinal; Besson văzu că trasa linii paralele și că umplea intervalele cu x-uru „Asta i-ar servi poate de lecție”, adăuga ea.

„Nu v-ar mai trimite mandat”, spuse Besson.

„Nu-i sigur. Ar fi foarte mândru de situație. Ar spune: Vedeti. Ce femeie! Dar fiul meu, rămâne fiul meu. Să facă ea ce vrea, asta nu schimbă cu nimic lucrurile.” „În orice caz, nu puteți să nu vă gândiți la el.”

Ea îl privi iar cu ochi serioși, dar de data aceasta era ceva aproape tragic.

„E adevărat. Să vorbim despre altceva.”

Continuă să vorbească și să tacă, în fața mesei acoperite cu pânză cerată verde. La un moment dat, ea se ridică pentru a merge la toaletă și Besson ascultă zgomotul solemn al scurgerii apei. Apoi ea reveni și mai aduse două cești de cafea. Besson o privi mișcându-se în apropierea lui. Părul ei arămiu era despletit; avea cearcăne mari sub ochi și pe pupile strălucea o licărire stranie, ceva ca o frigare. Mâinile fine, pe care inelul marcat JS arunca străluciri galbene, erau nervoase. Un halou de lumină puternică și tremurătoare, venit de nu se știe unde, poate din bara de neon care bâzâia în centrul tavanului, căzuse asupra ei. El îi impregnase cea mai mică parcelă din corp, îi electrizase părul și degetele, forma feței, mișcările degetelor. Lumina întărită ieșea fără încetare din puful de lână al rochiei bej ca dintr-o piele. Totul în ea era sec. Nici cald, nici rece: electric. Cu greu, într-un vis, fără îndoială, Besson ascultă vocea care vorbea. Vocea se schimbase, acum, devenise răgușită, feroce. Fără să se scoale de pe scaun, apucă mâna pe care strălucea inelul galben și o trase spre el. Restul corpului veni încetitor, ca o trăsură pe care o tragi; rămase o clipă imobil, în echilibru, apoi brusc alunecară împreună în aceeași căzătură moale, spre parchetul de linoleum în care

lumina brutală se reflecta precum cerul într-o băltoacă, înainte de a plonja în genul de prăpastie, Besson auzi vocea care șoptea, foarte aproape de urechea sa, și în același timp atât de departe: „Nu trebuie... Nu... Nu trebuie... „ „Nu mă cheamă Paul Thisse”, spuse Besson; „mă cheamă François... Besson... „

Însă era deja prea târziu. Ea nu auzi. Besson intră în acțiune, singur în mijlocul giganticei rozase de hieroglife în expansiune, care toate voiau să spună același lucru.

În acest timp, noaptea se putuse instala peste oraș. Întunericul acoperise cocoșele caselor și crăpăturile străzilor, învăluite în tăcere, ruinele stăteau drepte spre cer, unde norii alergau fără să-i poți vedea. Marea devenise impenetrabilă, dură ca o imensă sferă de oțel șlefuit, și pământul nu mai putea să alunece lent, în lungul malurilor. Felinarele ardeau neîntrerupt în centrul unui halou de musculițe și de fluturi. Foarte departe, deasupra acoperișurilor, raza unui far găurea din când în când perdeaua de întuneric și de ploaie. Noaptea era deplină, neagră, bogată în mirosuri de fum și de licăriri sufocate. Nimic nu-i putea distruge barierele. Ceva trecea, din când în când, o mașină mergând cu viteză mică pe străzi, sau un liliac care vibra în căutarea unui banc de insecte. Dar asta nu dura. Greaua masă oarbă, ca o scurgere de dulceață sau de melasă, se închidea la loc în aceste puncte scurte și le ștergea îndată. Erai prins în această trapă. Nu era nimic de făcut pentru a încerca să scapi. Prăpastia vertiginoasă și glacială înconjura această jumătate a pământului, o ținea prizonieră a imobilității sale imense. Nici obiecte, nici lumini, nici căldură strălucitoare. Nimic decât uscăciunea și reversul deșertului, duritatea cristalină, transparența opacă, golul, golul, diamantul.

Ce conta dacă erau, ici și colo, câteva pete de mucegai, câteva bule mici, umede și calde? N-ar dura. Ar fi repede absorbite prin gura gigantică ce suga, care bea tot timpul. Minusculele scântei se nășteau în noapte, pluteau repede în spațiu, așa de repede încât ar fi putut să nu fie decât niște iluzii. Ceea ce conta, ceea ce era adevărat era această noapte veșnică, această tăcere, acest insondabil nesfârșit care înghițea totul. Întunericul. Întunericul. Oceanul de întuneric fără dimensiune, în care valurile invizibile se duc și vin de la un mal la altul al eternității, oceanul cu hule mărunte, marele cearșaf

obscur ale cărui încrețituri acoperă neconținut lucrurile mișcătoare, pune stăpânire pe tot. Flux dezgustător, respirație a gigantului care nu va fi cunoscut niciodată. Totul era consumat pentru el, într-o zecime de secundă, atât era de avid de hrană vie. Apa, focul, stâncile, stelele polide și stelele roșii, sorii pe cale de a bombarda, exploziile lente și scurgerile de lavă, le devora pe toate fără să se sature, vreodată. Timpul, dimensiune a uzurii, era făcut din aceste alimente: secunde, secunde cristale de sare pe cale de a se topi încetșor unele într-altele. Ani de miere, secole de grăsime dizolvate magic în valuri de acid. Nu rămânea nimic. Nimic nu mai avea liniște aici. Mesele se repetau fără încetare și digestia nu era niciodată terminată. Și în tot acest întuneric nu există măsură. Continentele erau niște pulberi, galaxiile alte pulberi. Josul și susul erau confundate, absolut asemănătoare, și cercurile și unghiurile, și dreptele paralele și spiralele, și culorile, și distanțele, și greutatea, privindu-le atent, nu mai erau decât puncte egale. Ceea ce fusese atât de dur, solurile din beton sau din marmură, se deschidea sub presiunea corpurilor și le lăsa să curgă în sânul său, ca niște nisipuri mișcătoare. Totul era restituit identic, aranjat, și lumea ar fi putut la fel de bine să nu fie decât o pagină scrisă.

Întunericul nopții, întunericul căzut din adâncul cerului gol, coborâse pe pământ și stăpânea adevărata domnie a materiei, adică somn, absență rece, stăpân al morții. Sub imperiul său, zilele și lunile se distruseseră, se măriseră în umbră, și nu mai era nimic, pentru a acoperi minusculele acțiuni ale vieții, decât o eternitate profundă, a cărei vibrație monotonă se lărgea în toate sensurile, își întindea extatic petalele somptuoase de lumină ucisă, de culori distruse, și lăsând în sfârșit să se vadă fața întunericului.

Noaptea se lipise cam în întregime peste oraș. Pe străzi, aerul rece sufla din când în când și aluneca de-a lungul obloanelor închise. Găuri de lumină albă și roșie, în josul imobilelor, spuneau:

CAFE CINEMA BAR PIZZA MOTEL.

Porumbeii dormeau în cotloanele cornișelor, cu capul înfundat sub aripa stingă. Se mai afla, în centrul orașului, un râu cu albia lată plin de pietre și de măracini. Noaptea se scursese în canal și acum el nu mai era decât o crăpătură

neagră care dădea impresia comunicării cu centrul pământului. Zgomotul apelor urca cu ceața; era un zgomot de tristețe și de teamă. Un pod traversa râul, foarte aproape de mare, cu trei arcuri imobile. Mașinile înaintau pe șoseaua umedă, trăgând în urma lor două stele roșii pline de raze încâlcite. În depărtare, către nord, munții se amestecaseră cu marea gaură a cerului. Și pe câmpie, sau de-a lungul bulevardelor, mulți arbori dormeau în picioare.

Nu erau singurii care dormeau. Bărbații și femeile dormeau la fel, în interiorul cazematelor lor, culcați în paturile lor plate. Erau nenumărați, neîndoios mai multe milioane, întinși și reci, cu ochii dați peste cap, cu respirația ușoară. Jacques Vargoz, de exemplu. Sau Sophie Murnau. Noelle Handiquet. Hoit Ben Amor. Fără să știe respirau încetșor infinitul coborât până la ei. Gustau calmul veșniciei și trupul lor aluneca periculos pe manta tihnei. A doua zi, poate, când ziua febrilă s-ar deștepta din nou, unii dintre ei ar rămânea prizonierii nopții și nu s-ar mai trezi. Copiii înfășați în culcușurile lor începeau să viseze monștri. Smuls brusc din somnul său, fără motiv, unul dintre ei, cu ochii deschiși încercând în zadar să îndepărteze vălurile negre, avea să înceapă să urle singur pentru a fora punctul său roșu de viață în centrul vidului, pentru a crea, pentru a se ridica împotriva plăcii pustii, pentru a scrijeli cu foarfeca pe marele zid inert cuvintele care l-ar elibera: SUNT VIU SINT VIU SINT VIU.

CAPITOLUL VII.

FRANÇOIS BESSON PRIVEȘTE SOARELE CARE SE RIDICĂ.

— PIAȚA DE LEGUME

— BESSON PRIVEȘTE ALBIA RÂULUI.

— SCURTĂ DISCUȚIE CU BĂRBATUL CU CHIȘTOC.

— BESSON ÎȘI FACE BAGAJUL.

— AVENTURILE LUI TEXAS JACK: EPISODUL AL 26-LEA: LUPTA CU INDIANUL CROTALE.

În ziua a șaptea, ploaia încetă de-a binelea. Besson nu dormise; dis-de-dimineată, înainte ca lumina să apară părăsise camera în care dormea tânăra femeie roșcată și băiețașul, într-o cafenea de camionagii, băuse o cafea fierbinte ca să reziste la frig. În fundul barului, în apropierea ușii de la W. C., se afla un bătrân cu fața brăzdată de riduri, care era beat. La tejea, un

grup de trei sau patru persoane, plus o femeie cu înfățișare de cerșetoare, vorbeau, strigau, râdeau în hohote, cântau. Deodată un bărbat solid, destul de în vârstă, se certă cu un tip tânăr cu barbă. După insulte, bătrânul începu să-1 lovească din răspuțuri în cap pe bărbos, care dădea înapoi apărându-se cu brațele. Apoi se produse o îmbulzeală, și tânărul profită de aceasta pentru a ieși din bar. Besson rămase câteva minute, în timp ce calmul revenea în sală. În sfârșit, ieși și se duse să se așeze pe o bancă, cu fața la mare.

Acolo văzu soarele ridicându-se lent în spatele munților de nori. Fu mai întâi, timp de mai mult de o oră, fuga întunericului. Marele plan vertical înceta progresiv să mai fie o gaură și niște lucruri începură să-1 umple, unul după altul, cu suite de apariții imperceptibile. Orizontul se desenează la est, cu linia de coastă și cu suprafața mării. Crestele albe ale valurilor, departe în larg, începură să strălucească regulat. Apoi apa deveni mai murdară, vărgată și dură, în timp ce lumina dilua întunericul. Punctele galbene ale felinarelor, și punctele roșii ale farurilor, scânteiau mai puțin brutal. Pete adânci, groase, teribile se micșorau încetul cu încetul, adunate în ele însele, secând ca niște mlaștini. Deasupra mării, norii se ridicară brusc, ieșind palizi din noapte, asemănători unor turme de elefanți sau de bivoli. Minut după minut, reliefurile lor se defineau, se adâneau. Sfere pufoase atârnavă fără să miște în mijlocul boltei cerești, și în rupturile lor se observau porțiuni de aer transparent, între roz și gri, unde nu se afla nimic. Încet, așa, încet, noaptea se răsturna către vest, retrăgându-se fără să dea impresia, de pe obiectele încă prizoniere ale balelor sale cleioase. Ceea ce era negru devenea sumbru, apoi gri, apoi lăptos, apoi albăstrui, iar această paloare ea însăși se retrăgea, aluneca dincolo de alb, ca și cum, dezvelit de membrana care îl făcea invizibil, pământul încă nu se colorase și plutea între aceste două violențe, indecis, exanguu, aproape inexistent. La celălalt capăt al orizontului, deasupra orașului și a munților, exista un fel de prăpastie obscură, ca o pâlnie, și întunericul se tasa acolo cu lentoare.

După câțva timp, pe peisajul complet degajat care aștepta foarte livid, apărură adevărata lumină.

Ea urcă precum un fum roz, cu gesturi maiestuoase de avânt; se întinse deasupra norilor, pluti în formă de pară. Pe

pământ, și pe mare, totul începu să strălucească în mii de mici cristale sidefii. Cimentul trotuarului, balustrada; galeții de pe plajă, scobiturile valurilor, geamurile caselor și ramurilor înalte ale copacilor se aprinseră dintr-o dată și luciră liniștit, fiecare cu crusta sa de zahăr roz.

Limitele cerului se retraseră din ce în ce mai mult, și totul păru că se mărește, devine profund, întins, imens desfășurat. Ca un deșert. Rozul trenă cam peste tot, timp de un sfert de oră. Apoi celelalte culori surveniră, unele după altele, pe bucățile de fier, pe stânci, în mijlocul norilor, la baza tufelor de iarbă. Brun lăcuit, acaju, galben pai, albastru saschiu, mov, negru, gri închis, verde Veronese. Pe nesimțite, așa cu trecerea minutelor, punctele tărcate începură să se nască, să strălucească. Rozul încă mai domina, dar dacă îi priveai cu atenție, vedeai și celelalte tente agitându-se zbătându-se, rostogolindu-se de-a valma. Câtva timp încă, pământul, cerul și marea fură o gigantică cofetărie. Atunci soarele trecu linia orizontului și peisajul deveni o măcelărie.

Discul soarelui urca în spatele unui nor roșietic, în centrul unei aureole țipătoare; Besson nu-l văzu, dar bănuia forma rotundă a astrului și simți primele raze de lumină directă punându-i-se pe ochi. Lumina se răspândea cu forță pe toată suprafața teritoriului, făcând să iasă din ascunzătorile lor ultimele obiecte: capete de chibrituri căzute pe trotuar, zgârâieturi ale vopselei de pe balustrada de fier, cute ale veșmintelor, părul de pe falange, încrengături ale arbuștilor, nervuri ale frunzelor moarte. În zadar se ascunsese după perdele de ceață, soarele era totuși acolo, mare, teribil, înotând singur în centrul ariei sale iradiante. Întunericul plecase. În ciuda vântului care sufla din când în când, un soi de căldură se infiltra peste tot, se întindea pe sol, intra în corpul lucrurilor.

Besson privea, cu ochii larg deschiși, locul unde domnea soarele, și era ca un abis, ca un vârtej silențios săpat în cer. Totul, absolut totul se precipita acolo; spiritul însuși, caravanele de cugetări erau înghițite invincibil de acest centru uimitor. Nu puteai lupta; erai sclav, așa, dintr-o dată, fără să fi putut să-ți dai seama. Și coborai îndelung, fără să înțelegi nimic, neputincios, prins pe platoul de ascensor al pământului, scufundându-te nu se știa unde, în timp ce în spatele ecranului său de nori stacojii, sfera incoloră urca regește spre zenit.

Încetul cu încetul, pe măsură ce soarele se detașa de bariera orizontului, marile pete roșii se resorbeau, făcând loc simplei lumini a zilei. Nuanțele de bleu se fixau, de oranj și de galben deveneau mai sobre și scânteile de reflexe dispăreau, stinse unele după altele; la sfârșit, culorile nu mai mișcară aproape deloc; în afară de scurta apariție, din când în când, a unor plăci violete și purpurii care trăgeau spre mare, sau ruperea unui nor ce lăsa să se filtreze prin rana sa un mare cornet de lumină galbenă, a cărui bază stătea pe un lanț de munți, săltând din nou în spuma curcubeelor și a striurilor oblice ale ploii.

În spatele lui Besson oamenii treceau deja pe stradă în număr mare. Orașul se deștepta. Pași de om treceau zgomotos, apoi se îndepărtau. Motoarele mașinilor torceau delicat și pescărușii zburau țipând.

Felinarele se stinseră brusc; dar asta nu schimba nimic în spectacol. Stelele albastre se șterseră în aer, una după alta, până ce orașul întreg fu opac, acolo, bine instalat în zi.

Atunci Besson își aprinse o țigaretă și porni pe străzi. Urcă din nou spre centru, fără să se grăbească. În colțul unui magazin era o mașină automată. Besson vârî o monedă, apăsă pe un buton și bău dintr-un mic păhărel de carton câteva înghițituri de cafea fierbinte.

Mai departe, se afla un mare loc acoperit, unde se ținea piața. Besson intră pe o alee și începu să urmărească mișcarea generală a mulțimii. De fiecare parte pe tejghele, legumele și fructele erau în lăzile lor, iar femeile grāsane, cu un fular înnodat pe părul unsuros, strigau ca să vândă. Animația era extremă, în ciuda orei matinale. Oamenii se agitau, se grăbeau, se interpelau neîncetat; chemările precupețelor țâșneau din toate colțurile și se auzea zgomotul banilor care zornăiau în cutiile de tablă. Brațele goale, mușchiuloase, grase plonjau în lăzi și răscoleau fasolea verde, cartofii, andivele, roșiile, ardeii iuți. Portocalele așteptau în micile șervețele din hârtie boțită, iar merele se rostogoleau unele peste altele, purtând uneori pe coaja lor verde urâte răni putrede. Peste tot domnea un miros fad și bogat de mraniță, de frunze, de miezuri și de sucuri. Toate mirosurile, venite din fructe sau din legume, se amestecau la un metru cincizeci de sol și trenau la nesfârșit. Besson înainta ca un automat în această mișcare și în acest

vacarm. De mai multe ori, femei grase, în spatele grămezilor de marfă, îl chemau cu voci gătuite în genul cotcodăcitului de găini.

„Cartoful frumos, cartoful frumos... Uitați, uitați, uitați... „ „Fasole, domnule, fasole fragedă... „ „Mere frumoase, mere frumoase... Proaspete... Două sute kilul... Proaspete, proaspete...!” „...Ooooooh, uitați, uitați, uitați...”

Pe alei, călcând în picioare frunzele de salată și bucățile de hârtie de ziar, mulțimea înainta, se dădea înapoi, se învârtea în toate sensurile. Bărbați în vârstă cu plase de sfoară examinau legumele, sau socoteau banii slinoși din portmoneu. Femei care trăgeau copii de mână, sau se aplecau pentru a-și pune cumpărăturile în sacoșe. O femeie însărcinată, îmbrăcată cu o rochie înflorată, se legăna pe lângă tarabe cu părul ondulat și uns, pe care vântul îl aducea mereu pe față. Puțin mai departe, așezați pe coșuri goale, bărbați cu berete pe cap fumau și vorbeau. Din când în când, într-un colț al aleii, vedeai un soi de câine lăptos lingându-și labele. Și mulți bătrâni în zdrențe, cu șira spinării curbată adunau de pe jos legumele putrede, ce căzuseră din lăzi, și le înfundau cu aviditate în desagii lor. Un omuleț foarte bătrân și foarte demn, cam timid, mergea cu pași mărunți pe lângă tarabe și, din când în când, cu un gest viu și stângaci, lua un cartof sau un praz, pe care le ascundea imediat în sacul său. Când văzu că Besson îl observă, răsuci nervos capul și începu să fixeze tavanul pieței cu un fel de fanatism temător și coleric. Rămase așa câteva secunde, fără să miște, apoi își reluă mersul pe alee, cu un aer indiferent.

Besson traversă piața acoperită în toată lungimea ei. Când ieși în stradă, în ciuda curenților de aer și a circulației mașinilor, mirosul pătrunzător de trufandele și de fructe îl urmări mult timp.

Mai târziu, mult mai târziu, când întreg orașul fu deșteptat, Besson se duse până la casa părinților săi. În drum, întâlni un tip pe care-l cunoscuse mai de mult, când lucra în acea școală particulară. Vorbiră o clipă pe marginea trotuarului. Besson ar fi rămas multă vreme așa, căci era o ocupație bună; însă celălalt nu părea să aibă chef să-și piardă timpul și, după ce schimbară câteva banalități, se despărțiră.

Puțin mai departe, traversând o piață, Besson zări râul. Era un râu destul de larg, care curgea în linie dreaptă prin centrul orașului, trecând pe sub o serie de poduri și de esplanade. În timp ce se apropia de chei, Besson auzi zgomotul surd și monoton crescând, amplificându-se, răsunând mai profund. Era ca o ceață sonoră, făcută din frecările apei pe albia de galeți, care se întindea împrejur. Un zgomot viu, plin de vuiete și de susure, care se amesteca cu vacarmul străzilor și se deversa neîncetat către mare. Atras de zgomot, Besson merse până la balustradă și privi râul.

Văzu întinderea de apă curgând într-un singur bloc, încastrată între zidurile malurilor; la stânga, la dreapta, exista un soi de rambleu pietros, unde creșteau ierburi și arbuști. Apa venea așa, înainte de la izvoare, ducând cu ea ramurile și bucățile de noroi smulse din flancul munților. În centrul văii, cursul era profund, colorat în albastru închis, străbătut de dungi longitudinale; curgea rapid și mugind ușor, și părea că nu exista decât el, decât acest culoar de apă, fără maluri, gonind în jos, întins, greoi, încordat. Aproape fără vârtejuri. Numai acest drum care defila, foarte plat, și pe care pilonii podurilor îl despicau în două, producând o mică jerbă de spumă.

De o parte și de alta a curentului central, apa râului era murdară, verzuie, și fierbea pe crestele pietrelor și pe trunchiurile de arbori eșuate.

Apoi era țărmul, redus la o mică bandă de galeți la dreapta fluviului, formând pe stânga o largă câmpie undulată. Casele se înălțau mai departe, deasupra cheiurilor, cu ziduri pline de igrasie și de mucegai și cu balcoane unde atârnav capete de sfoară. La temelia caselor se vedeau inelele negre ale canalelor prelingându-se picătură cu picătură în albia râului; între grămezile de gunoi, unde dădeau târcoale câinii și sobolanii, plăci de apă stătută reflectau cerul.

Besson observa cu mare atenție; privi lunga trecere a apei prin oraș și valea săpată secol după secol în mijlocul munților duri. Văzu toate culorile plutind pe suprafața râului, micile adieri ale vântului, tufele de iarbă desprinzându-se rapid sau lent. Îngrămădirile de galeți, plajele de pietriș pline de spumă gălbuie, gropile de obuz săpate de creșterea apelor, umplute de ploaie. Ascultă cântecul greoi și colosal, vocea

puternică și gravă a apelor uzând cavitatea văii; auzi, de asemenea, șuieratul regulat al vârtejurilor, genul de pșșș provenind din sutele de cascade săltând unele peste altele. El călătorea pe acest soi de deșert, rece, cu reflexe nenumărate, ca și cum balustrada pe care era sprijinit ar fi puntea unei nave. Observă fiecare cotlon, ascunzișurile negre și umede, chiuvetele în care putrezeau resturile, munții de pietre șlefuite pe care le acoperea praful. Simți, de asemenea, mirosul trist al fumului de la focurile stinse și adușmănos mirosul slab, funebru, târâtor, de parcă ieșit dintr-un cadavru de șopârlă, din scurgerile de canal. Vântul coborî cu apa, din înaltul munților, și mergea să se piardă pe mare. Aici totul era fugă, totul părăsea, izvora, apoi curgea neîncetat în jos, se împreuna, gâlgaia, freca cu un bizar zgomot de galop fără sfârșit.

Trebuia să te oprești și acolo, fără îndoială, să-ți construiești cabana ta din scânduri putrede și, așezat pe o ladă veche, să aștepti îndelung să fii abandonat singur în fața apei curgătoare, în acest deșert din centrul orașului, înconjurat de oameni invizibili aplecați de pe poduri, trebuia să-ți petreci timpul privind râul, iubindu-l, simțindu-l în cea mai mică mișcare a sa, ca pe un animal viu.

Mai sus, aproape de ieșirea din oraș, se aflau, pe albia râului, o macara, două sau trei tractoare, buldozere și o mașină ele fabricat ciment. Besson zări chiar și câteva siluete de bărbați, care se agitau pe malul apei. Se întoarse spre un gură-cască, sprijinit în coate pe balustradă nu departe de el, și întrebă: „Ce se-ntâmplă acolo?”

Bărbatul scoase din gură un chiștoc ud și zise: „E podul. Fac un pod.” „A da?” spuse Besson. „Mulțumesc.”

Bărbatul își puse chiștocul din nou în gură.

Nu mai era mult până la amiază; Besson mergea în continuare spre casa părinților săi. Când sună la ușă, tatăl lui ieși să-i deschidă. Besson trebui să se explice și să mintă puțin; spuse că avea să-și petreacă câteva zile la niște prieteni și că venea să-și ia cele necesare. Umplu o sacoșă de plajă din pânză albastră cu mașina electrică de ras, peria de dinți, un impermeabil și o cămașă curată, și două sau trei obiecte fără importanță. După aceea, fără să aștepte întoarcerea mamei lui, care făcea cumpărături în cartier, spuse la revedere tatălui său și coborî în stradă. Apoi se îndreptă către casa femeii roșcate.

În drum, cumpără un ziar ilustrat pentru băiețaș. Ajunse la vremea prânzului. Tânăra femeie nu prea puse întrebări și, odată masa terminată, Besson putu să se lungească pe pat și să-și facă siesta. Își petrecu restul zilei povestindu-i băiețașului istorioara din ziar. Era povestea unui cow-boy pe nume Texas Jack, atât de îndemmatic cu revolverul încât putea să bată cuie într-o scândură de la zece pași. Dușmanul său era un anume Hobbes, avea mai multe ferme și formase o armată de bandiți, pentru a-i veni de hac lui Texas Jack. Închiriasse și serviciile unui metiș indian, care se numea Crotale, și a cărui specialitate era de a arunca mici pumnale muiate în venin de șarpe. Crotale intră noaptea în casa în care dormea Texas Jack, însă, greșind odaia, era să ucidă un alt cow-boy. Texas Jack avea să-l surprindă atunci când se pregătea să arunce pumnalele. Crotale își lăsase pumnalele pe o masă, cu lama întoarsă spre el. Texas Jack trase, iar glonteile lovind mânerul unui pumnal, îl proiectă în pieptul lui Crotale, care muri imediat. Apoi se duse o luptă cu banda lui Hobbes, și până la urmă banditul fu făcut prizonier și dat pe mâna unui șerif.

Pentru săptămâna următoare, ziarul ilustrat anunța un nou episod al aventurilor lui Texas Jack: „Râpa aurului care ucide”.

CAPITOLUL VIII.

FURTUNA.

— VÂNTUL - FRANÇOIS BESSON ȘI MARTHE DISCUTĂ.

— CEEA CE AR FI PUTUT FI NAȘTEREA IUBIRII.

— PLIMBARE PE VREME DE CICLON.

— MAREA.

— METODĂ PENTRU A FI NEMURITOR.

— DESENUL UNUI FULGER.

În ziua a opta, furtuna se abătu asupra orașului. Venit din est, și călătorind pe mare toată noaptea, vântul atinse casele și malul în zorii zilei. Se prelingea furios prin toate aceste culoare de piatră și de ciment, izbind în fațadele imobilelor, încovoid copacii, sfărâmându-se pe sol în vârtejuri de praf, înverșunând valurile de-a lungul digurilor. Zidurile invizibile de aer se deplasau brutal, cu un lung strigăt sinistru umplea căminele. Norii se lătiră pe cer, se fărâmițară, formară lungi cozi alburii întinse de la un orizont la altul. Porțile începură să geamă ușor și pe obloanele închise, pe panourile geamurilor, se produse o

presiune de parcă un animal gigant aspira, împingea, izbea cu tentaculele sale feroce. De-a lungul zidurilor vechi plăcile de ghips se desprindeau și cădeau pe străzi, plutind foarte repede la capătul unei dăre de praf. Bucăți de hârtie, frunze de platan, fâșii de țesătură zburară până la etajele de sus ale caselor, apoi recăzură, apoi își reîncepură ascensiunea, ca apucate de nebunie. De pe acoperișuri sau din balcoane se desprindeau obiecte. La intersecții se formau brusc trombe verticale, bizare pâlnii de aer furios, a căror bază calmă săpa cratere în mijlocul particulelor moarte. În centrul acestor prăpăstii răsturnate, un punct de neant intens se deplasa cu precizie, presând pe suprafața solului un ochi unic care privea în sus. Zgomote de pocnituri, detunături, bubuituri subterane răsunară în oraș o dată cu șuieratul monoton. Când furtuna fu bine așezată peste oraș, aerul începu asalturile sale împotriva caselor. În mod regulat, de mai multe ori pe minut, avalanșa se precipita spre ziduri și ferestre, încercând să desfunde, să pătrundă. Nu dura mult, dar de fiecare dată când venea, imediat după o secundă de liniște deplină, părea că tot ceea ce era în picioare tremura și crăpa. Zidurile cele mai groase, blocurile din beton și metal, acoperișurile, colonadele, totul vibra deodată sub iureșul violenței. Găurile deschise, țevile de gaz lichid își desfăceau gurile. Coridoarele de străzi, canalele, crăpăturile se lărgeau repede, în timp ce se spărgeau rostogolindu-se torente și torente din această chestie bestială, venită de atâta de departe pentru a le învinge. Pe cer, din când în când, între două scurte vijelii, câte un stol de porumbei aluneca și se înfunda în labirintul străzilor, fugind de dușmanul invizibil, în căutarea disperată a unei ascunzători, sub o streășină, pe marginea unui balcon, lângă un copac stufos, unde atacurile violente n-ar putea pătrunde. Și oamenii încercau să fugă: alergau pe trotuare cu veșmintele lipite de trupuri, cu părul vâlvoi, cu ochii roșii din cauza prafului. Se adăposteau o clipă în ungherele porților, așteptau să treacă rafala, apoi plecau din nou clătînându-se pe picioare, luptând stângaci împotriva grosimilor atmosferei, încet, deasupra lor, un avion cu reacție își croia drum prin vânt; și rochiile femeilor se ridicau ca niște aripi, descoperindu-le fugitiv coapsele palide.

Besson ascultă, în cameră, timp de o oră și mai bine furtuna care venea rostogolindu-se. Văzu cerul deschizându-se,

închizându-se, deschizându-se iar, lăsând să treacă razele soarelui.

Auzi loviturile de berbec ale vântului în ziduri, gemetele, pocniturile. Afară, lumina însăși nu era mai sigură: oscila din când în când, și uneori devenea atât de sumbră, atât de scăzută, încât aveai impresia că flacăra zilei se stinsese până la urmă. Însă ea revenea mai frumoasă, dintr-un singur jet, inundând zidurile și trotuarele de cuverturi albe, pe care se desenuau cu intensitate umbrele.

În cameră te simțeai bine; erai la adăpost, închis ca într-o cabină de vapor. Aici aerul era calm, nimic nu mișca, nimic nu trezea vreo emoție. Muștele dormeau cu capul în jos, lipite de becul lămpii, sau agățate de perdelele de tul.

Besson se întinse pe pat. În bucătărie, tânăra femeie roșcată, îmbrăcată cu un șorț verde, călca lenjerie. Și ea asculta din când în când zgomotul pe care-l făcea vântul izbind în geamuri.

Apoi aprinse radioul cu tranzistori și muzica invadase apartamentul. Era o muzică de orgă de cinema, care plutea deasupra podelei zumzăind, monotonă, vulgară, ridicându-se uneori la capătul unei suite de triluri penibile, apoi coborând din nou, îneurcându-se, repetându-se; o sporovăială tristă, un soi de bâiguială ce te acoperea din cap până în picioare, te lega fedeleș, paraliza mișcările gândirilor și cuvintelor și te aducea să te răstoarne într-o gaură neagră fără adâncime.

Besson ascultă muzica până la sfârșit; după aceea, o voce de femeie vorbea cu volubilitate, însă din cauza depărtării de aparat Besson nu putea înțelege ce spunea. Când vocea încetă, se făcură patru sau cinci secunde de liniște, punctate de pârâituri. După aceea din nou muzică, dar ritmată de data aceasta, și o femeie cântând în interiorul acestei muzici. Cântecele se etala lent, înăbușit, când cu izbucniri dure, când tremurând moale pe un cuvânt. Besson încercă să surprindă frânturi de fraze; dar ajungeau până la el doar cuvinte, doar silabe trunchiate. În genul: „...Mie... „...Eu... F l o r i... or... Lor.” „...Spunea. -” „...Știa... „...Mie... Sau lume... „...até... „... aloa - oa - oar... „

Cântecele se termina pe un sunet bizar, un soi de șuiurat grav care vibra îndelung, în același timp cu muzica, și se opri dintr-o dată, tranșat. Încă o pauză de trei sau patru secunde de

liniște fâsâita, apoi aceeași voce dinainte începu din nou să vorbească foarte repede, povestind o istorioară de neînțeles într-o limbă necunoscută. Spunea cam așa ceva: „Vântul, ploaia, intemperiiile anotimpului, le puteți îmblânzi, doamnelor, puteți face din acestea cei mai buni prieteni ai dv., prietenii cei mai siguri ai frumuseții dv., dacă știți să le subjugați, elementele în furie vă vor da în schimb vivacitatea tenului, strălucirea privirii, bucuria de a trăi, pe când dacă le tratați superficial, dimpotrivă, veți regreta amarnic, căci vă vor usca fața, vă vor brutaliza pielea fragilă, vor face să apară riduri precoce, pe scurt vă vor trata drept dușman, vor fi fără milă, stăpâniți rigorile frigului, vântului și ploii, doamnelor, învățați să vă păstrați frumusețea așa cum vă ocrotiți sănătatea și fericirea și pentru aceasta, folosiți în fiecare dimineată crema hidratantă Pollen, Pollen fabricată în exclusivitate de Boyer-Vidal, care vă va menține fața în limita normală de umiditate pentru întreaga zi, Pollen, crema hidratantă pentru toate timpurile, și... Vânt bun, doamnelor!”

Besson rămase așa mult timp, ascultând vocea care ieșea din cutiuța de material plastic alb și galben. Dacă te-ai încrede în ora indicată de ceasul său, trebuia să fie ora 3 și jumătate, însă pendula de pe frigider, în bucătărie, arăta mai curând 4.

Puțin mai târziu femeia roșcată intră în cameră și discutară ceva. Spunea: „E ciudat. Aproape că m-am obișnuit să - să te văd.” „Cum, să mă vezi?” spuse Besson.

„Da, aici. Vreau să spun, aproape faci parte din decor, acum.”

Besson vru să glumească, dar avu o strângere de inimă.

„E grav...” spuse el.

Ea scotoci în buzunarul șorțului și luă o țigaretă dintr-un pachet nou.

„Ai chibrituri?” întrebă ea.

Besson îi întinse cutia. Când luă cutia, prinse în același timp și mâna lui Besson, apoi îi dădu drumul. Avea părul ciufulit, de un roșu aprins care se reflecta pe tot restul feței. Chiar și ochii îi păreau roșii, mărginiți de un mărunț șir de gene care luceau slab. Fuma țigareta privindu-l pe Besson.

„Nu-i semeni deloc”, spuse ea; „el vorbea și se agita tot timpul. În timp ce tu - N-am văzut niciodată un tip așa de inactiv.” „Și eu mă agit”, spuse Besson.

„Tu! Tu stai toată ziua lungit pe pat.” „Nu-i adevărat. Ies mult. Mă plimb mult.” „Nu muncești. N-ai chef să - „ „Ba da, mi s-a-ntâmplat. Când eram profesor. În fiecare zi mă duceam la școală și repetam același lucru în fața unei clase pline de idioți.” „Te huiduiam?” „Nici vorbă. La început îi țineam în pedepse. Apoi, i-am lăsat să facă ce voiau. Citeau reviste ilustrate. Unii chiar și fumau, în fundul clasei, bând Coca-Cola. Dar nu făceau gălăgie.

Le-am spus într-o zi, faceți ce vreți, dar nu vreau zgomot, înțelegi, aveam o carte de citit. Și le-am spus, dacă aud un zgomot, vă pedepsesc. Asta-i tot. Îmi citeam cursul în carte și, când auzeam soneria, mă ridicam și plecam.” „Nu erai un bun profesor.” „Ba da. Cursurile mele erau bune. Le pregăteam cu grijă. Dar pe ei nu-i interesa.” „Toți erau așa?” „Nu, bineînțeles. Erau vreo doi s-au trei altfel. La început îmi puneau întrebări după orele de clasă. Însă eu îi trimiteam la plimbare și ei s-au delăsat. Până la urmă au făcut precum ceilalți.” „Și ce s-a - „ „Era unul care mă interesa. Se numea David. Mi-a arătat poemele sale odată. Era un tip destul de bolnăvicios și avea multe riduri pentru vârsta lui. Nu era precum ceilalți. Scria poeme bizare, în care povestea istoria facerii Domnului... Mai era un tip care se numea Elleüs, parcă. Era în genul mitic, dar nu era rău. Nu știu ce s-a-ntâmplat cu el după aceea.” „Și ceilalți? Trișau?” „Trei sferturi, da. Dar nu mă ocupam de ei. Asta-i privea. Din fericire, la sfârșit, directorul școlii a mirosit treaba. A intrat într-o zi pe neașteptate în clasă. Erau tipi care fumau și alții care își citeau revistele ilustrate. A pedepsit pe toată lumea, iar eu am fost dat afară. Asta-i.” „Aș fi vrut să văd asta”, spuse femeia râzând.

Afară, vântul sporea în violență. Gemea în stradă, răsucea totul. În centrul camerei, pe pat, Besson și Martha erau ca în interiorul unui vagon care mergea cu mare viteză, tras de o locomotivă invizibilă.

Tânăra femeie roșcată spuse: „E curios. Știi, mi s-a întâmplat aproape aceeași treabă. Lucram la poștă. Putusem să am un loc la telefoane. Numai după-amiaza. În acest timp îl duceam pe Lucas la grădinița de copii. Ei bine, făceam orice. Te asigur, orice. Și nimeni nu și-a dat seama de nimic. A trebuit ca eu să spun că vreau să plec, altfel și azi aș fi acolo. Dar asta m-

a deprimat mult. Mi-am zis că eram o ratată, că eram incapabilă să fac ceva în viață, et cetera.”

Își frecă creasta nasului cu arătătorul.

Știți, poate că la urma urmei, asta nu-i atât de important”, spuse ea.

„Poate, da”, spuse Besson.

Ea ezită o clipă, apoi, privind capătul țigaretei de unde cădea scrum, adăugă: „Important e să, fii fericit...”

Cum Besson nu spunea nimic, ea îl întrebă: „Tu. Tu ești fericit?”

El încercă să răspundă cu seriozitate.

„Depinde. Sunt dați când sunt fericit, alte dați nu. Dar asta n-are importanță.” „Ba da - ba da, e important. Când ești fericit?”

Ea îl privea în ochi.

„Nu știi... ” spuse Besson; „depinde. Un tip pe eare-1 cunosc pretindea că pentru a fi fericit era suficient să ai un sistem.” „Un sistem?” „Da, pricepi, credința sau... - Orice, numai să fie un sistem.” „A fi fericit e poate mai simplu decât asta, nu?” „Sau mai complicat... E poate pur și simplu a ști ceea ce efectiv faci. Pricepi, ești în automobil, și tu știi că ești în automobil.”

Ea rămase un moment fără să spună nimic, ca și cum ar fi prins asta în ea, sau ca și cum n-ar fi înțeles.

„Nu-i ușor”, spuse ea; „nu-i ușor să știi ce faci?” „Nu, dar se-ntâmplă”, spuse Besson.

Apoi, ea îl privi cu cei doi ochi mari, adânci și umezi, care voiau să intre în sufletul lui, și Besson simți rușinea urcând în el. Ea spuse, cu vocea mai joasă: „Eu știu când sunt fericită. Dar n-ajung să știu de ce. Dar nu sunt niciodată fericită când sunt singură. Vezi. De exemplu, în acest moment. Dar n-ajung să înțeleg de ce.” Ea adăugă nervos: „E poate din cauza - din cauza ta... ” „Te-nșeli”, spuse Besson.

„Poate”, spuse Martha.

Dar era prea târziu; fața ei albă veni spre el. Pe măsură ce se apropia, străpuns tragic de cei doi ochi sumbri mărginiți de gene, simți ca un gol care înaintează, un gol vertiginos care n-ar putea niciodată să se umple. Încercă să uite ochii, însă capul cu părul zburlit coborî până la pieptul său, și trebui să pună mâinile după acest cap, pe ceafă. Simți pielea caldută

care ascundea vertebrele, și un pic mai jos, ridicătura unei alunițe. De fiecare parte o bustului, mâinile apucaseră țesătura cămășii și strângeau foarte puternic, încercând să zgârâie. Și 'zgomotul' regulat al suflului mortal umplu urechile, forțându-l și pe el să respire, să fie viu, să cunoască lucrurile.

Apoi capul se rostogoli pe spate, arătând la lumina zilei gura fremătândă producând respirația, nasul cu creasta fină, obrații palizi și roz, micile riduri, crăpături, coșuri, tuleie, porii pielii ca mii de ferestre mici, pe unde ieșea și intra atmosfera. Ochii mari deschiși, cuverturi de ceață brună, plutiră la întâlnirea unuia cu altul și se uniră brusc în mijlocul frunții, formând pe marea imprecisă o zonă umedă, plină de violență, de umilință și de speranță. Acolo se înfundă cu mânie, fără să mai asculte frânturile de cuvinte care veneau să-l cheme pe nume, și plonja în întregime în apă tulbure, în apă de discordie și de nenorocire.

Puțin mai târziu, Francois Besson era în stradă, singur în mijlocul ciclonului. Luptând contra vântului, străbătu orașul, stradă după stradă, coborând până la malul mării. Trotuarele erau aproape goale și oamenii pe care-i întâlnea păreau niște siluete. Grăbiți, încotoșmănați, cu hainele fluturând în toate sensurile, îi vedeai traversând cu greu intersecțiile, sau strecurându-se pe lângă ziduri, cu respirația tăiată. Ghips sfărâmat, bucăți de lemn, fâșii de tablă erau împrăștiate pe jos, indicând drumul pe care-l urma tornada. Besson înainta pe acest drum, aplecat înainte, apoi pe spate, cu părul vâlvoi, cu impermeabilul lipit de picioare, cu vântul care se învârtea în jurul capului său. Dar nu-l mai interesa nimic; vitrinele magazinelor și oglinzile deveniseră, nu mai opace, ci mai luminoase, așa de luminoase încât ai fi zis că în ele era realitatea. Nu mai trebuia să te oprești pentru a contempla imaginile hidoase sau frumoase, de teamă de a nu încremeni pe loc, sau poate să nu fii transformat în statuie de sare.

Trebuia să mai fii atent la ceva: în aer, obiectele cădeau ca ploaia din toate părțile; pericolul era pretutindeni. Puteau să-ți cadă în cap țigle, coșuri, sau chiar obloane smulse din tâțâni. Besson începu să meargă pe lângă ziduri, cu mâinile înfundate în buzunarele impermeabilului său, cu capul vârat în guler. Pe șosea, mașinile circulau încet, unele cu farurile aprinse, altele cu ștergătoarele în funcțiune. Ușile cafenelelor

erau închise și prelatele magazinelor erau sfâșiate. Ziare întregi zburau pe străzi și panourile de sens unic se zgâlțâiau, se dislocau. Gunoaiele se rostogoleau către rigole, traversau fâșiile de noroi și o luau într-o direcție necunoscută.

Fusese nevoie de foarte puțin pentru a semăna panica în oraș. Aerul începuse să se deplaseze brusc, foarte liniștit. Doar un pic de aer în mișcare. Însă aerul era dur. Era mai impalpabil. Bătea în case cu viteza unei locomotive, aspira, se sfărâma de suprafețele gudronate, legăna periculos zgârâienorii și făcea să trosnească geamurile.

Besson își croia cu greu drum spre malul mării. Furtuna venea de acolo și putea deja să audă ca un murmur răuvoitor, un amestec de zgomot și de abur care urca în spatele liniei caselor și se răspândea în cer pe deasupra acoperișurilor întinzând cuvertura sa invizibilă. Besson traversă un scuar, unde arborii se aplecau trosnind, apoi se ridicau dintr-o dată într-un vacarm de fâșâit de frunze. Trecu printr-o intersecție în care se învârtea un nor de praf nebun. Puțin mai departe, intră pe strada ce ducea direct la mare, și vântul îl lovi în plină figură ca suflul unei salve de tun. Besson se opri, aiurit; simți un soi de mână fantomă care-i împingea capul înapoi, încercând să-i vâre degetele în nări și în gură. Ca să-și reia suflul, Besson trebui să se întoarcă cu spatele la vânt câteva secunde; după aceea, plecă din nou în coridorul strimt la capătul căruia se zărea, ca un miraj, norul roz și negru de pe cerul saturat de stropi de ploaie. Mergea împleticindu-se, trecând mereu de pe un trotuar pe altul, protejându-și ochii cu mâna dreaptă; făcu cei o sută de metri care îl despărțeau de mal fără să ridice ochii, privindu-și doar picioarele ce se împiedicau pe sol. În sfârșit, ajunse la capătul străzii și dădu peste spectacolul mării.

Dintr-o dată, în timp ce vântul i se lipea de corp și-l forța să reculeze, văzu întreaga întindere de kilometri de peisaj descrețit și auzi urletul continuu al furtunii. Valurile, venite din ceața orizontului, înaintau unele după altele, rostogolindu-se, spărgându-se, scobindu-se, purtând creste albe pe care vântul le cosea în trecere, așa până la meterezul pământului. Acolo se ridicau pentru ultima dată foarte sus, suspendate o clipă ca înghețate, și le vedeai imensa cavitate de culoarea metalului, unde scânteiau paiete; apoi se culcau rapid, cu un pocnet de capac; spargerea lor în rostogolire începea foarte departe la

capătul golfului, și se apropia, se apropia, zguduind înfundat la trecere soclul pământului, până să atingă punctul de pe litoral unde se găsea Besson; atunci spuma și zgomotul de tingire urcau drept spre cer ca un gheizer, formau o coloană cenușie și colbăită pe care aerul o spărgea brutal, o arunca spre linia caselor, o întindea rapid în crengi volatile, apoi în ramuri, în rămurele, în iarbă, în fire de păr deopotrivă strălucitoare și terne, în fire de mătase și argint, care se topeau în eterul mișcător și lăsau să cadă pe sol, zburând, mari picături murdare repede evaporate.

După fiecare sfârșământ, Besson primi unda de stropi pe păr, pe piele, pe haine. Particulele umede îi intrară în gură în timp ce respira, și gustă sarea, și simți mirosul puternic al iodului. Rămase un moment așa, zgâlțâit de vânt, făcând un pas înainte, un pas înapoi, pentru a lupta contra zdruncinăturilor. Deasupra orașului care părea mort, norii negrii alunecau repede, groși, încărcăți cu electricitate, lăsând să treacă prin ei, din când în când, largi raze de lumină alburie ce făceau să oscileze umbrele și culorile pe fațadele violente, ca și cum ar fi fost un incendiu la cealaltă extremitate a orizontului.

Malul era complet pustiu; pe drum nu trecea nici o mașină, din cauza valurilor care se împrăștiu pe șosea. Obloanele caselor erau baricadate.

Uneori țâșnea un val mai înalt decât celelalte și marea umflată părea că vrea să reentre în posesia vechilor ei teritorii. Galeții de pe plaje, ridicați de valuri, săltau pe trotuare și loveau temelia zidurilor. Unul dintre ei, de mărimea oului, se rostogoli până în fața lui Besson, care se aplecă pentru a-l aduna. Vru să-l trimită spre munții lichizi, dar vântul îl apucă în mijlocul curbei sale și-l făcu să sară înapoi. Besson fu cuprins de un, soi de teamă. Se gândi că ar trebui poate să fugă, să se îndepărteze de mal și să-și caute refugiu în vârful unui pisc. Dar vru să știe mai mult. Merse cu greutate pe malul mării, călcând în băltoace de apă sărată, primind în față stropi din valuri, răsucindu-și picioarele pe pietre. La capătul malului era un dig mărginit de stânci. Besson se îndreptă spre el.

Pentru a intra pe dig, trebui să treacă peste o baricadă pe care era scris: trecerea oprită; în caz contrar se plătește amendă. Digul înainta departe în mare, iar la extremitatea sa se vedea un far și un stâlp semnalizator, de care era agățat un

steag roșu. Gâfâind din cauza vântului care-1 sufoca, udat de stropii din valuri, Besson începu să meargă de-a lungul digului ținându-se de balustrada din fier. Aici marea era împărțită în două: la dreapta, valurile urcate unele peste altele explodau la temelia zidurilor; la stânga era intrarea portului, și apa era neagră, agitată de lungi vârtejuri ce se întindeau ca niște cuverturi de ulei.

Pericolul venea din toate părțile; pretutindeni gurile avide se căscau în mare, gurile oribile și fascinante care mugeau către voi. Marea se umfla imediat și gura urca rapid către înaltul digului. Ea rămânea acolo, la numai câțiva centimetri distanță, deschizând și închizându-și gingiile știrbe, arătând sub voalul bălos al spumei gaura neagră a gâtului. Întoarsă către carnea vie, gură rugătoare cu lungi amigdale, esofag palpitant, pânțece expus vederii, insistență, asemănătoare cu un mare ochi umed de animal carnasier, ea încerca în zadar să urce mai sus. Valurile n-o puteau ridica mai mult. Atunci recădea cu furie, și avea să se spargă de flancurile digului, într-un vacarm de trăsnete care vibra mult timp în adâncul fiecărei pietre. Balustrada de fier tremura sub mâna lui Besson și frisonul intra prin braț în tot corpul, tulburând și diluând, făcând să explodeze adâncurile de nămol, deschizând și închizând repede clapetele angoasei. Apoi norul benefic, respirația furiei elementelor ținute în frâu urca drept în cer. Besson își curba spatele și primea secunde în șir ploaia rece care-i îmbiba pielea și hainele. După aceea, profita de răgaz și înainta în curent pe dig.

Când ajunse la jumătatea drumului spre far, găsi un fel de adăpost care fusese construit pentru a te feri de vânt. Se opri acolo pentru a se odihni, și aprinse o țigaretă. Însă pachetul fusese udat, iar tutunul ardea greu; Besson trebui să folosească cel puțin cincisprezece chibrituri pentru a termina țigareta.

În adăpost, stătea cu spatele la mare. Ascultă zgomotele furtunii, așa, privind orașul așezat cu fața la mare. În depărtare, în fața portului, vechile case deteriorate erau nesigure; ele se ridicau contra vântului, fără să miște, oferind rafalelor fațadele lor verticale. Norii roz și gri, smulși din valuri, treceau prin fața zidurilor lor și părea că le împing înapoi, însă ele nu se dădeau înapoi. Se mulțumeau să rămână pe loc, închise, proptite, foarte sumbre și foarte alburii, și ai fi

spus că sunt un lanț de roci rostogolite de secole din înaltul munților. Pe vale, furtuna călătorea; arborii erau culcați la pământ și ramurile trosneau uneori cu un zgomot sec. Câmpurile de ierburi erau muncite în toate sensurile, iar pe colinele rotunde, parcă o mână de gigant se ducea și venea cu o mișcare de mângâiere. Mai departe, în adâncul orizontului, în partea opusă locului de unde venea vântul, munții își ridicau barajul lor violaceu contra norilor. Uneori o licărire albastră strălucea în apropiere de un pisc, dar nu se auzea nici o rostogolire de trăsnet. Totul era obscur, de cărbune, furibund și alunecarea vântului stinsese toate zgomotele.

Când terminase de privit fața orașului roz, sferele colinelor și zidurile de munți, Besson își abandonează adăpostul și reîncepu să meargă în lungul digului. Drumul devenea din ce în ce mai dificil pe măsură ce înainta spre centrul mării. Culmea culmilor, balustrada se oprea înaintea de a fi ajuns la far. Besson trebui să înainteze în patru labe pe coama digului. La un moment dat apa se împreună; marea scăzu, se retrase până când se putu vedea baza stâncilor, acolo unde sunt lipite scoicile. Timp de o secundă sau două, nu mai există decât acest mare puțin sinistru, care fierbea la baza digului. Apoi gaura deveni un fulger și tromba de apă urcă tremurând. Când se rostogoli pe creasta zidului, Besson se agăță de sol și își reținu respirația. Masa lichidă se prăvăli asupra lui șuierând, năvălind până în bazinul portului. De îndată ce apa se retrase, Besson se ridică și începu să alerge în direcția farului. În sfârșit, ajunsese la el și se adăposti după turnul înalt din piatră.

Rămase acolo câteva minute, poate o oră, în centrul ciclonului. Nu simți frigul, nici hainele șiroind de apa de mare. În jurul lui, la stânga, la dreapta, în față, în spate, și chiar sub picioare, spectacolul se dezlănțui. Gurile valurilor porniră în jeturi cu lungi detonări persistente. Norii de vapori urcară în cer și lumina zilei se transforma în curcubeu. Pământul păru că despică apa cu lungi capuri negre, ca niște etrave de submarine. Șocurile de aer se deșirară, alunecară, cu ciudate strigăte de pescăruși sau de copii. La orizont, marea se amestecase cu cerul, în spume, în nori, în vârtejuri umede și luminoase. Chiar și soarele apăru din când în când, brusc dezvelit printr-o rană în centrul boitei opace, și petele galbene se așezară pe suprafața valurilor. Alteori, un soi de umbre

nedeslușite se nășteau sub hulă, ca și cum un foarte mare animal înota pe fundul de mâl. Apărură albastrurile incandescente, aspre, scurgerile de lavă acvatică.

Mișcarea maselor de apă era constantă, neobosită. Grelele triumfiuri se deplasau sub pielea transparentă și cenușie care urca, cobora, urca din nou. Se vedeau întinderile de bășici, ridurile alungite, textură curgătoare de fibre și de ghemotoace care circulau pe loc. Atmosfera în mișcare apăsa cu mare forță pe suprafața verde-albăstrie; fora goluri, trasa văi ondulate, lanțuri de munți și de vulcani, solfatare ce împrôșcau cu furie. Era ca un dans, pornit din adâncurile întunecoase unde pluteau algele și peștii, care deplasa pelteaua verzuie și o legăna lent, aspru, de la un capăt la altul. Amestecată cu vuietele țipătoare ale vântului, muzica marca ritmul amplei gesticulații a mării: mai întâi inspirația adâncă, când apa se aduna, golind chiuvetele stâncilor, căzând în cascade, gâlgâind, curgând pe ea însăși; apoi survenea contravalul care ataca zidul din larg, încercând să-l disloce, formând în goana sa panicată un ciucure zgomotos în care două forțe lichide se izbeau una de alta; după aceasta, o scurtă liniște, în timp ce marea se imobiliza și își lua elan; apoi survenea mugetul calm al forței și se auzea apa năustindu-se gâfâind; un fel de tșșșșșș care se amplifică, rodea, se propulsa în jurul valului curbat; în sfârșit, zgomotul expirației se repercuta, se transforma rapid și devenea o bubuitură de trăsnet rostogolit, grav, aproape imperceptibil, într-atât erau de largi undele. Un șșșbroooooom imens, un zgomot răsunător, devenit materie, devenit cer maiestuos, meterez de piatră și de fum care urca lent spre cer și plutea în mijlocul vântului, încetinind totul în jurul lui, frânând balanța timpului, făcând din lume spațiul unei clipe, o locuință de giganți.

Besson, în picioare, în spatele farului, cu ochii fixați pe mare, simți că era cuprins de ritmul vecin cu eternitatea. Spiritul său dispăru în întregime în mijlocul dansului valurilor, și asta fu ca și cum vântul intrase în el, suflând prin corpul său cu ferestre deschise. Fiecare izbitură dusă de valuri se năstea în același timp în străfundurile lui, îl întâreau, îl făceau să sufere cu ură. Violența tonelor de apă grea îl poseda complet și fiecare izbitură exploda undeva în pieptul său, îl metamorfoza în bombă. Respiră când percepu în întregime ritmul mării și al

vântului, când nu mai fu decât una cu el, așezat deopotrivă contra asalturilor elementelor și vibrând de bucuria lor, ca o stâncă, ca un bătrân piton negru și bălos acoperit de varec și paraziți. Lent, sigur, respira cu ei. Plămâinii i se umpleau de același aer ca și valul, sprijinându-se pe orizontul umflat, acumulând imensa povară de violență și de voință. Pieptul său conținea totul, se dilata magnific, aproape până la a se rupe și el, Besson, era mai înalt și mai lat decât un munte. Apoi pieptul se oprea din aspirare și forțele elementelor se țineau o clipă în echilibru. Atunci, la semnalul misterios venit de pe toată întinderea maritimă, la semnalul necunoscut pe care nici măcar nu-1 auzea, într-atât de puternic și de regulat era ritmul, vanele se deschideau și tromba se năpustea asupra obstacolului, asupra orașului, asupra armatelor cu frunte de bou, și bătaia de gong se împrăștia în cele patru colțuri ale orizontului, soare al zgomotului ale cărui raze navigau din susul în josul pământului, și terifiau totul, și culcau la sol obiectele ușoare.

Asemenea unui punct de intensitate oarbă, centrul vacarmului făcea să se nască o zonă de tăcere și de calm, în care, pentru câteva secunde, totul era ucis, nimic. Dar blestemul nu era încheiat. Și ciclul respirației reîncepea ca înainte, fără oboseală, fără grabă. Besson simți că era pe cale să intre oarecum în eternitate. Era simplu să nu mori: era deja să respiri așa, după ritmul mării, lent, prelung, cu putere. Să lupți astfel cu valurile contra zidului pământului, contra oamenilor care trăiesc repede, care se cară, care fac să le bată inimioarele lor de chițcan-de-pădure cu o cadență nebună.

În curând corpul va urma ritmul respirației. Pielea va deveni rece, de culoarea apei, și sângele va curge lent în vene, un sânge sărat, striat de bășici și de dungi, un sânge care se va duce și va veni în membre după calmele întinderi ale fluxului și refluxului. Judecățile nu vor mai mișca în creier. Ele vor pluti pe loc, vor fi mereu aceleași, asemănătoare cu anemonele de mare, digerând veșnic particulele ambiante. Vor fi reflexe neobosite, fără cuvinte, fără dorinți, reflexe care vor voi să spună toate același lucru, fără să fie posibil de știut exact ce anume. Poate, „lumina și întunericul”, sau „Cântă cântă”, sau chiar „Dumnezeu”.

Ochii nu vor mai vedea nimic, urechile nu vor mai auzi, pielea nu va mai simți frigul și soarele, nici stomacul foamea.

Tot ce va exista e interiorul, interiorul unde se va zbate marea, unde va bate vântul, unde vor trece cohortele de nori. Interiorul pe cale de a respira, așa, sânguincios cu sarcina sa. Totul va respira; inima, intestinele, sexul, creierul, gâtul, chiar și celulele pielii și umflăturile oaselor. Asemănător cu un foarte mare plămân, corpul se va umfla, va expira, neîncetat, odată cu peisajul. Asta era secretul vieții veșnice. Să respiri.

Să nu te oprești niciodată. Să respiri cu restul lumii. Să respiri în mare, să respiri în inima stâncilor, în nimburile norilor, în mijlocul vidului negru unde înaintează galaxiile. Să respiri după ritmul adevărului.

Minutele trecură și până la urmă vântul căzu pe pământ. Cerul era, acum, complet acoperit cu nori groși. Obscuritatea se stabili pe silueta orașului, pe străzile pe care mergea Besson.

Linștea revenise și mulțimea se îmbulzea din nou pe trotuare, în magazinele luminate vedeai mărfurile expuse, țeșăturile, mobila, prăjiturile. Besson se opri un moment pentru a contempla o vitrină unde două păsări din pluș, una verde, alta roșie, urcau și coborau pocnind din ciocuri și bătând (frenetic din aripi. În spatele păsărilor era o tânără femeie așezată într-un fotoliu, și care fuma privind cu ochi absenți cu gene fardate.

Puțin mai departe, atunci când trecea prin fața unei grădini publice, Besson auzi frunzișul de arbori care începea să se agite. O adiere de aer îndoi ramurile și primele picături de ploaie începură să cadă, sfărâmându-se una după alta. Deasupra orașului, norii negri crăpară dintr-o dată și apa lovi solul cu un zgomot de plesnitură. Besson fugi să se adăpostească sub un pridvor și privi avalanșa care cobora înclinat, formând raze dese, răsucite, ca și cum cerul ar fi fost străpuns de găuri regulate.

În curând rigolele se umplură și curseră de-a lungul trotuarului, ducând în valuri pachetele de frunze moarte și bucățile de hârtie. Apa picura din streșini, se rostogolea în centrul țevilor. Întreg orașul era în pantă și apa șiroia pe plăcile de ciment și de gudron, uneori din țiglă, parcă atrase de o gaură mare așezată undeva jos. Lichidul, ieșea din orice, mai puțin, pentru că, pare-se, căzuse din cer, cât pentru că se găsea acolo, închis în materie, și un ordin magic îi spusese să picure brusc. Țâșnea din frunzele copacilor, din tencuieli, din gropile

trotuarului, din plăcile canalelor și chiar din pielea oamenilor. Ca sudoarea, ca sudoarea debordând din fiecare por dilatat de febră și curgând fără să se oprească, alunecând, sărind în fântână sau picurând încet strop cu strop, luptând cu toată forța sa suplă și moale împotriva durelor elemente ale pietrei și impenetrabilității aerului.

Peste vârful arborilor din grădină Besson văzu cerul negru imobil. Acoperișurile caselor, în jurul scuarului, se detașau foarte palide, și antenele de televizor străluceau ca și cum ar fi fost date cu vopsea argintie.

Zgomotele existau mereu; dar ele nu mai erau simple. Căderea apei le aureolase, și ele străluceau în mijlocul susurelor, chiar înainte de a fi înecate și de a se stinge. Besson respiră mirosul pământului udat prin carapacele de bitum. Simți, de asemenea, curentul de aer rece care venea de la altitudine, încărcat cu ozon. Încercă să audă dincolo de zidurile caselor, zgomotul fluviului de culoarea laptelui, care urca încetul cu încetul, ducând în albia sa blocurile de turbă. Gustă chiar apa ploii, deschizând gura.

Dar iată ce se mai întâmplă: exact în acea clipă, în spațiul dintre norii de cerneală, fără ca să se fi putut vedea cum se produceau lucrurile, se petrecu o triplă fisură albă desenată. Ea ocupa o întreagă jumătate de cer, de la zenit la orizont. Perfect de limpede, trasată parcă cu creta, imobilă, apărută brusc pe voalul negru al norilor și asemănătoare cu o venă, ea licărea fără strălucire, umflată de un suc de candoare albă ca zăpada, încât înceta aproape să fie lumină. Ea rămase acolo, cu furca cu trei coarne îndreptate spre pământ, spărgând cerul, înfiptă, ca o rădăcină, și nimic nu mai conta decât ea; orizontul, firmamentul, suprafața orașului, mările și râurile se goliră dintr-o dată, se deșirară în mii de bucăți, se acoperiră de întuneric. Și nu mai rămase decât prezența imensă și mută a electricității, semnul divin și fulgurant al albeții, frumuseții, liniștii; marele desen imobil care nimicise tot restul și în care ani și secole de efort și de agitație aveau să se scalde, să se impregneze de violență, să se pătrundă de fericire. Incandescența și frigul amestecate într-o singură fisură, într-o singură dâră de fulger care fotografiase lumea.

Când această secundă care avea aerul de infinit fu terminată, veni tunetul. Rulă, ezită, apoi se sfărâmă de Besson

și făcu pământul să tremure. Ploaia începu atunci să curgă mai liber, inundând strada cu marea ei binefăcătoare, de parcă o poartă uriașă ar fi fost deschisă undeva ca să intre răcoarea în foc sau căldura în frig.

CAPITOLUL IX.

FRANÇOIS BESSON FUGE.

— INDIENII OMOARĂ OARE LUPII?

— CĂPCĂUNUL.

— OAMENII PRIVESC CUM MOARE DULĂUL MARE ȘI GALBEN. -

TURBAREA.

— FRANÇOIS BESSON ÎȘI ARDE HÂRTIILE.

— ÎN CANIOANELE ORAȘULUI.

— O MASĂ RATATĂ.

— SFERA DE APĂ FĂRĂ APĂ.

În ziua a noua, François Besson se hotărî să plece din casă de la Marthe. Din mai multe motive:

1) Tânăra femeie începuse să-i placă.

2) Era obosit.

3) Avea chef să vadă ce se petrecea în altă parte.

4) Patul era prost.

5) Tânăra femeie avea respirația zgomotoasă și uneori mirosea a transpirație.

6) Timpul trecea și trebuia acționat repede.

Dimineața, profită de faptul că Marthe coborâse la cumpărături și își făcu bagajul. Băiețașul, în halat de casă, se juca cu automobilele pe parchetul bucătăriei. La un moment dat, el se ridică și se duse spre Besson, care își aranja mașina de ras în sacoșa de plajă. Îi spuse: „Unde te duci?” „Afară”, spuse Besson.

„Ce să faci?” „Nimic”, spuse Besson.

„De ce, nimic?”

Apoi se duse să caute o mașinuță și o puse să se învâртеască în jurul picioarelor lui Besson, făcând „bruuuum, brum” ca să imite uruitul unui motor.

Besson termină de aranjat lucrurile în sacoșa de plajă. Băiețașul se apropie din nou și îl privi cu ochii săi negri, fișii.

„Unde zici că te duci, ai?” îl întrebă din nou.

„Afară”, spuse Besson.

„Te duci să te plimbi?” „Da”, spuse Besson; își puse ceasul la mână și se duse să se pieptene.

Când se întoarse ca să-și ia sacoșa, băiețașul roșcovan tocmai se juca de-a tamponatul mașinilor.

„Ce faci?” îl întrebă Besson.

„Asta e Peugeot”, explică băiețașul; „și asta Citroen. Asta merge foarte repede, dar domnul din Peugeot n-a văzut. Asta s-a-ntâmpat și o să vezi ce-o să se întâmple.”

Mașinuța bleu accelerează puternic pe parchetul bucătăriei; păstrând toate proporțiile, trebuia să aibă cel puțin trei sute la oră. Apăru cealaltă mașină venind din dreapta. Vopsită în roșu aprins, ocoli piciorul mesei și tăie calea celeilalte. Nu avură timp să frâneze; șocul fu teribil, și cele două vehicule zburară pe suprafața parchetului din material plastic, sărind și rulând una într-alta înainte de a se imobiliza cu roțile în sus. Dacă ar fi fost călători la bord, ar fi murit toți pe loc. După aceea, mașina pompierilor sosi după colț, de la celălalt capăt al bucătăriei. Zigzagând pe drumul imaginar, cu sirena urlând, se îndreptă cu mare viteză către locul accidentului. Se opri lângă fiecare mașină, pentru a stinge începutul ele incendiu. Apoi, luând răniții și morții, plecă în direcția din care venise, claxonând întruna. Când dispăruse după colț, două mașini de depanare se îndreptară spre locul sinistrului. Ajunse acolo, agățară cele două mașini turtite de parașocurile lor și le remorcară prin bucătărie.

Besson mai avea câteva minute până să plece. Se așeză și își aprinse o țigaretă. Puse pe copil să sufle în flacăra chibritului.

„Cum te cheamă?” spuse Besson.

Băiețașul roșcovan nu-i răspunse.

„Spune, cum te cheamă?” repetă Besson.

„Lucas”, spuse băiețașul.

„Lucas și mai cum?” „Lucas...” „Si locuiești aici?” „D a...” „Câți ani ai?” „...” „Nu știi câți ani ai? Știi cel puțin să numeri? Hm? Știi să numeri?”

Copilul se legănă pe picioarele sale scurte. Avea un cap greu, cu fruntea înaltă, cu părul roșu și cu ochii strălucitori. Gura era întredeschisă și se vedeau doi incisivi care se sprijineau pe buza inferioară. Era îmbrăcat cu un halat de casă

bleu, cu pantaloni în carouri și cu papuci înflorați. Besson se aplecă spre el.

„Spune! Încerci să numeri cu mine. Unu, doi, trei...” „Patru.” „Cinci, șase...” „Opt... Unsprezece... Paisprezece...” „Nu! Șase, șapte, opt, nouă... Hai, continuă.” „Uf. '!. Zece...” „Bravo, asta-i...” „Ei... Paisprezece...” „Nu, nu paisprezece, ai spus adineaori.” „Șase...” „Nu, nu șase... Unsprezece, doisprezece, treisprezece...” „Paisprezece...” „Și-apoi?” „Nu știu”, spuse băiețelul roșcovan. Și începu să se joace din nou cu o mașină. Besson îl privi cum se târăște pe parchetul de linoleum. O clipă avu dorința de a-l lua cu el și de a-l duce unde merge și el. L-ar putea învăța poate ceva, nu știa exact ce, însă l-ar putea învăța într-o zi ceva într-adevăr util. Bunăoară să înoate foarte repede. Dar se gândi că poliția n-ar întârzia să-l ia înapoi și l-ar acuza de furt de copil.

„De ce nu te urci în mașinuțele tale?” întrebă Besson.

Copilul ridică ușor capul și se gândi o clipă.

„Da' sunt prea mici”, spuse el; „uite.”

Își puse jucăria în dreptul capului.

„Ai vrea să ai un automobil mai mare?” „Un camion”, spuse copilul; „un camion mare.” „Și unde te-ai duce cu el?” „La școală. Și-apoi să mă plimb în grădină cu mama.”

Besson scutură scrumul de la țigaretă pe jos.

„Când vei fi mare”, spuse el.

„Da, când voi avea opt ani”, spuse băiețelul. „Dar de ce - de ce n-am opt ani?” „Pentru că ai patru ani și jumătate”, spuse Besson.

„Noaptea când dorm văd multe lucruri”, spuse băiețelul; „lupi, păduri în care sunt mulți lupi. Și indieni.” „Indienii omoară oare lupii?” „Nu, nu pot, nu sunt așa de mari. Însă eu, când voi fi mare, ei bine, voi lua o bâță și voi ucide toți lupii. Le voi face - le voi face o gaură în ochi cu bâta mea. Și e unul care vrea să mă mănânce, însă eu i-am zis, lupule, nu mă mânca. Pentru că, pentru că te voi ucide. Și el era furios, și mă apuca de gât. Atunci am luat un cuțit și i-am deschis pântecele, și i-am deschis pântecele în două.” „Și-apoi?” „Atunci lupul m-a încuiat într-o cameră întunecoasă.” „Îți era frică de întuneric?” „Oh da, îmi era frică, și am sărit pe fereastră când se lumina.” „Și vârcolacul l-ai văzut?” „Vârcolacul îl văd câteodată noaptea. Are o bâță mare și merge prin pădure cu toate vulpile. Însă eu

fug și nu mă poate prinde.” „De ce nu te poate prinde?” „Pentru că am găsit un căpcăun care m-a urcat într-un copac. Și vârcolacul nu știe să se urce în copaci, pentru că mă apăra căpcăunul.” „Și căpcăunul nu voia să te mănânce?” „Nu, e un căpcăun drăguț. Nu mânca niciodată copilași. E un căpcăun - domn.” „Și cum arăta?” „Înalt, avea picioarele negre, mâinile și capul albe.” „Si nasul?” „Alb.” „Și părul?” „Albastru... Nu, bleumarin.

„Bleumarin?” „Da.” „Și ochii?” „Galbeni.” „Păi era dăguț acest căpcăun?” „Da era drăguț. Și am alergat mult, mult timp.” „Și vârcolacul ce-a făcut?” „Vârcolacul a vrut să mă înșface, atunci am luat un pietroi și i-am spart capul.” „Și dacă te-ar fi mâncat?” „Atunci i-aș fi deschis pânțele și aș fi ieșit.” „Dar de ce puiul pe care l-ai mâncat nu ți-a deschis pânțele?” „Pentru că era mort.” „Și tu nu ești mort?” „Sigur că nu.” „Și dacă te-ar mânca vârcolacul, ai muri?” „Da, dar acum sunt prea mic, nu pot muri, în afară de asta, aș crește mare imediat.” „Și atunci de ce nu ești un pui?” „Ei bine, dacă aș fi un pui, m-aș duce repede să mă culc în pădure.”

Besson își strivi țigareta într-o scrumieră.

„Și la școală e un băiețel pe care-1 cheamă Michel, care are un câine pe care-1 cheamă Paddy.” „Ei și?” „Și câinele băiețelului, de fiecare dată când se întunecă ai zice că-i un lup.” „Și ce vei face când vei fi mare?” „Ei bine eu, când am fost mare am fost la armată și am fost ucis de două ori.” „Apoi ai reînviat?” „Apoi am plecat foarte repede cu avionul, și avionul mergea pe drumul pe care nu-1 vezi pe cer. Foarte sus. Foarte sus. Și am fost pe punctul de a cădea. După aceea, am înotat în mare până la o insulă.” „Cum se numea insula aceea?” „Habar n-am. N-avea nume, asta-i tot.” „N-avea nume?” „Și-apoi am mâncat multă ciocolată, mi-a fost rău la stomac și am vomitat.” „Știi să scrii?” „Oh da, știu să scriu, știu și să citesc.” „Ce știi să citești?” „Știu să citesc ziarul.” „Și ce e în ziar?” „Sunt poveștile cu animale, poveștile cu urși, poveștile cu girafe, poveștile cu gazele, poveștile cu dromaderi, poveștile cu elefanți...” „Si cu ornitorinci?” „Da...” „Cu cazuarii cu coif?” „Da. Cu tigri, cu lei, cu pantere...” „Și cu microbi?” „Da, și cu lei, cu girafe...” „Și cu diplodoci, cu megaterii, cu labirintozauri...” „Da, și cu tigri, și cu lei. ”

Besson se mai uită un pic la copil, așa, în ochi. Se impregna de conturul feței moi, a craniului ținut, a pupilelor negre în care nu exista nici o profunzime, ci numai reflexele lucrurilor exterioare. Observă pozițiile și mișcările care nu aparțineau acestui corp, și care totuși făceau deja unanimitatea misterioasă a unei persoane. Apoi se hotărî să plece. Își luă sacoșa de plajă, îmbracă impermeabilul și spuse băiețelului roșcovan: „Bine. Ies. Tu să fii cuminte și să te joci cu mașinuțele tale. Când se va întoarce mama, îi vei spune că am plecat și că nu știu când voi reveni. Ai înțeles?” „Da”, spuse băiețelul.

Besson deschise ușa și coborî scările.

Afară era aproape frumos. Cerul era încă cețos, dar pământul se uscaseră și un soi de vânt rece sufla din când în când pe străzi. Besson înainta ducând sacoșa de plajă, evitând arterele unde era multă lume. Fără să-și prea dea seama, se îndreptă către râu.

Acolo, cheiul era plin de cocioabe dărăpănate, în care trăiau telalii. Besson se opri lângă un vânzător de înghețată să mănânce un serviciu și să bea un pahar de limonadă. Alături de el, un militar mușca din niște rondelle de cârnați puși între două felii de pâine. Când terminaseră serviciul și limonada, Besson plăti și se duse să stea cu coatele pe balustradă. Jos, râul curgea rapid, cu torente de apă noroioasă, degajând un miros de fermentație. Puțin mai sus, pe albia fluviului, muncitorii trudeau pe șantier în spatele unui metereze de pietre. Mașinile și buldozerele erau nemișcate și, în apropierea schelelor, un brasero fumea.

Besson urcă pe chei până la înălțimea șantierului. Apoi se opri și privi intens la ceea ce se petrecea. Îmbrăcați în haine vechi și murdare, aproape o duzină de muncitori mergeau pe movilele de galeți cărând găleți și lopeți. Unii săpau gropi în grămezi de nisip, alții fumau privind-i. Toată treaba asta era incoerentă și fără îndoială inutilă; și totuși, Besson simți născându-se în el dorința de a face ca ei, de a munci, aplecat pe o lopată, fără să înțeleagă, fără să pună întrebări, să participe la opera misterioasă ce s-ar termina într-o zi în interiorul unui pod din fier și din ciment. Câteva clipe mai târziu un cerșetor traversa lent zona lucrărilor, trăgând după el un sac îndesat cu hârtii vechi. Nimeni nu fu atent la el, iar el se înfundă în

mijlocul măracinilor, mergând pe lângă fluviul umflat; dispăru în spatele unei palisade, poate intrase în interiorul unui canal. Acolo, chiar în centrul oraşului atât de dur şi atât de populat, era un ciudat univers pustiu, un soi de savană în miniatură unde, odată cu noaptea, bântuiau şobolanii şi câinii vagabonzi.

Era şi cam înfricoşător. Asta voia să spună solitudine, mizerie, bătrâneţe, sau ceva în genul acesta. Cu faţa la această dâră de frig şi de gunoaie, unde curgea fluviul noroi, oraşul apăsa greu, cu toată violenţa zidurilor străpunse de ferestre. Sprijinit pe balustradă, Besson înţelese că era exact pe punctul de confruntare, pe frontieră. Trebui să facă un efort pentru a se degaja şi a se întoarce către centrul oraşului.

Puţin după aceea, traversând la o intersecţie, zări o îmbulzeală de lume. Se apropia ca să se uite, dar la început nu distinse nimic anormal. Oamenii se opriseră cam pe tot trotuarul, întinzând capul, cu ochii ficşi în aceeaşi direcţie. Doar ajungând acolo Besson realizează ceea ce se petrecea. Întins într-o rigolă, pe marginea trotuarului, un dulău galben trăgea să moară. Culcat pe spate, cu capul în scobitura rigolei, cu labele ridicate spre cer, câinele respira cu gura deschisă, atât de puternic încât se auzea hârâitul dureros al gâfâitului său. În faţa lui, doar la câţiva metri, bărbaţi şi femei stăteau în picioare privind nemişcaţi. Unora le era cam ruşine, şi nu se opriseră decât mult mai departe, trăgând cu ochiul peste umeri, sau ascunşi după maşinile staţionate. Alţii treceau în maşini şi încetineau ajungând la locul unde agoniza câinele. Besson văzu toată treaba asta repede, în timp ce traversa tremurând prin locul unde se întindea moartea.

Văzu forma prăbuşită, deja aproape confundată cu culoarea bitumului, ale cărei labe ţepene vibrau imperceptibil. Văzu capul lung, plonjat în noroiul rigolei, care încerca să respire aerul dens. Pe blana spălăcită nu se aflau urme de sânge, ci ceva mai rău: pielea era flască, informă, asemănătoare cu un sac pe jumătate golit. Şi în picioare, în faţa lui, oamenii priveau nemişcaţi, tăcuţi. În timp ce înainta spre marginea trotuarului, Besson văzu venind spre el forma lipită de sol, răsturnată, sufocată. Pătaţi cu noroi, ochii sticloşi priveau către spaţiul gol, iar coada adunată trena pe şosea. Apoi din gura căscată, unde aerul nu mai putea să intre, ieşi imediat, în liniştea intersecţiei, un strigăt răguşit şi blând,

amestecat cu bale și cu praf. Geamătul nu dură mult. Corpul continuă să gâfâie în întregime în travaliul agoniei, și Besson se îndepărtă rapid fără să se întoarcă. Nu era cu adevărat emoționat și, totuși, mergând prin zgomotele și agitația străzilor, își aminti mult timp exact forma ciudat imobilă a dulăului galben care se sufoca, singur în intersecție, și fața oamenilor care îl priveau. Resimți chiar, câteva secunde, ca o amintire tragică de boală și de moarte; stăpânirea necunoscutului, a disimulatului, a inevitabilului. O remușcare, o neliniște mai curând, născută din originile ascunse ale vieții sale, și care urca în el și care se răspândea urmând rețeaua venelor, parcurgând drumul nervilor și al mușchilor, o durere obscură, un spasm, ce ardea, distila, făcea din fiecare din celulele sale un ochi atent și răutăcios. Era în genul unei distrugerii, cu asprime, ură, conștiință, și teribil deznodământ care nu poate fi evitat: ciuma, lepra nervoasă, Ainhum, Goundou, Kala-Azar, sau turbarea: „Turbarea se instalează în mod normal repede și bolnavul prezintă imediat tulburări psihice. Devine anxios, melancolic și stăpânit de presentimente stranii. Somnul este imposibil. Apoi se propagă amortiri locale, iritații și o senzație de mâncărime în jurul rănii, care apare umflată și moale. Uneori, primul simptom de care se plânge bolnavul este o senzație ciudată în gât, corelată cu o impresie de contracție în gâtleej.

„Simptomele mentale pot fi doar isterice, și sunt multe cazuri în care boala începe în urma unui șoc psihic. Frica, groaza pot fi considerate în anumite cazuri ca adevărata manifestare a acestei boli. Însă creșterea temperaturii este în general semnul inițial cel mai frecvent. Aceste simptome pot dura mai multe zile înainte ca boala să se declare cu adevărat, dar în general ele nu durează mai mult de douăzeci și patru până la patruzeci și opt de ore. Hidrofobia, simptomul principal, domină în majoritatea cazurilor, și ea se datorează spasmelor extrem de dureroase din organele de înghițire și de respirație, de fiecare dată când bolnavul încearcă să mănânce sau să bea.

„Suferința dată de aceste spasme este de așa natură, încât depășește în intensitate, după toate probabilitățile, celelalte forme de suferință umană. De aceea mirosul sau vederea, și chiar zgomotul, unui lichid e de-ajuns pentru a

provoca o criză. Când e făcut un efort pentru îngurgitarea unei mici cantități de lichid, acesta este imediat dat afară, cu un spasm violent al gâtului și laringelui. Starea de hipersensibilitate a celulelor nervoase la stimulenți exteriori este caracteristică. Curenții de aer pot provoca convulsii; reflexele pielii și ale tendoanelor sunt exagerate, și spasmele respiratorii ale mușchilor toracici n-ar putea fi diminuate prin traheotomie. Hrana solidă poate fi luată mai ușor decât fluidele.

„De îndată ce boala este declarată, ea progresează rapid. În multe cazuri, vor fi perioade de calm, care ar putea da impresia vindecării, sau să pună la îndoială diagnosticul. Spiritul bolnavului este în mod normal excepțional de lucid, și acesta răspunde coerent la întrebările care îi sunt puse; apoi vocea devine de neauzit și cuvintele de neînțeles. Anumite faze de excitație pot atinge demența. Bolnavul distruge și sparge tot ce întâlnește în cale, deși sunt rare tendințele de a se lega de o persoană umană. Excitația sexuală, însoțită de priapism, este un simptom comun. Vocea devine răgușită; sunetele stranii produse în timpul spasmelor majore sunt la originea ideii populare care spune că „turbatul latră ca un câine”.

„Spasmele și convulsiile devin din ce în ce mai dese, până când bolnavul ajunge într-o stare de paralizie care-l duce la moarte. Mușchii care au fost surmenați până la limita răbdării se destind și fața, după ce exprimase paroxismul suferinței și fricii, devine inexpresivă. Există, de obicei, o secreție excesivă de salivă, pe care bolnavul este incapabil s-o controleze. Până la urmă respirația devine neregulată și slabă, apoi se oprește, înaintea morții, temperatura urcă. Se descoperă în mod normal zahăr și acetonă în urină. Din cauza stării paralitice, pupilele bolnavului sunt dilatate.”

După aceasta, François Besson se întoarse încă o dată în casa părinților săi. Când sună la ușă, ei abia se așezaseră la masă. Discutară puțin în fața mâncărilor aburinde și Besson spuse că mai avea niște lucruri de luat din camera sa.

Camera fusese aranjată cu grijă după plecarea lui. Patul era acoperit cu o cuvertură cu mici desene roșii și verzi, parchetul fusese măturat și lăcuit, scrumierele golite și spălate.

Besson puse sertarul de la masă pe jos și începu să ardă hârtiile una câte una. Le apuca de un colț, plasa un chibrit dedesubt, și le lăsa să cadă într-o scrumieră mare din sticlă.

Arse totul, așa, o bună parte din după-amiază. Poemele, scrisorile de dragoste și de despărțire, prospectele, cursurile de geografie și de latină, problemele de algebră, desenele cu femei goale, fotografiile, certificatele de vaccinare, toate mângăliturile și toate confesiunile care se acumulaseră acolo de ani de zile. Nu toate hârtiile ardeau în același fel. Erau unele care luau foc dintr-o dată, degajând o undă de căldură rapidă. Altele care pârliau mult sub flacăra chibritului și se consumau lent, cu mult fum. Focul urca de-a lungul pătratelor albe, topea scrisul, răsucea siluetele trasate cu pixul, întindea pete mișcătoare și roșii, care se evaporau încetul cu încetul într-un nor înțepător și negru. Paginile smulse din revistele pornografice erau grase, groase, și flăcările se stingeau în mod regulat, lăsând chiar în mijlocul corpului suplu de femeie o mușcătură inegală, mărginită de franjuri de spumă carbonizată. Ca să susțină focul, trebuia să arunce foarte repede la bază o mână de scrisori par avion, parfumate și ușoare. Foile de hârtie pelur deveneau negre într-o secundă, dar pe pagina fosilă, gata să se rupă, se vedeau încă micile serpentine ale scriiturii, gravate în cenușă. Focul devora totul fără discernământ, fără regret; el răsucea membranele fine, lichefia suprafețele lucioase, volatiliza celuloidul; și deasupra minusculului jar urca în aer coloana încălzită, unde judecățile și actele nu mai erau decât efemere particule cenușii pe cale de a zbura.

De fiecare dată când scrumiera era plină, Besson o golea pe parchet. Apoi reîncepea să o umple de foc, cu răbdare, hârtie după hârtie. Ca să economisească chibritele, pândeă momentul în care jarul avea să se stingă și puneă sub flacăra jucăușă o nouă pradă.

În curând atmosfera fu saturată de un miros care zgârâia pe gât. Bucățele fine urcau spre tavan și recădeau tremurând, așezându-se pe păr, pe mâini, pe haine. Dar Besson nu deschise fereastra. Aplecat peste scrumiera așezată chiar pe parchet, apuca cu febrilitate teancurile de hârtii și alimenta flacăra roșie și galbenă. Peretele de sticlă era acum acoperit, acolo unde ardea focul, cu un fel de lipici portocaliu iar pe marginile scrumierei jucau limbi albastre terminate în trâmbe de funingine.

Sudoarea începu să curgă pe fața și pe mâinile lui Besson; flacăra urca, recădea, urca, recădea, iar aerul fierbinte

Îl lovea în ochi. Fumul înțepa, își depunea scorile în gât. Din când în când, o flacără mică îi ardea degetele. Dar parcă nu simțea nimic. Continua să hrănească incendiul, să transforme în praf și în duhoare toate hârtiile din camera sa. Nimic nu merita să fie păstrat. Nimic nu merita să fie citit. Totul avea locul său în bâțâitul furios, în zgomotul de rachetă, scânteile, vârtejurile roșietice, valurile verzui, căldura, lumina fanatismul limbilor avide ce dansau pe parchet; Besson nici măcar nu se mai ostenea acum să golească scrumiera; hârtiile se rostogoleau pe jos, aprinzându-se, și dădeau focul lor altora de alături. Besson se lansa în pachete întregi și jarul crescua, înălțând coroana sa de foc. Fumul se îngroșă, deveni clei negru, urcă într-un singur trunchi care se întindea în apropierea tavanului. Fără să mai vadă nimic în ceața sumbră decât forma jarului, Besson aruncă ziarele și cărțile în interiorul cercului de flăcări. Romanele, dicționarele, povestirile de călătorie și tratatele de filosofie dispărură în gura vie care le măcina imediat.

Când părinții lui Besson, atrași de pârâitul caracteristic al incendiului, se năpustiră în cameră, focul începuse deja să escaladeze patul și tapetul de pe pereți. Scoaseră strigăte de groază, făcură pași precipitați, care zguduiră parchetul. Atunci Besson își luă sacoa de plajă și, fără să se întoarcă, plecă. Trebuia să se odihnească mult timp, așezat pe o bancă într-o grădină publică, înainte de a putea să iasă din căldura uluitoare a jăratecului și să fumeze o țigaretă.

Seara, Francois Besson circula de-a lungul canioanelor orașului. Văzu bărbații și femeile mergând doi câte doi pe trotuare și copiii alergând în bande, jucându-se de-a războiul. Toți erau ocupați, toți aveau o locuință caldă și primitoare în care urmau să se înfunde pe timpul nopții. În alveolele imobilelor, femeile cu pieptul mare preparau mâncarea, și bucătăriile luminate miroseau a supă, a praz și cartofi, a clătite și a friptură. Oamenii se încrucișau, surâdeau, salutau uneori. Vorbeau tare. Dar nimic nu era pentru Besson: el înainta în liniște și ochii înfundați în orbite se așezau pe el cu insistență, sau îl priveau pe ascuns.

Cârpaci și muncitori erau în picioare în baruri, bând bere și privind la televizorul care răgea într-un colț. În depărtare, se auzea dangătul subțire al clopotelor. Vitrinele se aprindeau

unele după altele și firmele de neon începeau să clipească fără încetare, repetând mereu același lucru. Deasupra unei agenții de voiaj, curgeau cuvinte pe o bandă făcută din becuri electrice.

Besson citi:

PRESSE - STOP - UN AVION CADE LA TEL AVIV- 18
MORȚI -

Sub marginea unui jgheab de streășină, niște porumbei erau cocoțați pe literele de neon ale unei reclame și își încălzeau etichetele legănându-se. Puțin mai departe, un bătrân sprijinit de zid cânta „Prietenul meu Pierrot” la fluier câmpenesc, cu o căciulă pusă în fața picioarelor sale. În spatele unui panou de sticlă erau expuse fotografiile de copii și de fete în genunchi; gurile surâdeau, ochii erau strălucitori ca și cum ar fi fost dați cu ceară. Oamenii își lăsaseră semnele pretutindeni. Își înscriseseră numele și adresele lor pe ușile caselor, pe ferestre, pe trotuar, pe cer și pe copaci, pe spatele câinilor, pe plăcile de fier ruginit. Nicăieri nu puteai să le scapi. Acești munți verticali străpunși de dreptunghiuri erau populați cu ochi care pândeau, cu guri care vorbeau sau mâncau, cu păr pieptănat, cu piei spălate, cu unghii tăiate, cu cârnuri îmbrăcate în lână sau nailon. Nici un peisaj nu semănase cu acesta; nu existaseră niciodată, pe un spațiu așa de redus, atâtea cavități impenetrabile, atâtea defileuri sau morene. Nici un munte nu era așa de înalt, nici o vale atât de abruptă ca aceste imobile și ca aceste străzi. O forță teribilă modelase acest relief; o violență hidoasă și incomparabilă înălțase aceste monumente, drenase solul, netezise mușuroaiele, sfărâmasă pietrele, dirijase, săpase, manipulase elementele și spațiul, și făcuse să curgă încet, după voința sa, micile rigole docile. Casele aveau temelii înfundate în adâncul rocii și țineau pământul cucerit cu ură, cu ferocitate.

Besson merse umil pe străzile care nu-i aparțineau. Se clădea la o parte pentru a lăsa să treacă trupurile învingătorilor, femeile cu umeri rotunzi, copiii cu părul scurt, bărbații revenind de la treabă. Așteptă înainte de a traversa străzile, pe care automobilele le terminaseră de rulat cu pneurile lor din cauciuc. Își aplecă ușor capul și se cocoșă sub atacurile mișcării furioase, a zgomotului, a luminilor. Felinarele clipeau în vârful pilonilor de oțel, pe străzi, în centrul mării;

vârfuri roșii și galbene ținute, apoi șterse, alungate de cele care urmau. Erai ca închis sub un capac gigantic, un capac de plumb, lăsat pe pământ, și care apăsa cu toată greutatea lui de piele, pe timpane, pe diafragmă și pe ceafă. Aerul rece devenise un fel de apă și oamenii se agitau între pereții lor. În curând oboseala îl obligă pe Besson să se oprească. Noaptea căzuse complet, și era ora cinci. Cu banii care-i rămâneau, Besson se hotărî să meargă să mănânce într-un self-service.

Besson încercă să mănânce așezat în fața unei mese negre, pe care trenau pete de sos, în fața unei bătrâne grase și urâte, care-l privea eu ochișorii ei duri. Își pusese pe tavă: o farfurie de roșii tăiate bucăți, peste care era presărat pătrunjel. Un ou cu maioneză. O farfurie conținând o bucată de pui fript (copsn) și cartofi prăjiți. Un pahar cu apă. Un iaurt. Trei pachetele de zahăr praf. Un coltuc de pâine uscată. Un cuțit, o furculiță, o lingură de supă, o lingură de cafea. Un șervețel din harte fină, pe care era scris, „Poftă bună!” sau cam așa ceva. O bucată de hârtie pe care se putea citi:

LE ROYAL SELF - SERVICE.

Besson încercă să înghită roșiile și să taie puiul. Însă hrana era ostilă, aluneca din farfurie, refuza să fie mestecată și înghițită. Apa curgea din pahar pe bărbie, ca și cum un glumeț ar fi făcut o gaură în recipient. Oul derapa în maioneză și puiul se mișca. Totul era respingător, cadavru rău prăjit, rădăcini moarte, gust de pământ, și poate chiar deja de excremente. Besson încercă să mestece. Înghiți firimituri de carne uscată și pătrate de albuș de ou mirosind a sulf. Se băloși, luptă, își murdări veșmintele și mâinile, îi căzu cuțitul pe jos, apoi lingura. A mânca era deci imposibil. Și pe deasupra, ochiul ironic al bătrânei contempla spectacolul acestui eșec. Besson abandonează alimentele solide și se opri la iaurt. Dar nici cu asta nu mergea mai bine; ajungea să ducă lingurița la gură, însă lichidul cleios devenea viu; căuta să fugă, strecurându-se sub limbă, forțând peretele omușoruiui, urcând prin fosele nazale. Aplecat peste borcanul cu iaurt, în simulacrul nutriției, Besson se simți devenind mic de tot. În fața lui, privirea dură a bătrânei, și fețele întunecate ale oamenilor, din sala restaurantului, îi trimiteau înapoi imaginea sa ca tot atâtea oglinzi. Nemișcat, moleșit, ghemuit, fantomă, sau făt încă

acoperit de substanțe vâscoase, nu mai aparținea speciei umane.

Era deci așa: grupul îl respingea spontan ca pe un avorton; după ce-i furaseră actele, judecățile cele mai intime, aveau să-1 despoaie de corpul său și să-1 trimită în neant. Asta voiau să spună aceste fețe răutăcioase, în jurul lui, aceste mâini butucănoase pricepute să dezmembreze puii fripți, aceste guri cu dinți ascuțiți care știau să mestece, care știau să saliveze, să transforme în terci, aceste corpuri cu ascunzișuri insondabile care aveau voința de a transfera totul în sânge roșu-aprins, a cărui împrôscare regulată se răspândea ca milioane de mici ace mb piele.

Ceea ce trebuia făcut, era să combată cu toate forțele sale; mai întâi să părăsească locui scânteietor al acestei morgi și să se afunde în întregime în profunzimea rece a nopții, pentru a găsi acolo ajutor. Să meargă pe bulevardele pustii sub norul de ploaie, în lumina cenușie a felinarelor; să bea apă de la o fântână publică și să privească cu ardoare cerul invizibil; apoi, după ce va fi fumat o țigaretă, să se întindă pe o bancă, pe cea mai întunecoasă dintr-un scuar, și să aștepte. Apoi, să doarmă. Să stingă dintr-o dată toate luminile care ardeau în camera imaginară, la nevoie să spargă becul încins care atârână ca o picătură de foc la capătul firului său împletit. Și să plonjeze tremurând de speranță în sânul de mult cunoscut al singurătății.

Lungit pe banca sa, cu capul pe lemnul dur, cu ochii larg deschiși, Besson privi spațiul obscur care era deasupra lui. Ramurile unui laur își întindeau arhitectura complicată, imobile în aerul fără căldură. Totul era sumbru, sumbru. Zgomotele veneau din străzile vecine încărcate cu un fel de sufocare, ce le învelea ca o umbră. Nu existau insecte, nici păianjeni, și lumea ar fi putut la fel de bine să fie încremenită într-un mausoleu de marmură. Marea prezență a întunericului era boltită deasupra pământului, asemănătoare cu un dom fără ferestre. Apăsa cu toată greutatea ei pe minusculele obiecte ale oamenilor, ridicate contra ei, însă ea nu le sfărâma. Părea că le înțelege și le iubește, așa, cu imensul ei acoperiș plutitor mai opac decât marea. Și ea avea un ritm. Nu un ritm de respirație, nici un ritm sanguin, ci un balans greu care se ducea și venea în liniște, pătruns de absență, vibrând de gol, un cântec etern și

maiestuos care nu putea veni decât din infinit. În ea erau stelele și planetele, sorii, nebuloasele; ascunși în roba ei, aștrii erau legănați după măsura ei. Delicată, eterată, și totuși violentă, cupola neagră le conținea pe toate, aluneca grav pe ea însăși, și se învârtea, se învârtea... Sfera de apă fără apă, cu mișcare suplă și alunecoasă, care înainta, și, strălucitoare din cauza (miilor de pești cu pânțele argintat, se reculegea puțin câte puțin în ea însăși, era rugăciunea, gândirea, viața. Umbră căzând pe umbră, voal de întunecime mereu deschis și mereu deschizându-se, umbrelă ale cărei morți nu erau decât nașteri de noi desfășurări, de noi ramuri, nor obscur și neted sprijinit pe univers și neîncetând să adăpostească, neîncetând să mai extragă în trâmba sa de gheață substanțele fericirii și nenorocirii, identică, nudă, atentă, atrăgând unul câte unul bărbații în odihna pântecului său, negresa maternă.

CAPITOLUL X.

FRANÇOIS BESSON CUNOAȘTE FOAMEA, SETEA ȘI SINGURĂTATEA.

MIROSUL PĂINII.

— FEMEIA ÎN GENUNCHI DIN BISERICĂ.

— SPOVEDIREA.

— ORGILE.

— CUM ÎNVAȚĂ BESSON MESERIA DE CERȘETOR.

— PRIVIREA TERIBILĂ A BĂTRÂNEI CARE AR FI VRUT SĂ MOARĂ.

În ziua a zecea, François Besson cunoscuse foamea, setea și singurătatea. În orașul aiurit de vacarmuri și de mișcări, fu împins, trimis ca o minge, aproape exterminat. Era să fie strivit de patru ori de mașini și zidurile caselor se aplecară către el, gata să se năruie într-un munte de pulbere albă și de gânduri negre. Se instala pe vine prin cotloane scorjite, pentru a se adăposti. Însă picioarele bărbaților mergeau neîncetat pe trotuar, făcându-l să bată în retragere. Ele erau pretutindeni: asemănătoare unor coloane, sau unor pistoane, ele tocău solul în cadență, făceau eforturi disperate, își trasau drumurile pline de amenințare și de obstrucție. Încălțările răsunau pe pământul dur și plat, iar zgomotul sacadat al acestor șocuri, mai întâi lovitura surdă a tocului încercând să sfarme, apoi turtirea scârțâită a piciorului care răzuia, țâșnea din capătul, străzilor, creștea, creștea, devenea defilare de soldați înarmați, cucerire

de teritorii, mulțime de cuceritori. Zgomotul; ajungea la Besson, îl scotea din ascunzătoare, mergea pe pântele lui, apoi se îndepărta și se pier#ea în liniște, și era și mai amenințător. Tropăituri, nu existau decât tropăituri, de la stânga la dreapta, de la dreapta la stânga, așa, neîncetat.

Mașinile rulau și ele ca niște fiare mari care se plimbă de colo, colo. Totul era locuit de oameni, și nefericit era acela, care se afla în drumul lor. Indiferența monstruoasă cuprinsese lumea cu vâlul ei; un soi de răceală care pătrunsese obiectele, care se vârâse în copaci, în roțile automibilelor, în desenele de pe trotuare, care se zugrăvisse pe zugrăveală, amestecată cu ciment, topită în armăturile ochelarilor, nituită în grinzile de oțel.

Pe marile pătrate ale afișelor ondulate de lipici și de ploaie, femeii cu pielea stacojie își dezveleau dinții cruzi. Surâdeau cu gurile lor albe de canibali, iar ochii negri, în care genele desenau mustăți, păreau niște păianjeni mari cu labe păroase. În picioare, lângă un frigider, o femeie goală ieșea din umbră, și formele suple ale trupului ei aveau obscenitatea stranie a deghizărilor muierilor de o altă speță.

Câteva manechine din ceară erau încremenite, în fundul unei vitrini opalescente, în poziția lor umană; Besson privi aceste corpuri, paralizate, aceste picioare încrucișate, dezgolite până la coapse, aceste mâini cu degete 'lungi și în formă de fus, acești sâni care umflă corsajele, aceste capete fără păr sub perucile de nailon galben, cafeniu-roșeat, pana-corbului, roz. Avu deodată poftă să trăiască cu aceste femei false, ca și cum ar fi fost singurele adevărate. Avu poftă să se culce pe pietrele albe ale acestor plaje artificiale, în fundul vitrinelor, și să se alungească sub soarele arzător al proiecteurului. Acolo și-ar fi putut construi căsuța, în mijlocul plantelor grase, imobile în ghivecele lor, și să se abandoneze mângâierilor unor culori vii, în universul prefabricat foarte blând, foarte calm, unde liniștea domnește ca o cuvertură din material plastic verde Veronese, în cubul închis duhnind a insecticid de molii și a parfum care trăsneste. Ar fi ales o femeie, poate: cea cu ochii verzi și cu părul lung blond care fuma o țigaretă stinsă, așezată puțin într-o parte pe un scaun din metal, țesătura neagră a rochiei sale drapate descoperind scobituri de carne goală, galben-brună și roz. Sau cea care era culcată pe burtă în centrul peluzei din

hârtie și caise își expunea pielea brună, de culoarea cafelei cu lapte, la lumina proiectorului. Sau chiar această femeie cu părul roșu, încreimenită în mers, și care privea afară cu ochii săi de un albastru-negru înconjuțați de gene groase, surâzând drăguț. Le-ar fi iubit pe toate. Ar fi mângâiat îndelung aceste corpuri mari reci și elegante, ar fi făcut să le alunece rochiile de pe umerii rotunzi, fiind atent să nu le smulgă perucile, să nu le cadă vreo mână, sau vreun picior. Iată ce-ar fi făcut.

Afară, sub cerul plumburiu, nu putea să se odihnească. Picioarele continuau să înainteze pe trotuar și corpurile omenști aruncau ciudate străluciri, violente reflexe metalice. Fiecare avea armura sa. Mâinile luceau balansându-se la capătul brațelor; ochii aveau scleroticele albe ca zăpada, dinții, străluceau, nasurile sclipeau, părul era gras, iar cordoanele trimiteau mici sulite de lumină. Era ca și cum soarele ar fi coborât pe pământ, sau ca și cum s-ar fi topit dintr-o dată în spatele perdelei pufoase de noroi, amestecând o ploaie de cositor și de aur cu picăturile de apă. Aerul rece era așezat ca o placă de sticlă.

Către amiază, Besson resimți pentru prima dată atacurile foamei; nu mâncase nimic din ajun și cheltuisese ultimul mărunțiș cumpărând un pachet de țigarete și o cutie de chibrituri.

În jurul lui, prin ferestrele închise ale locuințelor, răsufla mirosul de bucătărie. Oamenii mâncau. În apartamente, în restaurante se așezaseră în fața unei farfurii pline și înghițeau bucăți de carne cu miros plăcut, cartofi, salate, pireu de spanac. Alimentele alunecau ușor pe esofaguri, cu mici bășici strălucitoare de salivă. Sângele dădea târeoale în jurul stomacului, iar maxilarele se agitau regulat.

După explozia frământată de la douăsprezece fix, străzile se goliseră încetul cu încetul. Viața se concentrase în bucătăriile pline de sunete de cratițe și de furculițe. Un soi de toropeală plutea acum, cam ca un somn în plină zi. Animalele și ele dispăruseră. Scotoceau prin pubele, prin curți, sau se învârteau în cerc în jurul meselor, cu gura deschisă și cu ochii strălucitori.

În urma lor lăsaseră acest pustiu cenușiu, în care adia vântul. Străzile păreau nesfârșite, iar trotuarele erau goale. Marea invizibilă se retrase foarte departe, descoperind suprafețele plane ale mълului. Totul era repliat pe sine,

întreținând în ascunzătoarea sa bufetul consumabil. În picioare, în pământul negru al grădinilor, copacii mâncau și ei. Sugeau din adâncul humusului substanțele moi ale vieții și le digerau. Fosfatul se dizolva îndelung între ădăcini și sângele de culoarea laptelui, cu gust de zahăr, se scurgea până în cele mai înalte ramuri.

Besson se simți cuprins de toropeală; încercă să lupte, o clipă. Nemișcat, la colțul unei intersecții, încercă să-și închipuie că fusese la un festin somptuos. Întinse o masă albă, pe care tronau fazani în aspic și pui cu tarhon. Pe această carne rece, puse vinuri aurite, sosuri groase care se întindeau strălucind ca niște pene de păun. Apoi disprețui această masă. Dar nu era suficient. În jurul lui, trotuarele și străzile erau tot pustii. Pe când oamenii vor ieși Literele apăreau parcă trasate cu desenate cu mâna MÂNCARE parcă desenate cu noroi. După aceea, când oameni vor ieși de la masă și când pisicile vor adormi lângă pubelele lor,. După aceea, semnul malefic se va șterge. Dar pentru moment era acolo. Era ora la care nu trebuia să fii afară; cei care se aventurau pe străzi întâlneau cuvântul magic și asupra lor plana atunci, ca un vultur, umbra înaripată a imensului abandon.

Besson înainta pe o stradă pe care șoseaua fusese desfundată. Pe șantierul pustiu, lopețile și târnăcoapele erau puse grămadă, iar o mașină galbenă, mirosind a ulei și a foc, se răcea în aer.

Mașinile erau garate unele în spatele altora lângă trotuare; pernele din imitație de piele ale scaunelor purtau încă urma pliantă a celor care fuseseră așezați. Era ca noaptea, și chiar fantomele erau absente.

Mirosul de pâine caldă și de brișă îl opri pe Besson în fața unei brutării; mirosul intră în el, în timp ce respira, și ridică în corpul lui o adevărată maree de salivă și de sucuri. Apoi, închis în stomac, mirosul deveni o suprafață; mișcă, se răspândește, înțepeni, făcu cruce; Besson se apropie de geam și privi înăuntrul brutăriei. Pâinea era acolo, într-o cușcă, oferind privirilor coaja de culoarea mierii. Caldă, burtoasă, pudrată cu făină, acoperită cu cicatrice și cu bășici, lăsa să urce încet în aer roba ei de parfum puternic. În interiorul cojii, miezul era proaspăt și elastic, moale, calduț, plin de mii de bășicuțe. Strălucea ca un fruct, aurită, atât de plină de galben încât

părea că toată lumina focului și toată căldura cuptorului erau vii în ea. Se oferea poftei nemăsurate, camufla încrețiturile mătăsoase ale miezului, deopotrivă dur și fondant, crocant și lichid, împrăstia în cele patru colțuri ale lumii undele bunătații. Virgină, obiect sculptat în aluat, atrăgea încet spre ea și domina. Besson se simți curgând, în mod imperceptibil, către interiorul pâinii, ca și cum drumurile mirosului fuseseră inversate, aducându-și prada în bârlogul lor. Besson se înfundă cu capul înainte, în centrul capsulei calde, înotând, înghițind zdravăn hrana care nu i se refuza. Simți densitatea mirosului foamei, gustul făinii și al drojdiei invadându-i membrele ca o piatră care se sparge. Parfumul umpluse acum cerul întreg; străzile orașului, acoperișurile caselor, norii, gudronul trotuarelor, caroseriile mașinilor, totul devenise pâine, franzeluță grasă și umflată, munte proaspăt care plutește în spumă, miez, coajă, coajă pe care o despici făcând semnul crucii pe masa aranjată cu coșuri grele de fructe și care lasă să intre în ea binecuvântarea ușoară coborâtă din înaltul cerului, care se deschise drăgăstoasă și palidă și cedează spiritului sfânt venit să sălășluiască în ea.

Besson rămase mult timp în contemplație în fața pâinii; apoi nu mai simți foamea, nici setea. În jurul lui, puțin câte puțin, semnele se ștergeau. Oamenii reîncepeau să iasă din case și mașinile demarau brutal. Porumbeii aterizau pe trotuare și începeau să se învârtască în cerc, proferând mici strigăte rulate.

Ceva mai târziu, când ziua scădea deja, Besson ajunge într-o mare piață înconjurată de case roșii. În centrul pieții, exista o parcare, și aproape peste tot, platani fără frunze. Besson traversă șoseaua și se îndreptă spre biserică. Era o construcție înaltă, destul de urâtă, cu un portic în stil gotic susținut de coloane de marmură, pe care era gravat:

MARJA SINE LABE CONCEPTA ORA PRO NOBIS.

O clopotniță se înălța în partea din spate, având în vârf o pendulă. În jurul cadranului alb erau înscrise cifre romane. Limba cea mică era îndreptată către IV și cea mare era pe punctul de a depăși VI. Besson așteaptă o clipă, cu ochii fixați de turn. Când limba cea lungă depășește pe VI, se auzi o bătaie surdă, care porni din turn și pluti ca o ceață pe deasupra acoperișurilor caselor. Două păsări își iau zborul și începură

să zigzagheze una în spatele celeilalte. Besson ascultă bătaia de gong răsunând prelung în piață; filamentele notei de bronz intrară în capul său ca o amintire.

Apoi își luă ochii de la cadranul care era suspendat în vârful clopotniței ca un soi de lună; urcă treptele scării, împinse batantul unei uși vechi din lemn mare; intră în biserică.

Se regăsi dintr-o dată în aerul profund. În umbra imensei săli goale în care tavanul boltit se scobea ca o grotă, liniștea domnea cu aerul gri. Un soi de nori transparenți circulau lent între ziduri, se strecurau, alunecau pe băncile lăcuite, se întindeau peste razele vitraliilor. Besson simți mirosul teribil de tămâie și crezu, o clipă, în ceva care mișca în el, că foamea îi revenise. Dar nu era foamea. Asta n-avea nume, suferință necunoscută care sărea în sus între zidurile reci, care bătea clopotele, prelung, cu rezonanță până în adâncul pământului, aceasta n-avea nimic care să se poată cunoaște sau spune. Era teama de dalele sonore pe care înaintează pașii, era spargerea tavanului răsturnat și apăsând cu tonele sale de piatră, era forța întunericului, greului spaima devenită locuință. Besson înainta, tremurând, pe aleea centrală. De fiecare parte rândurile de bănci pustii fugeau spre penumbră. Stâlpii erau în picioare, giganți, și, ca trunchiurile de arbori, se pierdeau în frunzișul alb și perlat al luminii, în apropierea plafonului. La capătul aleii, cu fața la Besson, și înaintând spre el pe măsură ce el înainta spre ea, piramida altarului scânteia în licărirea luminărilor.

Besson făcu încă vreo câțiva pași în mijlocul bisericii; apoi se așază pe o bancă și ascultă liniștea. Zgomotele străzii nu ajungeau în interiorul zidurilor de piatră. Și totuși nu era cu adevărat o liniște; era prea plină, prea densă. Mișcând printre particulele plutitoare ale tămâiei, strecurându-se în umbră ca un hoț, vibrația surdă murmura. O rumoare continuă, comparabilă cu urletul unei căderi de apă, care răsuna pe sol. Era ca și cum ar fi fost, cu câteva secunde înainte să intre Besson în biserică, un vuiet terifiant și grandios; acum rămânea amintirea undelor bune, ultimele zguduituri în rostogolire, închiderea atmosferei după seism. Liniștea urma după vacarm, era încă fremătândă, bombănea cu voce joasă, bodogănea încă în cotloanele negre blesteme, înjurături înfundate, fraze obscene.

Besson privi puțin în jurul lui; pentru prima dată de când intrase, zări formele umane care erau cu el în biserică. Bătrâne așezate lângă stâlpi, din cauza radiatoarelor, mormăiau rugăciuni de neînțeles. Unele aveau fulare mari și negre puse pe capete, ascunzându-le complet fețele și părul, și îngenunchiaseră pe scăunele de rugăciune. Nu se mișcau. Stând în rochiile negre, în mantourile uzate, corpurile erau îndoite și capetele erau aplecate către sol. În aleile laterale, una sau două bătrâne, cu gesturi meticuloase, aprindeau luminări în fața icoanelor.

Nu departe de Besson, pe același rând, dar pe jumătate acoperită de penumbră, era așezată o femeie; Besson o privi cu atenție; văzu că era o femeie cam de șaizeci de ani, cu părul cărunt aproape alb, adunat într-un fular violet. Purta o rochie tot violet, dar un violet mai închis decât de obicei. Aplecată, cu spatele sprijinit de spătarul băncii, cu picioarele deformate de varice proțapite pe sol, cu mâinile împreunate în poală, privea înainte fără să-și miște buzele. Besson îi zări fața foarte palidă, cu nasul mare, cu riduri adânci, unde ochii murdăriseră obraji ca și cum rimelul ar fi curs cu lacrimile. Cearcănele brune coborau foarte jos, urmau conturul pomeților, și pleoapele trebuiau să aibă o ciudată tentă violacee, ca și cum ochii ar fi fost loviți cu pumnul. Ea rămânea acolo, perfect imobilă, ușor transparentă în pâclă, și se vedeau doar petele palide de pe față, de pe gât, de pe mâini. Nu mișca deloc, decât pentru a înlătura o meșă de păr care-i căzuse pe frunte. Simplu, fără să se ocupe de nimic altceva, privea cu ochii murdari, drept în fața ei, de parcă ar fi avut o oglindă. Besson încercă să afle, urmărind orientarea privirii, la ce se uita femeia. Ochii ei erau puțin ridicați, fără îndoială, și dacă trasai o linie dreaptă ajungeai în vârful altarului, pe un soi de decorație aurită care avea forma unei frunze de palmier. Deasupra și dedesubt, nu exista nimic. Crucifixurile și picturile pioase erau departe, în afara unghiului privirii. Tabernaculul era la dreapta și, fără îndoială, nu-l vedea. Atunci? De ce privea așa, ca și cum ar fi fost un munte de aur, această bucată de decorațiune cam în formă de dublă frunză de palmier? Ce se găsea pe această bucată de ghips?

După mult timp, femeia se ridică. Luă o poșetă de pe bancă și ieși din rând, cu fața sa blândă și tristă care nu

exprima nimic. Trecând, ochii ei îi întâlneau pe cei ai lui Besson, iar el îi simți inima bătându-i mai repede. Apoi ochii îi alunecară aiurea, purtând cu ei aureola lor brună, neatingând nimic din lume, asemănători cu două picături negre de apă în mijlocul feței albe.

Atunci Besson se întoarse către gaura luminoasă, care strălucea în fundul bisericii, și lăsă să urce frica. Respiră aerul cu miros de șofran, ascultă bâzâitul liniștii. Acum era în interiorul vaporului. În jurul lui, întinderile oceanului se sprijineau pe carcasa de piatră și o făceau să geamă încetșor. Mișcarea ruliului legăna coloanele de marmură, făcea să urce și să coboare tavanul cu chesoane. Lustrele se deplasau de la dreapta la stânga, ciocnind picăturile de cristal, iar micile flăcări ale luminărilor pâlpâiau. La uruitul surd al uriașei nave în mers se alăturară bătăile de inimă ale lui Besson, lovind în mijlocul pieptului și de fiecare parte a capului. Sub băncile din lemn neted parchetul se întindea imens; gol, gri, reflectând ușor lumina palidă a zilei și a lămpilor, înghețase suprafața lacului său. Dalele zăceau unele alături de altele, atât de dure și atât de calme încât aveai poftă să te urci foarte sus în edificiu și să te arunci în gol, să te sfarmi cu brațele în cruce pe această platitudine și să dispari într-o baltă de sânge, de carne și de oase făcute terci.

Sau erai pizonier în burta unei balene și pluteai viu în interiorul unui viu. Cavitățile, tubulurile, elansările de ziduri aburite, ondulațiile se multiplicau văzând cu ochii. Ciorchine de glande erau agățate de laturi, ghirlande roze și verzi care se înecau în fiere și întuneric. Aveai să fii digerat în curând. Licoarea arzătoare ar apărea, țâșnind din găuri minuscule chiar din mijlocul pereților. Și dansul frenetic va începe, aruncând dintr-un capăt în altul al sacului pustiu crampele și spasmele sale. La capătul acestui culoar în mișcare se afla locul absorbției definitive: scufundat în aur, în clinchetele de cristal, supt dintr-o dată de această ventuză fermecată, ai dispărea în gol.

Biserica era la fel: clădirea avea o furie de a te înghiți. Imposibil să fugi, imposibil să urla și să te bați. Piatra rece apăsa cu milioanele sale de ani, aurul veșnic râdea cu nebulie. Erai musca prinsă în capcana unei flori abominabile, care își închide lent petalele cu gheare curbe iar parfumul ieșit din

gurile ascunse se răspândeau ca o otrăvă. Marmura, ambra, rubinele, tămâia, porfirul își desfăceau lasourile.

Universul era înghițit. Străzile, mașinile, cafenelele, cerul și soarele, copacii, porumbeii, nimic din toate acestea nu subzista. Lumea devenise brusc o peșteră, o catedrală subterană cu mari stalactite, un adăpost de beton consolidat contra războiului. Trebuia acționat repede. Besson îngenunchie pe marginea din lemn și plecă ușor capul. Încercă să spună o rugăciune, dar cuvintele nu mai veneau. Atunci, în timp ce tavanul, pardoseala și pereții se prăbușeau cu furie, închise ochii (...).

Pericolul o dată trecut, el se ridică. Era cuprins de o oboseală profundă, ca și cum ar fi călătorit toată noaptea într-un tren. Se sculă de pe bancă și merse pe alea laterală. Femeile îmbrăcate în negru erau în continuare acolo, mișcându-și buzele în tăcere. În apropierea unei statui pictate, care-l reprezenta pe Ioan Botezătorul la botez, o formă cenușie era în genunchi, cu capul în mâini. Puțin mai departe, în fața unui candelabru în care străluceau vreo șase lumânări, un grup de trei sau patru femei erau așezate și așteptau. Besson se instalează lângă ele și își așteaptă rândul. Privi lumânările care ardeau pe platoul candelabrului; ceara cursese cam peste tot, formând excrescențe bizare. În vârful fiecărui tub ridicat, agățat de feștilă ca un fanion, se afla o mică limbă de lumină galbenă, ce ardea cu pasiune, cu îneapățănare, mai efemeră și mai tragică decât o viață de fluture.

Alte femei sosiră și se așezară alături de Besson, înlocuindu-le pe acelea care pleaseră. La un moment dat, una dintre ele se întoarse către el și-i șopti.

„E rândul dumneavoastră.”

Besson ezită. Apoi se ridică și merse către cușca neagră. Dădu la o parte perdeaua de velur violet și se așeză în genunchi. După câteva secunde, se auzi un zgomot de clapetă, și grilajul se luminează slab. O voce îi murmură la ureche: „Rugați-vă.”

Besson ascultă mormăiala prelungă care răsună ca un suierat în cabină. După aceea, vocea spuse: „Spuneți amin.” „Amin”, spuse Besson.

„Când te-ai spovedit ultima dată, fiule?”

Besson se gândi o clipă.

„Sunt - Sunt vreo șaisprezece ani, cred. Cincisprezece sau șaisprezece ani.”

Se făcu un moment de liniște.

„De ce nu te-ai spovedit de atâta amar de vreme?” „Nu știu - nu mai am credință.” „Ce păcate ai săvârșit, fiule?”

Besson ezită din nou.

„Aproape pe toate”, spuse el.

Vrei să le enumeri? Ceru calm vocea.

„Durează mult”, spuse Besson.

„Nu contează”, spuse vocea; „nu suntem grăbiți. Care sunt păcatele tale?” „Am mințit”, spuse Besson. „Am mințit cu regularitate... Am furat. Am blestemat. Am avut gânduri urâte. Și am, am comis acte degradante...”

— Am - am fost egoist, zgârcit, invidios. Mi-a făcut plăcere să produc rău în jurul meu M-am îndoit de existența lui Dumnezeu, de bunătatea lui. Am fost indiferent. Am înjurat. Am profitat de pe urma altora.

Am fost leneș, am căutat confortul. Am refuzat să-i ajut pe alții, să-i salvez pe cei care puteau să aibă nevoie de mine... Mi-am bătut joc de cei sărmani. Am fost destrăbălat. Am fost orgolios, m-am înfuriat adesea. Mi-am lovit mama. Mi-am urât tatăl. Am avut gânduri de ucidere și am făcut planuri criminale. Am fost vanitos, m-am complăcut cu viciul. Am refuzat sfaturile... M-am rugat la diavol. Am fost necistit, nu mi-am ținut promisiunile. Am cheltuit bunul altuia. Am dorit răul, am dorit războiul. Am fost libertin. Nu mi-am respectat părinții, și pe cei apropiați. Am ucis animale... „Asta-i tot?” spuse vocea.

„Nu, nu” spuse Besson; „am fost și grosolan. M-am lăsat dus la disperare. Am refuzat dragostea. Am fost laș și am spus vorbe insultătoare la adresa Bisericii. Am gândit - m-am gândit la sinucidere. I-am disprețuit pe ceilalți și nu mi-am iubit niciodată aproapele. Am fost crud. Am fost răutăcios.” „Asta-i tot, fiule?” spuse din nou vocea.

Besson se mai gândi o clipă.

„Nu, am mai comis multe alte păcate”, spuse el.

„Și-anume?” „Am fost nerăbdător, artăgos, infidel. Am fost lacom. Am râs de nenorocirea altuia. N-am fost deloc caritabil, am avut acte și gânduri nesănătoase, nu mi-am respectat nici trupul meu, nici cel al femeii. Am comis josnicii, am murdărit ceea ce era pur.” „Altceva?” „Am blestemat

adesea, am spus că Dumnezeu murise.” „Asta-i tot?” „Am - Am trișat în muncă. Am trișat la examene. Am fost nedrept. Am refuzat să muncesc. Mi-a făcut plăcere să rănesc sentimentele altuia. Am respectat banii și frumusețea.

Am respectat forța. Am calomniat. Am ofensat. Mi-a plăcut păcatul.”

Liniștea se instala în cabină pentru câteva secunde. Besson auzi zgomotul regulat al unei respirații; privi umbra și simți trecând mirosul de cimișir. Se aplecă din nou spre grilaj și șopti: „Am vrut să știu prea mult. Am crezut.

— Am uitat adevărul. Am uitat.” „Uitarea nu-i un păcat”, spuse vocea.

„Am uitat din lene. Pentru că asta mă aranja.” „Asta-i tot, fiule!” murmură vocea.

„Am insultat-o pe Fecioară, am spus că Isus era un om ca toți ceilalți.”

Besson mai tăcu o clipă. Își scormonea mintea.

„N-am respectat îndatoririle religioase. Și am făcut-o cu bună știință, pentru a insulta. Nu m-am rugat. N-am crezut în viața eternă.” „Altceva?” „Nu mai știu. Dar mai sunt multe”, șopti Besson. „Am fost, și indiferent. Și toate aceste păcate nu le-am comis o singură dată, ci de sute de ori, de mii de ori, de fiecare dată când era posibil. Când venea tentația, în loc s-o îndepărtez, eu mă precipitam în greșeală și îmi băteam joc de conștiința mea. Am încetat să cred - Am spus - Am uitat totul, chiar și păcatul. Am fost cinic, indiferent. Nu m-am mai gândit decât la plăcere, la nimic altceva decât la plăcerea trupului meu.” „Ai fost fericit?” întrebă vocea.

Cu rușine, aproape imperceptibil, Besson răspunse: „Nu... ”

Se-auzi o tuse de partea cealaltă a grilei. Și Besson înțelese imediat că această voce era bătrână. Purta greutatea timpului în blândețea, în fermitatea ei. Trebuia s-o înțeleagă, trebuia să chibzuiască împreună cu ea. Ea era deja intrată în moarte, fără îndoială, și murmurele sale erau încărcate de umbră și de declin. Ea aparținea unui bărbat cu corp plâpând, cu umerii aplecați, cu ochii limpezi și gri, obosiți de vreme. Besson avu dorința să-1 vadă pe acest bărbat măcar o secundă. Lipindu-și ochiul drept de găurile grilei, încercă să-i zărească

fața. Nu distinse în întuneric decât o siluetă neclară înecată în pâclă, pe care străluceau dur ochelarii cu rame din aur.

Vocea ajunsese până la el tremurând ușor, ca și cum vântul ar fi suflat asupra ei.

„Regreți că ai comis aceste greșeli? Spuse ea.

„Nu știu”, spuse Besson.

„Acum, regreți că ai comis aceste greșeli?” repetă calm vocea.

„Uneori, da”, spuse Besson. „Unele greșeli.” „Pe care?” „Or – Orgoliul. Și minciuna, blestemele.” „Repetă după mine: Dumnezeu Veșnic, Tu ești infinit de bun, infinit de iubitor.”

Besson murmură ezitând: „Dumnezeule veșnic – Tu ești – Infinit de bun – Infinit de iubitor.” „Doresc să-ți găsești liniștea”, spuse vocea.

Besson fu emoționat de simplitatea acestor cuvinte. Spuse: „Sunteți bun.”

Însă vocea începu să șoptească cu un soi de furie: „Nu, nu, nu sunt bun. Să nu spui niciodată asta. Numai Dumnezeu e bun. Numai Dumnezeu poate judeca. Eu, eu nu sunt aici ca să te judec, nici să te înțeleg, ci pentru a te ajuta. Doar pentru a te ajuta.”

Se opri o clipă, apoi, mai calmă, îi murmură: „Îți vei găsi liniștea fiule.” „Ce trebuie să fac?” spuse Besson.

„Întoarce-te spre Dumnezeu”, spuse vocea, „caută să îl vezi. Iubește operele Sale. Frumusețea Sa este pretutindeni și trebuie s-o admirăm. Ea îți va da odihna.”

Iar se opri din vorbit.

„Creaturile lui Dumnezeu vorbesc singure. Ele îți arată că viața este un principiu etern. Moartea nu este decât o schimbare a aparențelor.” „Și animalele?” spuse Besson.

„Dumnezeu i-a ales pe oameni”, spuse lent vocea. „Nu oamenii l-au ales pe Dumnezeu.” „De ce n-am oare credință?”

„Ai credință”, șopti vocea; „dar nu știi.”

Besson se reculese; însă vocea veni iar să rupă această liniște.

„Trebuie să te umilești, fiule”, spuse ea. „Umilește-te la trup și în spirit. Renunță la ce e frivol. Omoară-ți orgoliul.”

Cuvintele veneau în grupe, sacadate de respirația puțin șuierătoare. Besson le primi în el ca niște darde minuscule, în căutarea ganglionilor.

„Nu știi că inteligența nu-ți ajută la nimic? Judeci lucrurile și ființele, crezi că le-ai înțeles, și n-ai nimic pentru că nu le iubești. Învață să te subapreciezi. Îndoiește-te de tine însuși. Ca astăzi, pentru că ai venit. Să știi că nu ești singur. Ceilalți oameni îți împărtășesc suferințele, iar Dumnezeu ți le cunoaște. O să-ți schimbi viața. O să „renunți la tine însuși și o să te prosterni în fața lui Dumnezeu. E greu, clar liniștea cu acest preț se obține.” „E greu”, repetă Besson.

„Umilește-te. Umilește-te și căiește-te.” „Dar dacă nu cred?” „Ce știi despre credință?” spuse vocea. „Nu fii trufaș, Dumnezeu poate te-a ales.” „De ce - De ce nu se arată?” „Se arată. Dar nu știi să ÎL vezi.” „Dar știe -” „Ești liber în voința Sa. Viața îți aparține. Dar ești liber în voința lui Dumnezeu.” „Atunci e o iluzie?” „Nu. Nu e o iluzie. E un adevăr. În afara ta, există acest plan pe care nimeni nu-l va putea vreodată înțelege, dar unde îți ai partea ta. Ești în interiorul cercului, dar acolo ești liber. Dacă îi accepți voința, dacă I te supui, atunci vei fi liber. Înlătură orgoliul din tine, căci este temnița răului. Redevino mic. Învață din nou că nu ești decât o creatură.”

Se făcu liniște pentru ultima dată, auzindu-se scârțâitul lemnului de la cabină; Besson auzi respirația șuierând puțin, trecând fără îndoială printr-o nară înfundată. Și după aceea vocea reluă, dar pe un ton mai solemn.

„O să-ți dau iertare. Cât timp o să mă rog, să repeți de mai multe ori: Doamne, regret nespus că Te-am supărat, pentru că Tu ești extrem de bun, extrem de iubitor, și pentru că îți displace păcatul.”

Vocea începu să murmure în spatele grilajului, și Besson, singur în fața peretelui din lemn, repeta șoptind: „Doamne, regret nespus că te-am supărat pentru că ești nespus de bun, nespus de iubitor, și pentru că îți displace păcatul. Doamne, regret nespus că te-am supărat, pentru că ești extrem de bun, extrem de iubitor și pentru că îți displace păcatul...” „Mergi în pace”, spuse vocea.

Când Besson traversă biserica spre ieșire, se înalță brusc o muzică de orgă și începu să răsună alunecând pe pereții de marmură. Besson se opri o clipă pentru a asculta vocea cristalină care cânta sus, își vărsa curgerea rapidă în adâncul sufletului, umplea ochii și gâtul cu apă limpede, din care fiecare

picătură rămânea imobilă, încremenită, asemănătoare cu un diamant minuscul. Apoi vocea coborî din nou, deveni cântec de femeie, violoncel, cuvinte mișcătoare care nu spuneau nimic și se încrucișau fără întrerupere. În sfârșit, inexorabilă, muzica se sfârâma într-o prăpastie săpată undeva sub pământ și vuietul trăsnetului se rostogolea atât de jos, atât de grav, atât de nemaipomenit de cavernos și de lent încât părea că zgomotul ar fi fost gata să se metamorfozeze în liniște. Cuprins: de suferința acordului cu limitele urechii umane, aplecat asupra solului de puterea orgilor dezlănțuite, Besson îngână pentru ultima dată cuvintele magice ale rușinii și ale uitării (.).

Apoi împinse ușa capitonată cu piele și ieși în stradă.

Drept penitentă, François Besson se hotărî să cerșească. Merse un timp prin oraș, la întâmplare, pentru a alege un colț propice. Reperă mai multe locuri, dar niciunul nu-i plăcea cu adevărat; era prea uscat, sau prea ud din cauza ploii; era prea multă lumină sau prea puțină; colo, trotuarul era în pantă și nu s-ar fi așezat bine; aci, era o stație de autobuz; dincolo, era prea aproape de secția de poliție; sau era deja cineva care se instalase, un bătrân cu o pălărie lângă el, și care își arăta ochiul scos.

Până la urmă, Besson găsi un colț care îi plăcea. Era pe o stradă foarte animată, cu trotuare largi, mărginite de magazine elegante și de cafenele luxoase. Din loc în loc, pe marginea șoselei, ieșind dintr-o grilă în formă de soare, se înălțau castani desfrunziți. Mașinile circulau, sau staționau. Totul lucea, strălucea, și sclipirile neoanelor și felinarelor se reflectau pe macadam, cu străluciri clare, curate, ca spălate.

Besson se așază pe jos și își sprijini spatele de zid. Puse sacoșa de plajă alături de el. Apoi privi mulțimea trecând. Noaptea se lăsă repede. Oamenii deveniră obscuri, apoi brusc luminați de luminile albe ieșite din cinematografe și baruri. Femeile mergeau mișcându-și șoldurile, târându-și tocurile înalte. Ochii erau grei și goi pe fețele albe; se opreau o clipă în fața lui Besson, și se desprindeau cu indiferență. Trepidația nesfârșită a pașilor făcea să vibreze solul și era amenințător și stupid ca un exod de șobolani. Besson își îndoi complet picioarele și încercă să uite. Dar era imposibil: ajungea până la el ca un curent electric care îl acoperea în întregime și îl făcea să frisoneze. Ar fi trebuit să se topească în zidul tencuit, să

reculeze în mijlocul molozului și ghipsului, să se aplatizeze, să se facă membrană, pată ușoară pe zugrăveala stacojie.

Mulțimea înota, cu pânțele umflate, pește imbecil pe cale de a respira.

Fețe.

Fețe.

Fețe.

Moleșeală și cruzime, pleoape grele acoperind privirile, guri mari cu dinți stricați, păr gras lipit de sudoarea nesuferită, duhori de seu, duhori de picioare umede, negreală sub unghii, fețe, fețe degenerate, ucigătoare și umflate, poate ieșite din infern, acolo, pentru ca să ți se lipească de lucarnă. Cenușii, palizi, bătând pasul, bărbați, femei, grași, copii,. Slăbănogi, tineri, bătrâni, cheli, bărboși, miopi, schiopi, asexuați, oh melci, oh meduze, oh clovni triști și barbari! Înaintează! Vin în valuri! Vin spunând vorbe urâte până la geamul meu! Și obrajii lor șovăie tremurând. Iviți din întuneric, tasați, adunați, ghemuiți, apoi deodată, ai, sar, se întind asemănători cu mari zdrențe negre și alunecă zburând pentru a-mi lua domeniul; teroare a Tong-ilor, sirene care urlă, ca un blând și negru coșmar de după moarte, rândurile de oameni înghețați au venit să se așeze lângă geamul meu. Se uită chiorâș, mă murdăresc fără încetare, mă murdăresc, livizi cu privirile și cu râsetele lor dure, care curg și sângerează în corpul meu gol de pui pregătit.

Atunci Besson se aplecă puțin înainte și, cu mâna întinsă către siluetele ambulante, începu să mormăie cu o voce monotonă: „Domnule, doamnă... Nemâncat ele două zile... Domnule... doamnă... Vă rog... Nemâncat de două zile...

Spre marea lui surpriză, mai multe forme se desprinseseră din mulțime și puseră o monedă în căușul mâinii. Păstră banii în mână și mulțumi de fiecare dată; dar formele fugeau fără să spună nimic și se pierdeau în depărtare.

În curând a avut locul său, acolo, pe bucata ele trotuar: un fel de cerc invizibil al cărui centru era el, și unde domnea vidul. Grupurile de bărbați sau de bătrâne ajungeau până la el și făceau o cotitură. Ochii îl priveau curios, rapid, înainte de a se întoarce și de a deveni nepăsători. Încetul cu încetul, minut după minut, Besson își învăță noua meserie. Era simplu, dar trebuia să o faci cu tact. Trebuia să te ghemuiești la temelia zidului, să-ți aduni picioarele și partea de jos a spatelui de

parcă ai fi un morman de rufe murdare. Când se apropia un grup de trecători trebuia să fii atent să nu-i sperii, și să rămâi complet imobil, ca să nu semeni cu un bețiv, sau cu un bolnav. Să urmărești pașii în trecere și să-ți apleci capul spre sol. Când oamenii erau pe punctul de a trece prin fața ta, trebuia să ridici capul și să-i privești cu ochii un pic tulburi, în care să nu se poată citi nici ură, nici dorință. Și apoi, cu un gest hotărât, să întinzi mâna spre mâinile lor, să bâigui încetișor fraza, pronunțând cel mai clar posibil: „nemâncat”. Să urmezi direcția mersului lor cu mâna, ca și cum ai vrea doar să te ajute să te scoli. Mai ales nu trebuia să-i insulti pe cei care trecuseră fără să dea nimic, ci să lași să cadă brațul încet, cu un gest de descurajare. Adesea oamenii erau cuprinși de remușcări și se întorceau ca să dea de pomană. Trebuia să-i și alegi pe cei cărora le cereai: femeile erau foarte preferabile, mai ales când se duceau la cinema sau la restaurant, oferind brațul unui bărbat. Copiii însoțiți de părinți erau și ei, în general, clienți buni. Trebuia să fii atent să nu-i sperii, și să eviți să-i privești. Veneau ezitând, împinși de mamele lor, și depuneau brutal moneda în mâna lui Besson, înainte de a pleca în goană; apoi se întorceau îndepărtându-se și priveau cu ochii lor pătrunzători, mândri, temători. Besson trebuia, de asemenea, să supravegheze mereau strada, ca să fie gata de plecare dacă ar sosi un polițist.

Câțiva oameni se opriă, în câteva rânduri pentru a-l examina; mai întâi se opri un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu părul scurt, îmbrăcat cu un pardesiu din gabardină bleumarin. Trecu de două ori prin fața lui Besson, apoi se imobiliză în fața trotuarului și se prefăcu că privește mașinile. Dar ochii lui erau întorși către Besson, și străluceau ciudat.

După aceea veni o foarte bătrână femeie, care abia urca strada, șchiopătând pe un baston. Sosi cu lentoare, cu fața buhăită întinsă înainte în efortul mersului. Besson auzi răsuflarea scurtă, amestecată cu gemete; văzu cele două picioare care se târau pe solul negru, asemănătoare cu niște stâlpi de granit, străbătute de vene sugrumate și pline de bandaje ce strângeau rănilor. Bastonul râcăia trotuarul, la dreapta picioarelor, cu vârful acoperit de un tampon din cauciuc. Ea înainta, așa, rotindu-și umerii și șoldurile, grea, masivă, fiecare pas apăsând pe pământ și lăsând aici marca

unei suferințe, ridicând atent povara care se legăna în jurul ei, suflând, opintind, tușind, cu privirea aspră, clipind din pleoape, cu gura deschisă, cu meșele murdare ale părului ei cărunț căzând în cadență de fiecare parte a frunții.

Când bătrâna ajunsese în dreptul lui Besson, ea se opri și, întorcând foarte lent capul, aruncă spre el o privire teribilă și începu să mormăie cuvinte de neînțeles: „Be... He... Mana... Be.”

Și aceasta fu ca și cum, pe pământ, nimeni n-ar mai putea muri vreodată. Fu în genul unui blestem nesfârșit, lansat în rumoarea corpului oprit, un strigăt de milă și de insultă care străpungea liniștea străzii și chema moartea, în sfârșit odihna; statuia tăiată în grăsime rămase în picioare în fața lui Besson, și pe chipul întunecat, cu gura deschisă, pleoapele băteau fără încetare. Ea chema, astfel, implora fără să miște și fără să vorbească, însă cu pieptul umflat, cu picioarele deformate, cu mâinile bătrâne, cu părul rar, cu spatele cocoșat, pe care era încrustată murdăria. Căuta în jurul ei, ca un rinocer bolnav, spectacolul propriei sale căderi. Voia să vadă dardele, voia să vadă dușmanul mai puternic, ce o aștepta, acela ce ar răsturna-o dintr-o singură lovitură la pământ și ar face-o să se sufoce, în mod plăcut să se sufoce. Dar nu exista nimic. Armele ascuțite rămâneau ascunse sub haine și aerul continua să-i intre în plămâni fără întrerupere. De aceea îl privea pe Besson cu privirea ei teribilă, doar de aceea: ca să ceară să fie omorâtă. Dar moartea există cu adevărat? Nu e o legendă, o legendă abominabilă care se crease pentru ea, ca să-i dea speranță, ca să i se ia răul, cu răbdare, și să i se accepte durerile? Fără îndoială că ar fi putut fi lovită cu darda, ar fi căzut pe jos, sângerând greoi. I s-ar fi putut tăia membrele și capul, acolo, în rigolă; dar viața ar fi rămas totuși în ea, și niciodată liniștea eternă nu s-ar fi așternut peste trupul ei.

Besson nu fu capabil să suporte mai mult timp blestemul bătrânei care ar fi vrut să moară. Se ridică, înșfacă săcoasa de plajă și plecă pe stradă fără să se întoarcă.

Mai târziu, se duse să mănânce la Cantina pentru săraci, într-o sală goală, luminată de licărirea alburie a unei bare de neon, oropsiții mâncau în picioare în fața unei tejghele aseptizate. Pe perete era afișat meniul:

Ciorbă.

Rasol de vacă cu morcovi.

Pâine și brânză.

Fruct.

Besson mănca rapid, între un bătrân îmbrăcat într-un costum jerpelit și un cerșetor bărbos care avea o tumoare sub ceafă. Nimeni nu vorbea. Aplecați pe farfuriile lor, bărbații și femeile își mișcau maxilarele știrbe. Lumina foarte albă lucea pe suprafețele de zinc și de plastic destul de curate și scotea în evidență urâtenia și murdăria zdrențelor omenesti. Un ciudat miros de tocană și de apă minerală Javel plutea în aerul rece, în liniștea sălii goale pline de rușine.

Când terminase de mâncat, Besson ieși din cantină și merse în noapte fumând o țigaretă. Era ultimul pachet; acum ar fi trebuit să vâneze chiștoacele căzute pe trotuar, sau să fumeze hârtie de ziar care arde cu duhoare acră și dulceagă.

Coborî pe o scară la albia râului și căută un moment, în apropierea stâlpilor podului, un cotlon în care ar putea dormi fără să prea simtă vântul rece care avea să sufle toată noaptea.

C A P I T O L U L X I.

FLUVIUL CUREGE ÎN ALBIA SA PRIN MIJLOCUL ORAȘULUI.

— FRANÇOIS BESSON ÎN INVERN.

— POVEȘTEA LUI SILJELCOVIVA.

— ATACUL ARMATEI DE DUȘMANI ÎN NOAPTE.

— FRANÇOIS BESSON OMOARĂ UN NECUNOSCUT.

— TRECERE PRIN TUNELUL ÎNTUNECOS, SUB ESPLANADA ORAȘULUI în ziua a unsprezecea, François Besson se instala într-o ascunzătoare, pe valea râului, și privi muncitorii care construiau podul. Pilonii erau deja ridicați în mijlocul apei și se prelungeau printr-un fel de structuri de metal, pe care le lovea un bărbat cu ciocanul. Sub cerul cenușiu-verde, cu ploaia care cădea, când cu găleata, când cernută, ca o ceață, șantierul părea o gaură mare de obuz scobită în mijlocul fluviului. Un pic mai încolo, nu departe de al doilea pod unde se adăpostise Besson, înainta o mașină trepidantă deplasând zidurile de galeți, pentru a lupta contra revărsărilor apei. Zgomotele erau multiple și se propagau ușor în atmosfera rece, cu mirosurile de canal mucegăit și de grămezi de frunze putrede; urlet al râului, scrâșnet al pietrelor,

detunătură a ciocanelor, vuiet ascutit al motoarelor, care se opinteau, și voci ale bărbaților care se insultau.

În jurul râului împărțit în două de către baraje se vedea masa neagră a orașului, cu toate acoperișurile lucitoare. Pe chei se adunaseră câțiva curioși de-a lungul balustradei și priveau la ce se petrecea în căldare.

Mai departe, în josul râului, se afla un al treilea pod, care trecea pe sub tot orașul; fluviul rapid intra prin trei găuri negre, iar în altele două nu era nimic.

Și culorile erau numeroase; dar ele erau atât de jos, ca să zic așa, plecate la suprafața pământului, încât era mai bine să nu le privești. Ele erau murdare și triste, și curgeau lent unele pe altele, cu mișcări de pete. Amestecate cu zgomotele și cu mirosurile, mergeau pe noroi, se târau încet pe apă, pluteau răspândite în aer pentru a intra mai bine în tine și a te stăpâni. Galbenuri hidoase. Galbenuri de urină sau de piei moarte, rozeuri, alburi lăptoase, griuri și verzuiuri își trasau drumurile și canalele. Pietrele erau dure, sparte uneori în două și sfărâmându-se în pământ. Plafonul podului era acoperit cu mușchi și, aproape peste tot, cutii de conserve fără etichetă se transformau în rugină. Ploaia pătrunsese totul, se infiltrase în miezul obiectelor, le făcusese poroase, le făcusese ușor friabile. De la sol se ridica în liniște o brumă ușoară, și totuși greoaie, ce părea să continue la câțiva metri altitudine panta fluviului. Din toate părțile se auzea gălgâitul cascadelor și zidurile erau străpunse de orificii care supurau continuu. Erai ca prins pe fundul unui lavabou, în mijlocul fisurilor albastre încrustate în email cu trecerea apei murdare, densă de Javel. Piele spălată de mii de ori, asprită de trecerea lichidelor, piele nouă deși bătrână, alunecoasă din cauza grăsimilor și săpunurilor, spectacol etern al mării leșii care nu încetase niciodată să facă bășici.

Acum locuia acolo, în lungul canal pe unde curgeau excrementele vieții. În lacrimi, în sudoare, sau în urină, apa ieșea la nesfârșit din corpul pământului și se ducea în direcția uriașei gropi septice a mării. Era necesar. Aceasta aparținea ciclului adevărului, cu restul, mișcările clocotitoare ale materiilor organice luptând contra sării, norii urcând drept în cer și lăsând să se risipească în coridoarele vântului membranele roz și gri, și apoi căderea miliardelor de mici

picături independente care intrau din nou în pământ și saturau, umplându-le până la refuz, tot atâtea guri minuscule care le așteptau. Și acesta era un ritm. Precum ziua și noaptea, însă mai lung și mai teribil. Și totodată mai amestecat, căci în această sferă permeabilă, apa nu înceta deloc să intre și să iasă. Noroiul transpira, canalele se deversau, rigolele se împreunau, munții alunecau pe ei înșiși, se mistuiau, și aici, în mijlocul marii crevase în formă de triunghi, fluviul curgea neîntrerupt, fără grabă, mormăind zi după zi cu vocea lui nazală și regulată de avion pe cer, deversând în bazinul propriului lui izvor apa care nu putea să se termine, apa perpetuă, apa învârtind încet roata sa magică și fără culoare, trup de femeie încolăcit ce nu va termina niciodată să nască.

Ar fi fost nevoie, pentru a fi liber, de secole și secole de secetă. Ca deșertul să înlocuiască încetul cu încetul prezența lichidelor pe pământ. Oaze distruse, păduri arse brusc sub ploaia de napalm, munți întăriți de gerul puternic și rămânând singuri, verticali, lucind în noapte asemenea lamelor de pumnal.

Atunci ar fi existat această pace uimitoare, această solitudine și acest calm lungite ca un cadavru pietrificat în aerul cald și rece. Nisipul și-ar fi rostogolit bobitele pe pantele stâncilor și n-ar mai fi rămas, ca vegetație, decât țepii ascuțiți de cactuși și aloë.

Besson fumă un chiștoc, pe care-l găsisese lângă temelia zidului. Ascuns după mărarinii plini de hârtii mototolite, privea grupul de muncitori aflați la lucru. Erau toți bărbați tineri, majoritatea arabi, îmbrăcați în zdrențe. Se duceau și veneau pe galeți cărând găleți și lopeți, ca și cum aveau să facă forme din nisip. Sub pălării sau sub caschete, fețele lor erau întunecoase, bărboase și prăfuite. Aveau riduri foarte marcate de fiecare parte a gurii, iar ochii le erau înfundați în orbite. Mai într-o parte, stând în picioare, un bărbat gras și roșcovan în haină din piele îi comanda brutal.

Besson ezită o clipă. Apoi apucă sacoșa de plajă și se îndreptă spre șantier. Când intră în zona de lucru, muncitorii îl privesc pieziș. Bărbatul gras și roșcovan se întoarce spre el: „Ce doriți?” „E ceva de lucru și pentru mine?” întrebă Besson.

Șeful de șantier îl măsoară din cap până-n picioare.

„Da, dacă știi să ții o lopată în mână”, spuse el.

„Pot să încep chiar acum?”

Bărbatul gras și roșcovan se apropie și scoase un carnețel din buzunar.

„Moment”, spuse el. „Ai carte de muncă?” „Nu”, spuse Besson.

„Ce ești? Iugoslav? Neamț?” „Nu.” „Atunci, italian?” „Nu, sunt francez, spuse Besson.

Bărbatul scoase din gură un chiștoc și-l sfărâmă sub picior.

„Bine. Atunci e-n regulă. Cum te cheamă?” „Besson”, spuse Besson.

Bărbatul marcă numele cu creionul pe carnețel. Apoi se uită la ceasul său de aur și trecu și ora în carnețel. După care, arată cu degetul o grămadă de nisip și de pietre.

„Du-te și ia o lopată de lângă mașini și ajută la trierea nisipului. Ai început la zece și jumătate. Hai, la treabă.”

Besson începu să scribească nisipul din albia râului. Băga cu regularitate lopata în grămada care se opunea, apoi o arunca deasupra unui soi de sită mecanică. Printr-un orificiu strimt, mașina dădea afară nisipul, iar printr-un orificiu larg, pietrele și grohotișul. Fără să vorbească, fără măcar să se privească, cu șira spinării îndoită spre pământ, bărbații se duceau spre pilonii podului, împingând roabe, râcăiau galeții, amestecau cimentul, scormoneau în grămezile de nisip cu lopețile lor care scrâșneau, se cățarau pe schele, înșurubau buloane în barele de fier. Vocea puternică a șefului de șantier arunca fără încetare ordine, cu strigăte răgușite: „Hai! Hai!” „Ei, tu de colo! Dormi?” „Hai! Mai repede! Mai repede!”

Era punctul de agitație minuscul în mijlocul fluviului, asemenea unui nod de furnici pe o bucată de carne; aici, voința era distrusă, și speranța, și chiar disperarea. Totul era foarte clar, translucid, totul avea măsură și sfârșit. Timpul era un cadran de cronometru, iar spațiul un aparat de topograf.

În centrul orașului, cu rumorile suple și cu mișcările vagi, acolo, în acel câmp pustiu, viața era cumplită. Erai înfundat în răutate. Suprafața ridicăturilor de galeți rodea, julea mâinile, răsucea gleznele, făcând să răsunе după cap loviturile sale de ciocan bătând cuiele unul după altul. Pământul trebuia scobit, așa, cu înverșunare, cu ură. Făcând să țâșnească scânteii sub metalul târnăcoapelor și lopeților, lovindu-le de rocile din

pământ. Călcând în picioarele ramurile putrede, ierburile veștejite, deșeurile amestecate. Cu ochii pironiți pe pământul care este bătut, învingând greutatea inerției, îndreptând dintr-o dată șalele. Făcând să zboare în depărtare praful, făcându-l să urce foarte sus în aer și risipindu-l în vânt, în timp ce gura tremurândă a mașinii înghite kilograme de materie și le subjugă rapid, între fălcile cu gingii dure. Pământul și oamenii nu mai erau decât unul și același lucru, un noroi care atârna greu pe brațe, dezlipindu-se sub armele uneltelor cu un zgomot de supt. Pe el se formau desenele ignobile și degradările. Noroiul umed se întindea ca un lac de nisip gri răuvoitor. Provoca.

Rânjea. Sau plângea, în cutele pielii sale bătrâne și dezonorate. Deținea ideile, era acoperit de vorbe sau de semne, pătruns de sentimente. Bărbații, femeile, copiii, chiar și animalele, câinii și păduchii lor, pisicile, păsările, caii duși la abator, leii prizonieri în cuști, șoarecii cu scăfâlia strivită de arcul cursei, muștele prinse pe benzi lipicioase, țânțarii striviți cu un papuc vechi, păianjenii, cărăbușii, creveții opăriți, peștii muți cu ochii holbați murind cu gura deschisă, furnicile roșii înecate în chiuvete, elanii și bizonii decimați, broaștele țestoase, păsările dodo și kiwi, erau toți și toate acolo în nisip și în pietriș, reînviaseră pe fața pământului. Nu terminaseră de ucis, de mutilat aceste fantome abia vizibile; erau scoase din lume cu lovituri de lopată și de târnăcop, așa, cu un singur gest al brațelor și al șalelor, și erau trimise spre gura de oțel care le prefăcea în praf.

Asta trebuia învins: cruzimea suprafetelor orizontale. Aplecat asupra lui însuși, Besson scormonea în grămada de nisip ca și cum ar vrea să creeze un munte nou. Ar fi vrut să poată răsturna planul pământului și să-l transforme într-un zid de netrecut. Lopata se ducea și venea aproape singură, iar sub haine sudoarea se amestecase cu praful. Zgomotul găurii în formare umplea urechile și brusc avu impresia că avea să atingă centrul globului. Prin caverna săpată cu înverșunare, iată că lava apare și se umflă, și țâșnește în aer în formă de ciupercă roșie. Blânda ploaie de foc cade peste oraș și peste dealurile dimprejur fără încetare și apasă ca o sticlă. Cu ea a revenit marea liniște, care n-ar fi trebuit să părăsească niciodată lumea; ucisă categoric, viața a încetat să deformeze,

în sfârșit, înalta frumusețe a materiei. Într-un punct al fluviului, a fost de-ajuns un muncitor cu o lopată veche și deformată de lovitori ca să facă să țâșnească valul eliberat din focul de artificii al adevărului.

Francois Bessn lucră ziua întreagă. Echipa era compusă în felul următor;

Șef de șantier: Candela.

Mașiniști: Miraulac, Zediaf, Douski.

Ciocane pneumatice: Panelli, Andrea, Wurth, Van Woow.

Sudor: Karl Schultz.

Muncitori manuali: Abdoul Karim, Mamadou Bădia, Siljelcoviva, Ocijek, Sedov, Miroslav, Kocejve, Oberii, Macham, Haddar, Guenes, Besson, Mohamed Amar, Omar Khelifa, Sa'id Labri.

Buldozer: Dietrich (absent), Lanfranchi.

Oboseala veni lent, de parcă urcată din pământ în brațe; greutatea prafului se mărea din oră în oră și pentru oamenii care trudeau la grămezile lor de pietre nu mai încăpea nici o îndoială că nu ei vor fi învingători. La douăsprezece și jumătate, fără să scoată o vorbă, lăsară uneltele și se instalară la adăpostul stâlpilor podului pentru a mânca. Besson primi o bucată de pâine și un capăt de cârnat care mirosea a usturoi. Bău din aceeași sticlă cu ei una sau două înghițituri de vin roșu. Apoi își șterse gura cu dosul palmei și fumă o țigaretă, pe care i-o dădu iugoslavul Siljelcoviva. Spuse câteva glume, râse cu ceilalți de șeful de șantier, care se dusesese să mănânce la un bar pe chei. Vântul începu să sufle și unul dintre bărbați se ridică să aprindă braseroul. Vărsă puțină benzină pe cărbune și scapără un chibrit. Ceilalți se așezară în cerc în jurul focului și continuară să fumeze, încălzindu-și mâinile.

Un câine negru, probabil râios, începu să se ivârtească în jurul grupului, în căutare de hrană. Sedov, Machan și neamțul Schultz adunară pietre și le aruncară după el. Animalul făcu câteva salturi într-o parte, însă refuză să plece și rămase proțăpît pe cele patru labe, fără să fie atins de pietre, privind bărbații și braseroul cu ochii săi galbeni.

Alături de Besson, Siljelcoviva începu să spună povestea vieții sale: hotărâse să-și părăsească țara la optsprezece ani și traversase marea Adriatică într-o barcă cu vâsle, împreună cu un prieten. Plecaseră din Korcula și rămaseră trei zile și trei

noapți pe mare până să ajungă la coasta Italiei. După aceea, munciseră cam vreo cinci ani aproape peste tot. Însă banii erau greu de câștigat și se hotărâseră să fure din mașini. Și-apoi într-o seară, când furau dintr-o vilă în apropierea Romei, venise poliția. Siljelcoviva pândea în grădină și reușise să fugă. Însă prietenul său fusese prins. Siljelcoviva trebui să urce spre nord și trecuse frontiera prin munți. Nu prea mai știa ce se întâmplase cu prietenul său. Se numea Michael și era ceva mai în vârstă decât el. Însă se gândea că și acesta îl căuta. Dacă ar avea ocazia, ar pleca cu un vapor în America, și i...

Șeful de șantier, întorcându-se, îi puse să reia lucrul. După-amiaza trecu precum dimineața, așa de încet încât Besson avea impresia că este acolo de ani de zile. Ziua scădea încetul cu încetul și fluviul continua să curgă.

Lucrul se opri către ora șase. Bărbații lasă uneltele și se duseră să se spele pe mâini în apa râului. Unii se pieptănară în fața unor oglinjoare de buzunar, fumând, discutând. Apoi defilă prin fața șefului de șantier, care dădu fiecăruia câteva bancnote și două sau trei monezi. Cerul era închis, iar luminile orașului sclipeau în jurul cheiurilor, prin ceața fină. În curând, muncitorii se îndepărtară formând grupuri de doi sau trei și urcară treptele scării care ducea spre oraș.

În acel moment calmul se așternu peste șantier, se auzi din nou gâlgâitul liniștit al apei, sau vuietul valurilor curgând spre mare. Aerul deveni rece, întunericul crescă în adâncul gropilor.

Miasme de noapte, miasme nesfârșite de vegetație moartă și de pământ putred începură să plutească.

Mult timp după aceea, când noaptea fu foarte neagră pe albia fluviului, Besson se duse să se așeze la piciorul podului în construcție. Se instală pe o grămadă de galeți și își sprijini spatele de coloana de piatră rece. Apoi privi drept în fața lui, încercând să vadă ce se petrece în întuneric. Umiditatea cobora în straturi din fundul văii, însă nu avea formă, și trebuia se făcea în liniște. Pretutindeni, sub orașul care plutea ca un zepelin luminat, bulboanele de cerneală erau pregătite. Apa se auzea curgând, dar nu o zăreai. Masa sa în mișcare înainta singură încordându-și arcul, un soi de scară rulantă între rampele cheiurilor, în cel mai dens întuneric. Pietrele, arbuștii, mașinile șantierului, scândurile vechi și barele din nisip, nimic nu era

vizibil. Lucrurile erau cuprinse de întuneric, se despuiau continuu. Besson vru să le vadă imaginându-și-le, însă ele nu rămâneau mereu aceleași. Figurile fantomatice se umflau, se legănau încet, se agitau cu moliciune prin mai multe straturi de apă tulbure. Batiste palide zburau în vânt, apoi dispăreau nu se știe unde. Se înălțau siluete contorsionate, totodată atât de apropiate încât părea că le puteai apuca cu mâna, și atât de îndepărtate încât aveai vertij din cauza lor.

Oboseala vibra în brațele și în picioarele lui Besson. Se chirci lângă zidul din piatră și închise ochii. Stătu mult timp fără să miște, respirând regulat. Dormi poate.

Deodată fu trezit din toropeala sa de un zgomot de pași. Percepu cu claritate trosnetul greu, care se propaga prin măcăniș. Pașii înaintau lent, mișcând pietre mici, strivind crenguțe uscate, îndoind ramuri umede, făcând nisipul să geamă. Se opreau câteva secunde, lăsând să pornească din nou urletul surd al căderilor de apă; apoi, ezitând, reîncepeau, scrâșnind cu vârful picioarelor pe solul care trosnea ca paiele.

Neliniștit, Besson se ridică și scormoni întunericul cu privirea, în jurul lui, la stânga, la dreapta, înainte, înapoi, nu se vedea nimic. Era imposibil de aflat de unde veneau pașii.

Uneori păreau foarte aproape, și Besson distingea perfect zgomotul unei respirații. Alteori ajungeau înfundați din cauza distanței, și era greu de spus dacă erau pași sau zgomote ale viului. Besson își ținu respirația pentru a asculta. Însă nu mai discernu nimic; liniștea și vuietul erau atât de dense, încât parcă era peste toate un lung fluierat de locomotivă, care sfredelea noaptea.

În curând, totuși, zgomotele se multiplicară: insecte vlăguite se târau pe sol, îndepărtând cu mandibulele bobitele de nisip. Explozii minuscule răsunau din toate părțile, ca și cum ar exploda semințe. Pietrele se năruiră brusc, formând avalanșe inexplicabile. Uneori, foarte aproape de urechea lui Besson, apărea ronțăitul meticulos al unui rozător, sau torsul mățasos al unui păianjen. Liliecii erau acolo, plutind foarte aproape în aer ca o foaie de hârtie care arde. Animale înaripate, cu corpul negru și strălucitor, țâșneau la câțiva metri de pământ, bâzâind. Viermii tresăltau sub pământ, șerpilor se lungeau în iarbă. În față, paraziți de toate felurile veneau ca o armată pregătită de atac: puricii, căpușele, păduchii, ploșnițele, sărind

dintr-o piatră într-alta, oarbe însă ghidate de mirosul sângelui, cu dinții afară, cu picioarele păroase căutând carnea, cu capete microscopice unde se deschideau deja ventuzele și trompele. Și, asemenea unui fluture de noapte gigant purtând pe spatele său desenul unui cap de mort, vampirul circula trasând cercuri ample, bătând din aripile pleșuve într-o dezordine mută plină de amenințare și de oroare.

Besson se încorda cu ochii deschiși, gata să se apere. Labele îl atingeau deja ușor și simțea trecându-i pe față membranele mai ușoare decât o adiere de evantai. Insectele începeau să i se urce pe picioare, căutând printre firele de păr locul festinului. Unele se așezau pe frunte, pe obraji, și chiar în interiorul hainelor, frisonându-1. Ouăle erau clocite în sângele său și lichidul stricat i se răspândea în piele, făcând să apară bășicuțele. Trebuia să se bată. Besson își dădu cu mâna pe față, pe păr; își frecă picioarele de pantaloni, se scarpină sub brațe, pe pânțele, la ceafă. Însă era inutil: cu cât se scarpina, cu atât erau mai numeroase animalele invizibile. Acum, toate zgomotele prinseseră corp. Cădeau peste el vibrând, îl acopereau din cap până-n picioare cu fâșâitul elitrelor, cu clefăiala, cu respirația lor răgușită înțepau. Gâdilau. Făceau incizii. Lingeau, își vârău dardele în pielea moale și albă, caldă, și sugeau sângele proaspăt, pe care-1 oferă doar victimele nopții.

Zgomotul pașilor deveni, acum, mai amenințător; se învârtiră în jurul pilonului de care era rezemat Besson, așezat cu greutate pe pământul moale. Besson auzi distinct picioarele care râcăiau galeții, unul după altul, în întuneric, și rămurelele moi care trosneau ca niște oase. Animalul ghicise prezența unui om așezat în apropierea podului și dădea târcoale discret, punând stăpânire încetul cu încetul pe pradă. Besson încercă să-și imagineze silueta neagră care se mișca la câțiva metri, cu spatele curbat, cu ochii fosforescenți ațintiți asupra lui. Era un lup, poate, sau o fiară cu urechile ridicate și cu nările palpitând. Gura trebuia să îi saliveze, gâtul trebuia să-i vibreze de mârâituri înfundate care îi veneau fără voia lui odată cu pofta nemăsurată. Cruzimea stăpânea această siluetă suplă și buzele inferioare lăsate în jos dezveleau fără îndoială rândurile de dinți aliniați, duri șităioși ca niște cuțite. Pașii înaintau, se învârteau în cerc, neobosit, până la ameteală. Ura

își închise cercul în jurul lui Besson și cineva hotărâse că el trebuia să moară. Cu inima bătând, transpirând pe de-a-ntregul în aerul înghețat, Besson urmări mersul zgomotos. Din nou, pentru câteva secunde trosnetele se întrerupseră. Amenințarea deveni mai teribilă, și Besson se așteptă să i se pună cămașa de forță de culoare închisă blindată cu ghiare și colți. Însă nu sosi nimic. După aceea pericolul se risipi în întuneric, dând înapoi ani și ani de viață, topind obstacolul său de durere și de crimă într-un nor mare îndepărtat. Besson crezu pe jumătate că era salvat.

Se înșela. Deodată, zgomotul pașilor se auzi din nou pe pietre și Besson înțelese că era un bărbat care înainta. Greoaie și stângace, o siluetă care nu se vedea, se legăna pe. Cele două picioare de-a lungul râului. Scrâșnetul pașilor pe pietre era înzecit de bolta podului. Asemenea unui gigant, îmbrăcat în zdrențe de culoarea funinginei, bărbatul înainta la întâmplare peste ridicături și prin gropi. Se împiedica de cutii ele conserve, distrugea lăzile vechi și roase de carii, își răsucea gleznele pe crengi putrede, făcea să trosnească covoarele de frunze uscate, aluneca pe mâl și pe nisip, se împotmolea în bălțile de noroi, așa, metru după metru, în direcția piciorului de pod lângă care era așezat Besson. Venea ca un tanc, fără să vadă, cu fața palidă, cu gura deschisă respirând greu. I se auzeau deja șuieratul respirației, fâșăitul veșmintelor; i se simțea deja mirosul tare umplând atmosfera, mirosul său puternic de bărbat cu picioarele murdare, cu buzunarele pline de chiștoace stinse, duhoarea de tescovină și de sudoare. Înainta, înainta, alunecând în întuneric ca o pată, cu părul vâlvoi. Ochii îi seânteiau ca o lucire de zăpadă pe fața înnegrită de fum, iar rictusul dinților strălucea oblic. Venea cu mâinile întinse, fără pumnal, fără carabină, fără nimic care să poată străpunge plămânii sau să rămână înfipt în gât. Venea, nici din față, nici din spate, ci din toate părțile deodată, cu bizarul său mers de victimă care vrea să se răzbune. Se fofila încetișor, pe dibuite, printre straturile de vânt domol, și înlătura din calea lui haloul de frică. Nu putea fi uitat. Nevinovat, debarasat de crimele sale, oferind sulitelor unui necunoscut grăsimea pântecului și cartilagiile feței, își târa picioarele pe solul denivelat. N-avea putere, iar silueta sa invizibilă n-avea nume. Și totuși venea, înainta drept spre Besson, fără milă, aproape

cu indiferență. El mai încerca în noaptea aceasta în care nu există nimic, pe această parte de lume abandonată. Încerca. Voia își strivea drumul sonor pentru a-și împlini destinul josnic, nu fusese atât de pedepsit. Biciul îl umilise în zadar, iar fața sa anonimă fusese scuipată, i se puse lanț de osândit la gât. Pentru nimic. El nu voia să înțeleagă. Mai trebuia să-și pună picioarele unul în fața altuia, iar aceste picioare să-1 tragă lent către pedeapsă. Păcatele și viciile nu erau suficiente. Deșertul gri și rece al zilei nu-1 învățase destul. Picioarele umflate de apă, pulpele pline de varice n-avuseseră porția lor de durere. Smuls din adâncul prăpastiei negre a podului, și urmând această coardă rece întinsă către țintă, venea ca un tramvai cu luminile stinse rulând pe liniile sale. Besson ascultă trosniturile care deveneau din ce în ce mai lungi, ca și cum bărbatul ar fi mers cu niște tălpi de un metru. Pământul și pietrele gemeau din loc în loc, scoțând la fiecare două secunde strigătul lor de alarmă care se învărtea în cap: crrrr... crrrr... crrrr... crrrr... Și cerul, și suprafața fluviului, și podurile, și orașul iluminat suspendat ușor în văzduh deveniseră această siluetă imensă de bărbat, ale cărui veșminte negre se întinseră precum aripile unui albatros:

Besson strigă de două ori: Cine-i acolo?, „Cine-i acolo?”

Însă vocea îi era răgușită și nici măcar nu producea ecou. Atunci se ridică în picioare, cu spatele la piciorul podului, ca să înfrunte dușmanul. Așteptă minute întregi, dar ar fi putut la fel de bine să fie ore. Pândea apariția monstrului cu inima bătând repede, cu ochii arzători, plini de infuzori luminoși, cu picioarele și cu mâinile de mămăligă. S-ar putea să apară mai întâi capul, plutind palid și prins între două pături de ceață. Sau mâinile, cu douăzeci de degete întinse și terminate cu unghii cenușii. Numără pașii cu voce joasă: doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă, zece... unsprezece... doisprezece... Treisprezece... paisprezece... cincisprezece, șaisprezece... șaptesprezece... optsprezece... nouăsprezece, douăzeci, douăzeci și unu... douăzeci și doi... Douăzeci și trei... douăzeci și patru, douăzeci și cinci, douăzeci și șase, douăzeci și șapte... Douăzeci și opt, douăzeci și nouă... treizeci, treizeci și unu... treizeci și doi, treizeci și trei... treizeci și patru... Deodată avu impresia că o mină rece îl apucă de grumaz. Inima i se opri și un frison prelung îi străbătu corpul. Vru să se elibereze cu

mâna lui, însă nu întâlne decât vidul. Întoarse capul și privi: nimic. Întinse brațul cât putu: nimic. Atunci teama se întări și se transformă în furie. Fără să mai asculte zgomotele de pași, începu să bâiguie cuvinte în gâtlee, în genul: „Te voi înhăța... Ești acolo. H e i... Știu, știu că ești... Dar te voi înhăța... te voi înhăța!”

Cu mușchii încordați, se pregăti să sară. Căută pe jos un pietroi ascuțit și-l ținu strâns în mână. Zgomotele erau acolo, se apropiiau. Încă trei metri... încă doi metri... Deodată, ca un gâl găit de apă care urcă către robinete, o voce i se lipi de ureche și începu să murmure. O voce, o respirație, un teribil freamăt de viață care nu spunea nimic, dar care i se strecura în interiorul capului în căutarea unei ascunzătorii. Bâiguiala de cuvinte neînsemnate ajungea odată cu corpul, dând senzația că intri în camera vidului. Ivit din noapte pentru a-l devora, bărbatul apărui în fața lui Besson ca o mare masă în zdrențe care se împleticea.

Besson se năpusti și lovi cu furie, scoțând un strigăt scurt. Mâna în care ținea piatra ascuțită izbi un lucru moale, puțin elastic, apoi lovi mai departe. Silueta neagră se prăvăli lent pe galeți, cu un fâșăit de stofe și cu un geamăt foarte blând. (.)

În liniștea care s-a instalat din nou, Besson își luă sacoșa de plajă și merse în lungul fluviului. Acum nu mai avea poftă de somn. Se opri o clipă pentru a privi licăririle din ferestre, deasupra cheiului, și punctele albastre ale felinarelor. Apoi se înfundă în interiorul unui lung tunel care trecea pe sub oraș. Ascultă zgomotul de pași ai oamenilor răsunând sub boltă și uruitul pneurilor de la mașini înaintând în toate sensurile. Ascultă, de asemenea, zgomotul propriilor săi pași izbindu-se de ziduri, respiră duhoarea din inima întunericului. Se lansă înainte în interiorul cilindrului închis, unde lumina zilei nu pătrundea niciodată, cu tot corpul său expus și dureros, ca o parcelă a rațiunii și înțelepciunii în mijlocul asprului ocean al nebuniei.

La un moment dat, dădu într-o galerie secundară, unde locuiau patru sau cinci vagabonzi. Aprinseseră un foc cu lăzi vechi și dormeau, sau beau, fără să spună nimic. Besson îi pândi scurt, ascuns după un stâlp. Apoi făcu un ocol și își continuă drumul de-a lungul marelui canal, unde fluviul își

vărsa vacarmul său de tunete. După zece minute ajunse în cealaltă parte a oraşului, în faţa mării.

CAPITOLUL XII.

CLOSETELE PUBLICE.

— FRANÇOIS BESSON CĂLĂTOREŞTE - SĂ MERGI ŞI SA PRIVEŞTI ÎN JURUL TĂU.

— PĂMÂNTUL VĂZUT DINTR - UN BALON DIRIJABIL - SUFLUL ETERNITĂŢII.

— O PASĂRE SE ÎNVÂRTEŞTE SINGURA PE CER.

— DIALOGUL DINTRE DOI COPII PE PLAJĂ: ÎN CARE ESTE VORBA DESPRE TERMOFOARE ŞI DESPRE SFEŞNICE CU TOARTĂ.

— INTRE TRECUT ŞI VIITOR.

— CUM ORBEŞTE FRANÇOIS BESSON UITÂNDU-SE LA SOARE.

În a douăsprezecea zi, François Besson începu să meargă să se spele şi să se bărbierească în closetele publice. Era o sală mare care putea, cu pereţi, parchet şi un tavan foarte curate, acoperite cu mici pătrate din faianţă albă. La stânga, în apropierea intrării, se afla o bătrână aşezată pe un taburet, citind un ziar, şi o masă pe care se afla o farfurioară cu câteva monezi de mică valoare. În sală, pe primul perete se aflau chiuvetele aliniate în faţa oglinzilor, pe al doilea perete nimic, pe al treilea perete vespasienele, pe al patrulea cele şase closete dintre care cinci indicau „liber” şi unul „ocupat”. Bărbaţii veneau şi plecau fără să spună nimic. Îşi spălau mâinile deasupra chiuvetelor, se pieptăneau în faţa oglinzilor, se ştergeau cu prosoape mototolite. Sau urinau cu faţa la perete, lipiţi de cavităţile din faianţă albă ale căror margini îi protejau pe jumătate. Nu se priveau, în afară de doi sau trei care trăgeau câte o otheadă. Unii îşi suflau zgomotos nasul, stând în picioare în faţa oglinzilor; apoi plecau cu paşi mari şi, trecând prin faţa mesei unde era aşezată bătrâna, aruncau o monedă care cădea zornăind în interiorul farfuriei.

Besson se bărbieri fără să se grăbească. Mai întâi înfipse maşina electrică în perete şi uruitul motorului se făcu auzit. Apoi îşi dădu cu maşina de ras pe obraji, foarte încet, ascultând sfârâitul perilor tăiaţi de lamele rotative. Barba era mai dură pe alocuri şi trebuia să insiste de patru sau cinci ori, strâmbându-se fără să vrea când era smuls vreun fir sau când era tăiat

vreun coș. Își văzu în oglindă fața slăbită, cu ochii negri care străluceau luminați direct de lampă. Lumina zilei nu intra ușor în interiorul sălii, iar pe zidurile albe electricitatea lucea ca niște picături de apă. Besson ținea în mână dreaptă obiectul puțin rotunjit, care uruia regulat; îi plăcea mult mașina electrică de ras; n-ar fi vrut s-o piardă, sau s-o strice. În interiorul carcasei din material plastic, mecanismul se învârtea în loc cu toată viteza, iar palele elicelor minuscule tăiau perii unul după altul, până la piele, degajând infima lor pernă de curent de aer calduț. Mașina electrică era foarte sigură și foarte liniștită; ea se mulțumea să vibreze ușor în mână și pe obraji, cu zgomotul său care ar fi putut dura ani de zile. Ținându-o, era ca și cum ai călători într-un avion, tras neobosit în aer de către cele patru motoare monotone, așezat într-o carlingă din fier și privind cum defilează fără dificultate cadrilajele pământului.

La un moment dat, un zgomot de apă trasă se înalță în sală. Servindu-se de oglinda de deasupra chiuvetei, Besson pândi ușa care urma să se deschidă; bărbatul care ieși era mare și puternic, puțin chel în vârful capului; și se opri ca să-și încheie pardesiul; avea o față rozulie, un nas coroiat, iar ochii înfundați în orbite străluceau, plini de vigoare și de bonomie. Apoi apucă o mapă și plecă rapid, fluierând ușor. Un zornăit de monezi căzând în farfuriuță salută ieșirea lui.

După ce se răsese, Besson își aranja mașina într-o husă roșie și puse husa în sacoșa de plajă. Apoi se spală pe mâini, își stropi fața cu apă rece și își pieptănă părul. Bău și două sau trei guri de apă care mirosea a dezinfectant.

Vru să iasă din closetul public fără să plătească, dar când ajunse în dreptul mesei, bătrâna ridică ușor capul și-l privi peste ziar, iar Besson trebui să pună o monedă în farfurioară.

Afară, străzile orașului erau foarte animate. Cerul era complet albastru. Besson numără banii pe care i-i dăduse șeful de șantier și se îndreptă către autogara ca să facă un mic voiaj. Hotărî să părăsească acest oraș infernal, în care casele nu conteneau să se odihnească pe solul de gudron; mai mult, exista riscul de a întâlni persoanele pe care le cunoscuse, pe părinții săi, pe Marthe cu copilul roșcovan, pe Josette, pe Bayard, pe Siljelcoviva, sau chiar polițiști care l-ar acuza de omor. Când ajunse la gară, găsi o duzină de autocare, trase la

marginea trotuarului, sau în manevră să se gareză. Oamenii așteptau, în picioare unii în spatele altora, în fața stâlpilor de care erau agățate pancarte ruginite. Aproape peste tot erau niște semne bizare, cifre, ca de exemplu:

9 A PESSICART LAS PLANAS

108 FABRON 10 12

6 ISOLĂ ROQUESTERON.

AEROPORT SAVONA - GENOA B 444

Unii își croiau drum prin mulțimea care aștepta. Bătrâne așezate pe bănci țineau coșurile pe genunchi, iar copiii alergau în toate sensurile strigând cu voci pițigăiate. Din când în când, un autocar își deschidea ușile iar mulțimea se bulucea în pântecul lui. Motorul demara sub capota ancrasată și clănțănea la ralanti, transmițând caroseriei și geamurilor toate zguduiriile sale. Coșuri de alimente erau urcate în portbagaje și bărbați în uniforme albastre, cu un soi de caschetă pătată trasă pe ceafă, fumau pe marginea trotuarului sau se interpelau vociferând. Un arab vindea covoare. Un omuleț cu mustață neagră ducea pe cap un platou plin cu cofeturi și circula în mijlocul mulțimii fredonând:

Eu le fac, eu le vând iar nevasta-mi toacă banii...

Chioșcurile de ziare își etalau hârtoagele bălțate, claxoanele mugeau, fumul de benzină urca în aer și semnalizatoarele clipeau. Aici era locul plecării, locul de unde oamenii părăseau Orașul. Drumurile către diferite puncte din lume erau reunite în această piață prăfuită, kilometri și kilometri de asfalt dogoritor sau nămolos, care mergeau singuri prin câmpia pustie. Plecase spre orașe străine, spre teritoriile necunoscute unde crește jungla de măslini și de viță de vie. Traversau deșerturile pictate în roșu și în verde, pampasurile, oazele cețoase, trecătorile încastrate în poalele munților. Mergeau spre foame și spre sete, către mister, către teamă. Se împopoțonaseră, strânsesă chingile la geamantane, pregătiseră hrana rece în saci, fără să uite sticla cu vin. Besson merse la întâmplare printre grupuri. Fu pătruns de mirosul plecării, simți urcând încet în el neliniștea și un soi de speranță. Alese în sfârșit un autocar și se așeză la coada rândului de călători care așteptau. Timp de câteva minute nu se întâmplă nimic, apoi ușile culisară gemând și lumea începu să urce în interiorul autocarului. Era o mașină foarte frumoasă, albă aproape nouă,

cu geamuri ușor colorate și cu bare din oțel nichelat ce strălucea în soare. Motorul mergea deja și vibra ritmic, șocând tot ceea ce putea fi șocat. Besson intră printre ultimii; înainta, cu capul aplecat, căutându-și un loc. Găsi un scaun liber în spate și se așeză fără să privească. Apoi își potrive sacoșa de plajă între picioare și așteptă. Alături de el, lipită de geam, o tânără vorbea prin gesturi logodnicului ei care rămăsese pe trotuar. Lipită de geam încât desena cu respirația semicercuri de aburi, se uita la bărbatul care abia ajungea până la înălțimea ferestrei și făcea cu mâna. Se ridică o dată sau de două ori și strigă printr-o deschizătură: „Scrie-mi! Des! Încercă să-și scoată brațul afară pentru a atinge mâna bărbatului, dar nu reuși decât să-și julească mâna. Atunci se așeză la loc și-i arătă zgârâietura prin geam, dând din mâna stângă. De partea cealaltă, bărbatul își aprinse o țigară, ca să aibă o preocupare. Era un tip slăbuț, cu părul tăiat foarte scurt și îmbrăcat într-un costum albastru și nou.

Autocarul demară după câteva secunde. Se strecură încet prin gară, claxonând pentru ca mulțimea să se dea la o parte. Călătorii erau încastrați în fotoliile lor și se țineau de mânerele metalice. Hurducăielile legănau trupurile, trepidațiile motorului făceau să tremure maxilarele și grăsimea de pe brațe. Autocarul traversa orașul în valul de circulație. În partea din față a autobuzului, așezat pe un scaun mai înalt decât celelalte, șoferul se muncea cu volanul, apăsa cu picioarele pe pedale, agita maneta de schimbat vitezele și se auzea cârâitul înfundat al mecanismelor care i se supuneau; exploziile erau sudate unele de altele și din când în când intervenea un zgomot misterios de aer comprimat care scăpa, în genul unui strănut. La intersecții, semafoarele treceau pe galben, apoi pe roșu. Autocarul se imobiliza frânând și toate capetele se înclinau în față. Apoi semafoarele redeveneau verzi, și toate capetele se dădeau pe spate. Hurducăielile și vibrațiile îi făceau pe oameni cam ridiculi; pe scaune, trupurile erau fleșcăite, victime manipulate brusc de zvâcniturile roților. Un bărbat traversa imprudent strada, prin fața capotei autocarului, și toată lumea se clătina acuzând această trecere. În autobuz se legaseră deja conversații; femei încotoșmănite în mantourile de lână vorbeau despre ploaie sau despre timp frumos, sau despre rănilor pe care le aveau la picioare. Bărbații priveau casele sau mașinile.

Un militar încercă să discute cu o fată urâtă, care însă rămânea mută.

Încetul cu încetul, autocarul ieși din oraș. Se angaja pe un drum foarte drept, care mergea pe malul mării și pe care vântul sufla puternic. Iarba începu să apară între case și copacii se înmulțiră. Soarele strălucea deasupra orizontului, iar drumul era greu. Besson privi prin geam peisajul care defila foarte repede în primul plan, și lent, aproape imobil sau poate chiar animat de o mișcare inversă, în planul îndepărtat. Erau terenuri virane, între garduri din lemn, în mijlocul cărora se aflau patru sau cinci carcase de mașini. Se vedeau dâmburi și movile, alinamente de vile joase păzite de javre. Clădirile noi, zugrăvite în alb, aveau pe fațade rânduri de balcoane goale. Rulote de țigani nomazi, acoperișuri împânzite cu antene de televizor, stâlpi telegrafici, frânghii pe care era atârnată lenjerie de femeie. Vedeai grădini de zarzavaturi, tufe de trandafiri sau de rododendroni, hangare, biciclete lăsate pradă ruginii, camioane staționând, cimitire, pompe de benzină colorate în albastru și în galben. Pe un zid mare de cărămidă era scris cu vopsea albă:

U. S. GO HOME.

Apoi mai treceai pe lângă o băcănie. Pe lângă o cafenea din care ieșeau câțiva bărbați. Și-apoi din nou vile cu obloanele închise, sau deschise, și copii care se jucau de-a jandarmii și de-a hoții. O biserică cu clopotnița țuguiață, cu pendula stricată care indica miezul nopții. Un șantier naval. Un atelier de reparații. O clădire în construcție pe marginea șoselei, în centrul unei curioase rețele de bare și de scânduri. Polițiști coborâți de pe motocicletă și dând amenzi. O femeie cu gușă care privea. Un câmp de aviație. Un coafor și un restaurant plin cu luminițe, care își avea numele scris cu litere mari și roșii: FURCULIȚA. Un grup de cinci palmieri. Și din nou terenuri virane, câmpuri în paragină, mormane de pământ și de moloz în care strălucea silexul ca sticla pisată. Și totul mișca fără încetare, cobora orizontal de-a lungul geamului de la autocar, încâlcindu-se, fugind spre spate și multiplicând liniile și unghiurile. În depărtare, în spatele planurilor mișcătoare ale caselor și ale trunchiurilor de copaci, se vedeau colinele ce pluteau, albastre, umflateDe cealaltă parte a drumului, suprafața mării se învârtea în loc ca un disc. Și-acolo, undeva

înainte, ținta călătoriei se preciza vag. Munții se înălțau, capurile erau întinse în apă și un norișor chircit stătea nemișcat.

François Besson privea peisajul cu o anumită curiozitate, îl vedea înaintând rapid, prin toate geamurile autocarului, imprimând, pe suprafețele lucioase de pe spetezele scaunelor, ciudate reflexe răsturnate. Carlinga înainta drept în fața ei, fără prea multe izbituri, despicând aerul transparent. Toți erau prinși în calmul mișcării, mergeau fără să se agite. Era ca o mică bucată de pământ care, aluneca pe pământ, care nu voia să cucerească nimic, ci pur și simplu plutea pe asfaltul plan cu cele patru roți ale sale cu pneuri zgomotoase. Rulam. Eram trași în vid, urcam pante, coboram în văi, zburam în lungul liniilor drepte.

Autocarul se oprea, uneori, de-a lungul drumului, în general lângă un șir de case; unii oameni se ridicau și coborau, iar alții aveau să se așeze în locul lor. Lumea se uita la noii veniți, își bătea joc de ei cu voce joasă, apoi îi uita. Controlorul ajunsese în dreptul lui Besson: „Următorul”, spuse bărbatul.

„Până la capăt”, spuse Besson întinzând o bancnotă.

Bărbatul numără în palmă câteva monezi, i le dădu lui Besson și învârti maneta mașinii sale. Ieși o bucată de hârtie însoțită de un clinchet, iar controlorul o puse în mâna lui Besson.

„Până la Mimoze”, spuse tânăra de pe scaunul de alături.

Și avu loc aceeași operație.

Pe bucata de hârtie gălbuie, Besson citi:

108576329 linia: A.

F 00 325 mulțumesc.

Besson puse tichetul în buzunarul impermeabilului și se uită la controlorul care circula pe aleea centrală a autocarului. Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu fața plină de riduri, cu umerii rotunzi. Din când în când se apleca să se uite pe geamuri, apoi fluiera, iar șoferul oprea autocarul. Când fluiera din nou, autocarul pornea din loc, trăgând din greu.

Besson se gândi că nu era o meserie rea aceea de șofer sau de conductor pe autobuz. Te plimbi în interiorul tubului de metal și învârtești mica manetă care decupează bucăți de hârtie. După ce ai adunat banii, te așezi lângă șofer și privești vag banda gri a șoselei, care defilează fără încetare. Sau să

conduci autocarul, așezat într-un soi de cabină din sticlă ușor colorată: învârtești volanul ca să urmezi contururile peisajului. Te oprești la stații, pornești din nou. Schimbi viteza: a-1-a, a-2-a, a-3-a, a-4-a, a-3-a, a-4-a. Frânezi cu brutalitate, ca să-i sperii pe pasageri. Și-apoi poți să mormăi tot timpul înjurături la adresa celor care te depășesc, sau a celor care traversează drumul. Spui: „Ei, pe-acolo n u? Uită-te la mine! Și semnalizatorul unde-i! Și tu, vrei un pumn la moacă! Imbecilule, treci! Sifiliticule!” Etc. Și claxonezi, faci să mugească claxonul, care dă bătăi de inimă. Și-apoi poți privi femeile frumoase, pe toată lungimea drumului, să le fluiери trecând. Pe cele care urcă la opriri ridicându-și fustele, pe cele care erau să cadă din cauza frânării, pe cele care stau în picioare lângă poartă și-ți vorbesc râzând. Seara, te duci și bei ceva, apoi te duci să te culci foarte obosit și visezi toată noaptea șoseaua care defilează. Cunoști drumul pe de rost, poți conduce fără să te obosești, iar zilele trec repede. Îți faci mica ta hartă din această bucățică de lume. Le-ai învățat pe toate: locurile unde trebuie să fii atent, locurile unde e aglomerație, locurile unde nu e nimeni. Le cunoști pe toate, fântânile, stâlpii indicatori, colțurile caselor, intersecțiile, podurile și trecerile de nivel. Ai punctele tale de reper. Știi bine unde te duci. Câteva zeci de kilometri foarte bogați și foarte populați, unde se întâmplă mereu ceva, unde se petrece mereu același lucru.

Autocarul continua să înainteze prin câmpie. Pe șosea erau multe mașini. Fugeau în soare, strălucitoare ca niște cărăbuși, degajând o mică trâmbă de fum alb. Erau mașini de toate formele și de toate culorile. Unele lungi, cu aripi arcuite, vopsite în culori pastel. Altele minuscule, foarte rotunde, cu lunete pe geamul din spate, asemănătoare cu niște hublouri, și ale căror motoare se înroșeau opintindu-se. Camioane, camionete. Noi, vechi, frumoase, nichelate pe dinafară, toate numai vopsele lăcuite în care alunecau reflexele; urâte, cu farurile sparte, cu capotele distruse, pline de pete de miniu. În interiorul carapacelor de oțel, oamenii erau invizibili. De-abia îi zăreai, parcă erau niște fantome palide înfundate în pernele scaunelor, ascunși după geamurile murdare. Erau tot soiul de automobile. Volkswagenurile sufocante, aproape blindate. Chevroleturile înalte pe roți. Panhardurile turtite. Citroenurile care păreau niște cârțițe. Jaguarele în formă de papuci.

Austinurile înghesuite. Renaulturile contractate. Alfa-Romeourile femeilor, Mercedes-Benzurile bărbaților. Simca, jucării de Prisunic. Skoda, NSU, BMW, Lancia. Fordurile de fierărie Cadiilacurile de Pompe Funebre. Toate, toate la fel, ducând cu zgomotul lor încărcăturile de picioare, de mâini și de capete; rulând ca niște vagoane micile lor popoare de femei cu baticuri, de bărbați cu ochelari fumurii, de copii, de bunici, de câini somnolenți. Viața lucind pe metalul lor și răspândind mirosul său de cauciuc. Într-o zi își vor termina cursa într-un mare cimitir de fiare vechi, la intrarea într-un oraș, iar rugina le va suda încet, anotimp după anotimp, caroseriile imobile.

Acum, drumul era foarte drept. Mergea pe lângă mare alături de calea ferată și nu se mai vedeau prea multe case. Câmpiile se întindeau spre coline, ca și grădinile plantate cu arbori fructiferi, pământurile pietroase, ruinele, cactușii. Soarele era sus pe mare, iar marea era albastră, strălucitoare, străbătută de mici valuri vlăguite.

Besson se gândi că ar fi mai bine să coboare din autocar. Sună, așteptă oprirea, și se trezi pe șosea. Când autocarul demară fără el, îl privi trecând; însă geamurile erau opace, și nu recunoscă pe nimeni. Apoi merse pe marginea drumului, în aceeași direcție.

Făcu așa mai mulți kilometri. Solul era moale, acoperit cu un soi de iarbă tunsă, care trosnea sub tălpi. Apa dispăruse complet, iar pământul începea deja să se crape sub efectul căldurii. Cam peste tot, insectele țâșneau din boschete, lăcustele țârâiau. Câmpia era pustie. Pe întinderea gloduroasă a peisajului șoseaua era o brazdă de zgomot și de mișcare. Casele păreau abandonate, culcate între pantele câmpurilor, înconjurată cu boscheți de pini parasol. Aici n-aveai nimic de făcut, decât să mergi și să privești în jurul tău.

Soarele bătea tare și Besson fu nevoit să-și scoată impermeabilul. Îl duse un timp pe braț, dar asta îl deranja, și preferă să-l abandoneze într-un loc pe marginea drumului. Puțin mai departe își lăsă și sacoșa de plajă, ascunzând-o oarecum după un tufiș, ca s-o regăsească mai târziu dacă ar mai avea cumva nevoie de ea.

Când se satură de mers, se opri și se așeză pe o bornă pentru a privi mașinile trecând. Le vedea venind de departe, plutind pe loc în mijlocul unor bălți iluzorii. Apoi goneau prin

fața lui Besson, unele dintre ele claxonând. Și se întorceau spre capătul orizontului, sclipind înaintea de a dispărea.

Mai încolo, Besson trecu prin fața unei pompe de benzină. Pe un soi de turn din ciment se afla un panou mare pe care era scris:

A Z U R.

Mai jos de turn, edificiul se întindea alb, frumos ca o biserică. Peste tot atârnavă pancarte în vânt, cu desene roșii și albastre în formă de stea. Erau câteva mușcate în ghivece și un câine lup dormea, cu capul între labe, la intrarea în garaj. Sub o verandă din beton tronau patru pompe de benzină. Pătrate, colorate în albastru și roșu, prevăzute în partea de sus cu o lucarnă unde se înscriseră cifrele, cu furtunul de cauciuc încolăcit, ele erau acolo inutile. Nu exista nimeni: bărbat, femeie, copil. Pe solul spălat cu multă apă, mirosul de benzină și de ulei se înălța ușor, iar soarele lovea suprafețele albe ale stelei sale albe.

Besson traversă stația-service în toată lungimea ei. Când trecu pe lângă garaj, câinele lup ridică urechile, fără să deschidă ochii și să mârâie. Besson se îndepărtă și se întoarse pe șosea. Câțiva metri mai departe, în apropierea unui pârâiaș care semăna cu un canal înfundat, Besson găsi un drum de pământ bătut. O apucă pe el. Merse așa de-a lungul câmpiei, poticnindu-se pe potecă, escaladând pantele, agățându-și hainele de spinii măcăcinilor, sperind șopârlele. Drumul ducea nu se știe unde, încastrat între măcăcini, strecurându-se, răsucindu-se, șerpuind, revenind chiar uneori înapoi. Întorcea spatele la mare. În față, colinele aspre își întindeau spinările. Se vedeau câteva case, împrăștiate printre copaci, cu câmpuri de vie, măslini, terase. Dâre de fum urcau în cer, iar sub bucățile de ziduri demolate viermuiau gănganii. În spate, soarele continua să urce spre zenit, extrem de luminos. Umbrele și părțile luminate erau foarte distincte, tăiate cu lama ca să zic așa, iar peste tot erau spini. Ierburile acopereau pământul ca o blană, lăsând căldura să facă mucegai sub ele. Mirosurile erau înțepătoare, puternice, lipite de sol ca o a doua atmosferă, încetul cu încetul, mergând de-a lungul drumului, pe pietrele preistorice, Besson descoperi acest lucru surprinzător: nu existau oameni pe pământ. Peisajul era imens, viu, aplicat cu toată greutatea sa pe structura solului. Era o mască, o

ciudată membrană de celuloid care se topise pe relief și care nu mai putea fi dezlipită. Acum se vedea clar. Era privită ca de la înălțimea unui balon dirijabil, etalând în cele patru puncte cardinale kilometri săi de solitudine și de bestialitate. Orașele, clădirile pătrate, străzile, gările, mașinile, autostrăzile, aeroporturile și stadioanele, totul dispăruse brusc; totul se amestecase cu pielea moale cu culorile brune, cu striuurile roșietice, cu mici bobite imobile. Și oamenii dispăruseră cu ele, înghițiți în nisip, redeveniseră praf, nu inexistenți ci pur și simplu particule microscopice asemănătoare cu celelalte particule. Copacii, ciupercile, mușchii și lichenii, și apoi lăcustele, miriapodele, și-apoi și crocodilii, boii, caii, chiar și elefanții; toți dizolvați, toți diluați în mâl și aluviuni, înscrisi pe sol, placați de mâna tiranică și spectrală, mici păianjeni în pânzele lor gri, înfundați ca ridicoli paraziți ce erau, în pielea lor roză cu peri duri și bând cu minusculele lor guri rușinoase două sau trei picături din aceste milioane de litri de sânge!

Besson se așeză pe un pietroi de pe marginea drumului. Nu mai privi atâta în jurul lui. Gângăniile începură să danseze pe loc în lumina soarelui; bâzâitul aripilor lor se putea auzi distinct și li se vedeau strălucind spinările albastrii. Aerul era încă rece, mai ales când sufla vântul, însă pe alocuri soarele lovea cu un soi de arsuri. Besson se gândi să i-ar fi plăcut să fumeze o țigaretă în acest loc în care se afla. Ar fi fumat fără să se grăbească, lungindu-și picioarele pe pietriș, și din când în când ar fi scuturat câte un pic de scrum pe sol. Apoi, după ce ar fi terminat țigaretă, ar fi strivit-o pe pământ, foarte aproape de pietroiul pe care era așezat. Și ar fi rămas astfel un semn al trecerii lui, o minusculă pată neagră abia vizibilă, având deasupra chiștocul desfăcut din care curgeau firele de tutun galben.

Fiecare loc din peisaj merita să te oprești. Fiecare mic colțișor de măracini și de mâl merita osteneala de a-ți construi o cabană, ca să-ți poți petrece acolo o zi și o noapte. Aici puteau face mari călătorii interminabile, cu etape la fiecare cincizeci de metri, mergând de la o piatră la altă piatră, de la un copac la un puț, de la o ruină la un tufiș de cimbrisor. Puteai pleca la nimereală peste coline, trăind din produsul vânătorii, culegând fructe din încrengăturile de mur, din arbатуși, adunând măslinile negre căzute pe jos. Era un continent imens,

brăzdat de fluvii lungi de câțiva centimetri, cu deșerturile toride, cu munți abrupti, cu păduri de ierburi tăioase unde înaintează legănându-se monștri rapizi înzestrați cu labe, antene și mandibule. Într-adevăr, pământul era fără limită. Nu se terminase niciodată de explorat, de defrișat, de cucerit. Fiecare părticică din aceste teritorii era păzită de animale vigilente gata de război. Ele îi autorizaseră pe oameni să traseze pe ici, pe colo cărări și șosele. Ele le cedaseră parcele de sol, ca să-și construiască acolo și orașe. Dar tot restul le aparținea și nimeni nu trebuia să încerce să le mai ia ceva. Căci altfel își vor ridica armatele lor sălbatice și cu milioanele, cu miliardele vor începe războiul. Noaptea, ziua, vor veni în valuri invincibile, vor împresura casele, vor ronțai, vor zbura pe cer, acoperind totul de la un orizont la altul, stingând cu corpurile lor minuscule lumina soarelui. Se va putea folosi orice, focul, insecticidele, bombele: fără rezultat. Ele vor fi învingătoare. Vor ieși de pretutindeni, mergând peste cadavre, înăbușind incendiile, plutind pe vârtejurile de apă și devorând, ronțând, curățind până la os. Nu trebuiau provocate. Nu trebuia trezită ura lor.

Besson se culcă pe spate în iarbă și privi cerul. Simți vârfurile dure ale plantelor trecând prin veșminte și înțepându-i pielea. Mai existau și pietre, în formă de piramide, care ieșeau din pământ din loc în loc și-1 apăsau pe corp. Lungit pe sol, auzea totul distinct; ciudatele zgomote ale vieții se propagau vibrând, nenumărate, și totuși fiecare demarând cu precizie, înălțându-se pe pământ ca o rămurea. Zumzetele insectelor, detonările plantelor la soare, grohotișurile din pietre și din nisip, fărâmițările, fisurările. Erau cu milioanele și niciodată n-ar fi putut fi numărate, chiar dacă ascultai atent cu urechea. Existența se ținea acolo, la nivelul solului; o ceață, un soi de nor lăptos și cald care mișca fără încetare.

Besson fu, în curând, alungit pe suprafața de ierburi ca un gigant legat fedeleș în somn de către o armată de piticuți. Poporul pipernicit îi legase părul cu fire de păianjen de niște țărushi înfiți în sol. Hainele fuseseră cusute de pământ, iar picioarele și mâinile îi erau acoperite cu o plasă de liane cu ochiuri invizibile. Așa era: îl transformaseră în iarbă, îl făcuseră prin surprindere prizonier al miriștei și al tufișurilor. Deasupra lui, cerul palid era insondabil, atât de vast încât părea că nu

există. Lumina furnica foarte departe în spațiu, înotând la dreapta soarelui.

Încetul cu încetul, Besson înțelese că era expus pe un platou, plakat pe domul gol al pământului, în vederea unui sacrificiu de neînțeles. Amenințarea cu moartea putea surveni din adâncul cerului palid. Nu exista nimic care să protejeze, nimic care să poată servi de acoperiș. Oamenii, cu carnea lor fragilă, cu oasele pe care o nimica toată le poate rupe, erau expuși la pericole neașteptate. Stelele, plantele moarte, aeroliții puteau în orice clipă trece bariera mov și să se prăbușească pe pământ, forând cratere de șase sute de kilometri lățime. Între spațiul lustruit, amețitor, unde sorii explodează brusc, și între el, Besson, nu se afla decât această perdea de tul, acest biet voal fosforescent, această membrană mică, ușor despicață, care nu poate nici măcar să ascundă. Un fior rece păru că vine din nori ca o cometă și intră în corpul lui Besson prin buric. În plină zi, cu soarele, cu zgomotele pe jumătate liniștitoare și mirosurile de polen, suflul eternității se răspândi în măruntaiele bărbatului întins pe pământ.

Mai târziu, o pasăre albă începu să se învârtască în spațiu; Besson o privi, aproape fără să-și miște ochii, cum trase cercuri strâmte în aerul deschis. Nu bătea, ca să zic așa, din aripi, însă se mulțumea să planeze prelung, perfect întinsă, basculând pe vânt, învârtindu-se în cerc, neîncetat, iar mișcarea ei părea imobilă, într-atât era de înaltă pe cer. Ea aluneca în jurul unei axe invizibile, exact deasupra capului lui Besson; revenea într-una pe urma ei, refăcea ruta, înclinându-se, redresându-se, pivotând în calm și în liniște. Uneori, din cauza unui gol de aer, sau simțind că-și pierde echilibrul, începea să bată din aripile sale mari și moi timp de câteva secunde; apoi intra din nou în cursă și continua să plutească și să se învârtască, de parcă ar fi parcurs un fel de seară transparentă, care nu va coborî niciodată. Besson privi pasărea cu pasiune și se gândea că acest zbor n-ar trebui să se oprească niciodată. De acolo, de unde era culcat, pe pătratul de pământ și de ierburi, el nu putea să distingă corpul animalului: nu se vedeau nici cap, nici labe, nici desene cafenii împetritând penele. Era un pescăruș, un erete, un șoim, un răpitor. Sau un vultur, poate, un vultur coborât din munții vecini și care căuta cu ochii săi cruzi victima, pe care urma să

cadă ca o piatră. Era imposibil de știut. Pasărea își făcea cercurile unul după altul, cu încăpățănare, cu violență. Dar din ea nu se vedea nimic decât forma în cruce a celor două aripi ieșite din corp, întinse pe pământul care se învârtea lent sub ele. Un semn, un semn viu plonjat în prăpastia albă a cerului, înaintând rigidă de măreție și de ură. Pasărea era singura imagine a acțiunii în această întindere goală, ea posedea tot restul. Oricât de departe ai fi privit la stânga, sau la dreapta nu exista nimic altceva decât ea. Asemenea morții, probabil, deschizând și închizând caliciul alburiu, sau repliată și pregătită de luptă contra oamenilor, rămânea suspendată în densitatea atmosferei. Corpul ei ușor jubila, freamățul curenților aerieni apărea pe penajul ei alb și lumina o traversa dintr-o parte într-alta, o făcea diafană, strop de sticlă și de abur, ale cărui contururi se destrămau. Zbură. Nu mai termina de zburat. Apartinea substanței gazelor și era sigur că nu mai putea reveni pe pământ.

Trebuia să continue să se învâртеască în vid, trasând una după alta figurile sale circulare, până să se epuizeze și să dispară, ușor evaporată. Ea nu mai respira. Nu mai trăia, fără îndoială, sau intrase în viața continuă. Planând. Scânteind în azur. Deschisă, complet deschisă. Proiectând pe pământ umbra în formă de cruce, care aluneca teribilă cu cei trei metri de anvergură. Singură. Confundată. Devenită respirație, devenită zbor, și nemaiputând să se disloce. Amețită de cercurile ei perfecte, după ce uitase foamea, teama, după ce părăsise pentru secole crevasele lumii. Pierdută. Mută. Abandonată infinității desenului orizontal. Fiind dusă Fiind dusă.

Când Besson nu mai văzu pasărea, se ridică și coborî pe potecă. La poalele colinelor, marea era sub un strat de ceață. Soarele atinse aproape zenitul, iar vântul încetase să sufle. Căldura se amesteca din ce în ce mai mult cu aerul rece, uscând lent stâncile, făcând să se nască praf prin cotloane. Pe șosea, mașinile alergau în mare viteză cu zgomote sfâșietoare.

Besson merse din nou pe povârnișuri, până când ajunse la un grup de case. Acolo mașinile mergeau mai încet, din cauza unui stop, Besson zări piața cam retrasă, unde niște bătrâni erau așezați pe bănci. În centrul pieței, un jet de apă stropea o peluză verde, iar niște porumbei se învârteau pe sol. Câini, pisici cu răni pe spate. Câteva vrăbii ocupau, de asemenea,

trotuarele. Casele erau urâte, distruse, iar obloanele erau închise. Și aici se putea, la o adică, trăi; puteai să te căsătorești și să ai copii, pe care să-i cheme Andre sau Mirelle. De două ori pe săptămână primăria se transforma în cinema și vedeai pe ziduri afișele: „Omul din câmpie”, „Rechinul înhață Scotland Yard-ul”. Tutungiul se numea Giugi, medicul Bonnard, iar femeia de moravuri ușoare era supranumită Marie de Cavalous. Din când în când exista câte un furt, sau o crimă. Iar prostul satului era fiul natural al adjunctului de primar. Toată treaba asta n-avea mare importanță.

Besson merse printre oamenii care-l priveau. Se opri într-un bar și ceru la tejghea un pahar cu limonadă. Contemplă fix suprafețele din material plastic galben și nichelul filtrului de cafea. În fundul sălii, un juke-box începu să meargă și o voce răgușită de femeie, pe fundal de cor și ritm, recita un cântec care vibra surd:

E chiar cea mai.

E chiar cea mai.

E chiar cea mai.

E chiar cea mai frumoasă.

Cea pe care o cheamă.

Cea pe care o cheamă.

Cea pe care o cheamă frumoasa.

Frumoasa Isabelle...

Besson bău paharul de limonada și plăti. După aceea, se sprijini o clipă cu coatele de tejghea și examina strada. Muștele sorbeau din picături pe mese. În fundul barului cineva strănută de două ori, apoi își șterse nasul.

Besson ieși din satul unde nu văzuse aproape pe nimeni.

După un kilometru de mers, traversă o trecere de nivel și o luă pe drumul care ducea la țarm. Aproape peste tot erau chioșcuri închise, unde se vindeau, în timpul verii, înghețată și arahide. Și câteva pancarte care indicau lucruri, ca de pildă: „camping”, „Marea”, „altitudine zero”, „La Fiesta Beach”, etc. Besson se opri un moment pentru a privi plaja și capurile care o mărgineau din fiecare parte a orizontului. Masa de galeți era pustie, foarte umflată în fața întinderii mării. Destul de departe, în stânga, se vedeau siluetele unor pescari adunați în jurul unui debarcader din ciment, iar la dreapta, tot departe, un depozit de gunoaie. Besson se îndreptă într-acolo, înainta poticnindu-se

pe galeții calzi, respirând mirosul înțepat care se degaja din mare. Totul devenise alb, gri și roz. Marea era albastră, de un albastru ce deranja retinele. Pe alocuri, erau plăci de mazut care luceau în soare, iar foarte aproape de apă se vedeau petele sticloase ale meduzelor rămase pe uscat.

Când ajunse în apropierea depozitului de gunoi, Besson se așază pe galeți, ca să se odihnească. Căldura era puternică și trebui să-și scoată vesta și cămașa. Se rezemă pe spate, în coate și contemplă valurile care se rostogoleau egale. Timpul nu trecea repede, iar pe mâna lui Besson, în interiorul hubloului de la ceas, secundarul înainta în mici sacade, la nesfârșit. Până la urmă se sătură; desfăcu ceasul de la mână, îl așază pe o piatră plată și cu un galet ascuțit îl făcu țândări. Apoi examina resturile arcului și cioburile de sticlă care se împrăștiaseră pe plajă.

Norii nu mai existau; fuseseră băuți de către azurul cerului, în afara unei dâre albe lăsate de un avion cu reacție care zbura la douăsprezece mii de metri; dar și ea se risipi. Pasărea plecase, iar bărbații dispăruseră. Nu mai rămăsese decât soarele, absolut la verticală, lovind pământul și marea ca printr-o lupă. Besson se lungi pe galeți, pentru a se expune deșertului arzător.

Ultima dată când auzi sunete umane fu atunci când doi copii trecură foarte aproape de el, vorbind tare. Băiețelul se numea Robert, iar fetița Blanche. Veneau încet, oprindu-se din doi în doi metri și interpelându-se. Besson ascultă ce spuneau, fără să se ridice să-i vadă: „Blanche! Blanche! Vino să vezi”, spuse Robert.

„Ai găsit un termofor?” spuse Blanche.

„Nu, vino să vezi.”, E un sfeșnic cu toartă”, spuse Blanche.

„E frumos, da?” „Da, nu-i rău. Deci unul în plus. Câte ai acum?” „Trei”, spuse Robert.

„Eu, eu am două sfeșnice și aproape zece termofoare”, spuse Blanche- „Da, dar unul nu e bun”, spuse Robert; „n-are bandă.” „Ba da, există una, nu se vede bine, dar există o bandă.” „Eu în orice caz am un sfeșnic pe care e scris ceva”, spuse Robert.

„Ce e scris? Dă să văd.” „Stai - E scris Farge, Farga, sau cam așa ceva.” „Ia să văd”, spuse Blanche.

„Forge”, spuse Blanche după un moment. „E scris Forge.” „Nu, nu, e un A acolo, nu un O. E Farge.” „Mi-1 dai mie, spune?” „Eu l-am găsit, acolo, în grămada de murdării.” „Dacă mi-1 dai, îți dau jumătate din termofoarele mele.” „Nu mă interesează. Termofoarele sunt pe toate drumurile.” „Dar ăsta cu trei benzi?” „Dacă vrei sfeșnicul meu, înseamnă că are valoare mai mare.” „Bine, atunci păstrează-ți sfeșnicul. În orice caz eu am două.” „Da, dar nu e nimic scris pe el.” „Mi-e totuna. În orice caz, nu-mi spune nimic Farge. Na, uită-te acolo. Încă un termofor.” „E ceea ce-ți spuneam, termofoarele sunt peste tot.” „Da, dar nu tu le găsești.” „Termofoarele sunt niște pietre.” „Și sfeșnicele la fel, tot niște pietre.” „Nu, nu-i adevărat. Sfeșnicele sunt din ciment.” „Păi, e același lucru, nu?” „Eu prefer sfeșnicele. Cel puțin servesc la ceva.

— Vino să căutăm mai departe... „

Vocile scăzuseră și se pierduseră. Liniștea se așternu din nou cu căldura și cu lumina, iar Besson începu să transpire ușor.

De mult timp trebuia să sosească acest moment. Besson îl așteptase de ani de zile, de secole poate. Perdeaua ploii și a norilor se destrămasese dintr-o dată, în ziua aceea, dând la iveală nuditatea cerului și rondela fulgurantă a soarelui. Frumusețea, durerea peisajului întărit, răvășit de sulite și de topoare, încetaseră să mai fie suportabile. Lumina devenise o vâltoare dogoritoare și transparentă, în care trebuia să plonjezi cu capul înainte. Orașul, șoselele, aerodroamele zgomotoase, spațiile desenate ale câmpiei, muntele abrupt, animalele la pândă sau adormite, copiii, femeile, totul duseseră acolo. Era clipa și locul alese de către zei pentru a se împlini sacrificiul ispășitor. Totul fusese trasat pentru a ajunge în acest punct unic, pe această plajă de pietre gri, în această zi, la această oră. Nu putea să scape. Nu putea să revină înapoi: timpul se blocase pe acest eveniment, fără posibilitatea de a avansa sau a da înapoi. Era acolo, acum. Trebuia să se întâmple asta. Viața lui Besson era îndreptată spre aceasta ca o mișcare a cărei acțiune se remontează singură până la modul inițial și final; el știa treaba asta; ca să se întoarcă, încercă o clipă să renască amintirile. Fotografii mototolite reapărură, înfățișând imaginea unui copil sprijinit de o balustradă din fier, într-un sat al cărui nume dispăruse. Sau silueta stând jos a unei mame, cu părul împletit

în cozi adunate, și care ținea în căușul palmei drepte o păpușică boccie și cheală. Pe ecranul sângerând al pleoapelor sale închise văzu, de asemenea, urcându-se figuri absurde de lucruri imaginare; lupi cu urechile ascuțite, cai dând din copite, monștri cu ochelari de oțel. Fu închis în dulapul cu păianjeni iar faianța strălucitoare a unei farfurii decorate cu flori îl aspiră în toropeala serii, în timp ce se înalță accentele adormite ale vocilor care vorbesc ca să nu spună nimic. Regăsi camera închisă a viselor vechi, camera ermetică și teribilă unde pereții sunt totodată atât de apropiați și atât de depărtați.

Apoi prăpastia marină în care plonjezi alunecând de-a lungul unui zid mai înalt decât o casă cu douăzeci de etaje, în jos, către grotele caracatițelor și adâncurile tapisate cu alge groase, ce dau încet din brațe. Gaura neagră se mărire, deveni pântee de vulcan, peșteră, centru de catedrală de jăratec unde se învârteste în loc corpul umflat cu membrele rămase cioturi.

Minutele au trecut. Orele au trecut. Zilele, anii au trecut. Totul a intrat unul într-altul, strângându-se, topindu-se, devenind mașinărie. Și-acum, nu mai rămâne decât imensa nenorocire de a fi supraviețuit. Nimic, nici un desen, nici un cuvânt scris pe hârtia solidă n-au reușit să scape. Ca un cuțit, ca un cuțit cu lama ascuțită sunt zilele. Hărțile și dicționarele sunt îngrozitoare, căci niciodată nu sunt complete; întotdeauna rămâne ceva care fuge, care scapă. Micul animal palpitând a fugit prin ierburi și nu rămâne nimic din el, nici măcar un miros; și totuși, totul a fost închis într-o sferă fără ieșire, cu ziduri netede, reverberându-se cu furie.

Întins cu toată lungimea pe pietrele care irită, Besson văzu, de asemenea, venind spre el furtuna viitorului. Cu aceasta puteai uita ce avea să se întâmple: vor fi minute. Vor fi ore, zile, ani. Bătrânețea va veni, într-o zi, aducând liniștea rușinoasă. Fața va fi fleșcăită, mușchii nu vor mai avea forță. Dar toate astea nu contează. Moartea va veni ca și restul, căzând din tavan sau din cer pe nepregătite. Pe stradă, în mijlocul unui cerc de gură-cască. În patul îmuțit, pe perna îmbibată cu bale. În mașina zdrobită. În mijlocul unei scări, iar corpul stupid se rostogolește, izbit din treaptă în treaptă, făcând să răsună craniul ca o tigvă, 40 de ani, 55 de ani, 68 de ani, 77 de ani, 79 de ani, 81 de ani, 84 de ani, 92 de ani. 100 de ani, 101, 102, 103, 104, 105, 106. Care dintre aceste cifre va fi

cea bună? Care va fi ziua? 22 august 1999, sau 4 mai 1983? Sau 13 decembrie 2002? Sau chiar 1 aprilie 2014? Care va fi ziua? Și care va fi ora? Amiază? Ora două după-amiază, ora nouă și treizeci seara? Sau mai curând dimineața, după o noapte epuizantă plină de coșmaruri? Ce va ceda mai întâi? Inima? Rinichii? Ficatul? Plămânii, sau coloana vertebrală? Dar toată treaba asta nu are importanță. Căci există și anii care vor veni, denși și asemănători cu boii la adăpătoare, și secolele, și lungile serii de secole cu largi striuri de marmură. Dincolo, departe de acest loc și de acest moment, timpul o să continue să-și întindă ramurile de arbore care crește. Limbajele i se vor deforma, artele se vor stinge. Ideile vor aluneca încetitor ca niște șleपुरi, și nimic nu se va întâmpla niciodată. Nu va exista sfârșit, tot așa cum n-a existat început, ci pur și simplu noaptea se va instala peste fapte, și le va acoperi ușor de umbră. Suprafața insesizabilă a discului se va învârti în jurul propriei axe, repede la exterior, imobilă în centru. Și veșnicia este aici; nu ascunsă, ci omniprezentă. Nu acoperind totul, ci în interior, în centrul centrului timpului.

Atunci, când Besson cunoscuse această mare frumusețe. Când înțelese că totul era inutil și că trebuia ca această clipă să sucumbă. Când înțelese că este înfrânt și își simți destinul proclamat. Când fu violent contra lui însuși, deschise ochii și fixă soarele. Fulgerul orbitor îi intra în pupile, explodând; durerea fu dintr-o dată insuportabilă și lacrimile începură să curgă. Besson întoarse o clipă capul și căută să vadă ceva care ar putea să-1 rețină pe lume; cu aviditate, pe galeții plajei, încercă să găsească rapid orice, o viespe, o furnică rătăcită, o musculiță. Dar nu exista nimic, nimic altceva decât pământul și pietrele, în mijloc cu o mare gaură albăstruie ce se deplasa în fața privirii sale. Apoi mâna întâlni un mic galet în formă de melc, și-1 apucă. Besson se culcă din nou pe plajă și, strângând micul galet, redeschise ochii la soare și nu-i mai închise.

Lumina intra în cap, ca și cum era pentru prima dată; arse, inundă cu lava ei, spală totul până în fundul creierului. Zgomotul foarte alb și monoton invada trupul încetul cu încetul și-1 detașă de pământ. Solul se retrase, săpă mormântul său de nepătruns, iar zidurile de aer se dădură de o parte. Acum era clipa. Cu toată voința concentrată, Besson luptă împotriva soarelui cu ochii deschiși. Luptă contra focului, contra apei și

contra pământului, așa, fără să miște. Contra oamenilor și contra animalelor. Contra pietrelor și contra aerului, contra vidului larg deschis unde mișună plantele. Se ridică împotriva lor, a tuturor, în durere și în ură, și le oferi scuturile tandre ale celor doi ochi ai săi, unde lacrimile curgeau neîncetat. Dădu lumii cele două globuri cu irisuri delicate și pupilele adânci. Oferea soarelui barbar taina retinelor umbroase, pentru ca în arșiță să nu poată pieri niciodată amintirea răzbunării. Apoi lăsa să-i izbucnească ușurel plânsul, strigătul său trist și răgușit de gibbon care urlă fără motiv în fața nopții care cade.

C A P I T O L U L XIII.

SOCIETATEA.

— ÎNTR-UN TREN.

— UN BĂIEȚAȘ FUMEAZĂ PRIMA SA ȚIGARETA.

— AUTOCARUL DE TURIȘTI.

— MAMA.

— SFÂRȘITUL ISTORIOAREI SPUSE DE ANNA.

— ZGOMOTUL UNEI SINUCIDERI.

A treisprezecea zi, a paisprezecea zi, a cincisprezecea zi, și zilele ce urmară, nu mai există ziuă, ci o singură noapte fără strălucire care dura tot timpul. În orașul acum debarasat, în interiorul caselor încălzite de radiatoare electrice, oamenii trăiau așa cum trăiseră dintotdeauna. De exemplu această femeie, Angele Basman, patruzeci și doi de ani, care prăjește cartofi pai într-un ceaun cu ulei încins. Îmbrăcată cu un șorț cu flori roșii și ocră, stătea în picioare în fața aragazului, iar micile picături fierbinți săreau pe brațele ei golașe sfârâind.

Sau acest pisoi tărcat, numit Michou, care dormea la soare în grădina unei vile. Purecii mișunau în blana sa deasă, căutând cel mai bun loc pentru a pișcă. Sau chiar această fată slăbuță, cu fața palidă, cu părul negru tăiat scurt, și care înfășură într-o foaie de ziar jocul sângerând pe care-l folosisese pentru a păta cearșafurile din pat, ascunzând astfel mamei sale că era însărcinată.

Pe un perete de sticlă transparent, mergând parcă pe un cer cenușiu și albastru se vedea o musculiță. Înainta lent, milimetru după milimetru, mișcându-și perechile de picioare mai fine decât puful, iar corpul său era colorat în verde.

Ziarele povesteau cu regularitate istoriile lor, anunțând cu litere mari cataclisme și revoluțiile, cu litere mai mici

crimele pasionale, cu caractere înghesuite accidente de automobil, furturile cu rulota și isprăvile triștilor inși de nimic.

În colțurile obscure cerșetorii cerșeau. Pe marginea ferestrelor femeile bătrâne fărâmițau pâine pentru porumbei, iar în restaurante, cuplurile mâncau varză murată. Aproape peste tot era un miros de usturoi, pete de unsoare arsă, rugină, gâlgâit de chiuvetă înfundată. Un bărbat, scobindu-se în nas, aștepta la intersecție în mașină schimbarea culorii roșii la semaforului. Bețivii își goleau sticlele cu vin, iar femeile obeze lingeau înghețate cu ciocolată.

Unii citeau romane în penumbra camerelor lor închise; citeau povestioare în genul:

Pielea ei fierbinte și catifelată îmi umplu din nou gura și ne rostogolirăm pe nisipul liniștit, cu mușchii încordați de plăcere.

Când mâna mea, mângâind-o, întâlni din întâmplare pe spatele ei agrafa costumului de baie, ea vru, o clipă să se zbată, însă stofa alunecoasă oferea ca o floare care se deschide căldura tremurătoare, voluptatea teribilă a nudității. Simțeam cu greu la pieptul meu dulceța tandră și dezvelită a sânilor săi goi, rotunjimea șoldurilor, pântecul încă copilăresc, picioarele sale lungi și subțiri încrucișate cu ale mele, cu greu gustai impresia rară a unui corp pe care apa de mare își lăsase răcoarea în stropi și pe care soarele îl îmblânzise ore în șir! Căci dintr-o dată ea alunecă din strânsoarea mea, suplă și fugace, și se dădu înapoi cu un aer de provocare, pe jumătate goală în lumină și în vânt; în depărtare se auzea strigătul surd al șalupei. Alergă, cu o impudoare fermecătoare, fără să țină seamă de costumul descheiat. Soarele în sfârșit ajuns la nivelul orizontului se însângeră brusc și inundă cu moartea sa magnifică marea și plaja... Ea reveni spre mine cu părul despletit, cu o lucire roșietică pe sâni țuguiați, pe pânțele rotund!

„Ora cinci și jumătate!” spuse ea cu furâe.

Alții fac tablouri bălțate, în care domină rozuliul și roșul închis. Alții cântă la flaut după-amieze întregi, sau ascultă discuri de jazz. Organizarea domnește în societatea insectelor, în oraș în momentul de față, totul e plat, pătrat, la rigoare rotund. Pe ușile toaletelor, în baruri, cuțitele au gravat cuvinte obscene și au desenat figuri pornografice; însă aceste desene și

aceste cuvinte sunt demne, aproape virtuoase. Pe două pancarte identice, scris cu vopsea roșie, se poate citi:

BĂRBAȚI FEMEI în lungul coastei, mergând cu viteză mică din oraș în oraș, trenul alunecă pe șine. Sunt vreo douăzeci de vagoane negre și o locomotivă care aruncă fumul în vânt. Înaintează pe șine, urlând monoton un soi de woooooooooo foarte grav, care zguduie pământul în admcime. Se înfundă în tunele, iese din nou, se curbează puțin, frânează, fluieră, urcă pantele, coboară văile, acționează semnalele de alarmă și soneriile de treceri la nivel. Roțile sar regulat la joncțiunea șinelor, declanșând zdrăgănitul de dus-întors și bat ritmul. Bielele funcționează, aburul țâșnește. Uneori trece peste un macaz și zgomotul roților se încalecă, tușește, strănută, scuipă. Oamenii stau în compartimentele cu scaune din pâslă jerpelită; fumează, discută, mănâncă, beau sau se privesc, în timp ce pământul fuge de sub ei. Conversațiile lor sunt mereu aceleași: „La ce oră ajungem?” „Nu știu... Dacă n-avem întârziere, trebuie să ajungem la orele opt...” „Întotdeauna întârzie...” „Ați văzut cât am stat ultima dată?” „Deraiașe un tren pe linie.”, „Nu-i un motiv...” „Doar am plătit...” „Eu, doamnă, să vă spun. Fiul meu, când s-a-ntors din armată, știți la ce oră a sosit acasă? La miezul nopții, doamnă! La miezul nopții!”, „Ca și cumnată-mea. Se-ntorcea din Italia...” „Și micuțul, când a avut oreion...” „Ce vreți, asta-i! Ce vreți...”

Sprijinit de un zid, pe o stradă liniștită, un băiețuș își fumează prima țigaretă. A scos-o dintr-un pachet nou-nouț, cu dungi roșii și albe, pe care era scris WINSTON, apoi și-a pus-o în gură. A aprins tutunul cu chibritul, iar acum respiră mirosul înțepător, puțin dulceag, care îl face să saliveze.

Pe marginea unei piscine, unde tronează mirosul de clorură, se plimbă două tinere femei în bikini. Cea din dreapta este o brunetă voinică, poartă un costum de baie în caroase verzi și albe. Cea din stânga e mai micuță, este îmbrăcată cu un bikini alb, unde sunt încrustate două cochilii de sidef. Amândouă au ochelari de soare cu sticle foarte rotunde și lumina albă cade pe ele ca ieșită dmtr-un proiector electric.

Civilizația este instalată pretutindeni; semnele sunt pregătite: interdicțiile de staționare, sensurile interzise, interdicțiile de afișaj, proprietățile particulare.

Pe câmpie, o stâncă în formă de jambon stă nemișcată. Și platanii cresc imperceptibil, fără să vadă nimic, fără să înțeleagă nimic, fără să simtă nimic, împingând pur și simplu bulgării de pământ și ridicându-și degetele de lemn spre plafonul luminii. Așa era.

Un autocar plin cu turiști circulă multă vreme pe străzile orașului. Apoi traversează colinele și, de fiecare dată când se oprește, toată lumea își întoarce capul în același timp la stânga, sau la dreapta, pentru că o voce spune în mai multe limbi: „Vedeți la dreapta dV. Ruinele apeductului construit de către romani. Deschizătura obiectivului: 1,5.

, You can see on your right hand side the ruins of the aquaduc built by the Romanș. Lens opening: 1,5.

„Rechts Konnen sie die Ruinen der von den Romern gebauten Wasserleitung sehen. Offnung des Objektifs: 1,5.

, U ziet nu op uw recht de ruinen van de romeinse waterleiding. Opening van de lens: 1,5.

„U kan regts die ruiene van die Waterleiding sien, wat deur die Romeins gebou was. Opening van die lens: 1,5.”

Bărbații munceau în continuare pe șantier, în albia râului. Încă o lună sau două și podul va fi terminat. Pe strada pe care o cumpărase, orbul vindea ziare și asculta muzică la tranzistor.

Obsedatul dădea târcoale nopțile prin boscheții de pe colină și în fiecare seară, la aceeași oră, femeia cu fața atât de albă, de ai fi spus că e de ghips, trecea pragul bisericii și privea drept în fața ei, deasupra tabernacolului închis.

În mașina ei nouă, Josette se învârtea pe străzile orașului în căutarea unui loc pentru staționare. Vedeai, de asemenea, mergând adesea pe trotuare o tânără femeie roșcată, însoțită de un băiețaș roșcovan. Însă ele nu erau singurele: existau multe alte femei în oraș; blonde, brune, șatene deschis, ușor colorate și decolorate, grizonate și negre. Mergeau separate, fiecare spre treaba ei, strânse în rochii verzi sau albastre, uneori în pantaloni în carouri. Purtând ciorapi, sutiene, chiloți, combinezoane de nailon. Durându-le dinții. Suferind de migrenă, sau de colibacili. Constipate. Răcite. Neliniștite, sau vesele. Îndrăgostite. Reale, foarte reale.

În apartament, în mijlocul casei dărăpănate, un bărbat fuma în sufragerie, citindu-și ziarul. Și o femeie cârpea ciorapi. Pe fața ei umflată, marcată de oboseală, luminile și umbrele se

succedau ușor, alunecând ca niște curenți de aer. Ea era acolo, maternă, masivă, cu pânțele gol, apoi acoperit, tronând peste lume fără să știe, triumfătoare și umilă. Nu exista nimic în ea; și totuși ea era imuabilă, asemănătoare cu o statuie din piatră, bloc cioplit, șlefuit, uzat, și în ea veneau apa și focul, în ea, în cutele Viscerelor erau deja grăunțele găunoase ale trecutului și viitorului. Copacul, copacul verde care crește trosnind, ieșea continuu din pânțele ei. Dar ea nu știa asta.

Că era pentru ea, sau contra ei, totul fusese făcut. Sângele, oasele, unghiile și părul, totul îi aparținea. Puteai s-o murdărești, s-o arunci pe jos, s-o ucizi: ea va câștiga totuși. V-ar privi ochii ei umezi și grei, și ar continua să vă facă să nașteți, fără ură, fără răgaz. Chiar pierzând. Chiar pierzând, ar avea încă pe fața ei chipul victoriei, și în trupul ei forța cuceritorilor.

Noaptea, cei trei bărbați beți se băteau pentru ea în fața unui bar: loveau stângaci cu pumnii, apoi se rostogoleau pe sol și unul dintre ei își pierdea pantoful. Ceilalți se opreau din încăierare și, în genunchi, pe trotuar, reîncălțau meticulos piciorul gol. Tot pentru ea sadicul din Fontainebleau făcea victime, pentru ea derapau mașinile pe autostradă și se prăbușeau în lanțuri.

De secole și secole, femeile născuseră în durere și în bucurie; Celine o adusese pe lume pe Marguerite; Marguerite o adusese pe lume pe Jeanne; Jeanne o adusese pe lume pe Eleonore;

Eleonore o adusese pe lume pe Therese; Therese o adusese pe lume pe Eugenie; Eugenie o adusese pe lume pe Cecile; Cecile o adusese pe lume pe Alice; Alice o adusese pe lume pe Catherine; Catherine o adusese pe lume pe Laure; Laure o adusese pe lume pe Simone; Simone o adusese pe lume pe Pauline; Pauline o adusese pe lume pe Julie; Julie o adusese pe lume pe Yvette; Yvette o adusese pe lume pe Monique; Monique o adusese pe lume pe Gabrielle; Gabrielle o adusese pe lume pe Claudia; Claudia o adusese pe lume pe Gioia.

În camera pustie, vocea se înalță în întuneric și părăsi magnetofonul. Ea spunea: pentru zidurile galbene unde joacă declicurile luminii, pentru patul cu cuverturi roșii, pentru ferestrele fără perdele, pentru scrumierele goale, pentru fluturii de noapte dormind sub covoare, pentru fiecare lucru la

locul lui, inclusiv genul de grămadă de rufe care circula pe bâjbâite prin cameră fără ochi. Ea spunea:

O să vorbesc pe cealaltă parte a benzii. Vreau să știi - în sfârșit, poate n-are prea multă importanță, e-adevărat. Însă voiam să-ți spun că te-am mințit spunându-ți ceea ce ți-am spus, prima dată, acum zece zile. E-adevărat. Te-am mințit tot timpul. Dar nu știam că te mint, și de aceea - de aceea îți vorbeam așa.

După aceea, mi-am dat seama, nu ascultând, pentru că n-am curajul să ascult din nou ceea ce ți-am spus despre mine, despre Paul, et cetera, pentru că n-aș fi avut curajul să-ți trimit banda după aceea, ci pur și simplu amintindu-mi. Înțelegi, povestindu-ți toată tărășenia, făceam istorioare, făceam fabule, mințeam. Evident, tot ceea ce-ți spuneam era adevărat. Însă era fals să ți-o spun. Era o tâmpenie, eu

— Eu credeam că poți vorbi simplu oamenilor, să le spui ce gândești, ce crezi că gândești. De-asta te mințeam. Îți vorbeam, îți vorbeam așa, ținând microfonul și privind rolele magnetofonului învârtindu-se, dar era vorbărie. Era un alibi, iată, ca să-mi ascund adevărul, și pentru ca să-l ascund celorlalți. Exact ca atunci când scriam o nuvelă la mașină, exact ca pentru istorioara cu melcul Albert, cu bătrâna obsedată de troleibuzul ei. Acum știu, știu că era pentru a ascunde, pentru a minți, cu desăvârșire, pentru - E grozav, știi, să nu vorbești. E grozav să nu minți. Asta mi-ar fi plăcut să știu să fac. Nu știu dacă voi ajunge vreodată. O să încerc să merg până la capăt, dar nu va fi ușor. În orice caz, când vei fi terminat de ascultat, îți cer să faci un lucru pentru mine: șterge ce-am spus. Nu păstra nimic. Nimic.

Înlocuiește totul cu liniște. Înțelegi? Acum, vezi, tot timpul am chef să revin la anecdote, la exemple, să fac mituri, să trag adevărul de partea mea. Pricepe, n-am decât un lucru să-ți spun. Nu - Nu știu cum să ți-l spun, pentru că e într-adevăr foarte simplu, și că nu e ușor să spui lucruri simple fără - fără să te bâlbâi, fără să faci o poveste, fără să pui înflorituri. Ceea ce mă va ajuta este faptul că o să mor.

E-adevărat. Acum e o chestiune de secunde. Nu mai am prea mult timp în fața mea. Am înghițit întreg tubul de pastile roz de la mama mea. Mai am încă paharul în mână, a trebuit să beau aproape un litru de apă ca să le pot înghiți. Deja mi-e

greață, știi, iar capul începe să se învârtască. Acum trebuie să mă grăbesc. Vreau să-ți spun tot ceea ce nu ți-am spus data trecută. Și nu știi de unde să încep. În câteva minute totul va fi terminat. Voi fi moartă. Sper să nu-mi facă rău. În orice caz, acum, știu că nu mai e glumă. Sunt în adevăr, complet în adevăr. Și nu mai risc să, să fac istorioare pentru nimic. Știu că e laș, ceea ce fac, dar uită-te, nu mai puteam suporta singurătatea. E îngrozitor, știi, să fii singur. Și să știi, de asemenea, că nu te înșeli. Limbajul m-a înșelat amarnic, dar s-a terminat, o să se sfârșească în câteva minute. Aceste cuvinte, toată tărăsenia asta, aceste redondanțe continue, aceste chestii învățate și pe care le scoți la iveală, crezând că fac parte din tine. Nu mai știi ce-i al tău, înțelegi, al tău! În zadar faci ce vrei, să glumești, sau să nu-ți pese de nimic, ești tot timpul păcălit. Există întotdeauna cineva care să-ți facă treaba asta. Sunt atâția oameni pe pământ, pretutindeni! E lume peste tot!

Lucruri care-ți fac rău, cuvinte care te fac să speri ca apoi să te turtești mai zdravăn, și-apoi sentimente: e curată nebunie câte sentimente există! Dragostea, ca în romanele – foto, și prietenia, ura, gelozia, ranchiuna, mila, iertarea, credința, orgoliul: și așa la nesfârșit. Și-apoi fiecare cu sentimentul lui, asta se cultivă cu grijă, asta trebuie mituită, asta trebuie ascultată, asta are crize, asta urmează. E necesar, nu suntem niște animale, nu! E într-adevăr foarte ridicol. În fond, nu sunt supărată că sfârșesc. E-adevărat că existau lucruri care-mi plăceau mult. E păcat.

Dar restul! Nu merita osteneala de a mă fi născut, crescut, luptat contra bolilor, de a merge la școală. Toate astea, pentru a vedea frumoasele sentimente care vin unul după altul. Când ești tânăr, dragostea. Atunci ai probleme, nu-i așa? Lupti ca să-ți afirmi dragostea... Vrei să te căsătorești, părinții nu vor. Faci crize. Gelozia la fel. Totul e foarte complicat, foarte complicat. Civilizația a perfecționat și ea problemele, nu! În sfârșit, totul merge bine, te căsătorești. Bine. Copiii: problema educației. Fiul meu face incontinență nocturnă, doctore, ce trebuie să fac? Sau fiică mea (trei ani și jumătate) este capricioasă, nu acceptă s-o dirijezi. Nu vreau să-i rănesc psihicul și să-i creez un traumatism. Ce trebuie făcut? Da, există câte o problemă pentru fiecare vârstă. E demonul de amiază, menopauza, rolul soacrei.

Și-apoi bătrânețea. Bătrânii sunt înțelepți. E cunoscut. Au capetele cărunte, au amintiri, nu pot fi vicioși. E nostim, e într-adevăr nostim.

Vezi, lumea se agită prea mult pentru mine. Facem prea multe lucruri deodată, asta nu pot eu suporta. Am încercat să mă retrag și să privesc. Dar nu e posibil.

Vin să te caute. Degeaba te ascunzi unde vrei, există întotdeauna prieteni, părinți, oameni care se interesează de tine. Te trag de mânecă. Discută. Au multe idei, sunt plini de bune intenții. Ei surâd mult, pe stradă, în cafenea, în fotografiile din ziare.

Sunt unii care ajung să mă - să mă emoționeze de-a dreptul. Sunt așa de gentili, ajung în starea asta, așa - fără să se gândească la nimic. Atunci, treaba asta mă mișcă, îmi face rău și am într-adevăr nevoie de întreaga mea voință pentru a rezista și pentru a nu fi prinsă în capcană: E ceea ce s-a întâmplat cu Paul. Așa mam înșelat. Dealtfel asta aș vrea să-ți spun.

Cu atât mai mult cu cât nu mă simt foarte bine acum. Mă doare inima, cred că

— Cred că o să vomit. E stupid că nu poți muri mai ușor. Mi-ar place să mă duc de pe lume fără efort, așa, încetișor. Aș fi făcut poate mai bine să-mi fi tras un glonț în ureche, dar n-aveam revolver. Risc chiar să - să nu mor, cu aceste pastile. Ar fi trebuit să mă adoarmă deja, dar până acum nu mi-e somn deloc, ci dimpotrivă.

Mi-e - mi-e tare rău de la inimă. Știi, maică-mea, maică-mea a încercat să se sinucidă o dată în tinerețe. S-a aruncat în apă, însă cineva a pescuit-o. Nu știa de ce voia să facă treaba asta, dar nu era în orice caz din cauza vreunui necaz în dragoste. Se pare că avea un panarițiu la degetul mare și că antibioticele o deprimaseră. Sunt oameni care spun că intervine o clipă de nebunie, când faci așa ceva. Și totuși, te asigur, François, eu nu sunt nebună. Nu poți să-ți dai seama cât de conștientă sunt de ceea ce fac. Îți jur, văd totul foarte limpede, negru și alb, și în cele mai mici detalii. E ca și cum trupul meu se săturase de trăit, ca și cum ar fi obosit, foarte obosit. Și că trebuia să dorm. Trăim într-un deșert, asta-i tot. Nimic nu mă poate reține, absolut nimic. E ciudat ca totul să fie așa pustiu, François. E greu imaginabil. Și suntem aici, în sfera

noastră, strigând pentru surzi. Iar strigătul, revine asupra ta ca un glonte, ca - E greu de spus, François, dar ar trebui să existe un Dumnezeu... Când ajungi în această situație, cum vrei să vii din nou înapoi? Nu poți schimba pustiul în - Ar fi o iluzie, și-apoi nu te poți minți mult timp. Nu mai există plăcere în nimic. Am, am făcut bine luând aceste pilule, în fond, pentru că în orice caz tot aici ajungeam. Aș fi sfârșit poate lăsându-mă să mor de foame. Nu mai cred în asta, nici corpul meu nu mai crede în așa ceva, sunt sigură. Atunci nu știu dacă se lasă seara, sau dacă este efectul pastilelor, însă aș spune că totul se întunecă. Și mi-e puțin frig la picioare, la mâini. Senzația de vomă a trecut acum însă am crampe la stomac. Mă doare, a-i! Ce-ți spuneam? Da, e - În sfârșit, așa-i, o să pot să mă odihnesc, acum... După ce nu-mi va mai fi rău. În fond, mi-ar fi trebuit o infirmitate. Asta m-ar fi făcut să acroșez. Un picior damblagit de poliomelită, sau un picior chircit, sau o cocoasă pe spate. Ceva care face rău, care se vede de departe. Pe vremuri, am cunoscut o fată care avea un picior mai scurt decât celălalt. Trecea în fiecare zi pe sub fereastra mea... Șchiopăta... Dar exista ceva de, de fier pe figura ei, pricepi? Mi-ar fi plăcut să fiu ca ea. Aș fi avut forța, poate, curajul... Îmi dau seama acum de lucrul acesta când mi-e rău... Ahai, asta-i -; Asta-mi trebuia. Oarbă! Iată ce-aș fi vrut să fiu. Îți vând pontul, acum, că-i prea târziu: Asta poate m-ar fi salvat. În slăbiciunea. Cu un baston alb.

Fără să văd nimic, fără să văd nimic... Oamenii s-ar fi dat la o parte, pentru a mă lăsa să trec. N-aș mai fi avut nimic de zis și de făcut. Doar să lupt. Aș fi avut...

Ochelari mari negri din material plastic și aș fi învățat să simt lucrurile cu degetele.

Culorile calde, culorile reci. Aș fi ascultat... Aș fi simțit întunericul... N-aș mai fi văzut nimic pe lume... Oarbă! Da, lansată ca un pachet de mișcări...

Pipăitul.

Cu arma... Cu arma victimelor... Dar acuma-i prea târziu Am, luat aceste pastile roz...

Știi, era cât pe ce să adorm. Am simțit... Că mă cuprindea... M-am scuturat. E aproape noapte acum. Mă simt bine, într-adevăr bine... însă mai aveam atâtea lucruri să-ți spun... Ah, da - Voiam să-ți spun mai ales... Ca să știi cum se

petrece, o să păstrez paharul în mână... Atât cât voi putea... În felul acesta, când se va întâmpla, când voi adormi, paharul va cădea... Va cădea pe jos, iar tu îl vei auzi... Și-atunci vei ști că s-a sfârșit... Na., Ah - ah - ai, încă o crampă.

Asta durează mai mult. Ai, Ah-hum, mi-e rău... în orice caz, sunt sigură că va fi cea mai minunată piesă pe care am putut s-o scriu. Chiar dacă riscă să nu se termine strălucitor... Asta îmi compensează toată fleacurile pe care le-am putut scrie... E nostim, dacă aceasta este moartea, nu merită osteneala să fac toate aceste filosofii... Știi, odată, am crezut că o să mor... Aveam treisprezece ani...

Cam așa ceva... Și am avut - Am căzut jos... Simțeam că tot sângele plecase din cap... Era gol... Alunecam... Era teribil... Oamenii au venit în jurul meu.

Așa - i... Fusesse potopul... Știi, Noe privea apele stătătoare... Nu înțelegea ce Pământul era așa de viermuitor așa viermuitor... Și cerul... Și lumina este așa diafană, mai ales - mai ales seara... O mai văd, prin fereastră... Transparentă.

Cred că într-o zi se va putea. Topi... acolo Va fi frumos... Cred că am vomitat am simțit c e v a...

Cred că nu sunt frumoasă... la revedere... A i...

Paharul alunecă... Atenție...

Zgomotul sfărâmării răsună sec, o singură dată înaintea liniștii; apoi, deformat de către pulsațiile electrice, rămase încremenit pe loc, întins pe parchet, lucind în întuneric din toate forțele micilor sale cioburi ascuțite ca niște gheare, imobile, țepoase ca niște cristale de sare.

Acum, de cealaltă parte a barierei nopții, se poate ca moartea să fie aproape; această moarte murdară și ploioasă, care o să cuprindă totul cu vâlul ei mic de cenușă. Aceste ținuturi au doar un nume? Aceste locuri sunt doar pe pământ? Pe întinderile drepte nu lipsește nici un unghi, nici o zgârietură. Fațada spitalului, zidurile cazarmii, pereții de la S. P. A.- D. A. S-au năruit. Și în această menghină care se strânge, ca și cum și-ar uita condiția, destinul, bărbații și femeile termină de trăit. Mai departe, geometria negativă se accentuează; podurile albe zboară deasupra șoselelor, piețele de gudron sunt pustii. În partea de jos a zidurilor, câteva semne scrijelite, așa de mici încât trebuia să te apleci ca să le vezi, dovedesc că aici s-a trăit, că s-a iubit. Literele sunt fine, râcâite

cu ceva care trebuie să semene cu vârful unei unghii, al unui briceag poate, sau cu muchia unei pietre ascuțite. Aerodroamele sunt întinse pe malul mării, foarte plate, și ele aproape pustii. Și pe toate aceste spații dezolate, în mijlocul izolării și al somnului care planează, cu ploaia sau cu soarele, cu luminile farurilor și reverberațiile zilei, mașinile se duc și vin, se încrucișează, trasează drumurile lor de insecte, scrâșnesc pe sol, zbârnâie și-apoi curg în depărtare, cât vezi cu ochii, către alte domenii pe care le supraveghează un bărbat.

Totul se amestecă și devine profund; somnul, toropeala au o urzeală fină, care produce realitatea sa.

Se poate ca prăpastia să fie aproape, acum: camerele cu pereții zugrăviți în galben păstrează mirosurile de țigarete fumate. Singurătatea închide blocul său compact, indisolubil. Ea imobilizează brațele, strânge piepturile, îngreunează viscerele și sexele. Personajele sunt statui din fontă, grosolane, surde și mute, încremenite într-un gest care amintește de furie. E spargerea de valuri care continuă, cerul asemănător cu o foaie de tablă, unde fulgerele înaintează lent ca niște fisuri. Așezat în coșciugul său, François Besson nu mai este nimic, îngrămadit într-un colț, cu spatele la marginea patului, el nu mai există; nu mai poartă nume, nu mai are chip; este nestrămutat; nu e nici amintire, căci nici un obiect, nici o mobilă, nici o formă nu sunt altceva decât ele însele, nu sunt decât ceea ce sunt, plantate în cimentul adevărului; nimic nu e lichid, nimic nu merge în derivă, nu curge proaspăt ducând în curentul său senzațiile de fericire și de plăcere; plăcerea nesfârșită de a fi trăit îi este refuzată, din întâmplare, pentru că se află închis în fața unei ferestre, în fața cerului gol, pentru că timpul însuși a intrat în camera sa și i-a desenat toate detaliile, într-o caricatură care nu va putea să se mai șteargă.

Este o suferință, o suferință constantă și progresivă, revelația din ce în ce mai precisă a vieții și a frumuseții, pe care le-a pierdut. Sunt înrădăcinat pe o imensă întindere de munți, în căldura verii, și pietrele mă înconjoară din toate părțile. Nu pot să mișc, nu pot să scap de nimic, totul mă găsește expus și fix ca un stâlp electric, pradă furtunilor bestiale. Această stâncă este moartă, aceste urmări de avalanșe sunt moarte, acești mărăcini uscați, aceste pârâiașe încastrate moarte, însă ele nu-și destindeau strânsoarea, iar eu n-am decât să număr

minutele, să număr pietrișul, în timp ce norii se mișcă deasupra mea. Un torent a trasat un drum vertical în faleza înaltă, muștele se lipesc de pleoape făcând zgomot; rare insecte roșii zboară foarte greu, ca și cum ar cântări mult. Chiar acolo, cu spațiul deschis ce pare să incite la mișcare, nu pot să fac nimic. Am rămas prizonierul oamenilor de acolo, iar landa redevine încetul cu încetul acest pământ de beton și de grinzi, această platitudine căreia îi aparțin. Eșafodajele. Luminile de poziție și luminile de circulație. Suprafața trotuarelor la ora două dimineața. Scrâșnetul crescând al măturătorilor de noapte, care înaintează de la o zi la alta, trăgând după ei furtunurile de stropit. Asta-i. Sunt definitiv sclav, transformat în praf. Nu pot să plec. Pericolul e aproape la nivelul pământului, se simte vibrând surd, prin cavernele canalelor și de-a lungul pivnițelor. E pericolul. Este infernul foarte aproape de noi, atât de aproape încât o răsufălătoare i-ar permite să intre. Este infernul acestei amintiri, de asemenea, a acestei amintiri albite, puțin cam țeapănă de amidon, de către această memorie a timpului din ochii care se deschid. Viața de odinioară, calmul scris pe paginile cu pătrățele din caietele de școlar, delicatețea, egoismul, fericirea. Astăzi devenit ilizibil, acoperit pe petele roșcate. Se pare că am rămas fix, rigid ca o figură de provă prin straturile care coborau. Era o înălțare iluzorie, minciuna mișcării în imobilitate; și într-o zi, după ce contemplase această defilare de himere, universul s-a schimbat; căci el, și nu tu, s-a metamorfozat. El și-a aliniat stratificările de materie, fumurile bizare și mortale; o uzură, o eroziune te-a transformat în schelet; dar ai rămas în același loc, n-ai mișcat niciodată. Ești mereu același, acest bărbat, asemănător cu Besson, așezat în camera sa, la al treilea etaj în dreapta, cu spatele la marginea patului, cu ochii fixați pe crăpăturile obloanelor închise, transpirând vara, înțepenind iarna. Da, ești acest monstru, această paiață cu ochii proeminenți, această figură cenușie pătată de halouri de lumină, această gură închisă, acest dinte atins de carie și care palpită la cald în gingia sa. Ești desigur Besson + X, s-a adăugat la corpul tău o dimensiune pe care nu ți-ai imaginat-o, greutatea unei mese de acaju, de exemplu, sau arsura provocată de un chibrit pe care l-ai ținut prea mult în mână, sau mirosul unei esențe, sau atingerea aspră și prăfuită a unei foi de glaspapir.

Așa cum n-ai putut să scapi din infernul decorului care te înconjoară, așa cum n-ai putut să scapi de tortura acestor mii de fețe care te strângeau din toate părțile, tot așa nu vei scăpa de revelația existenței tale. Numele tău se va scrie pe uși de lemn: BESSON. Ziua ta va fi înscrisă într-o agendă: 22 martie 1963. Viața ta, viața ta chircită, a unui corp îngălbenit, mușcăit, prăbușindu-se spre căderea finală, totul va fi cunoscut, repetat. Asta va lua amploarea unui cataclism; vei fi devorat de viu de propria ta putere iar energia ta se va consuma pentru pieirea ta. Ești BESSON. Trăiești. Într-o zi vei fi o legătură de oseminte, un carnaj, substanța gelatinoasă și fadă a unui... Vierme de coșciug. Într-o zi te vei culca pe spate, ca pe o plajă de nisip, și vei simți că pământul nu te mai ține, că se crapă lent sub greutatea corpului tău, că se scobește și devine perna de aer împrăștiată a unui mormânt. Câteva grosimi de marmură neagră te mai despart de ziua aceea; însă fiecare secundă ce trece roade mai mult meterezul care te protejează. Acum, așteptând întoarcerea orelor de soare și de luciditate, cade ploaia, blinda ploaie plutitoare. Ea îmbibă totul. În stradă, la câțiva metri de intersecție, alunecă fără să facă zgomot pe fața mea. Îmi udă ochii, îmi îngreunează cămașa. Din această liniște și din această armonie se naște o altă formă a infernului; blândețea și calmul sunt remușcări care mă zdrobesc. Apa șiroiește în excavații și știu că această apă mă duce cu ea, parcul după parcul. Ea mă despoaie de tainele mele.

În spatele zidului de ceață și de ruină, o știu, se ascunde paradisul. Dar acest paradis este acela pe care nu poți decât să-l ai pierdut; nu e mijloc de a-l cuceri. Iată armonia și frumusețea. Totul era logic, determinat, rapid. Purtam fără să știu timpul acestui mister care lega toate lucrurile între ele. Nu era o credință, nu era o pasiune; o bucurie delicată și obscură, virtutea perfectă a unei umbre închise într-o cutie ermetică, coeziunea spiritelor, actelor, familia reunită care o să se așeze la masă. Totul fu iremediabil distrus prin acuitatea unei perechi de ochi, prin durerea a două retine, prin funcționarea exasperată a nervilor și a celulelor.

Peisajele au încetat să fie albe, pentru a deveni uimitoare. Liniile au devenit lame, culorile lipici. Sunetele transformate în vacarmuri, cearșafurile mătăsoase înțepenite brusc, imense

blocuri zgârâietoare pe care, de parcă terminând o cădere de la al 12-lea etaj al clădirilor, carnea se sfarmă și împrășcă.

Limbajul și-a reluat baletul dement; cuvintele se suprapun, se prelungesc, se divizează. Ele brăzdează noaptea fără încetare, ca niște rachete de artificii. Nemotivate, lipsite de sens, urmează unul după altul și se repetă continuu, trasând mereu aceeași imagine. Spiritul acestui bărbat este identic cu o frază lungă, al cărei sfârșit crezi că-1 găsești în fiecare clipă, dar care continuă interminabil, datorită cuvintelor de umplură, prepozițiilor, adverbilor și care se scrie și se descrie din ce în ce mai repede. O mână invizibilă o gravează pe zidul imaginar, cuvânt după cuvânt, verb după verb, ea se întinde, se desparte, se modifică, fiecare literă adăugind o nuanță nouă la ansamblu, fiecare silabă stricând insensibil tonul, așa cum deteriorezi culoarea unei camere deplasând încet obiectele care se găsesc în ea, ascunzând suprafețe portocalii, făcând să scânteieze prin colțuri materiale roșii și albastre, adunând în lungul plintelor lucrurile baroce pline de reflexe și de negreli, iar această frază, devine colosală, până la punctul precis unde, în lipsa unei zecimi de secundă, spiritul nu mai are puterea de a-i sesiza sensul și, după o explozie de mii de dezechilibruri, se scufundă în prăpastia neantului, se rostogolește în nebunie, noaptea, vârtejul brutal și răsunător.

Totuși e în viață acest Besson, Besson I, la originea întregii nenorociri; odinioară singur cu trecutul său, era prins de furnicar, dus și răvășit de valurile mulțimii. Seara, la ieșirea unei uzine, sau în fața ușilor de cinematografe, bătea străzile, necunoscut, ignorat. Cu mâinile în buzunarele pantalonilor săi din bedford cord, cu haina roasă în coate; luminile obscure și concentrate ale barelor de neon se derulau pe el, iar picăturile de ploaie, ieșite magnific din plafonul cerului negru scobit ca o gaură, îi loveau capul, mâinile, luneta de la ceasul de mână. Ele pătau extremitatea încălțămintelor sale de antilopă, zigzagau în fața ochilor săi fără ca să le vadă. Era bine, da, bine înfundat în centrul orașului, era într-adevăr din acest secol, din acest an, din această zi și din această oră, recuperabil în perpetuitate; un Lartigue, un Benoât, un Schultz, un Riviere. Mașinile silențioase îl depășeau în lungul trotuarului, un autobuz, cu toate luminile aprinse, aștepta imobilizat în apropierea unui stâlp de fier, tresăltând de ritmul său ternar, rak-a-dak, dak,

dak, rak-a-dak, dak, dak, un bărbat îmbrăcat în zdrențe negre se clătina pe lângă vitrine, niște forme se acuplau liniștit în încadraturile porților, și strigătele, strigătele răgușite, și strigătele răgușite și umane țâșneau, poate ivindu-se din sol, ajutând mirosurile de benzină și de gudron, și strigătele se înălțau, și mirosurile de sulf se întindeau, în putere, în beție, în haos, vorbind de amestecuri și de morți, dar și de resurrecție: „Atunci! Atunci!

Pardon...

Henri se duce.

Atenție, ei, eu te-apuc în așa fel încât îți crap venele!

Ce ți-am spus (tăietură mare pe obraz)

Tiraj... „

Bărbații poartă ochelari. Fețele lor sunt monstruoase, alungite de pofte neașteptate, care le umflă buzele și pomeții. Umbletul lor este o tortură, o mișcare bruscă, discordantă. În acest crepuscul le vezi ceata grupându-se după o structură necunoscută; la stânga, la stânga, mai la stânga, la stânga. La dreapta. La stânga. La dreapta, la dreapta. La dreapta. La dreapta la stingă la dreapta. Sunetele țâșnese în atmosferă ca muștele. Apoi, prinse între maxilarele nemiloase, se imprimă pe suprafața fluidelor, amintiri incizate ale obiectelor pe care le-au părăsit. Pe acoperișurile caselor sunt desenate figurile mitologice și confuze ce veghează asupra vieții oamenilor; periculosul bestiar, punctele malefice ale spațiului pe care le legi aproape fără să vrei, ventuze avide, gheare ascuțite, vertebre mușcate de tetanos, dinți goliți de necrobioze, guri zbârcite, pânțele cu cute sângerânde, și ochii, ochii; enormi, fosforescenți, plini de imaginile sfărâmate ale spânzurătorilor, ochi cu mușchii încremeniți, cu umori verzi-albăstrui, cu glande lacrimale descărcându-se neîncetat ca un val, ca o ploaie, ca o apă care șiroiește pe acoperișurile plate ale imobilelor, apă care brăzdează aerul, apă lugubră și fatală care o să dezintegreze probabil viața mică a oamenilor și o să-i abandoneze într-una din zilele următoare, dimineața, dezbrăcați, azvârliți în noroi, asemănători cu niște cruci de fier, atestând pentru totdeauna fidelitatea față de jurământul de infern, stupoarea mârșavă, potopul terminat, ticăloșia și suferința, suferința, frica.

Felinarele bâzâie încă în orașul pe care îl cuprinde liniștea. Acum noaptea e aproape; și pe acest pod de ciment, în plină suprafață plană, iată colo acel individ care se învârtește, ezitând ca un titirez din fier lansat într-o scrumieră. Rotațiile corpului se vor accelera la nesfârșit, furia este încremenită în reflexele de metal, vibrează pe axa lui, sfredelește sticla, se amestecă cu straturile de aer nehotărât. O adiere de vânt suflă la nivelul pământului, pulverizând firicelele de praf înainte ca ele să poată atinge solul. Acest cântec dur și rece ca o lamă s-a înfipt în pământ. Cuvintele lui se aud slab, sunt strigăte, cuvintele sunt înfipite în vârtejul cenușiu, sunt strigăte, cuvintele se fac și se desfac, vârtej peste vârtej, în neputință și în ură. Lucirile izbucnesc, uneori legate brusc, fulgerele negre, prăfuitele rămurele de arbori.

Nu mai cred în Dumnezeu nu mai cred în Dumnezeu nu mai cred în Dumnezeu nu mai cred în Dumnezeu.

Besson se târăște încet sub mâna gigantă care îl îndoaie și-l forțează să sărute pământul. Sfârleaza continuă să se învârtească, fixată pe placa de sticlă. În jurul lui, în jurul ei, mulțimea indispensabilă care poartă ochelari. Zgomotul pașilor se apropie, se îndepărtează, revine. Nu mai există portrete. Cei cu această cafenea enormă care a apărut pe dreapta? Nu mai există cărți. Totalitatea razelor de lumină sunt acolo, de nedistins, unde totul trebuie să fie înțeles din prima lovitură, de la roșu ca sângele la albastru, la turcoaz, până la negru, până la alb, până la zăpada atât de frumoasă și atât de teribilă. Un muncitor cu figură de negru bătea străzile, ducând pe umeri o grindă care se clătina. Geamurile sunt numărate acum: 854, sunt 854. Flăcări mici pâlpâie la capătul chibritelor. Atenție, lumea se dezlănțuie, atenție, o să mor. E trezirea. Sau sunt jucării pe care o mână ascunsă le-a aranjat când dormeam, cu fața în jos, între cutele fade ale pernei. Între cicatricile mușcăturilor și între cercurile galbene ale balelor. Besson se privi retrospectiv, fără să se miște. El a rămas astăzi,

22 martie 1963 singur; fața i s-a micșorat sistematic, obrajii s-au scofâlcit până la nivelul orbitelor. Părul său ud se odihnește, iar peste el sunt întinse atmosfera și ploaia. El a cedat; două evenimente: bariera voinței sale nu mai există. A dorit dezlănțuirea și-acum dezlănțuirea se-mplinește fără el. Casele se înfundă pe șosea într-o zarvă grotescă. În zgomotul

peșterilor de stâncă, unde masa mării, dusă de un elan de balansoar, intră o secundă, se gâtuie, devine trunchiată, este străbătută de riduri interioare, se face stâncă, apoi, peste altă secundă, țâșnește afară din prăpastie, dură și sticloasă, metamorfozată, aspirată de către curentul invers și gonind spre adâncurile submarine în tije și fungi de fire și de bășici.

Ca și cum ar fi apărut brusc o lună, un astru parazit închis în camera eterului, ca și cum ar fi apărut o altă planetă foarte rotundă, un glob luminat și palid, încărcat de puterile fierului, ale minereului, golul reverberând soarele gol, mișcarea mării s-a transmis lucrurilor de pe pământ. În această porțiune de oraș, 2 km 2, în jurul lui Besson, marea urcă și coboară neîncetat; o sudare de magnet dezechilibrează greutatea. Volumele se alungesc, obiectele au piei. Se construiesc metereze, apar stratificații. Un strat, apoi un alt strat. Oamenii sunt amestecați unii cu alții, iar acest resac îi aspiră, apoi îi aruncă afară, apoi îi aspiră din nou; picioarele tropăie, mâinile despică aerul cețos. Sunetele vocilor se întretaie, zboară foarte jos. Ele lasă în scobitura urechii o sferă caldă și inutilă, o picătură lichidă care bate la câțiva milimetri de timpan. Cei 2 km 2 au intrat în capul din ce în ce mai greu, aflat în echilibru dureros în vârful gâtului, provocând trosnetele vertebrelor cervicale, pregătind fără îndoială distrugerea finală, micul nucleu de scânteie al agoniei. E bucata de oraș ajunsă, nu direct, ci pe ocolite, ca venită dintr-o oglindă. Forând în creier puțul său fără fund, abisul absolut se agită, între această prăpastie care a devenit craniul lui și prăpastia care se deschide sub picioarele sale nu există canal. Încetul cu încetul obiectele părăsesc pământul și intră în corpul său, unul câte unul, cu strigăte de durere, cu întinderi mute de corzi vocale. Înghite ca un pește cu branhiile dilatate. Înghite, devorează. Casele îl pătrund, îndelung, ca niște bucăți de pâine uscată. Căile ferate, în perechi, își îndreaptă liniile hidoase către gura sa, iar șoselele se înalță. Apoi valurile de anumite culori. Portocaliu portocaliu. Violet. Gri. Verde verde verde. Gri. Roz. Roz. Negru. Roz. Smarald smarald. Negru negru negru negru negru negru negru. Gălbui. Locomotive, mașini care clocotesc, în care uleiul se prelinge picătură cu picătură. Blocuri din beton armat, încă sonore, puțuri de ascensoare în care urcă nacele ermetice. Gri, gri, gri. Negru roz verde albastru negru alb ALB. Parchetele

camerelor acoperite cu un fin puf de praf. Țigărete aprinse, altele stinse. Sunetul unei bătai de clopot, înjurăturile unui bețiv, gargara unui televizor. Aceste imense acoperișuri înclinate, unde se așază păsările ca să privească soarele cum dispare. Pilonul de la est căruia îi lipsesc niște buloane. Electrocutare. Pericol de moarte, intrarea interzisă. Cabană mică unde ai intra liniștit, cu un mers de gazat, cu mâinile deja reci, deja cuprinse de o piele ciudat vopsită în negru, bâjbâind către centrul complicat, unde mârâie miile de fire din fier albăstrui, bobinele roșii, după aceea, scrâșnetul foarte scurt, și amețeala, totul asemănător cu o ușă deschisă către aerul pur.

Apoi dezlănțuirea oamenilor îl smulg din postura verticală. E un vârtej care pare să nu se fi născut niciodată, și care nu poate muri. Furnici negre duc încet pe fluviul lor cadavrul dislocat al unei mari lăcuste.

Nu o altă dată, căci nu fu decât o singură dată, o zi și o noapte amestecate, imense și indiferente; când ploaia cădea mereu din cer și se rostogolea în cascade pe scările orașului; când zgomotul și teroarea erau duse la culme, adică, schimb reciproc de scrisori, permutații de gândiri, elemente care pot fi înlocuite. Mesajele nu mai atingeau pe nimeni. Din cuvinte de trecere stranii se deschidea un drum în tumult, din strigăte pe care nimeni n-ar fi putut să le revendice.

„CRISTOS” „SALUT” „OLLA” „LE GA”

Se trimiteau scrisori în plicuri albe lipite. Pe colțul drept, timbrele înfățișează micile lor tablouri reprezentând un cap de femeie, un cocoș, sau un peisaj desenat cu mici linii fine, în interiorul cadrelor lor dantelate. Miile de mesaje erau înscrise în toate sensurile, iar puterea lor continuă zăcea pe acolo, în câteva pubele, pe fundul câtorva sertare, abandonată, oferită urii. Pagini de biblie necunoscute povestind secretele și inutilele istorioare ale oamenilor:

Dragă Jean, Mulțumesc pentru scrisoare. Am rezolvat cu asigurarea și cu restul, deși, din cauza acestei amenzi, am avut de plătit încă L 4.10.10. Și, de asemenea, cel mai rău dintre toate, i-am împrumutat motocicletă lui John James, care a fost prins cu Anna pe șa. Ceea ce înseamnă că necazurile n-au luat sfârșit și că această drăcovenie de motocicletă începe să mă coste scump.

Am plătit pe ea L 20. Sper că e ceea ce voiai. I-am dat banii lui Libby, iar tu urmează să-i primești mai devreme sau mai târziu.

În ceea ce privește ghitara, am dat-o lui France și lui Eric, pentru ca s-o aducă la Paris. Cred că trebuie să știi cine sunt ei. În orice caz au lăsat-o la niște prieteni și Libby a dat adresa acestor prieteni fratelui tău, așa încât presupun că a recuperat-o acum.

Pe curând.

Cu prietenie.

NIK

„Tu ești tânăr, vrei să studiezi, să te distrezi, să trăiești...

Dar:

— Știi că în fiecare an se cheltuiesc 60 000 miliarde de franci vechi pentru moarte?

— Știi că 100 milioane de bărbați și 70% din savanți sunt folosiți în producția de război?

— Știi că 60 de tone de T. N. T pe cap de locuitor pot în fiecare clipă pârjoli lumea?

— Știi că războiul nuclear, dacă ar izbucni, ar face în câteva minute 300 milioane ele morți?

TREI SUTE MILIOANE DE MORȚI, IATĂ VIITORUL TĂU.

Dar nu e fatal. Poți, trebuie să-1 conjuri. Desigur, tu ești împotriva războiului.

Dar nu e de-ajuns, trebuie s-o SPUI. Crezi că este inutil, că asta nu te privește...

NU, NU ESTE INUTIL, DA, ASTA TE PRIVEȘTE.

PENTRU CA AI DREPTUL SĂ TRĂIEȘTI.

Dacă ai fi singur, n-ai fi auzit, DAR TU NU EȘTI SINGUR.

„ „Jessie James: Hopeless Blues”

Alte cuvinte, încă mai ascunse, mai teribile. Ce mână de bărbat, de adolescent a gravat oare aceste cuvinte cu briceagul pe lemnul mesei? Nu reprezintă nimic, desigur, și de pe vremea acestei mâini și a acestui briceag, în această Cafenea, sticlele, paharele, ceștile, celelalte mâini și celelalte cuvinte n-au încetat să se reverse peste ele; lovituri date fără încetare, o oprire tăcută pe care evenimentele au vârat-o în natura sa, și care paralizează orele, le fixează ca un pește lung din fier. Și totuși ele poartă la nesfârșit acest mesaj de fericire și de tortură, relatează pentru totdeauna, în timpul care nu trece,

acest exod al poporului iubit de Dumnezeu, peste pământuri de război sau smârcuri de șansă fericită.

Drum.

Molotov.

Lolly-pop.

Crevete.

Elită.

Cheie.

Picior.

Sekou Toure.

Passion Flowers.

Bourbon.

Honey-bee.

Pe această ciornă atât de clară, încât pare că se vede de la o fereastră de la etajul trei; casele reverberează în depărtare masele lor cubice. O crustă de zugrăveală roz acoperă ușor aceste ziduri, descoperindu-se către acoperișuri ca niște franjuri. Cerul poartă toate aceste semne în centrul său, toate aceste urme ale vieții supraumane. Pe planșa sa cenușie acestea sunt nodurile și cercurile concentrice. Fisurile negre, licăririle de antracit ale caroseriilor de la mașini se agită acolo sus, cu o mișcare imperceptibilă ce nu obosește niciodată. Din cetatea oamenilor urcă spre cer toate aceste strigăte și toate aceste gesturi, acest urlat monstruos care se adună între nori. Cunoaștere a secolului al XX-lea. Și rapiditatea cuprinde obiectele nenumărate; ea se accentuează într-o halucinație aproape științifică. Plăcile de ardezie, aici, de exemplu, sau cărnurile copiilor și femeilor, sau chiar vreun metal sumbru a cărui compoziție este necunoscută. Duritatea și independența lor nu sunt o aparență. Trebuie ca privirea să scotocească cât mai adânc în materie, dând la o parte, în durere, în febră și palpitațiile de inimă, milioane de molecule. Apoi încă mai adânc, în mijlocul norilor și aburilor, privirea trebuie să-și facă cifru și să pătrundă. Moleculele se disociază, materia se dă de o parte. Până la punctul imprecis al stuporii matematice; până la acest punct x al angoasei și al disperării, unde, toate corpurile fiind abolite, nu mai rămâne decât căminul vidului.

Peisajul a devenit imediat așa de mare, și în același timp așa de strâmt; un con, un veritabil con, al cărui vârf nu există, și a cărui bază revarsă neîncetat anvergura privirii. Coeziunea

n-a dispărut total, nu, rămâne ceva din ființă, o lumină vagă și confuză, imobilă ca o literă din alfabet, în tot acest neant care se iluminează de prezența sa. Și totuși o ordine a fost ruptă; o accelerare, cine știe? Un atac electric a disociat atomii către regiunea exterioară, smulgând particule de energie care vor rătăci într-un curent periculos. Raze gama. Însă această disociere nu este nelimitată, atât de departe cât poate vedea privirea în formă de cifru, obiectul există încă, asemănător cu o nebuloasă, cu o existență teoretică dar sigură. Potențialele de energie au locul lor, și iată-le cum strălucesc singure plonjate în imensa noapte precum aștrii. Sunt cuvinte, sunt: semne, se înscriu printr-o formulă pe tabla neagră și din ele țâșnește adevărul și bogăția. Fiecare piatră dură amestecată cu gudronul trotuarului, fiecare strălucire de email, fiecare suprafață de mare, fiecare platan, fiecare întindere de piele vie este distrusă până la inimă și totuși trăiește încă. Lumea este decompozabilă și renăscândă la infinit; totul este în apoteoza cifrelor și a literelor, Xi Zero-Anti Xi Zero. Și-apoi, în contracurent, venind din partea cea mai dură a acestei certitudini, urcă un soi de speranță blestemată, un soi de speranță precum ciclonul care năvălește. Voința acestor secole de energie. Mesele și scaunele se realizează încetul cu încetul, lată-le născând, încet, de sub degetele oarbe. Iată-le cum se aranjează între cei patru pereți ai unei camere. Corpusculii se aglomerează, picioarele din lemn cresc, culorile vibrează ca niște sunete. Roșu, roșu. Negru, roșu. Ocră, roșu. Alb, alb, roșu. Roșu, negru, roșu. Coeziunea reîncepe, slăbiciunea sintezelor și cuielor. Parchetul se repopulează cu elemente, cu dale violacee. Praful acoperă fantele, timpul se fardează. Osecundă. Praful. O secundă. Praful. O secundă. Praful. O secundă. Praful. Locuințele sunt gata, unele după altele, solide și durabile. Cărnurile tresaltă fără să le simți, venele se încoardă sub valul ritmat. Iată o femeie. Iată un bărbat. Iată un copil. Un câine. O furnică înaripată. Iată încă o femeie. Un șvabnemțesc țârâie sub talpa unui pantof, într-un colț din bucătărie, în apropiere de metrul cub de miasme din două pubele pline. Spre plajă, agățat chiar de zid, un arbore imposibil de descris se sufocă în haloul său fad. Ploaia șiroiește pe ramurile întinse, un canal fisurat îl mușcă exact la nivelul rădăcinilor.

Iată, totul este gata; pentru călătoria spre purgatoriu. Pentru călătoria spre țara lui alb și negru. Tot orașul sclipește de materie și de solide. În douăzeci de secunde, poate mai repede, criza va putea reveni și totul va reîncepe ca înainte. Lucrurile vor intra în ele însele, ca șerpii devoratori avizi de propriile lor corpuri. Viața se va desena singură, la hazardul unei foi oarecare de hârtie puțin aspră și galbenă. Desenul se va mări, se va mări, extrem de plin de detalii. Asemănător cu un soi de lungă povestire, ale cărei cuvinte scrise cu mâna mănâncă spațiul liber. Vârful pixului înaintează, înaintează foarte repede și cu scris mărunț, răsucind un fir albastru a cărui linie este discontinuă, de la stânga la dreapta, o semnătură mai jos, de la stânga la dreapta, o semnătură mai jos, etc. După ce foaia este mâzgălită pe toată fața, capul pixului mai caută încă. Găsește spații albe, între rânduri, sau pe margini. Și-atunci umple, umple. Cuvintele acoperă acum pagina în toate sensurile. Însă, neobosit, vârful pixului caută încă. El trece peste ceea ce este deja scris, umple, face o chică de păr apoi o clăie de păr creț, apoi un nor gros de funingine. Mai există cuvinte, încă, încă, adverbe interminabile; barele t-urilor trasează un soi de linii drepte de la un capăt la altul al foi. Datorită faptului că s-au încălecat, literele au crăpat pelicula de hârtie. La 12 cm de partea de sus, o succesiune accidentală de 00000 lasă să cadă rondelele sale insuportabile. Însă cuvintele revin mereu, și dintr-o dată, după miligrame de cerneală albastră și după ore în șir, după ce terminase trei pixuri, ca și cum ar fi basculat pe pagină un milion de păianjeni, noaptea întunecoasă, nu mai rămâne decât un spațiu alb. O mică stea, în colțul stâng de jos, pe care o păstrează bucla netenrănită a unui 1; ieșit dintr-un cuvânt ilizibil acum, poate Iliada, sau plângere, sau liliput. Și pe foaie, mâna strânge pixul care alunecă de sudoare și închide bucla lui 1. În timp ce se săvârșește acest gest, în liniște și în teamă, ceva obscur, calm, solemn, o noapte foarte profundă, curge pe hârtie. Ultima fereastră a imperfecțiunii pare să dispară, și nu mai există, sub fruntea aplecată, în fața ochilor aprinși de oboseală, decât această imensă pagină scrisă, în care toate cuvintele și toate literele s-au topit, opera completă a neantului, frumosul poem monocrom ilizibil.

Din înaltul ferestrei, în casa scărilor, cu capul prins între bare, pierdut în oglinzile unei săli de cinema, sau strivit, mai simplu, într-un borcan de dulceață făcut scrumieră. Tutunul ieșind din corp, crăpând pielea, lipit pe pereții de sticlă. Capul de jăratec călcat în picioare, arzând încă, însă pe moarte, gazul carbonic. Cu mici explozii momentane ale unui fragment de lemn, și acest miros grețos care se degajă din mâlul de scrum, care urcă prin palier, drept în direcția plafonului, acest miros înțepător unde se instalează frigul. Besson s-a depus pe fiecare piesă a străzii, a orașului, a caselor. Ca o muscă, satelit al unei lămpi imagine, desenând la întâmplare suprafețe plane și suprafețe zgrunțuroase aceste scrieri de excremente și de microbi.

Locuințele albe, scuarul care se vede, străzile imobile și senine sunt locurile unde el își depune ouăle. Acest loc este domeniul său; aici vânează, doarme, trăiește, și poate se reproduce când vine anotimpul. În fața lui, în jurul lui, mașinile se încrucișează, se avântă, gonesc. Urletul continuu al motoarelor este un cântec, întărit; mișcările bielelor, pistoanele, freamățul tablei, uruitul tăcut al ventilatorului, și toate aceste detalii, etc., fulgii de sunete minuscule care construiesc fără încetare existența mașinii cu zdrăngănit, atât de frumoasă, atât de puternică, atât de regulată și caldă. Văzut dintr-un stâlp telegrafic. Sau chiar, dacă vreți, corpul puțin boltit, sprijinit pe șosea, solid pe membrele sale din piloni, cu spinarea bună de trecut pentru aceste lucruri frământate care sunt oamenii. Această bucurie bruscă de care sunteți cuprinși, această dorință furioasă a metalelor transparente și a esențelor translucide, această senzație de rotunjime, această piele întinsă și colorată pe care ați prins-o, care vă poartă ca obiect, și această fericire, această speranță de nespus, da, acolo, între calandru și garnitura de cauciuc a parbrizului, bucuria de a fi blindat, treizeci și șase de cai putere, țevi, și, ascunsă în fundul chiulasei de oțel, această scânteie explozivă a cărei ardere se iradiază în săgeți ca spițele unei roți. Opel Olympia. Ford V8. În camera rigidă, cei patru pereți închid acest om-motor. Coborât din tavan în timpul nopții, pe când toate zgomotele ploii intră prin fereastră, insecta zboară în jurul mesei. E o musculiță, un milimetru pătrat de aripi și de corp negru; un plan invizibil îi susține zborul, ca un orizont care ar fi basculat plasa sa de

plexiglas și n-ar fi putut păstra decât semnul de prezență al acestui animal izolat. Cutele atmosferei se îngroașă în interiorul acestei camere. Pachete de gaz se proiectează de la un colț la altul, lovind patul, plintele, ușa și cele două ferestre deschise. Mișcarea ondulatorie se accentuează, se precizează. Musculiță, sfărâmată între doi pereți de oxigen, zace acolo, pe masă, sufocată, labele fine tocmai fremătând o ultimă dată, o aripă pe jumătate smulsă, a cărei extremitate s-a lipit de substanța grasă țâșnită din abdomen, însă în cameră aerul este brusc schimbat în apă, și mișcarea legănată traversează acest nou corp, încărcându-l cu lațuri și cu rogojini. În acvariu obiectele plutesc și fumegă, lăsând să scape uneori o jerbă de bule. Sunete străine, uruituri de cutremur propulsează vehiculele lor grele; sunt camioanele de la S. P. A. D. A., care urcă astfel pe zidurile camerei, încărcate cu tranzistoare, cu butoaie cu ulei de măsline, sau cu frigidere. Această materie oscilează din ce în ce mai mult, grav, din cauza unei mișcări regulate pe care nimic n-o tulbură. Câteva eforturi dau deoparte mai multe lucruri, în adâncul spiritului. Obstacole de carne, șolduri și pânțe de femei, sâni. Poate chiar o față, o față catifelată, o față de tânără zeiță, cu trăsături admirabile, cu profil bizantin. Ochi profunzi și triști, formând cu linia nasului un unghi bizar ce face inima să miște; această privire de statuie eternă, care se înalță din capul înclinat și se dă încet peste cap, arătând sclerotica nostalgiilor și a nenorocirilor. Gura mică, închisă deasupra bărbiei și corpul lung și palid, aproape transparent, înfășurat în pânza albastră. În apropierea ei, un bărbat lungit pe un divan întinde mâna și poruncește:

Orsino, Duke of Illyria.

Duke - „Give me some music.”

Dar acest ochi nu există, după cum, nici aceste mâini, această ghitară, acest peisaj pe unde trece o navă zgomotoasă. Oscilația înlătură încă tumori în adâncul creierului, voci proaspete și liniștite, după-amiezi petrecute citind dicționarul, așezat în plasa moale de culoarea ardeziei, plin de fotolii din piele, de chech și de clopote ce cheamă la liturghie. Rumorile se destramă, lăsând locul unui soi de liniște magică; lipsa de zgomot a clopotelor de sticlă, a cabinelor telefonice care nu mai primesc decât vibrațiile rădăcinilor lor, un fir de păr ca o fisură care plutește încă puțin timp, un pic de suferință, sunt;

patru ziduri din piatră, un planșeu, un plafon. O ușă închisă, două ferestre deschise. Și înglobează fără încetare, scobit, bine scobit, echilateral.

Pentru ultima dată în cursul acestei zile și acestei nopți imense, iată sinteza supremă, amortirea simțurilor, stupoarea proiectată; ceea ce se numește ură.

Afară, lângă imobil, ascuns în umbra arcadelor, cu ochii devorând spațiul trecerii, Besson stă în picioare. Cu mâinile înfundate în buzunare, cu umărul drept sprijinit de o coloană, lasă să se îngroașe în el, undeva în jurul cefei, o înțepenire inexplicabilă. Soarele se ridică, sau se culcă, dar e la fel. Autobuzele se duc și vin și frânează de-a lungul trotuarului. Uneori în fața ochilor deschiși se interpune peretele de metal verde scuturat de către sughițurile motorului. Mirosuri de gaz bântuie prin preajmă, fără să ajungă să se răspândească în curentul de aer care urcă spre cer, care înaintează în spațiu ca un avion vertical.

Femei ale căror tocuri ascuțite au străpuns macadamul cu mii de găurele.

Într-un coș atârnat de semnalul de oprire al autobuzelor, o mandarină pe jumătate mâncată își etalează aciditatea. Aceste amintiri de citrice care trec pe corneea ochiului, și provoacă o lacrimă, o durere fugitivă ca pielea jupuită de asperitatea unui zid, o mică bucurie de nimic, arsura unei țigaretă fumegând pe marginea unei scrumiere; există totul, absolut totul, nu lipsește nimic. Totul s-a regăsit reunit în această clipă; sub figura sa, și reprezintă între cele două coloane un spectacol perfect, unde nimic nu va lipsi.

Tabloul este complet; dacă mai există câteva mișcări, la stânga, în jos, nu sunt decât dungi de culoare care alunecă pe sinele lor, mase de metal negru, sau gri, sau verde, siluete umane care se plimbă. Ai spune că un vânt subit a suflat peste tot, alungind ceața. Ai zice că puterea materiei, făcută din cuburi de energie electrică, a invadat lent aerul și spațiile. În al 24-lea plan, în spatele vespasienei, zărești copacii încremeniți și palisada din fier forjat care domină portul. Topire, topire din toate părțile. Peisajul este în întregime gol, în penumbră. Felinarele tocmai s-au aprins, sau se vor stinge. Aceasta se vede la licărirea confuză a stelei albăstriei care strălucește după cele 4 puncte cardinale: NORD, săgeată, VEST, săgeată, SUD,

săgeată, EST, săgeată. Fiecare lucru este fulgerat. Planul șoselei, mai întâi, unde sunetele se gravează ca niște dâre de frână. E o căldură brutală, venită Dumnezeu știe de unde, de la un soare oarecare ieșit din ferestre? Sau un frig de pol, cu reflexe albastre de ghiață, vârtejuri de albeață palidă și ceață și vapori? Poate este rezultatul unui amestec, al unui soi de inserție bizară a cuptorului în mijlocul frigului? Cele două genuri se răsucesc unul contra altuia, cu posturi de luptă, se pătrund, se deșiră, se nimicesc reciproc. Ca și cum, o mână gigantă, o mână fără corp, nu o mână divină, nu, ci un pumn de muncitor, unde mușchii au înnodat articulațiile, ca și cum această mână de bărbat le apucase pe unul și pe celălalt, îngheț și flacăra, și le unise în aceeași strângere. La periferie, în afara suprafeței palmei, țâșnese cele două corpuri, respingându-se în mijlocul jerbelor de aburi.

Trombele își recapătă atunci fiecare refugiul său, în centrul pământului, spre nucleul lichid al planetei. Dar mâna le fixează pe două corzi fără culoare, în genul albului palid, pe care o durere nemăsurată le-a încremenit în ciucuri de sticlă.

Fenomenele au devenit, acum, stări; în centrul acestei curți mari, înconjurată de clădiri, a lovit vidul: bărbatul care alerga spre treptele bisericilor; bărbatul care cobora din autobuz, helicopterul care trecea pe deasupra cheiurilor; copilul care se juca de-a șchiopul sub arcade; sutele de muște care trasau drumuri imperceptibile, acolo, lângă această femeie de 65 de ani. Cursa unei mașini americane, un Oldsmobile fără îndoială, a fost oprită în acest loc, prin simpla prezență a patru sau cinci reflexe împrăștiate pe capota bej. Acum nu mai trece nimic, nu mai mișcă nimic. Chiar agitația normală în cer, chiar ciorna cu milioane de puncte, negre, gri, albe, albastre, roșii, verzi, care mișunau odinioară fără încetare, sărind în sus sau căzând încet spre sol, toate acestea au tăcut.

Cerul e mereu la fel de mare, însă liniile punctate au murit; nu mai rămâne decât un raster de fotografie de ziar; mărită la extrem. Această sită a acoperit totalitatea spectacolului. Punctele fixe se coagulează, devin mai negre, mai numeroase, e un porumbel. Se distanțează între ele, sunt imperceptibile, este reflexul soarelui pe obrazul drept al unei fete. Ochii intră în orbite, nasurile se accentuează, gurile sunt voluntare. Sub ploaia nesfârșită și feroce de aceste puncte,

obiectele sunt calme și morocănoase; încetul cu încetul, iată că-și pierde culorile. Se despoaie foarte simplu, și se pare că sub aceste membrane rarefiate apar unghiuri mai nete, mai moi, osaturi, creste ascuțite și adevărate. Planul a devenit un schelet negru, redus la extrem; clădirea modernă s-a fărâmițat și iat-o că plutește în mijlocul azurului, asemănătoare cu un nor. Fețele oamenilor au lăsat loc unui animal ciudat, scobit, alb, tare alb, cu cioc de pasăre și cu orbite goale. Pe o carte veche și ciudată, mâncată de viermi, datată din 1683 și intitulată: „Viziunile lui Dom Francisco de Quevedo Villegas, Cavaler al Ordinului SF. Iacob”, au fost scrise aceste cuvinte: „Nu cunoașteți moartea, voi ceilalți: voi înșivă sunteți moartea voastră: ea are fața fiecăruia dintre voi toți atât timp cât există, sunteți proprii voștri morți.

Craniul vostru este moartea: & fața voastră este moarte: ceea ce voi numiți a muri, înseamnă a începe să mori: după cum și ceea ce numiți a trăi, înseamnă a muri de vii: & oasele, sunt ceea ce moartea lasă din voi ceilalți, & ceea ce rămâne în mormânt. Dacă ați înțelege bine aceasta, fiecare dintre voi ar avea în fiecare zi o oglindă a morții în el însuși; și ați vedea când & când că toate casele voastre sunt pline de morți, că există tot atâția morți câte persoane, că n-o auziți! Ci o însoțiți perpetuu. Vă gândiți că moartea înseamnă oase, & un trup: & că nu există deloc moarte pentru voi, decât atunci când vedeți un schelet cu o coasă: vă înșelați amarnic, căci sunteți oase, trup & schelet înainte să puteți crede acest lucru.”

Și mai departe, mult dincolo de locul unde totul s-a oprit, există orașul întreg imobil, întins între mare și munți, întunecat ca o băltoacă mare. Această piele deformată prin lovituri cu mii de contururi, această cuvertură violetă, ale cărei fire se încrucișează cu minuție, este suprafața orașului, unde întunericul a curs fără zgomot; ca pentru a umple un tipar. Este fotografia morții, și pe ea, dedesubtul ei, crepusculul tragic înalță un lung cântec silențios, ce se derulează de-a lungul orizontului de bande purpurii, valuri de bande purpurii, hârtii stacojii și roșu-închis, pansamente cu sânge, fâșii de drapele mitraliate, tone de fulgere și de furii portocalii, bombe deschizând craterele lor roșu-aprins, tot acest zbor maiestuos unde se vor refugia ultimele efluvii ale pasiunii, ale torturii și ale războiului. Iată. Acum, totul este extrem de imobil.

Pământul din ce în ce mai negru, pe măsură ce soarele se îndepărtează sau felinarele se sting, pământul, din ce în ce mai senin și mai calm este alungit sub dungile late ale crepusculului. Pe marea pe care strălucirile sunt arse, navele cu ancoră își amestecă trombele de fum negru cu violența roșului și galbenului. Și acolo culorile au devenit atât de lungi, încât ar putea la fel de bine să nu existe, încât ar putea să fie transformate în mirosuri, sau în muzică. Pe platitudinea obscură a unui miros de brioșă, unde grăsimea și untul se amestecă, unde totul se țese cu gălbui și cu vanilie, în fad, în fad, imediat străbate parfumul acru, ascuțit ca un creion, dintr-o singură stafidă.

Ca acest bărbat, cu burta tăiată de fulgerul alb căzut pe copac; escorta coboară din nou prin ploaie gradenurile muntelui. Ea duce încet pe brancardă corpul tuciuriu soției sale, care înnebunește. Urcând în lumină ca pe o spadă întinsă, alunecând în strălucirea dureroasă, veselă, s-a pierdut în sânul masei care mișcă, și acum, desfundă cu ea. Către înalt, către cel mai înalt vârf al pământului. Aruncat gol în pântecul vulcanului, dus spre câmpul de azur negru unde mai nimic nu contează. Devenit lumină. Purificat.

Sau, mai mult, mormăiturile surde, rumorile confuze ivite dincolo dintr-un soi de mare, ritmurile verzi-albăstrui și maleabile, și-apoi, la sute de metri, la kilometri, așa de separat cum pare în întârziere față de ceilalți, zgomotul sirenei de alarmă și dezlănțuirile războiului; ca un pisoi care miaună, exact ca un pisoi care miaună, singur pe imensa și trista întindere a acoperișurilor din zinc.

SFÂRȘIT